

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BİR HALK EĞİTİMİ KURUMU OLARAK
İZMİT HALKEVİ (1932-1951)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Berna KAYA**

Enstitü Anabilim Dalı : İlköğretim

Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kenan OLGUN

HAZİRAN - 2008

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulmuştur. Yararlanılan kaynaklardan yapılan alıntılarda, bilimsel normlara uygun olarak atıflarda bulunulmuştur. Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Tezin herhangi bir kısmı bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmamıştır. Beyan ederim.

BERNA KAYA

20.06.2008

ÖNSÖZ

“Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi (1932-1951)” konulu çalışma Atatürk ilkelerinin ışığı altında Türk kültürüne ve sanatına hizmet etmek, inkılâpları yaymak, kökleştirmek, halkı toplumsal ve kültürel alanlarda yetiştirmek amacıyla halkın aydınlatılmasına yardımcı olan İzmit Halkevinin Cumhuriyete ve Cumhuriyetle gelen düşünce yapısının halk tabanına yayılmasına önemli katkılar sağladığı için gerekli görülmüştür. Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen, çalışmanın bütün aşamalarında bana deneyimleriyle yol gösteren tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Kenan OLGUN’ a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca, bu günlere ulaşmamda emeklerini ödeyemeyeceğim annem Behtiye Korkmaz ile babam Ali Korkmaz’a şükranlarımı sunarım. Tez çalışmamı yaparken gerek kaynak taramasında gerekse tezin yazım aşamasında hep yanımda olan, eşim Aytaç Kaya’ya sonsuz teşekkürler. Ayrıca eğitimsel gelişimimde yardımcı olan tüm hocalarıma minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

BERNA KAYA

20.06.2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii

GİRİŞ	1
--------------------	----------

BÖLÜM 1: HALKEVLERİNİN DOĞUŞU VE İZMİT HALKEVİNİN

KURULUŞU

1.1. Türk Ocakları ve Kapatılması	6
1.2. Halkevlerinin Kuruluşu	10
1.3. Genel Kuruluş İlkeleri	15
1.4. Halkevi Şubeleri (Çalışma Kolları)	19
1.4.1. Dil ve Edebiyat Şubesi	20
1.4.2. Güzel Sanatlar Şubesi.....	21
1.4.3. Temsil Şubesi.....	22
1.4.4. Spor Şubesi	22
1.4.5. Sosyal Yardım Şubesi.....	23
1.4.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi	24
1.4.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi.....	25
1.4.8. Köycülük Şubesi	26
1.4.9. Tarih ve Müze Şubesi.....	26
1.5. Türkiye Cumhuriyetinde Halk Eğitimi Çalışmaları	27
1.6. Halkevlerinin Eğitim Çalışmaları	31
1.7. Halkevlerinin Kapanması	36
1.8. İzmit Halkevinin Kuruluşu	39
1.8.1. İzmit Halkevi Açılışı ve Örgütlenmesi.....	39
1.8.2. Halkevi İçin Yeni Bina Yapılması Kararı	41
1.8.3. Yeni Halkevi Binasının Açılışı	42
1.8.4. Yeni Halkevi Binasının Eleştirilen Yönleri	45

1.8.5. Halkevi Çevre Düzenlemesi	46
1.8.6. Teftişler.....	47
1.8.7. İzmit Halkevinin Kapanışı.....	49

BÖLÜM 2: İZMİT HALKEVİNİN DİL TARİH EDEBİYAT, GÜZEL SANATLAR, TEMSİL ŞUBELERİ ÇALIŞMALARI..... 51

2.1. Dil ve Edebiyat Şubesi	51
2.2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi.....	66
2.2.1. Güzel Sanatlar Şubesinde Açılan Resim Sergileri	72
2.3 Temsil Şubesi.....	75

BÖLÜM 3: İZMİT HALKEVİNİN SPOR, SOSYAL YARDIM, HALK DERSANELERİ VE KURSLAR ŞUBELERİ ÇALIŞMALARI..... 96

3.1. Spor Şubesi.....	96
3.2. Sosyal Yardım Şubesi	120
3.2.1. Halkevi Polikliniğinin Açılması.....	127
3.2.2. Sosyal Yardım Şubesinin Kurduğu Nüfus Kumbaraları	132
3.2.3. Sosyal Yardım Şubesinin Açtığı Kurslar.....	135
3.3. Halk Dersaneleri ve Kurslar Şubesi	136

BÖLÜM 4: İZMİT HALKEVİNİN KÜTÜPHANE VE YAYIN, KÖYCÜLÜK, MÜZE VE SERGİ ŞUBELERİ ÇALIŞMALARI..... 145

4.1. Kütüphane ve Yayın (Neşriyat) Şubesi.....	145
4.2. Köycülük Şubesi	167
4.3. Tarih ve Müze Şubesi.....	180

BÖLÜM 5: İZMİT HALKEVİNİN DÜZENLEDİĞİ VE KATILDIĞI TÖRENLER VE ÖZEL GÜNLER 193

5.1. İzmit Halkevinde Ulusal Bayramların Kutlanması.....	193
5.1.1. Cumhuriyet Bayramı	193
5.1.2. 23 Nisan Bayramı.....	194
5.1.3. 19 Mayıs Spor Bayramı.....	196
5.2. İzmit Halkevi Tarafından Kutlanan Belirli Gün ve Haftalar.....	198
5.2.1. 18 Mart Çanakkale Zaferi.....	198
5.2.2. 1 Temmuz Denizcilik Bayramı.....	200
5.2.3. Kiraz Bayramı	201
5.2.4. Halkevinde Dil Bayramı	202
5.2.5. Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları	205
5.2.6. İzmit'in Kurtuluş Günü Bayramı	206
5.2.7. Atatürk'ün İzmit'e İlk Ziyaretini Anma Töreni.....	208
5.3. İzmit Halkevi'nde Türk Büyüklerini anma Törenleri	210
5.3.1. Mimar Sinan'ı Kutlama Programı.....	210
5.3.2. Kubilay Günü.....	212
5.4. İzmit Halkevinin Diğer Sanatsal ve Sosyal Etkinlikleri	212
5.4.1. İzmit Halkevinde Yapılan Toplantılar.....	212
5.4.2. İzmit Halkevi Radyosu ve Hoparlörü.....	214
5.4.3. İzmit Halkevinde Sinema Etkinlikleri	214
5.4.4. İzmit Halkevinde Şenlikler	219
SONUÇ	221
KAYNAKLAR.....	226
ÖZGEÇMİŞ.....	230

KISALTMALAR

BCA : Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

CHF : Cumhuriyet Halk Fırkası

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi

DP : Demokrat Parti

TY : Türk Yolu Gazetesi

Yİ : Yeşil İzmit Gazetesi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : 1932-35-40 Yönetmeliklerine Göre 9 Şubenin İsimlendirilmesi.....	19
Tablo 2 : Halkevlerinin 1932-1951 Yılları Arasındaki Gelişim Seyri.....	38
Tablo 3 : 1933 Yılında Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından Düzenlenen Konferansların Konuları ve Konferansları Verenlerin İsimleri	54
Tablo 4 : 1938 Yılındaki Halkevinin Yedinci Yıldönümünde Temsil Edilen Tırtıllar Piyesindeki Oyuncuların Rol Dağılımı.....	77
Tablo 5 : 8 Eylül 1940 Pazar Günü Yapılan Deniz Yarışlarında Kategorilere Göre Derece Alan İsimler.....	105
Tablo 6 : 8 Eylül 1940 Pazar Günü Yapılan Deniz Yarışlarında Yüzme Dalında Derece Alan İsimler.....	105
Tablo 7 : İzmit Halkevinin 1939 Yılında Spor Salonunda Bulunan Spor Aletleri Listesi	112
Tablo 8 : Adapazarı Halkevi İçin 1939 Yılında Gönderilen Spor Aletleri Listesi	113
Tablo 9 : 1940 Yılında CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine Gönderilen Spor Eşyalarının Listesi.....	114
Tablo 10 : 24.05.1940 Tarihindeki Spor Yarışlarında Verilecek Ödüller İçin CHP Genel Sekreterliği Tarafından Halkevlerine Gönderilen Paranın Dağılım Listesi	116
Tablo 11 : 24.06.1940 Tarihinde Yapılan Spor Faaliyetlerinde, İpe Tırmanma Yarışına Katılanların İsim Listesi.....	117
Tablo 12 : 1937 Yılında Halkevi Polikliniği İçin Düzenlenen Haftalık Mesai Programı	128
Tablo 13 : 1940 Yılında İzmit'teki Askeri Hastanenin Uzman Doktorlarının Halkevi Polikliniğinde Gönüllü Çalışacakları Günlerin Listesi.....	130
Tablo 14 : 1933 Yılında Halk Dershaneleri Ve Kurslar Şubesi Tarafından Köy Muhtarlarına Verilen Kursların Konu Listesi	137
Tablo 15 : İzmit Halkevi Kütüphanesinde 1935-1937 Yılları Arasında Kitapların Türlerine Göre Okunan Kitap Sayısı.....	148
Tablo 16 : İzmit Halkevi Kütüphanesinde 1935 – 1937 Yılları Arasında Kitap Okuyanların Mesleklere Göre Dağılımı Listesi	149
Tablo 17 : 1938 Yılı İlk Altı Ayı İçinde Okuyucuların Mesleklerine Göre Sayıları ...	150

Tablo 18: 1938 Yılında İzmit Halkevi Kütüphanesinin Durumu İle Okuyucuların İstatistiği.....	151
Tablo 19: İzmit Halkevi'nin 31.12.1935 Tarihine Kadar Yayınlanmış Olan Eserleri	161
Tablo 20: CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine 1936 Yılında Gönderilen Kitapların İsim Listesi	162
Tablo 21: 1937 Yılı İçinde CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine Gönderilen Kitaplar	163
Tablo 22: CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Cezaevine Gönderilen Kitapların Listesi.....	165
Tablo 23: CHP Genel Sekreterliği Tarafından 1946 Yılında İzmit Halkevine Gönderilen Piyeslerin İsimleri	166
Tablo 24: 1940 Yılında Müze ve Tarih Şubesinin girişimiyle İzmit'te Konferans Verecek Kişiler ve Konferans Konularının Listesi	184
Tablo 25: 1 Temmuz 1940 Deniz Bayramı Programı (Gölcük Halkevi)	201
Tablo 26: CHP Genel Sekreterliğince 04.01.1942 Tarihinde İzmit Halkevine İzmit Kâğıt Fabrikası Sinemasında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler.....	216
Tablo 27: CHP Genel Sekreterliğince 05.03.1942 Tarihinde İzmit Halkevine Selüloz Sanayi Semt Ocağı Sinemalarında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler	216
Tablo 28: CHP Genel Sekreterliğince 20.06.1942 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevinin Sinemasında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler.....	217
Tablo 29: CHP Genel Sekreterliğince 19.08.1942 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevinin Sinemasında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler.....	217
Tablo 30: CHP Genel Sekreterliğince 08.03.1943 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevi Sinemalarında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler	218
Tablo 31: CHP Genel Sekreterliğince 01.08.1943 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevi Sinemalarında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler	218

Tezin Başlığı: Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi (1932-1951)	
Tezin Yazarı: Berna KAYA	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kenan OLGUN
Kabul Tarihi: 25.06.2008	Sayfa Sayısı: VIII (ön kısım) + 230 (tez)
Anabilimdalı: İlköğretim	Bilimdalı: Sosyal Bilgiler Eğitimi
<p>Cumhuriyet döneminde, 1923 yılından 1938 yılına kadar Atatürk'ün önderliğinde, Türk toplumunun hayatını kökten değiştirmeyi hedefleyen sosyal, siyasal, kültürel, hukuki ve ekonomik alanlarda yapılan inkılâplar seri bir şekilde hayata geçirilmiştir. Bu inkılâpların hızla amaçlarına ulaşması için halkı hızlı bir şekilde eğitmek zorunluluk haline gelmiş ve sosyal, kültürel ve demokratik niteliğe dayanan bu görev Halkevlerine verilmiştir. Halkevleri, 19 yıl boyunca Türkiye'nin hep gündeminde kalmış; faaliyetlerini Türkiye'nin dört bir yanında, gerek çıkardıkları yayınlarla gerek halkla birebir temasa geçerek Türk milletinin kültürel ve sosyal yapısında önemli bir görev üstlenmişlerdir.</p> <p>Bu çalışma Cumhuriyet tarihimiz açısından oldukça önemli bir yaygın eğitim kurumu olan ve daha önce çalışma yapılmamış olan "İzmit Halkevi"nin, Halkevleri içerisindeki yerini ve faaliyetlerini belirlemek ve kent kültürüne ne gibi katkılar yaptığını tespit etmek amacıyla başlatılmıştır. Çalışmada en doğru bilgiyi verebilmek için o dönemin İzmit'in yerel gazeteleri ayrıntılı bir şekilde incelendiği gibi ayrıca Cumhuriyet arşivinden İzmit Halkevi ile ilgili belgeler taranmıştır. Belgelerin fişlenmesinin ardından 9 şubesinin 1932–1951 yılları arasındaki faaliyetlerine yer verilmiştir. İzmit Halkevi 19 yıl boyunca açtığı okuma yazma, yabancı dil kursları, cezaevlerinde açtığı kurslar, öğrenciler için açtığı bütünleme kursları, keman, koro gibi kurslar, devamlı bir şekilde kitap ve okuyucu sayısı artan kütüphanesi halkın eğitimi ve kendini geliştirmesine yardımcı olan faaliyetleriyle İzmit halkının eğitimi adına ciddi çalışmalar yapmıştır.</p> <p>Sonuç olarak İzmit Halkevi halkın aydınlatılmasına yardımcı olduğu gibi Cumhuriyete ve Cumhuriyetle gelen düşünce yapısının halk tabanına yayılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Eğitim ve sanat kurumlarının tam olarak örgütlenemediği bir dönemde İzmit Halkevi yaptığı çalışmalar, açtığı kurslar, sergiler, verdiği temsiller ve daha birçok çalışması ile bir döneme damgasını vurmuştur.</p>	
Anahtar Kelimeler: Halkevi, Eğitim, İzmit	

Title of the Thesis: İzmit People House As A Folk Education Institute (1932-1951)	
Author: Berna KAYA	Supervisor: Assist Prof. Kenan OLGUN
Date: 25.06.2008	Nu. of pages: VIII (pre text) + 230 (main body)
Department: Primary	Subfield: Social Studies Education
<p>Reforms in social, cultural, legal and economic fields were put into action during the Republican period from 1923 till 1938 under the leadership of Atatürk aiming to make radical changes in social life. For these reforms to reach the target it was necessary to educate the society very rapidly and the mission involving social, cultural, democratic qualities was given to the public houses. Public houses were always on the agenda in Turkey for 19 years and played a very important role in social and cultural structure of the society through not only their publications also face to face interactions with people.</p> <p>The study is started to determine İzmit Public House's place among other public houses and its activities and contributions to the city culture as it was a very important and common educational institute in terms of our history of the Republic. Local newspapers and documents related to İzmit Public House in the archive of the Republic were analyzed detailed to be able to give correct information in this study. After its documents were ciphered, activities- 1932-1951- of the 9 branches were presented. İzmit Public House opened courses such as reading and writing, foreign language, courses in prisons, courses for students in need of making up, violin, chorus and library which has constantly improving number of readers and did a lot to improve the education standard and help people improve themselves.</p> <p>Consequently, İzmit Public House not only worked to enlighten people but also spread the thought coming from the Republic to the people from every walk of life., İzmit Public House played an important role through opening courses, acting, exhibitions and some other work when educational and art institutes couldn't get fully organized.</p>	
Key Words: Public House, Education, İzmit	

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte halkın içinde bulunduğu problemleri çözebilmenin halka yardımcı olabilmenin tek yolu olarak eğitim görülmüş bu amaçla halk eğitime gereken önem verilmiştir. 1926 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilk resmi teşkilatlanmaya gidilmiş ve halk eğitimi şubeleri kurulmuştur. 1928 yılında yapılan harf inkılâbı ise halk eğitimini ülkemiz için kaçınılmaz hale getirmiştir. 1928 yılında Atatürk'ün önderliğinde açılan Millet Mektepleriyle yoğun bir halk eğitimi etkinliği başlamıştır. Halk eğitimi çalışmaları 1932 yılında kurulan Halkevleri ile yurt çapında yaygın hale getirilmiştir. Halkevleri yüzde seksenlere varan bir halkın okuma yazma bilmediği bir dönemde, bir ihtiyacın sonunda kurulmuştur (Kılıç, 1968:1).

Atatürk Halkevlerinin amacını anlatırken aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“Gençlik, gelişen ve yetiştiren bir çalışmanın içinde yaşatılmalıdır. Millet şuurlu birbirini anlayan, birbirini seven, ideale bağlı bir halk kitlesi halinde teşkilatlandırılmalıdır. En kuvvetli ders vasıtalarına ve yetişkin muallim ordularına malik olmak kâfi değildir. Halkı yetiştirmek, halkı ve kitle haline getirmek için ayrıca bir halk mesaisinin tanzimini ihmal etmemeliyiz. Silah kuvvetinden, her türlü cebir ve madde kuvvetlerinden daha müessir olan fikir kuvvetidir. Milletimizi bu sahada yetiştireceğiz.” (Azcan, 2003: 14).

Halkevleri Teşkilatında ilk görev alanlardan biri olan Reşid Galip de Halkevlerinin amacını şu şekilde ifade etmiştir.

“Önümüzde kapısı şimdi açılmakta olan mesai sahası engindir. Davamız millet olarak medeniyet yolunda bir zamandan beri kaybettiğimiz mesafeyi en kısa bir zamanda kazanmak ve medeniyet safında layık olduğumuz mertebeye yani en ileriye varmaktır; Halkevlerinin gayesi bu maksada bağlanacak enerjileri ve hizmet emellerinin teşkilatlandırılmaktır. Bu şubelerin yalnız isimlerini saymak; ihtisas, istidat ve temayülleri ne olursa olsun, bütün münevverlerin halkevlerinde kendi emeklerine uygun bir iş meydanı bulabileceklerini göstermeye yeter” (Çağlar,1936: 6).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi Halkevleri tarihsel bir gelişim ve oluşum süreci sonucu doğmuş olan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin geniş anlamıyla Türk inkılâbının toplumsal bir ihtiyacı sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan inkılâpları halk tabanına yayarak bu inkılâpları doğrudan doğruya gençliğin ve halkın bilincine yerleştirme görevini Halkevleri üstlenmiştir.

Çok yönlü kuruluşlar olan Halkevlerinin konferanslar, tartışmalar, dersler, meslek kursları gibi halkı eğitici etkinlikleri yanında müsamereler, spor, halk oyunları, konser gibi eğlenceli yönü de vardır. Köycülük, folklor gibi araştırma kollarıyla ulusal kültürü inceleyen Halkevlerinin kitaplıklar da ayrı bir gücünü oluşturmaktadır (Göğüs, 1974).

İlk Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde 14 ilde birden açılmıştır. İlk açılanlar arasında Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van Halkevleri bulunmaktadır (Halkevlerinin Doğuşu, 1971: 2). İzmit Halkevi ise sayıları 32'yi bulan Halkevlerinin bir halkası olarak 24.06.1932 tarihinde açılmıştır.

Halkevleri kuruldukları ilk yılda hızlı bir şekilde gelişme göstermiş olup, 1933 yılı içinde Halkevlerinde toplam 1663 toplantı yapılmış ve bu toplantılara 500.569 kişi katılmıştır. Bir yıl içinde 915 konferans, 373 konser, 511 temsil sergilenmiş ve bunları da 478.837 kişi izlemiştir. Kütüphanelerdeki kitap sayısı 60.000 geçmiş bu kitaplıklardan yararlananların sayısı da 150.000'i bulmuştur. 34 Halkevinin bir yıl içinde bu rakamlara ulaşması yetkililere umut vermiş ve yeni Halkevleri açılmaya devam etmiştir. Halkevlerinin kapanış tarihi olan 1951'de biri yurt dışında olmak üzere ülkedeki Halkevi sayısı 478'dir (Çeçen,2000:210).

İzmit Halkevi Tarih ve Müze Şubesi eksik olarak açılmış ancak bir yıl sonra bu şube de faaliyete geçmiştir. İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Halkevleri Öğreneğine uygun olarak İzmit köylerindeki adet, ananeler ile fıkraları, türküleri ve manileri toplamıştır. Bu amaçla eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve ifadeler derlenmiş, Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve ifadeler ile folklor (Halk bilgisi) ürünleri toplanmış, ayrıca eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive özellikleri araştırılmıştır. Derlenen bu malzemeler sözlük halinde yayınlanmıştır. Yine bu şube tarafından İzmit Halkevinde konferanslar düzenlenmiş, Türk büyükleri için anma programları, milli bayramlar için tören programları hazırlanmıştır.

İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi müzik kursları açmış, bu kurslardan seçtiği yetenekli öğrenciler ile bir orkestra kurmuştur. Şube kendisine bağlı olarak kurduğu bando ile bayram günlerindeki şenliklere, resmigeçitlere, törenlere, toplantılara, köy gezilerine, spor kollarının yaptığı gezilere, müsamerelere ve her türlü gösteriye katılmıştır. Ayrıca şube tarafından resim, fotoğraf sergileri düzenlenmiş ve düzenlenen

bu sergilerde amatör sanatçılar kendilerini gösterme imkânı bulduğu gibi halkın da sanatla yakın ilişki kurması sağlanmıştır.

Tiyatro sevgisini İzmit halkına kazandırmak için çaba göstermiş olan Temsil Şubesi ayrıca İzmit halkının tiyatro ihtiyacını da gidermiştir. Şube özellikle ilk yıllarda yoğun bir şekilde temsil vermiştir. Uzun bir çalışmanın sonucunda ortaya konan bu temsillerden İzmit halkı da memnun kalmıştır.

Spor Şubesi ise sporu memleketin kültür, fizik davası olarak ele almış ve ulusal spor meselesini kendine hedef edinmiştir. Türk gençliğinde ve Türk halkında spora ve beden hareketlerine ilgi uyandırmak, sporu ananeleştirmek ve bir kitle hareketi yapmak için çalışmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda İzmit'teki spor kulüpleri desteklenmiş, alanında uzman kişiler tarafından İzmitli gençlere spor kursları açılmış, spor karşılaşmaları düzenlenmiştir.

Sosyal Yardım Şubesi gerek tek başına gerekse İzmit'te bulunan hayır kurumlarının da desteği ile İzmit'teki muhtaç kimsesiz halka, şehit ailelerine çok çocuklu ailelere yardımlarda bulunmuştur. Halkevinin açtığı poliklinikte de fakir aileler ücretsiz olarak muayene edilip tedavileri yapılmıştır.

Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi açtığı kurslar aracılığıyla halkın eğitimine yardımcı olmuştur. İzmit Halkevi tarafından çok sayıda okuma yazma kursu, yabancı dil kursu matematik, fizik, kimya kursları açılmıştır. Ayrıca cezaevindeki mahkûmlar için de zaman zaman okuma yazmayı öğretmek için kurslar yapılmıştır. İzmit Halkevinde Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi açılışından itibaren İzmit'in sosyal ve kültürel hayatında faaliyetleriyle önemli bir yer edinmiştir.

Halkevlerinin ilk açılma şartlarından biri olarak gösterilen Kütüphane ve Yayın Şubesi İzmit Halkevinde ilk yıllarda yaşanan yer sorununa rağmen çalışmalarını başarıyla sürdürmüştür. Kütüphanenin okuyucu sayısı 1940 yıllara kadar düzenli bir şekilde artış göstermiştir. Ayrıca Kütüphane ve Yayın Şubesinin desteği ile İzmit cezaevinde kütüphane kurulmuş, köylere okuma odaları açılmış, bu suretle eğitim herkese ulaştırılmaya çalışılmıştır.

Köycülük Şubesi görevlileri köylere sık sık geziler düzenlemiş, bu gezilere doktor, veteriner, ziraatçı eşliğinde gidilerek köylülerin sorunlarına çözüm aranmıştır. Ayrıca

köylülerin şehirdeki işleri de Halkevi görevlileri tarafından takip edilmiş yine İzmit'e pazara gelen köylülere Halkevi sinemasında ziraatla ilgili filmler gösterilmiştir. Bu şekilde köylünün bilinçli bir şekilde tarım yapması da sağlanmıştır.

Tarih ve Müze Şubesi de İzmit'in tarihini araştırmak için çalışmalar yapmıştır. İzmit'te bulunan tarihi eserleri bir müzede toplayabilmek için çalışılmış, ayrıca şube Güzel Sanatlar Şubesiyle ortaklaşa çalışarak resim ve fotoğraf sergileri açılmasına yardımcı olmuştur.

Sonuç olarak aydınlanma ülküsüyle doğan Halkevleri Cumhuriyetin ve Cumhuriyetle gelen düşünce yapısının halk tabanına yayılmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Çalışmanın Önemi

Atatürk Halkevlerini kurarken şu sözleri kullanmıştır. "Partimizin, Halkevleri ile bütün yurddaşlara kucağını açması, vatanda sosyal ve kültürel devrim yaptı." Temelinde ve kuruluş gerekçesinde bu kadar önemli nedenlere dayanan Halkevleri, inkılâpların halk kitlelerine aktarılmasının başlıca aracı olmuştur. Halkevleri yurdun dört bir yanında halk ve inkılâp bütünleşmesini sağlayan halk üniversiteleri olarak gösterilmiştir. Bir dönem bu kadar etkili ve önemli olan bir kurumu incelemek adına, İzmit Halkevinin çalışmaları bu tezde ortaya konmuştur. Araştırma ayrıca yakın geçmişimizdeki İzmit Halkevindeki halk eğitimi çalışmalarının nasıl yapıldığı konusuna da bir ışık tutmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı 1932–1951 yılları arasında faaliyet gösteren bir yaygın eğitim kurumu olan İzmit Halkevinin bu yıllar arasında 9 şubesi tarafından gerçekleştirilen halk eğitimi faaliyetlerini tespit etmektir. Gazeteler, arşiv belgeleri, o döneme ait kitaplardan yararlanılarak bu amaca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Tezin konusunun "Bir Halk Eğitimi Kurumu Olarak İzmit Halkevi" olması sebebiyle, çalışma yöntemi olarak öncelikle o dönemki İzmit yerel gazetelerinden olan Türk Yolu, Yeşil İzmit, Marmara gazeteleri ayrıntılı bir şekilde taranmıştır. Bu tarama sırasına Türk Yolu Gazetesinin 1934-1952 yılları arasında yayınlanmış olan bütün sayılarına, Yeşil

İzmit Gazetesinin 1943 yılındaki sayılarına, Marmara Gazetesinin de 1942-1944 yılları arasındaki tüm sayılarına Ankara Milli Kütüphanedeki arşivden ulaşılarak bu gazetelerdeki İzmit Halkevi haberleri fotoğraflanmış, ardından da bu haberler fişlenmiştir. İzmit Halkevi ile ilgili ilk kaynaklara ulaşma açısından Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde de ayrıntılı bir tarama yapılarak burada da çok sayıda orijinal belgeye ulaşılmıştır. CHP'nin Halkevleri ile ilgili çıkardığı çok sayıda yayın da İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesinden temin edilmiştir. Ciddi bir araştırmanın ürünü olan bu kaynakların fişlenmesinin ardından yazım aşamasına geçilmiştir.

BÖLÜM 1: HALKEVLERİNİN DOĞUŞU VE İZMİT HALKEVİNİN KURULUŞU

1.1. Türk Ocakları ve Kapatılması

Halkevlerinin kuruluş tarihi 19 Şubat 1932 olmasına rağmen Halkevlerinin düşünce olarak temeli 1910'lara yani Türk Ocaklarına kadar uzanır. Dönemin şartlarının zorlamasıyla oluşan bu iki kurumda ülke kültürüne azımsanmayacak etkilerde bulunmuşlardır (Çavdar, 1983:878).

İ. Hakkı Baltacıoğlu'nun ifadesiyle Türk Ocakları imparatorluğun hasta ideolojisi üzerine kurulan ve yepyeni bir hayat hamlesi taşıyan milli kültür propaganda ocaklarıdır (Baltacıoğlu, 1950: 31).

Kenan Akyüz tarafından da Türk Ocakları, II. Meşrutiyet Devri (1908–1923) Türk milliyetçi kuruluşlarının en büyüğü, en tanınmış ve en uzun ömürlüsü olarak gösterilmiştir (Akyüz, 1986: 201). Türk Ocakları II. Meşrutiyet Döneminde kurulan çok sayıda dernek arasında sadece en uzun ömürlüsü olmakla kalmamış aynı zamanda Türk Ocakları örgütlenmesi, şube ve üye sayısı ile de geniş bir kitleye seslenerek kendisinden önce kurulan ve Türk milliyetçiliğini özellikle bilimsel alanda yaygınlaştırmayı amaçlayan Türk Derneği ve Türk Yurdu gibi kuruluşlardan daha önemli bir yer edinmiştir (Üstel, 1986: 51).

II. Meşrutiyetin sağladığı Hürriyet ortamında kurulan Türk Ocakları resmi olarak 12 Mart 1912'de kurulmuş olmasına rağmen Türk Ocaklarının kuruluş çalışmaları bu tarihten öncesine gider. Türk Ocaklarının kurulduğu zamanın şartlarına baktığımızda; bir tarafta Osmanlıcılık ilkesine sarılan devlet idaresi, diğer yanda da Türklüğü tamamen yok etmeye çalışan yabancı devletler bulunmaktadır. Böylesine olumsuz bir ortamda Türkler aralarındaki milli bilinci güçlendirmek, milli kültürü ortaya çıkarmak, bilimsel, sosyal, ekonomik yapının ortaya çıkarılması sağlamak amacıyla Türk Ocaklarını kurmuşlardır. Bu şartlar altında kurulan Türk Ocakları ülkede kısa sürede ilgi görmüştür (Karaer, 1992: 13).

İmparatorluk içindeki ulusçu ve ayrılıkçı hareketlerin güçlenmesi Türk Ocaklarının etki alanını genişletmiştir (Çavdar, 1983:878). 1914 yılında açılmış olan 16 Türk Ocağının

3000'den fazla üyesi bulunmaktadır. 1916 Ağustos ayında ise ocak sayısı 25'e çıkmıştır. Ocak fikrinin yayılışı açılan ocak sayısından bile hızlı olmuştur. Osmanlının sınırlarını aşan bu hızlı ilerleme yabancıları da endişelendirmiştir (Karaer, 1992: 39).

20 Haziran 1911 tarihli toplantıda esasları tespit edilen ve 1913 yılında İstanbul'da basılmış olan tüzüğe göre, derneğin kuruluş amacı; "Türklerin milli terbiye ve ilmi, ictimai, iktisadi seviyelerinin ve i'tilası ile Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmak"tır şeklinde ifade edilmiştir. Yine aynı tüzükte "Asla politikaya karışmayacağı ve siyasi partilere hizmet etmeyeceği" de belirtilen dernek bu amacına ulaşabilmek için, "okullar yaptırılacak, kendi adını taşıyan kulüpler açacak, buralarda dersler, konferanslar, halka açık toplantılar düzenleyecek, kitaplar ve dergiler yayımlayacak, milli serveti korumak ve çoğaltmak maksadı ile -değişik mesleklerdeki uzmanlara danışarak- milli iktisada ve ziraata yol gösterecek ve bu alanlardaki kuruluşların doğup yaşamalarına yardımcı olacaktır" şeklinde ifade edilmiştir. Fakat alınan bu kararlara rağmen kulüp açmak fikrinden olaya politikanın da karışabileceği düşünülerek vazgeçilmiştir (Akyüz, 1986: 203).

Kuruluşunda Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura, Fuat Köprülü, Mehmet Emin Yurdakul, Halide Edip Adıvar, Hüseyin Cahit Yalçın, Akıl Muhtar Ve Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi dönemin önde gelen sanat ve düşünce adamları yer almış ve bu kişiler ocaklar aracılığı ile Türk ulusçuluğunu örgütleyerek Osmanlı İmparatorluğu içindeki Türkleri diğer azınlıklardan ayrı olarak bir araya getirmiştir (Üstel, 1997: 58).

Mustafa Kemal Paşa da Meşrutiyet döneminde milliyetçi, halkçı ve medeniyetçi fikirleri savunan ve Türk aydınlarını ve gençliğini çatısı altında toplayan, savaş döneminde milli uyanışı sağlamada büyük faydaları olan Türk Ocaklarını maddi ve manevi olarak desteklemiştir.

Türk Ocakları, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde de faaliyetlerini aynı amaçlar doğrultusunda sürdürmüştür. Toplum yapısındaki yeniliklere ve devlet politikalarına paralel olarak Türk Ocaklarının amacı, yapısı ve görevleri değişik şekillerde tanımlanmasına karşın ocak temel kimliğini açık kaldığı 19 yıl boyunca korumuştur. Türk Ocakları, Türk'e Türklüğünü anlatan ve Türklerin milliyet bilincinin gelişmesini sağlayan bir fikir hareketinin adıdır (Karaer, 1992: 32).

Türk Ocakları Cumhuriyet döneminde Cumhuriyet yönetimi ilkelerini halka yaymayı kendine bir görev bilmiştir. 1927 yılındaki Türk Ocakları dördüncü kurultayının üçüncü maddesinde Türk Ocaklarının devlet siyasetinde Cumhuriyet Halk Fırkası ile beraber olduğu ifadesi yer almıştır. Türk Ocağı siyasi hayatın en karmaşık bir döneminde her şeyin siyasallaştığı bir ortamda doğmasına rağmen, ocağın siyasi bir nitelik taşımadığı Türk Ocağı yasalarında açıkça belirtilmiştir. Yasal olarak olmasa da ocak Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki partisiyle, Cumhuriyet döneminde de başta Cumhuriyet Halk Partisi olmak üzere siyasi partilerle ilişkilerini sürdürmüştür. Bu durum Türk Ocakları kongresinde belirlenen ocak yasasının üçüncü maddesinde ocağın parti siyaseti yapmayacağı, fakat Türk Milliyetçiliği ilkelerine uyan partilere dost olacağı şeklinde ifade edilmiştir (Karaer, 1992: 37).

Türklüğü her alanda yükseltmeyi amaç edinen Türk Ocakları Türk Milletini aydınlatmak için konferans, müsamere, konser, ders, kurs, okul, yayın, kütüphane, spor, sergi, radyo, sinema gibi her türlü telkin aracından yararlanmıştır.

Halkı aydınlatmak için konferans faaliyetine önem verilmiş, halkın konferanslara ilgisini artırmak için de konferans ve konser faaliyetleri bir arada yürütülmüştür. Ayrıca yapılan temsillerde de konuşmalar yapılarak halk aydınlatılmıştır. Türk Ocakları tarafından 1913-1918 yılları arasında tarih, eğitim, toplum bilimi, Türk dili, milliyet, Türk kadını, sağlık ve milli kültürle ilgili 500 adet konferans verilmiştir. Cumhuriyet döneminde de alanında uzman kişiler konferans vermeye devam etmiştir (Karaer, 1992: 81).

Türk Ocakları kurulduğu günden itibaren temsil faaliyetlerine de önem vermiştir. Türk kadını da gerek izleyici gerekse bizzat oyuncu olarak bu temsillerde yerini almıştır. Bu sayede Ocaklar halkı aydınlattığı gibi Türk kadınının toplumda yer almasına da yardımcı olmuştur. Verilen temsiller halkı eğlendirdiği gibi temsillerde milliyet, medeniyet ve inkılâp ilkeleri çerçevesinde yapılan konuşmalar ve okunan şiirlerle halkın eğitilmesine yardımcı olunmuştur (Karaer, 1992: 97).

Türk Ocakları, Türk musikisi ve batı musikisi aracılığı ile halkın eğitimine milli duyguların gelişmesine de yardımcı olmuştur. Türk musikisini yeni kuşaklara öğretmek için çok sayıda musiki dersi verilmiştir. Ayrıca Ocaklar yeni harfleri öğretmek için

okuma yazma kursu, daktilo, ticaret, muhasebe kursları, yabancı dil dersleri gibi eğitici faaliyetlerde de bulunmuştur.

1918 yılında toplanan Türk Ocağı kongresinde sunulan idare heyeti raporunda ifade edildiğine göre Ocaklarda Darülfünun müderrisleri tarafından yaklaşık iki buçuk yıl süren Toplum Bilimi, Türk Tarihi, Osmanlı tarihi, İslam Tarihi, Türk ve İslam Paraları, İktisat, Terbiye, Güzel Sanatlar Tarihi, Hukuk gibi konularda ders verilmiş. Ayrıca yurtiçi ve yurtdışındaki öğrencilere de yardımlarda bulunulmuştur (Karaer, 1992: 108).

Türk Ocakları tarafından hem Türkiye sınırları içinde hem de yurtdışında yaşayan Türkler arasında milli bilinci uyandırmak, Türk kültürünün tanınmasına yardımcı olmak amacıyla başta Türk Yurdu dergisi olmak üzere çok sayıda kitap ve broşür yayınlanmıştır (Karaer, 1992: 117).

Türk Ocağı kütüphaneler aracılığı ile de halkı aydınlatmıştır. Başta Ankara olmak üzere büyük merkezlerdeki Ocaklarda kütüphane ve okuma odaları açılmış ve buralarda Türkiye ve Avrupa da çıkan gazete ve dergilerle birlikte telkin hizmeti görebilecek kitaplar halkın ve gençlerin hizmetine sunulmuştur. İlerleyen zamanla birlikte Gördes ve Savur, Senirkent gibi küçük yerleşim yerlerinde de kütüphaneler açılmıştır. Türk Ocakları o dönemde günümüzde bile faaliyete geçirilmekte zorlanan Gör-İşit sistemine kütüphanede yer vermeye çalışmıştır (Karaer, 1992: 151).

Türk Ocakları o dönemde nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylü vatandaşları da unutmamış ve köylüyü aydınlatmak köylünün sağlık ve eğitim ihtiyaçlarına yardımcı olmak için çabalar harcamıştır. Ocaklar irşat heyetleri açtıkları dispanserler ve okullar ile faaliyetlerini köylere kadar yaymışlardır. İstatistiklerin yetersizliğine rağmen, Türk Ocakları 1929 yılının ilk üç ayında yaklaşık 50.000 kişinin yeni harfleri öğrenmesini sağlamıştır (Üstel, 1986: 328).

Ocaklar hem millet şuurunun uyanmasına, yayılmasına hem de bu şuurun fikir ve kavram haline gelmesine çalışmış, üyelerinin ve genellikle halkın fikirce ve bilgice kalkınmasına hizmet etmiştir. Ocakların sürekli ve canlı dersleri, konferansları bu kalkınma hareketinin belli başlı vasıtaları olmuştur. Bunun dışında ocaklar fakir çocuklara ve gençlere elinden geldiğince yardım etmiştir (Baltacıoğlu, 1950: 22).

Türk Ocakları yaptığı bütün çalışmalar ile ülkedeki bir boşluğunu doldurmanın yanı sıra kültürel yönden de önemli gelişmelere yol açmıştır (Toksoy, 2007: 24). Ancak zamanla Türk Ocaklarının temsil ettiği Turancı görüşler etkisini yitirmeye başlamıştır. Türk Ocakları işlevselliğini yitirirken Atatürk'e karşıt olan eski İttihatçıların toplandığı bir merkez haline gelmiş, kendisinden beklenen kültürel ve toplumsal işlevleri yerine getiremeyerek yeni iktidara ayak bağı olmaya başlamıştır (Çeçen, 2000: 87).

Türk Ocaklarının kapatılma nedenleri:

1-Ocakların CHP' ye rakip bir siyasi kuruluşa dönüşebileceği endişesi,

2-Ocakların, demokrat yapısı ve demokrasi özlemleri,

3-Serbest Cumhuriyet Fırkası kurucuları arasında bazı ocaklıların görev alması,

3-Dış politikada Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ile komşuluk ilişkilerinin devam ettirilmek istenmesi,

4-Şahsi kaprisler ve kırgınlıklardır (Karaer, 1992: 42).

Yukarıdaki nedenlere dayanılarak Atatürk inkılâbının halka yönelik örgütlenmesi önündeki en büyük engel olarak gösterilen Türk Ocaklarının kapatılmasının ardından ülke koşullarının yanı sıra dünya ülkelerinin kurumları da incelenerek yeni bir örgütlenme için planlı bir şekilde hareket edilmiştir (Çeçen, 2000: 90).

1.2. Halkevlerinin Kuruluşu

Halkevlerinin açılma nedenleri incelenirken resmi bildirimlerin ötesinde o günlerin siyasal ve toplumsal koşullarının yarattığı gereksinimleri de bilmek gereklidir. 1930 yılında yaşanan büyük dünya ekonomik bunalımının etkileri ülkemize de yansımış ve bu etkiler bir dönemin de başlangıç noktası olmuştur. Ekonomik bunalımın ülkede büyük tartışmalar yaratmasından çekinen iktidar devletle halk arasındaki kopukluğu gidererek yeni bir heyecanı başlatmak için Halkevlerini kurmuştur (Çeçen, 2000: 91).

Tabii ki Halkevlerinin kurulmasındaki tek neden dünya ekonomik bunalımı değildir. Ülkemizde halk eğitiminin yetersiz olması ve o dönemde tam bir eğitim sistemi kurulamaması nedeni ile yeni yapılan inkılâplar kitlelere tam olarak ve zamanında yansıtılamamıştır. Aydın kesim, yönetici çevreler ve eğitim kurumlarının çabaları

inkılâpları kitlelere ulaştırmakta yetersiz kalmıştır. Bu durum da halk eğitiminde yeni bir örgütlenme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Diğer yandan Halkevleri birdenbire açılmış kurumlar olmayıp bu kurumların açılışı öncesinde diğer ölkelerin benzer kurumları incelenerek altyapı hazırlıkları yapılmıştır. Bu amaçla da bu örgütlenme sürecinde başarıya ulaşan demokratik ölkelerin demokrasiyi tabana yaymaya ağırlık veren dönemleri Türkiye için yol gösterici olmuştur. Cumhuriyet yönetimi tarafından, bazı gençler ve görevliler Avrupa ölkelerine gönderilmiş ve o ölkelerdeki halk eğitimi alanındaki yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu inceleme aşamasında Selim Sırrı Tarcan İsvে’e giderken, Vildan Aşır Savaşır da Çekoslovakya gibi Orta Avrupa ölkelerine giderek incelemelerde bulunmuştur. Bu görevlilerin verdiği raporlar Ankara’da incelenerek Halkevlerinin temellerini oluşturmuştur (şimşek, 2002: 82).

İlk Halkevleri 19 şubat 1932 tarihinde 14 ilde birden açılmıştır. İlkler arasında Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van bulunmaktadır. Bu geniş çaplı açılışta Halkevlerinin açıldığı her ilde bir parti ve devlet yetkilisi açılış törenine katılmak için hazır bulunmuştur. Yani Halkevleri devletin her türlü imkânlarını kendileri için seferber etmişlerdir (şimşek, 2002: 61).

19 şubat 1932 günü oldukça renkli ve heyecan verici bir açılış töreni hazırlanmış olup, saat 15:00’ de başlayan törendeki etkinlikler şu sırayla yer almıştır:

1-İstiklal Marşı,

2-Cumhuriyet Yemini,

3-Canlı Levha,

4-CHP Genel Sekreteri, aynı zamanda Kütahya milletvekili olan Recep Peker’in nutku,

5-Behçet Kemal ağlar’ın açılırken şiiri,

6-Milli Eğitim Bakanı, aynı zamanda Aydın Milletvekili olan Reşit Galip Bey’in konuşması,

7- Behçet Kemal ağlar tarafından yazılan oban piyesinin temsili (Halkevlerinin Doğuşu, 1971: 2).

Ankara Halkevinde CHP Genel Sekreteri olan Recep Peker 19 Şubat 1932 tarihindeki Halkevlerinin açılış nutkunda Halkevlerinin bir kültür kurumu olduğunu açık bir şekilde ifade etmiştir.

“ARKADAŞLAR; biz Halkevlerinin samimi bütün Türk vatandaşlarını müsavi şeref mevkiinde gören zihniyetle kurulmuş çatıları altında bütün vatandaşları toplamağa ve itinalı bir kültür çalışması içinde milli birliğe yükselmeğe azmetmiş bulunuyoruz.

Arkadaşlar;

Bir milletin yetişip istikbale hazırlanması için klasik vasıtalar ve müesseseler mekteplerdir. Fakat muasır milletler, milli bir mevcudiyet olarak yetişip teşkilatlanmak için mekteplerin yalnız usuller, nizamlar altında çalışmasını kâfi görmüyorlar.

Gerçi tam şuurlu ve kuvvetli vatandaşlar yalnız mektep sıralarında iyi ve ciddi programlarla ve ameli tatbik usulleriyle yetişmiş olabilir. Fakat bu sırada milletleşmek için milletçe kütleleşmek için mektep tahsilinin yanında ve ondan sonra mutlaka bir halk terbiyesi yapmak ve halkı bir arada ve birlikte çalıştırmak esasının kurulması lazımdır. Mektep binalarına, en kuvvetli ders vasıtalarına ve yetişkin muallim ordularına malik olan en zengin memlekette bile halkı yetiştirmek, halkı bir kütle haline getirmek için ayrıca milli bir halk mesaisi tanzimini ihmal etmiyorlar.

.....

Cumhuriyet Halk Fırkasının takip ettiği gaye; milleti şuurlu, birbirini anlayan birbirini seven, ideale bağlı bir halk kütlesi halinde teşkilatlandırmaktır.

Arkadaşlar, bu mahiyette bir Halkevi teşkilatını bütün halk için esas olarak yetiştirecek olgun insanlardan mürekkep bir rehber unsura ihtiyaç vardır.” (Peker, 1933: 6).

19 Şubat 1932 tarihinde açılışı yapılan 14 Halkevinin açılmasının ardından bu açılışa yetişmeyen 18 Halkevi 24 Haziran 1932 tarihinde açılmış ve bu suretle açılan Halkevi sayısı 32’i bulmuştur. 19 Şubat 1933 de ise bu sayı 55’ e ulaşmıştır.

İsmet Paşa 19 Şubat 1933 tarihinde Halkevlerinin açılışının birinci yıldönümünde yaptığı konuşmada Halkevini şu şekilde tarif etmiştir:

“Halkevleri vatandaşların külfetsiz toplanacakları yer olduğu gibi, vatandaşların memleket ve millet işlerini bilhassa milletin yüksek kültür işlerini, düşündükleri gibi, zahmetsiz konuşabilecekleri bir yerdir. Halkevlerine ilk açıldığı günden itibaren büyük bir milli müessese ehemmiyetini affettik. Bir senelik tecrübe bu noktai nazarımızın isabetli ve kıymetli olduğunu ispat etmiştir. Her yerde vatandaşların Halkevinde toplanarak ilmi ve içtimai meseleler için fikirlerini birbirlerine zevkle söylediklerini, memleketin siyaseti ve iktisadiyatı hakkında malumat almak için bu vasıtadan istifade etiklerini memnuniyetle gördük.

Arkadaşlar!

Birçok yerlerde Halkevleri senede 120 den fazla toplantı yapmışlardır.

Bir senede 120 den fazla, toplanmak demek takriben üç günde bir toplanmak demektir. Ankarada Halkevinin mazhar olduğu iyi nazarı iftiharla hatırlayabiliriz. Her toplantıda burada konferans verenler veya güzel konser lezzetini tattıranlar, daima bu anda olduğu gibi müsamahaya layık olmaz, ekseriyetle çok istifadeli ve çok değerlidirler. Yer darlığından Halkevine giremeyenler daima girenlerden daha çok oluyor, burada toplantıda bulunan arkadaşlarımız kadar, dışarıda bırakıyoruz.”

.....

Cumhuriyet Halk Fırkasının, Halkevleri vasıtasıyla memleket için takip ettiği kültür politikası; bu vasıta ile ilim ve fenni, güzel sanatları yaymak, bu memleketin siyaseti, iktisadiyat hakkında en yeni en doğru malumatı ortaya dökmektir (İnönü, Mart 1933: 99).

İsmet İnönü'nün konuşmasında ifade ettiği gibi yeni kurulan Halkevleri hızlı bir gelişme göstermiş ve bir yılda halkın yoğun ilgi gösterdiği 120'den fazla toplantı yapılmıştır.

İ.H. Baltacıoğlu Halkevlerini kültür evi, devrim evi, terbiye evi olarak ifade etmiştir.

“1-Halkevleri, kayıtsız şartsızca bütün halkı içine alabilecek olan en sıhhi ve en ahlaki kültür yuvalarıdır. Halkevleri hiçbir ev, mahalle ve herhangi sınıf darlığına meydan bırakmayan milli bir genişlik taşırlar.

2-Halkevleri ilim, sanat ve teknik öğretime verdikleri geniş bir ehemmiyetle gençliğin fikri ve ilmi teşekkülüne doğrudan doğruya yararlar. Halkevleri en canlı kültürü içine almak tabiat ve bünyesini, tiyatro, musiki, spor gibi bütün kültür nevelerini hep birden toplamak kudretini taşırlar.

3-Halkevleri yalnız öğreten belleten müesseseler değil, yaşatan muhitlerdir. Bunlar halk için yaşama evleridir. Öyleyse milli karakterin gelişmesine de yararlar.

4-Halkevleri verdiği bilginin mahiyeti ve kültürün değeri bakımından Türk rejiminin ruhuna uygundur. Onun için gençliğin, bu evler içinde bozulmak imkân ve ihtimali yoktur.

5-Halkevleri her köyde bile bulunmaktan ibaret geniş ve bütün bir teşkilata malik olabilir.

Halkevleri kültür ve medeniyet veren çevrelerdir. Türkiye’de okullar dışında hiçbir aile, hiçbir arkadaşlık zümresi ve hiçbir kulüp, gençliğe bu milli ve modern kültürü verme görevini yükleyemez. Bu hak halkevlerindir, bütün gençler oraya yazılmalı, bütün gençler orada toplanmalı ve okul dışında kalanlara bütün kültür orada verilmelidir.” (Baltacıoğlu, 1950: 31).

Halkevlerinin ne olduğunu açıkça ifade eden İ.H. Baltacıoğlu bu kurumun özelliklerini daha net ortaya koymak için Halkevlerinin ne olmadığını da aşağıda verilen maddeler halinde belirtmiştir.

“1- Halkevleri bir üniversite değildir. Ne yerleri, ne müdavimleri, ne üyeleri, nede organizasyonları üniversite işi olan ilmi araştırma, ilmi keşif ve ilmi öğretim için uygun değildir.

2-Halkevleri lise, ortaokul, ilkokul veya herhangi başka okul da değildir.

3-Halkevleri şehir tiyatrosu, Şehir Konservatuarı gibi profesyonellerin çalışacağı bir yer de değildir.

4-Halkevlerini gece dersaneleri, mesleki tekemmül okulları, dispanser, çocuk bakımevleri haline getirmek de doru değildir. Çünkü bütün bu ilmi, bedii, talimi, ve sıhhi vazifeler sosyetenin mütehasıs müesseseleri tarafından tabii gelirler, memurlar ve teknikler ile tabii bir suretle yapılmaktadır.

Halkevi bir kültür evidir. Halkevi bir okul değildir ve olmayı da düşünmemelidir. O, okuldan sonra kültür adamlarının kültür işlerinde halkla birleştiği ve kaynaştığı yerdir. Halkevleri her şeyden önce kültür yaşama yerleridir. Gayesi öğretmekten önce yaşatmaktır. Öğretme yerleri okullardır. Halkevinin en önemli görevi her alanda gerilik ile savaşmaktır: ahlakta, sanatta, muşerette, musikide, tiyatroda, mimaride gerilikle savaşmak.” (Baltacıoğlu, 1950:31).

Recep Peker, Reşit Galip ve İsmet İnönü'nün çeşitli amaçlarla vermiş oldukları söylev ve demeçlerden elde edilen bilgiler ışığında Halkevlerinin kuruluş amaçları aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

1-Ulusu bilinçli, birbirini anlayan, birbirini seven, aynı ideale bağlı halk kütlesi halinde örgütlemek,

2-Kültür, ülkü, amaç ve düşünce birliğini güçlendirecek bir toplum olmayı sağlamak,

3-Ulusal birliği oluşturan, milli ruhu biçimlendiren ve kudretlendiren kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek,

4-Köylü ile kentli, köylü ile aydın zümreler arasındaki ilişkileri düzenleyip arttıracak köycülük çalışmalarının yapılması,

5-Cumhuriyet Halk Fırkasının ilkelerini ve bu ilkelerin ülke düzeyinde nasıl uygulandığını anlatmak için kullanılan bir merkez olması (Çavdar, 1983:880).

Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda çalışabilmek için Halkevleri için 9 ayrı koldan oluşan bir yapı oluşturulmuştur.

Halkevlerinin Örgütsel Yapısı

Halkevlerinin örgütsel yapısı, çalışmaları hakkında bilgi edinebileceğimiz ayrıntılı kaynaklar bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla;

- 1- 1932 CHF Halkevleri Talimatnamesi,
- 2- 1935 CHP Halkevleri Öğreneği,
- 3- 1940 Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi
- 4- 1940 CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi (Şubelerin çalışmalarını gösterir).

Yukarıda ifade edilen kaynaklar Halkevlerinin yönetimi, yapısı, kuralları ve etkinlikleri hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir.

1.3. Genel Kuruluş İlkeleri

Halkevlerine kimler girer: Halkevi, kalplerinde ve beyinlerinde memleket sevgisini mukaddes ve ileri yürüten yüksek bir heyecan halinde duyanlar için toplanma ve çalışma yeridir. Bu itibarla Halkevinin kapıları fırkaya kayıtlı olan ve olmayan bütün vatandaşlara açıktır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932).

CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinde Halkevlerinin kurulmasındaki genel esaslar şu şekilde ifade edilmiştir:

1-Halkevi, CHP'nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılâpçılık prensipleri içinde çalışan bir kurumdur. Halkevinin kapıları partiye yazılı olan veya olmayan bütün halka açıktır.

Her Halkevi, bulunduğu şehir, kasaba veya köyün Halkevidir.

2-Halkevleri bütün Devlet memurlarının, vatandaki bütün entelektüel sınıfın, bütün ilerlemek isteyen unsurların müşterek malı ve müşterek yetişme vasıtası olduğuna göre, Halkevlerinin her hangi bir başarısızlığından doğacak her hangi bir sorumluluk birinci derecede o çevredeki bu elemanların boynundadır.

3-Halkevleri kendilerine tebliğ edilmiş talimatnameler esasları içinde kendi çalışmalarını ve iç inzibatlarını düzenlemede serbesttirler (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940).

Açılma, kurulma ve denetleme işleri; Halkevi Talimatnamesine göre Halkevlerinin açılma kararı ve mesaisinin genel sevk ve idaresi Fırka Genel İdare Heyetine, evlerin

tesis, örgütlenme, düzenleme ve denetlenmesi Halkevleri Talimatnamesi hükümlerine göre İl İdare Heyetlerine aittir.

Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinde bir yerde Halkevi açılmasının esas şartları Talimatnamenin 4. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

- a) En az 3 şube teşkilini kâfi aza bulunmak, (diğer şubeler aza bulundukça ileride açılabilir)
- b) En az (200) kişiyi toplayabilecek bir salonla, bir kütüphane ve bir iki çalışma odasından mürekkep ve açık hava jimnastiği yapımlıya müsait avluyu içine alan bir bina bulmak ve bunu en kullanışlı ve tasarruflu şekilde döşemek,
- c) En az bir odacı ve bir memur aylığı ile diğer zaruri masrafları karşılayacak bir bütçeyi temin etmek.

Bunları temin etmek, Halkevinin açılacağı yerin CHP İl, Kaza, Nahiye veya köy ocak İdare Heyetlerinin görevi olduğu belirtilmiştir (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940: 3).

Halkevleri çalışma şubeleri ve üye kaydı; Türlü ihtisas, kabiliyet ve isteklere göre her vatandaşın beğeneceği bir çalışma sahası bulabilmesi için Halkevleri dokuz şubeye ayrılmıştır.

Bu şubeler şunlardır:

1-Dil ve Edebiyat,

2-Güzel Sanatlar,

3-Temsil,

4-Spor,

5-Sosyal Yardım,

6-Halk Dershaneleri ve Kurslar,

7-Kütüphane ve Yayın,

8-Köycülük,

9-Tarih ve Müze.

Bir şubenin açılabilmesi için o şubeye en az 25 üyenin kayıtlı olması şarttır. Üyeler kendi zevk ve yeteneklerine uygun olan bir şubeye üye olabilirler (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940: 4).

Şube üye defteri, Halkevi İdare Heyeti, şube idare komiteleri: Her şubenin, intisap (bir yere mensup olmak) eden üyeyi kayda mahsus bir defteri bulunur. Üye sayısı ondan elliye kadar olan şubeler (3), elliden fazla olanlar 5 kişilik şube komitesi seçerler. Halkevi idare heyeti şubeler idare komiteleri seçecekleri birer temsilci azadan oluşurlar. Mensuplarının sayısı (10) dan eksik olan şubelerin idare komiteleri bulunmaz; bunların Halkevi İdare Heyetleri için seçecekleri temsilci aynı zamanda o şubenin idaresine ait işleri görür. Şubeler faaliyet şekil ve tarzlarına ve komite üyeleri arasındaki iş bölümüne ait özel talimatnamelerini kendileri tertip ederler. Bu Talimatnamelerin Halkevi İdare Heyetini tetkik ve tasdikinden geçmesi lazımdır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 6).

Tesis şartları: Halkevlerinin tesis ve teşkilinde evvela şubelerin faaliyetini temin edecek unsurlar ve bunların çalışmasına elverişli bina, para ve diğer maddi vasıtalar aranır.

Bütün şubelerin aynı zamanda teşkiline kifayet edecek mesai unsurları bulunmazsa en az üç şubenin faaliyeti temin olunmak şartıyla Halkevleri açılabilir. Ve diğer şubeler yavaş yavaş tamamlanır.

Bina temin ve tanzimi: Halkevleri binaları Cumhuriyet Halk Fırkası İdare Heyetleri tarafından temin, tanzim ve tefriş olunur (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 7).

Gelir, bütçe ve demirbaş;

Halkevleri İl Fırka Heyetlerinin temin ve tespit edeceği gelir ile idare edilir. İl Fırka İdare Heyetleri Halkevlerinin bütçelerini onaylayıp, düzenlerler (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 7).

Halkevleri hiçbir şekilde kendilerine gelir temini ile meşgul olamazlar. Ancak:

a)Halkevlerine yapılacak bağışlar,

- b) Sosyal yardım menfaatine Halkevince tertiplenecek balo, müsamere ve gezi hâsılatı,
- c) Halkevlerince çıkarılacak dergiler geliri; hariçtir.

Aynı veya nakdi bağışlar Halkevi İdare Heyetince ve onun kararı ile kabul olunur.

Şubelerden her hangi birine tahsissen yapılmış olan bağışlar o şubenin ihtiyaçlarından başka bir yere harcanamaz (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940).

Halkevleri İdare Heyetinin oluşum tarzı, seçim devresi: Halkevi İdare Heyeti komitelerinin kendi aralarında ayrı ayrı seçeceği birer temsilciden oluşur. Halkevi İdare Heyeti ile şube komiteleri seçimleri iki yılda bir yapılır. Üyeler yeniden seçilebilir.

Halkevi Başkanları: İl Fırka İdare Heyetinin kendi üyeleri arasından seçeceği kişi Halkevi İdare Heyetine başkanlık eder (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 8).

Halkevi İdare Heyetlerinin görevleri:

Halkevi İdare Heyeti en az haftada bir kere toplanır. Başlıca vazifeleri şunlardır:

- a) Milli bayramlardaki genel halk gösterileri hazırlamak ve yönetmek,
- b) Halkevi müsamere programlarını tatbik etmek,
- c) Şubeler arasında çalışma birliğini korumak,
- ç) Anlaşmazlık hallerinde şubeler arasında hakemlik yapmak,
- d) Talimatname hükümlerine göre disiplin hakkında kararlar vermek,
- e) Şubelerin kendi çalışmalarını düzenlemek için hazırlayacakları özel talimatları ve programları incelemek, tasdik etmek ve bunların tatbikini kontrol etmek,
- f) Halkevi hesaplarını tutmak ve demirbaşını gözetmek,
- g) Halkevi bütçesi layihasını her yıl vaktinde hazırlayarak bağlı olduğu parti İdare Heyetine vermek,
- h) Parti İdare Heyetince tebliğ edilecek bütçeyi usul ve mevzuatına göre tatbik etmek,
- i) Halkevi memur ve odacılarını başkanın teklifi ile tayin etmek, cezalandırmak veya işinden çıkarmak (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932) (43. Madde).

İdare Heyetinin Mercileri: Halkevi İdare Heyeti, hesap ve mahalli idare işlerinde İl Fırka İdare Heyetleriyle; şubelere ait talimatnamelerde gösterilen vazife ve faaliyetlerine ilişkin hususlarda Fırka Genel Kâtipliği ile yazışma yapar. Halkevlerinin bütçesi İl İdare Heyetleri tarafından tasdik edilir.

İdare üyelerinin daimi veya geçici süreyle görevlerinden ayrılması: Halkevi İdare Heyeti ve komiteleri azalarından herhangi suretle ayrılanların yerine mensup oldukları şubeler tarafından yenisi seçilir. Halkevi İdare Heyeti azaları geçici mazereti sebebiyle ayrılırsa ayrılan üyenin mensup olduğu komite, geçici olarak diğer bir azayı İdare Heyetine gönderir. Komitede eksiklik olursa kendi eksikliğini, komiteye mensup azadan bir diğerini davet ile tamamlar.

Şube komiteleri mercii: Şube komitelerinin her hususta yetkili mercileri Halkevleri İdare Heyetleridir.

Üç aylık raporlar: Halkevleri İdare Heyeti her üç ayda bir Genel Sekreterliğe çeşitli şubelerin mesai ve faaliyetleri hakkında bir rapor gönderir. Bu raporun bir suretini mahalli Fırka İdare Heyetine verir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932).

1.4. Halkevi Şubeleri (Çalışma Kolları)

Tüm vatandaşların hobilerine ve ilgi alanlarına cevap verebilmek için bir Halkevi dokuz ayrı çalışma koluna ayrılmıştır. 9 şubenin 1932,1935 ve 1940 yönetmeliklerine göre bazılarının adları değişiklik gösterir. Bu yönetmeliklerde geçen şube adlarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: 1932-35-40 Yönetmeliklerine Göre 9 Şubenin İsimlendirilmesi

	CHF Halkevleri Talimatnamesi (1932)	CHP Halkevleri Öğreneği (1935)	Halkevleri Çalışma Talimatnamesi (1940)
1	Dil, Edebiyat, Tarih	Dil, Tarih, Edebiyat	Dil ve Edebiyat
2	Güzel Sanatlar	Ar	Güzel Sanatlar
3	Temsil	Gösterit	Temsil
4	Spor	Spor	Spor
5	İçtimai Yardım	Sosyal Yardım	Sosyal Yardım
6	Halk Dersaneleri ve Kurslar	Halk Dersaneleri ve Kurslar	Halk Dersaneleri ve Kurslar

Tablol 'in devamıdır

7	Kütüphane ve Neşriyat	Kitapsaray ve Yayın	Kütüphane ve Yayın
8	Köycüler	Köycülük	Köycülük
9	Müze ve Sergi	Müze ve Sergi	Tarih ve Müze

Şubelerin isimlerinde bir değişiklik olmasına rağmen görevleri aynı kalmıştır. Bu çalışma 1940 yönetmelikteki isimler esas alınarak hazırlanmıştır.

1.4.1. Dil ve Edebiyat Şubesi

Bu şube diğer şubeler gibi Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesine, memleket sevgisinin vatandaşlık görevi duygusunun yükselmesine çalışmıştır. Bu amaçla da çevrenin bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda söyleşiler ve konferanslar düzenlenmiştir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 1).

Dil çalışmalarına önem veren şube, Türk dilinin o günkü yazı dili ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, terimleri eski ulusal masalları, atasözlerini araştırıp toplar. Özellikle göçebe Türk boylarının anane ve görenekleri incelenmiştir (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935).

Şubenin edebiyatla ilgili olarak da başlıca amaçları şunlardır:

- Edebiyat sahasındaki yeni yaratmalar için heyecan dolu canlı bir ortam yaratmak,
- Türk dilinin sadeleşmesini sağlamak,
- Dünya edebiyatından yararlanırken Türk tarihini öven çalışmalardan uzaklaşmamak, İnkılâbı halk tabanına yayacak geçmişteki milli mücadeleleri, şanlı hatıraları edebileştiren sanat eserlerini çoğaltmak,
- Genç yetenekleri korumak ve edebiyata teşvik etmek,

Yukarıdaki amaçlara ulaşmak için şube üyeleri tarafından toplantılar yapılmış, edebiyat konuları üzerinde tartışılmış, konferanslar verilerek, şiirler okunmuştur. Yarışmalar yapıp değerli eserlere ödüller verilmiştir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 7).

Şube ilim, sanat, edebiyat, sahalarında kendilerini kanıtlamış Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı ifade etmek için, törenler düzenlemiş, toplantılar yapmıştır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940).

Şube üyeleri dergi çıkararak veya çıkmakta olan dergi veya gazetelere şubenin amaçları doğrultusunda yazılar yazmıştır. CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesinde ifade edildiğine göre dergi çıkaran her Halkevi, dergisinden diğer Halkevi dergilerine birer nüsha, Parti Genel Sekreterliğine iki nüsha gönderir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940).

1.4.2. Güzel Sanatlar Şubesi

“Güzel Sanatlar Şubesi müzik, resim, heykel, mimari, tezyini sanatlar ve sairede profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplar, genç yetenekleri korur ve bunların yetişmesine çalışır.” (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 19).

Şube bu genel amacın dışında:

Temsil programlarının müzik kısmını hazırlar, uygular, halk için müzik geceleri yapar. Düzenlenen geceler ve müzik çalışmalarında koro, bando, orkestra, radyo, gramofon gibi öğelerde yer almıştır. Halkın müziğe ilgisini artırmak amacıyla açılan kurslarda halk türkülerini kendi yöresel ağızlarıyla öğretmeye çalıştığı gibi bütün halkın milli marşları ve mahalli şarkıları öğrenmesine de yardımcı olunmuştur.

Şube, sergiler açmak ve imkân bulduğu takdirde atölyeler kurmak veya mevcut atölyeleri takviye etmek suretiyle resmi, heykeltıraşlığı ve tezyini sanatları teşvik eder. Bu sergilere bütün amatörler katıldığı gibi sergide sergilenecek resimlerin konusu da serbesttir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 30).

Eserlerin sergide teşhire layık olup olmadığına Halkevi Başkanının veya Güzel Sanatlar Şubesi Başkanının önderliğinde kurulan üç veya beş kişiden oluşan jüri karar verir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 34).

Yapılan sergilerde amaç genç yetenekleri ortaya çıkarmaktır. Halkevlerinde amatör fotoğrafçılığı da teşvik etmek için belli zamanlarda fotoğraf sergileri de açılmıştır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 42).

1.4.3. Temsil Şubesi

Halkevleri Öğreneğinde bu şubeye iki görev verilmiş olup birinci görev şube gösteri sanatına hevesi ve yeteneği olan üyelere toplanmış bir gösteri kolu kurar. İkincisi, ise Halkevi piyeslerinde Genel İdare Kurulunca belirlenen temsiller oynanır (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935) (madde 45, 46).

Halkevleri sahnelerinin amacı şu şekilde özetlenmiştir:

- Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak,
- Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye yardım etmek,
- Gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak,
- Gençlerin fikir, sanat ve dil terbiyelerine yardım etmek,
- Tiyatro artisti olabilecek kabiliyetlerin kendilerini göstermelerine imkân vermek,
- İyi hatip yetiştirmek,
- Memleket ve cemiyet için faydalı telkinlerde bulunmak (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 43).

Temsil Şubesi Temsil çalışmalarının yanı sıra sinemadan da yararlanmıştır.

Halkevlerinde gösterilecek filmler şu şekilde belirlenmiştir:

- CHP'nin göndereceği filmler,
- Hükümetin göndereceği filmler,
- Halkevi İdare Heyetinin piyasadan tedarik edeceği filmler (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 51).

1.4.4. Spor Şubesi

Bu şubenin amacı Türk gençliğinde ve Türk halkında spor ve beden hareketlerine sevgi ve ilgi uyandırarak bu sporları bir kitle hareketi haline getirmeye çalışmaktır (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935) (madde 47).

Şube tarafından o bölgede bulunan spor kulüpleri desteklenerek bu kulüplerin dışında kalan gençlerin spor kulüplerine girmesine çalışılır.

Her yerin kendi imkân ve durumuna uygun olarak aşağıda belirtilen spor hareketlerine öncelik vermesi istenmiştir.

- Daha çok sağlık amacına hizmet eden güç vererek yapılan, beden yapısını güçlendirici spor hareketleri: Jimnastik, kürek çekme, yürüme, atletizm.
- Güç ve uzluk isteyen ve bunları geliştiren spor çeşitleri: Futbol ve yüksek jimnastik hareketleri, eskrim, boks, türlü güreşler, otomobil, yüzme, ata binme, müdafaasız hayvanlar avı, iç sularda olta ve ağla balık avları, silahla atıcılık.
- Güç ve uzluk isteyen ve az çok tehlikeli olan spor çeşitleri: Müdafaalı hayvanlar avı, sürgün avı, dağ ve kış sporu, yelken kullanma, açık denizde balıkçılık, açık denizde yelken sporu.

Yukarıda belirtilen sporların dışında Halkevleri bisikleti olan gençler arasında yarışmalar düzenleyerek halkı bisiklet sahibi olmaya teşvik eder. Halkevleri kendi üyeleri arasında spor yarışları düzenleyebileceği gibi, Halkevleri arasında çeşitli sporlar için merkezden yarışmalar düzenlenir.

Spor şubesi ayrıca yerine ve imkânına göre iki yılda bir jimnastik günleri yaparlar. Ayrıca üç veya dört yılda bir yurdun her tarafında büyük jimnastik bayramları hazırlanır. Köycülük Şubesinin düzenleyeceği gezilerden ayrı olarak spor şubesinin memleketi tanımak ve tanıtmak bakımından kafieler halinde geziler düzenler. Herkeste ilgi, istek ve sevgi uyandırmak için sporla ilgili konferanslar verir.

1.4.5. Sosyal Yardım Şubesi

Bu şubenin esas görevi, Halkevinin bulunduğu bölgede hakiki yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, maluller, düşmüş ihtiyarlar ve hastalar gibi vatandaşlar hakkında cemiyetin şefkat ve yardım duygularını uyandırmak ve yükseltmektir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 66). Bu amaçlara ulaşmak için Halkevleri muhitlerinde bulunan hayır cemiyetleriyle münasebetlerine dikkat eder.

Halkevleri Sosyal Yardım Şubelerinin bilfiil meşgul olacakları konular bilhassa şunlardır:

- Kimsesiz okul çocuklarının elbise, yemek, yatmak ve bakımları ile önemli suretle ilgilenmek,
- Tedavi kurumlarında yatırılarak bakılması lüzumlu olan ihtiyaçlı hastaların mahalli hastanelere kabul ve tedavilerine, başka yerde tedavi edilecekleri de oraya göndermeye çare aramak,
- Kimsesiz hastalara ve doğuran kimsesiz kadınlara yardım yapmak,
- Köyden gelen hastaların barındırılması ve tedavi için yardımda bulunmak,
- İşsizlerin iş bulmalarına yol göstermek ve zor durumda kalmış vatandaşların yardımına koşmak,
- Dilencilığe karşı önlemler almak,
- Cezaevlerindeki muhtaçları gözetmek,
- Halkı konferanslar, afişler, filmler yoluyla sağlık konusunda bilgilendirmek (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 68).

Bu amaçların dışında il merkezinde bulunan Halkevleri parasız birer muayene açmaya çalışmalıdır. Şube Köycülük gezisinin düzenlediği köy gezilerine de köylü hastaları tedavi ve muayene etmek için doktor gönderir. Şube bütün bu görevlerini yapabilmek için gelir kaynakları arar. Bu amaçla uygun zaman ve fırsatlarda temsiller, balolar, gezintiler düzenler (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 78).

1.4.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Bu şube halkın bilgisini yükseltecek her türlü okutma ve yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamak ve korumak maksadı ile açılır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 79).

Şubenin açacağı dershaneler ve kurslar önemlerine göre aşağıda sıralanmıştır.

- Türkçe okuma yazma kursları,

- Fizik, kimya gibi müspet ilimler ile dikiş, nakış, ütü, kola, şapkacılık, çiçekçilik, mahalli ihtiyaç ve imkânlarla göre muhasebe, bağcılık, arıcılık, motorculuk, elektrikçilik v.s. gibi pratik hayat sahalarına giren kurslar,
- Yabancı dil kursları.

Halkevleri ayrıca binaları elverişli olmazsa dersane ve kursları başka binalarda da açabilir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 83). Yer ve bütçe imkânı olan Halkevlerinde müspet ilimlerin uygulaması halka tanıtmak için fizik ve kimya laboratuvarları kurulur. Şube tarafından bu kurslardan mezun olanların diplomaları törenle verilmiştir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 88). Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ileride açılacak olan Halk Eğitim merkezlerinin temelini oluşturmuştur.

1.4.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi

Halkevlerinde bir kütüphane ve okuma odasının bulunması Halkevinin ilk kurulma şartlarından sayılır. Halkevleri kendi kütüphane ve okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerlerde de açabilirler.

Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 90. maddesinde kütüphaneye giremeyecek kitaplar şu şekilde ifade edilmiştir: Dini mahiyette olan, Türk inkılâbı ideolojisine uymayan, yabancı rejim ve ideolojileri tasvir eden, genellikle milli ve realist görüşler dışında kalan hurafeleri, geri ve irticai zihniyeti amaçlayan, bedbinlik telkin eden; cinayet, intihar gibi vakaları tasvir eden, şehvet ve ihtiras eğilimlerini kamçıl原因 ve gençliği sıhate muzır alışkanlıklara teşvik eden eserler Halkevi kütüphanelerine konulamaz (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 90).

Halkevi Kütüphanelerine 4 şekilde kitap temin edilir.

- Hükümet tarafından genel menfaate hizmet ettiği kabul edilen cemiyetlerden Dil Tarih Kurumu v.s.,
- CHP Genel Sekreterliğinden,
- Halkevlerinin kendi bütçeleri ile,
- Vatandaşlardan bağış yoluyla temin eder.

Kütüphane ve okuma odaları Halkevi İdare Heyetinin tespit edeceği zamanlarda mutlaka açık bulundurulur (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 95). Ayrıca Halkevlerinin bütün yayınları bu şube tarafından bastırılır. Halkevlerinin çıkardığı dergiler hariç diğer bütün yayınlar parasız olarak dağıtılır.

1.4.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesinin esas görevi köylerin sosyal, sıhhi, bedii, gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 104). “Şube yakın köyleri imkân olduğu kadar sık ve çok olarak Halkevi genel müsamerelerine ve Halkevi üyelerini de uygun mevsimlerde köylerde hazırlanacak kır bayramlarına çağırmak suretiyle sevişme ve anlaşma sebep ve vasıtaları arar.” (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 105).

Köycülük Şubesi Halkevi Dershane ve Kurslar Şubesi ile işbirliği yaparak imkân olan yerlerde köylüyü okutmaya çalışmak, tanışılan köylerde 15 günde bir yazı bilmeyen köylülerin mektuplarını yazmak ve Sosyal Yardım Şubelerinin yardımı ile hasta köylülerin tedavileri ile meşgul olur (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940) (madde 108).

Köycülük Şubesi şehit ailelerinin öksüzlerini korumaya ve bu ailelerin kentte kovalanması güç ve imkânsız resmi işlerini kolaylaştırmaya ve sonuçlandırmaya çalışır (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935) (madde 69).

1.4.9. Tarih ve Müze Şubesi

Bu şubenin yapacağı başlıca işler şunlardır:

- Yazılar, konferanslar ve paneller aracılığıyla tarihsel değerleri halka tanıtmak,
- Yerel tarihsel kalıntıların derlenip toplanması için çalışmak,
- Halkevi civarında bulunan tarihi eserlerin korunmasına katkıda bulunmak,
- Mevcut müzeleri desteklemenin yanı sıra yenilerini açmak,
- Yayınlar sergiler ve konferanslar yoluyla Türk folklorunun ve etnografyasının değerli ürünlerini korumak ve tanıtmak,

- Bulunan ve derlenen tarihi kalıntıların katalogunu çıkarmak (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940).

1.5. Türkiye Cumhuriyetinde Halk Eğitimi Çalışmaları

Yaygın eğitim faaliyeti içine giren eğitim türlerinin çok çeşitli olması nedeniyle, yaygın eğitimin farklı tanımlarını yapmak mümkündür. Yaygın eğitimi en kısa şekilde “okul dışı eğitim” şeklinde tanımlayabiliriz. Yasal mevzuata göre ise yaygın eğitimin tanımı; örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinden çıkmış fertlere gerekli bilgi ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında, onların ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, kültürel ve toplumsal gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim-öğretim-rehberlik faaliyetlerinin tümüdür (Temizhan, 2006: 18).

Kitle eğitimi, yetişkinler eğitimi, yığın eğitimi, toplum eğitimi, temel eğitim, sosyal eğitim, yaygın eğitim vb adlar altında ifade edilen halk eğitimi çalışmaları ile yetişkinlere ve okul eğitimi dışında kalan bireylere düzenli, dizgeli ve örgütlü bir eğitim vermeye çalışılır.

Halk eğitimi hedef kitlesinin yaşı, eğitim düzeyi, öğrenme isteği, cinsiyet ve diğer özellikleri bakımından örgün eğitimden farklıdır. Yaygın eğitime katılan kitle; köylü, kentli, işçi, işveren, çiftçi, öğrenci, zanaatkâr, esnaf, ev hanımı, serbest meslek sahibi gibi çok geniştir. Yaş ve fiziksel yapıları bakımından farklılıklar gösteren bu kitle okul eğitimi dışında bulunduğu için kitlenin temel görevi okula gitmek değildir. Halk eğitimi çalışmalarına okul öğrencileri de ilgi alanlarına göre katılabilmesine rağmen halk eğitimi faaliyetlerinin ana kitlesi okul çağını geride bırakan, toplumda sorumluluk üstlenmiş üretici durumdaki vatandaşlardır (Gedikoğlu,1953:2).

Yaygın eğitimde yaş sınırı olmadığı gibi yaygın eğitim örgün eğitim yanında veya dışında kalan formal eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar. Yaygın eğitim gereklidir çünkü; toplumdaki bireylerin üretken ve verimli olması kendini hayatta ve mesleğinde geliştirebilmesi için örgün eğitim sürecinde kazanılan bilgi ve beceriler yeterli olmamaktadır. Bilim ve teknolojideki hızlı gelişme ve değişimler mevcut bilgileri kısa sürede geçersiz kılmaktadır. Bu aşamada devreye giren yaygın eğitim insanları sürekli yenileyerek toplumsal değişimin getirdiği yeni durumlara uyum sağlamaya yardımcı

olduğu gibi yaygın eğitim örgün eğitimin eksiklerini tamamlaması açısından önemlidir. Çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyen kişiler de yaygın eğitim etkinliklerine katılarak bu eksikliklerini giderebilmekte ayrıca da meslek de kazanabilmektedirler. Türkiye’de belli bir dönem için okuma yazma oranının düşük olması ve ilkokuldan sonra örgün eğitim kurumlarına devam etme oranının düşük olması sebebiyle yaygın eğitim kurumları daha da önem kazanmıştır (Erden, 1998, 188). Yaygın eğitim ile örgün eğitim desteklendiği zaman toplumun sorunlarına daha hızlı bir şekilde çözüm bulunacaktır (Kılıç, 1968).

Bir eğitsel çalışmanın halk eğitimi sayılabilmesi için aşağıdaki koşulların gerçekleşmesi gerekir:

Eğitimin, işi okula gitmek olmayan fakat toplumda sorumluluk yüklenmiş ya da yüklenmeye elverişli durumda olan yetişkinlere ya da zorunlu okul çağındakilere okul dışında yönelmiş olması,

Yeteneklerini, hareketlerini, davranışlarını geliştirmek amacıyla bir öğrenci-öğretici, daha doğrusu katılcı-eğitici ilişkisinin kurulması,

Bu ilişkinin rastlantıya bırakılmaması, düzenli, tasarlanmış bir biçimde olması gerekir (Geray, 1978: 2).

Türkiye için Halk Eğitiminin amaçları, ilkeleri ve konuları VII. Milli Eğitim Şurasınca hazırlanan “Halk Eğitimi Komitesi Raporu” ile “Eğitim Politikası Özel İhtisas Komisyonu Ön Raporunda” belirlenmiştir. Bu raporlara göre ülkemizde halk eğitiminin amaç, ilke konu ve metotları aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

1. Halkımızı okur-yazar hale getirmek, gerekli temel bilgileri kazandırmak,
2. Bireylere aile, toplum hayatı, vatandaşlık görevleri ve sağlık kuralları hakkında istenilen bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmak,
3. Vatandaşların boş vakitlerini faydalı şekilde kullanmalarına, iş ve meslek edinmelerine, işlerinde ilerlemelerine yardımcı olmak,

4. Vatandaşlara Cumhuriyet esaslarını, Atatürk inkılâplarını, hukuk düzenini, demokratik yönetimi anlatmak, benimsetmek ve bağımsız düşünme, karşılıklı anlayış, sevgi, saygı, hoşgörü duygularını geliştirmek,
5. Vatandaşlara bilimsel düşünme, planlı ve metotlu çalışma, modern teknikleri kullanma alışkanlıkları kazandırmak,
6. Toplumlara meselelerini sezinlemeleri, benimsemeleri, çözüm yollarını araştırmaları kendi olanak ve kaynakları etrafında teşkilatlanmaları için gerekli yardım ve rehberlikte bulunmak,
7. Düşünce, duygu, anlatım ve ülkü birliğini sağlamak, ulusal kültürümüz ve değerlerle halkı sürekli olarak besleme, estetik duygu ve zevklerini geliştirmek,
8. Tarım, el sanatları, küçük sanatlarla halkın ihtiyaç duyduğu diğer hizmetlerin geliştirilmesi için teknoloji merkezlerinin kurulmasını sağlamak,
9. Vatandaşlarımıza yurdumuzu ve dünyayı gerçek özellikleri, olanak ve kaynaklarıyla tanıtmak; ülkemizi ileri bayındır, rahat yaşanan dünya ülkeleri haline getirmek,
10. Vatandaşlara sağlam beden, zihin ve ruh yapısına sahip olmaları için gerekli bilgi ve alışkanlıkları kazandırmak (Kılıç, 1968: 21).

Cumhuriyet Hükümetinin kuruluşu ile halkın içinde bulunduğu problemlerin çözümünde onlara yardımcı olabilmenin tek yolunun eğitim olduğu görülmüş ve halk eğitimine gereken önem verilmiştir. İlk Milli Eğitim Bakanı, illere gönderdiği bir genelge ile valilerin ilgisini bu konuya çekmiş ve bu konuda gerekli önlemlerin alınmasını istemiştir.

Türkiye’de halk eğitimi çalışmalarını görevi sadece Halkevlerine yüklenmiş olmayıp, halk eğitiminde ilk resmi teşkilatlanma Halk Eğitimi Şubeleridir. 1928 yılında harf inkılâbı ile halk eğitiminin kaçınılmaz bir durum alması ile birlikte 1928-1935 yılları arasında Atatürk’ün önderliğinde açılan Millet Mektepleriyle yoğun bir halk eğitimi etkinliği başlamıştır. Millet mekteplerinde 1928-1929 ders yılında, 17.000’e yakın öğretmenle 20.000’e yakın dersane açılarak erkek-kadın 600.000’e yakın vatandaşa okuryazarlık diploması verilmiştir. 1928-1935 arasında sürekli çalışan mekteplerde,

60.373 dershanede 51.816 öğretmen tarafından 2.486.845 kişiye okuma yazma öğretilmiş ve ilk bilgiler verilmiştir. (Olgun, 2008: 18) Halk eğitimi çalışmaları Halkevleri (1932), Eğitim Kursları (1936), Köy, Bucak ve İlçe gezici kadın ve erkek kursları (1938), Köy Enstitüleri (1940) ile yurt çapında yaygın hale getirilmiştir. Bu çalışmaları “Halk Yayınlarının” devletçe ele alınması ve yayımı izlemiştir (Kılıç, 1968: 21).

1935 nüfus sayımına göre nüfusun sadece % 8.2’si, 1945 sayımında % 13.7’si, 1950 sayımında da % 35’i okuryazardır. Bunlardan zorunlu öğrenim çağında bulunanların okuryazar oranı da 1935 yılında % 23.3, 1945 yılında ise % 35.2’dir. Genel nüfustan 7 yaşına kadar olan okul öncesi dönemdeki çocuklar çıkarıldığında ise nüfusun okuryazar oranı 1935 yılında % 20.4, 1945’te de % 30.2’dir.

Okuma yazma bilmeyen vatandaşlar ile öğretim çağında olup da okutulamayan çocukların sayısını sadece okul ile kısa zamanda sıfıra indirmek beklenemez. Hayata atılan insanların bir daha okul dışında yeni bilgilerle beslenmedikleri için halk eğitimi oldukça önemlidir (Gedikoğlu, 1953).

1951 yılında Amerikalı halk eğitimi uzmanı Watson DICKERMAN Türkiye’ye çağrılarak görüşleri alınmış ve değişen şartlara göre halk eğitimi politikası yeniden belirlenmiştir.

1950 yılında DP’nin iktidara gelmesi ile yeni dönemde tarım ve teknik alanda yaygın eğitim ihtiyaç haline gelmiştir. 1952 yılında Halk Eğitim büroları, 1953 yılında köylerde ve bucaklarda Halk Okuma Odaları, 1956 yılında da ilçelerde Halk Eğitim merkezleri açılmaya başlamıştır. Cumhuriyetin ilanından itibaren yoğun bir şekilde devam eden halk eğitimi çalışmaları ile ülkemizdeki okuryazar sayısı da artış göstermiştir. Resmi sonuçlara göre 1935 yılında %20,35 olan okuryazar oranı 1955 yılında %40.90’a yükselmiştir.

1957 yılında toplanan “VI. Milli Eğitim Şurasında” halk eğitimi konusu bütün yönleriyle ele alınmış ve yurt çapında uygulanmak üzere “Halk Eğitimi Örgüt ve Görev Kanun Taslağı” hazırlanmıştır. 1959 yılında da “Temel Eğitim Merkezi” kurulmuş ve bu merkez tarafından köylerimizde halk eğitimi deneme çalışmalarına başlanmıştır.

1960 yılında Halk Eğitimi etkinliklerinin hizmet alanlarını genişletmek, dağıntık etkinlikleri yurt düzeyinde teşkilatlandırmak için, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1960–1961 yılları arasında Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü merkez ve iller teşkilatı kurulmuş, gerekli elemanların hizmete katılmaları sağlanmıştır. Teşkilatlanma çalışmalarına paralel olarak halk dershaneleri, okuma odaları ve halk eğitimi merkezlerinin sayıları arttırılmıştır. Bu suretle halk eğitimi hizmeti hızlı bir gelişme göstererek yurt düzeyine yayılmıştır. Kurulan bu müdürlük bir süre sonra Köy İşleri Bakanlığına bağlanmış, sonra yeniden Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır (Kılıç, 1968: 9).

18 Haziran 1977 tarihinde Genel Müdürlüğün adı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. Yine aynı yıllarda Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Çıraklık eğitiminin de bir yaygın eğitim hizmeti olduğu düşüncesi ile 8 Ağustos 1984 tarihinde iki Genel Müdürlüğün birleştirilmesiyle Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Temizhan, 2006: 25).

Yukarıda ifade edilen yaygın eğitim kurumları içinde önemli bir yeri olan Halkevleri 1932'den 1951 yılına kadar geçen süre içinde sanat ve kültür etkinlikleriyle Türkiye'de toplumsal gelişmenin öncüsü olmuş, kültürel ve toplumsal gelişmemizde derin izler bırakmıştır.

1.6. Halkevlerinin Eğitim Çalışmaları

Halkevleri olumlu ve olumsuz deneyimleriyle Türk toplumunun geçirdiği önemli bir yaygın eğitim kurumudur (Geray, 1978: 355). Yeni Türkiye Devletinin kuruluşu ile birlikte halkın sahip olduğu güç problemlerin çözümünde halka yardımcı olabilmenin tek yolunun eğitim olduğu görülmüş ve halk eğitimine gereken önem verilmiştir. 1928 yılında yapılan harf inkılâbı ile halk eğitimi ülkemiz için daha da kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiş ve Atatürk'ün önderliğinde halk eğitimi etkinliklerine girişilerek 19 Şubat 1932 tarihinde bir yaygın eğitim kurumu olan Halkevleri açılmıştır (Kılıç, 1968).

Gönüllü bir kuruluş olan Halkevlerinin ana amacı; Atatürk ilkelerinin ışığı altında Türk kültürüne ve sanatına hizmet etmek, inkılâpları yaymak, kökleştirmek, halkı toplumsal ve kültürel alanlarda yetiştirmektir. İnkılâplar halka Halkevlerinden yayılacak, açılan 9

kol ile halk çağdaş uygarlığı burada öğrenecektir. Dil ve yazın, güzel sanatlar, gösteri kitaplık ve yayın, köycülük, müzik, halkbilim, spor, turizm, gezi, tarih ve müze, sosyal yardım, temsil, oyun konularında halka yardımcı olmak halkı bu konularda bilgi sahibi yapmak istenmiştir. Halkevleri bir yaygın eğitim kurumu olarak yetişkinlere yönelik bir eğitim vermiş olup örgüte 18 yaşından büyükler üye olabilmıştır. Ancak örgütün çalışmalarından 18 yaşından küçük olanlar ve örgüte üye olmayanlar da yararlanabilmiştir (Geray, 1978: 246).

Halkevleri kolların hazırladığı çalışma programlarına göre okuma yazma, müspet ilimler, dikiş, nakış, ev işleri, muhasebe, bağcılık, arıcılık, motor ve elektrikçilik, yabancı dil kursları açmış; konferanslar, konserler, temsiller vermiştir. Bunların dışında aile ve milli günleri kutlama toplantıları, köy gezileri yapmış, filmler göstermiş ve mahalli el sanatları ile halkı teşvik etmeye çalışmıştır. Halkevlerinin açtığı yabancı dil, biçki-dikiş, nakış, şapkacılık ve diğer kurslardan diploma alanların sayısı 158.000 kişiyi bulmuştur. 5830 sayılı kanunla 1951 yılında hükümete devir olan Halkevlerinin malvarlıkları arasında 4800 kitaplık da bulunmaktadır (Gedikoğlu, 1953: 94).

Halk eğitimi ve toplum kalkınmasında Halkevlerinden önemli katkılar beklenmiştir. Beklenen bu katkılar:

- Halk eğitimi,
- Toplum kültürünü yaşatmak ve geliştirmek,
- Eğitilen kişiye yan gelir sağlamak,
- Bireyin toplumdaki yerini kavramasına ve kişiliğini geliştirmesine yardımcı olmak,
- Bireyin siyasal sürece bilinçle katılmasını sağlamak için geçerli eğitimi vermek amacını gütmektedir (Geray, 1978: 355).

Halkevleri, inkılâpların halk kitlelerine aktarılmasının başlıca aracı olmuştur. Hızlı bir şekilde yurdun dört bir yanına yayılan Halkevleri halk ve inkılâp bütünleşmesini sağlayan halk üniversiteleri olarak gösterilmiştir. Türk kültürünün derlenip toplanması, halk gerçeğinin ulusal kültür açısından değerlendirilmesi, kültür emperyalizmine son verilmesi gibi olumlu çabaları anlatan hep Halkevleri olmuştur. Kitlelerin Ortaçağ uykusundan uyandırılması çağdaş uygarlık ufkuna yöneltilmesi, Halkçılık politikasının

başlıca amacı olmuştur. Bu amaçla yola çıkan Halkevleri, Köy Enstitüleri ile Cumhuriyetin inkılâpçı aydın kuşağını yetiştirmiştir. 1970’li yıllardaki Türk Sanat ve Kültür alanında söz sahibi olan aydınların büyük çoğunluğu Halkevlerinde yetişmiştir (Çeçen, 1973).

Halkevlerinin hedefleri Atatürk tarafından belirlenmiş ve Atatürk bir konuşmasında bu hedeflerden birini şöyle açıklamıştır: “En kuvvetli ders araçlarına ve yetişkin öğretmen ordularına sahip olmak yeterli değildir. Halkı yetiştirmek bir kitle haline getirmek gereklidir. Bunu Halkevi yapacaktır...”

Halkevleri de Atatürk’ün onlarla övünebileceği yönde ilerleme kaydetmiş, halkı yetiştirmiş ve bir kitle haline getirmişlerdir. Halkevlerinin bu başarısını Atatürk’ün şu sözleri kanıtlar niteliktedir. “Partimizin, Halkevleri ile bütün yurddaşlara kucağını açması, vatanda sosyal ve kültürel bir devrim yaptı.” (Kaplan, 1973).

Halkevlerinin parolası da şu şekildedir. Halk için, Halk içinde, Halkla birlikte bilim ışığına doğru, ulusal ülküye doğru. Her meslekten, her yaştan halkı bünyesinde barındıran ve üyelerine bu yüce ulusal kültürü savunduran Halkevleri bu tarihsel görevin idraki içinde çalışıp çabalamıştır (Kuruluş Yıldönümü Yurtta Kutlanıyor, 1973).

İnkılâpları korumada, yaşatmada ve yaymada Halkevleri çok başarılı olmuştur. Halkevlerinde sporcu, kültürlü, sanatsever ve hür düşünceli bir gençlik yetişmiştir ve bu gençlik sayesinde ülkede izcilik, avcılık, spor, resim ve milli oyunlar hızla gelişmiştir (Yakış, 1973:9)

Halkevleri yayınlarıyla da Türkiye için faydalı bir eğitim kurumu olmuştur. Aylık ve on beş günde bir yayınlanan Halkevi dergilerinde Türkiye’nin en önemli isimleri yazılar yazmışlardır. 1935 yılında Halkevinin irili ufaklı 35 yayını bulunmaktadır. Ankara Halkevi tarafından yayınlanan Ülkü, İstanbul Halkevinin yayınladığı Yenitürk, İzmir Halkevi tarafından yayınlanan Fikirler kısa sürede Türkiye genelinde okuyucu kitlesine sahip olmuştur. O dönemde özellikle küçük taşra şehirleri için şehrin tek kültür organı olan bu dergiler çok önemlidir. Dergilerde çevrenin tarihi, coğrafyası, folkloru, rejimin ideolojisi gibi yazılar yer almıştır. Türkiye’de isim yapmış yazarların birçoğu da ilk denemelerini bu dergilerde yayınlamıştır. Halkevleri bu yayınlara özendirme işini kitap yayınları ile genişletmiş ve maddi imkânsızlıklar nedeni ile basılamayan

araştırmacıların kitapları Halkevleri tarafından yayınlanmıştır. O dönemdeki alfabe değişikliğinden ötürü eski kitapların genç nesil tarafından okunamadığına dikkati çektiğimizde Halkevi yayınlarının genç nesil için ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz. Bir bakıma Halkevleri yeni yazının ilk okuma yuvaları olmuşlardır. Kitapçı dükkânı bile bulunmayan çoğu şehirde Halkevi kitaplığı sanat ve kültür dünyasına açılan tek pencere olarak gösterilmiştir. Halkevi okuma salonlarında kitabın yanı sıra CHP tarafından gönderilen dergi ve gazetelerde okunabilmiştir (Başgöz, 1995).

Halkevleri, çeşitli kolları, dergileri, yayınları ile yirmi yıl Türk kültürünün halk içinde gelişip yayılmasına öncülük etmiştir. Halkevlerinden değerli sanatçılar, düşünürler, ozanlar, politikacılar çıkmıştır (Özerdim, 1973).

Halkevinin, Halkevi dergilerinin o dönem gençliği için ne kadar önemli olduğunu gösteren o dönemde Halkevinde yetişen Sunullah Arısoy yıllar sonra bir Halkevi bayramında Halkevi anılarını şöyle anlatmıştır:

“Cumhuriyet döneminde bir “halkevcü kuşak” vardır. Söz gelimi benim kuşağım böyle bir kuşaktır. Beni halkevi yetiştirmiştir. Ama gerçekten çok şey borçluyumdur halkevine.

Üşküdar halkevi 1939’larda çalışmaya başlamıştım sonra Balıkesir halkevi sonra Tavşanlı halkevi... yıllarca temsil kollarında, dil edebiyat kollarında, kitaplıklarında çalıştık şimdi anlatılması güç bir ülkücü ateşi yüreklerimizde yanan karşılıksız, saatler boyu geceler boyu, günler boyu yorulmadan, bıkmadan, usanmadan çalışırdık.

Halkevi kitaplıkları, bizim kitap açlığımızı giderdiğimiz yerlerdi dergisinden gazetesine, her tür kitabına dek vardı. Okurduk. O yıllar da babalarımızın kazançlarıyla kitap alabilmek başlı başına bir sorundu üstelik kaç ana babanın eve kitap girmesine izin verdiği de ayrı bir sorundu. “bırak o ıvır zıvır kitapları da otur dersine çalış!” bu azarı işitmeyen yoktur!

Halkevlerinin yayınladıkları dergiler, kitap yayınları, bütün bir ülkeyi kaplayan geniş bir kültür seferberliği niteliğindeydi. Bunları çok yeterli bulmayabilirsiniz ama o yılların koşullarını düşünerek bir değerlendirme yapmak gerekir. Bunların çoğu ileri dergilerdi. Hiç bir şey olmasa, bu dergilerde bölgesel değerler ortaya çıkmıştır. Bölgenin folklor değerleri derlenmiştir.

şimdi, aklıma geliveren önemli birkaç dergi adını da saymak isterdim. Başta, genel merkezin yayınladığı o güzelim “ülkü” dergisi, İzmir halkevinin, Eminönü halkevinin, Afyon halkevinin, Samsun halkevinin, daha yüzlerce, dergileri bugün bile ilgiyle önemle izlenecek dergilerdi.

Bütün bunlara yazık olmuştur. Yüzlerce kitaplığın ne olduğunu kimseler bilmez, yüz binlerce genç ise ya kahvelere, başıboşluğa yönelmişlerdir, ya da tutarsız

girişimlerin kurbanı olmuşlardır. Çünkü onları biçimleyecek, yönlendirecek, bilinçlendirecek kültür yuvaları yoktur. 1950 kuşağı yazık ki, böyle bir kuşaktır. Verdiğimiz firenden belli değil mi?" (Arisoy, 1973: 27).

Sunullah Arisoy'un anıları da göstermektedir ki Halkevleri o dönemin eğitiminde ciddi bir yer edinmiş, gençlerin en iyi şekilde yetişmesine yardımcı olmuştur.

1946'da sonra çok partili siyasi hayata geçildiğinde Halkevlerinin hukuksal bakımdan CHP'ye bağlılığını sürdürmenin bir anlamı da kalmamıştır. CHP çok partili hayata geçildiği dönemde Halkevlerinin yeni koşullara ayak uydurabilmesi için çalışmalar başlatmıştır. Halkevlerinin bütün siyasi partileri memnun edecek şekilde kullanılmasının çareleri aranmıştır. Bu amaçla muhalefet partilerinin de Halkevleri hakkındaki düşünceleri istenmiş ancak bu konuda muhalefetten bir cevap alınmamıştır. CHP olumsuzlukları gidermek için tek başına çalışmaya devam etmiş bu amaçla 1947 yılındaki CHP'nin 7. Büyük Kurultayında Halkevlerinin durumu gündeme gelmiştir. 17 Kasım 1947 tarihli Kurultayda Halkevlerinin CHP'den ayrı bağımsız bir kuruluş olması fikri gündeme gelmiştir. Bu çalışmaları yapmak için de Halkevlerine yeni bir biçim vermek için İstanbul Delegesi F. Kerim Gökay'ın başkanlığında yirmi beş kişilik bir komisyon kurulmuştur. Komisyon raporuna göre Halkevlerinin CHP'ye bağlı ancak ayrı bir tesis haline getirilmesi istenmiştir. Bu düşünülen yeni yapılanma ile ilgili hukukçularında görüşleri alınmıştır. Fakat alınan görüşlere göre Halkevlerinin tesis haline getirilmesi ile bu kurumların CHP'nin elinden çıkacağı sonucuna varılmıştır (Özacun,1996).

Halkevlerinin geleceği ile ilgili çözüm aramaya devam eden CHP 1948 yılında Kırşehir milletvekili Sahir Kurutluoğlu'na Halkevlerinin gelecekteki statüsünü tayin ve tespit görevini vermiştir. Kurutluoğlu bu konuyla ilgili olarak hukukçularla görüşmeler yapmıştır. Kurutluoğlu'na böyle bu görevin verilme nedeni iki yıl sonra yapılacak seçimde DP'nin iktidara gelme olasılığı ile memleketin her tarafına hatta köylere kadar yayılmış olan Halkevlerinin kapatılma olasılığıdır. Memleketteki okuma odaları, kütüphaneler, hatta müzik ve tiyatro birlikleri bulunan bu teşekküllere yazık olacaktır. Bu nedenle Halkevleri başka bir parti iktidarınca kapatılamayacak bir hukuki statüye kadar bağlanmak istemiştir. Halkevlerinin Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması da düşünülmüştür. Bu amaçla Kurutluoğlu İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Hıfzı Veldet Velidedeoğlu ile de fikir alışverişinde de bulunmuştur.

Halkevlerinin geleceğini önceden gören Hıfzı Veldet Velidedeoğlu 1945 yılında Cumhuriyet Gazetesinde yazdığı bir makalede:

“CHP Halkevleriyle mümkün olduğu kadar yakın bir zamanda alakasını kesmelidir. Eğer bunların yaşamasını hakikaten istiyorsanız, Halkevleri binalarından yalnız CHP ile ilgili değil, DP ile de ilgili kültürel, hatta siyasi toplantılar yapılabilmelidir. Yani bu müesseselerin kapısı iktidar ve muhalefet partileri mensuplarına ve partisizlere eşit suretle açık tutulmalı, bunların tarafsız müesseseler olduğu hususunda bütün halkta samimi bir kanaat uyandırılmamalıdır. İşin hukuki cihetine gelince: Bunlar resmi birer daire olarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlanırsa hem bürokrasi batağında çabuk körlenir hem de mevcudiyetlerini iktidara gelecek partinin lütuf ve atıfetine bağlı kalır. Siz nasıl iki maddelik kanunla bunları Milli Eğitim Bakanlığına bağlayabilirsiniz, yeni iktidar da yine öyle iki maddelik bir kanunla bunları ondan ayırabilir ve ya tamamen kapatabilir. CHP zengin bir partidir. Bütün Halkevlerinin ve Halkodalarının bina ve mallar ayrıca –bunların faaliyetlerinin devamı için- parti mallarından bir kısmını tahsis etmek suretiyle, Halkevlerinin Medeni Kanun hükümlerine göre bir tesis (vakıf) haline getirmelidir. Eğer söylediğim fiili tarafsız durum hemen şimdiden sağlanır ve arkasından vakıf senedi yapıp tescil ettirilirse, iktidara hangi parti gelirse gelsin, Halkevlerine kolay kolay dokunmaz. Zaten dokunmakta bir fayda görmez.” (Velidedeoğlu, 1973:22)

Kurutluoğluyla Hıfzı Veldet Velidedeoğlu aynı fikirdedir. Ancak ileride karşılaşılabilecek sorunlar önceden tahmin edilmesine rağmen Halkevlerini yaşatmak adına kalıcı bir çözüm yolu bulunamamıştır. 1950’de DP iktidara gelince bu kültür yuvalarını kapatılmıştır (Velidedeoğlu, 1973:22).

1.7. Halkevlerinin Kapanması

CHP’nin kültür kolu olarak kurulan Halkevleri kuruluşlarını izleyen ilk on yıllık dönemden sonra başlangıçtaki heves ve coşkusunu yitirmeye başlamıştır. Uluslararası ve ulusal siyasi gelişmelerin doğrultusunda Halkevleri değişim süreci yaşamıştır. Sefa Şimşek’in Arzu Öztürkmen’den aktardığına göre Halkevleri Tüzüğünde partinin denetimini arttırıcı değişiklikler yapılması ve 1939–1940 yılları arasında Halkodalarının kurulması sonun başlangıcı olarak gösterilmiştir. Bu tarihten sonra Halkevlerinin başarısını değerlendirmek için nitelikten çok nicelik dikkate alınmaya başlamıştır.

Halkevlerinin stratejisinde görülen dejenerasyon, 1942 yılında Ülkü dergisinin yayın politikasının değişmesiyle de kendini göstermeye başlamıştır. 108 sayıyı kapsayan ilk yayın döneminden sonra Ülkü’nün boyutları, biçimi ve yayınlanma sıklığı değişmiştir. Bu değişimle birlikte Ülkü dergisi partinin ilkeleri ve altı ok gibi ideolojik yönleri ağır basan konuları işlemekten uzaklaşmaya başlamıştır. Yeni seriyle birlikte Ülkü

dergilerindeki temel amaç yerel folklor, etnografya, değerlerini gün ışığına çıkararak ulusal kültürün gelişmesini sağlamak olmuştur. Halkevlerinde diğer değişimde temsillerde görülmüş olup 1940 yılından sonra politik piyeslerin sayısı da hızla düşmeye başlamıştır. Bu piyeslerin yerini toplumsal çelişkileri, aile ilişkilerini ve bireysel sorunları konu alan komediler, trajikomediler, melodramlar almaya başlamıştır (Şimşek, 2002: 204). Sonuç olarak çok partili hayata geçiş aşamasında 1940'lı yıllarda Halkevleri ilk dönemki amaçlarından uzaklaşmaya başlamıştır.

Çok partili hayata geçilmesiyle birlikte Halkevleri eski önemini yitirmeye başlamış, aynı zamanda Halkevlerinin konuları giderek tartışma yaratmıştır. Halkevleri yönetmelik gereği CHP'nin bir kurumu sayıldığından, diğer partilerin buralardan yararlanma isteği yönetmeliğin izin vermemesi gerekçe gösterilerek bu partilere olumsuz yanıtlar verilmiştir (Olgun, 2008: 87).

CHP'nin bu tavrına karşılık olarak diğer partiler de Halkevlerine ödenek ayrılmasına karşı çıkmışlardır. Bir süre sonra da Halkevlerine ayrılan ödenek kesilmiştir. Gelir kaynaklarının kesilmesinin ardından Halkevi dergileri çıkamamış, köy gezileri yapılamamış, sosyal yardım ve kültür çalışmaları da yürütülememiştir. Demokrasiye geçişle birlikte Halkevleri yavaş yavaş gerilemiştir. Bu dönemde Halkevlerine yeni bir yapı kazandırılmadığından ötürü Halkevleri değişen koşullara ayak uyduramamış, geçmişin kuruluşu olarak kalmışlardır (Çeçen, 2000: 197).

Halkevleri 14 Mayıs 1950 yılında halkın oy çokluğuyla DP'nin iktidara gelmesinin ardından, Temmuz 1950'de toplanan CHP'nin 8. Kurultayında Halkevleri yeniden gündeme gelmiş ve Halkevleri konusunu görüşmek için bir komisyon kurulmuştur. Komisyonda Halkevlerinin CHP ile ilgisi kalmadan bir tesis haline getirilmesi teklif edilmiştir. Ancak bu teklif kabul edilmediği gibi tartışmalara da neden olmuştur (Olgun, 2008: 91). DP'nin iktidarı ile birlikte Halkevleri önce faaliyetlerini yavaşlatmış, bir süre sonra da durdurmuşlardır. Bu tarihe kadar yayınlanan Halkevi dergilerinin de son sayıları 1950 Mayıs'ı tarihli olup bu tarihten sonra yayınlanan bir Halkevi dergisi olduğunu gösteren bir kanıtta yoktur (Özacun, 1996). Halkevlerinin çalışmalarını resmen olanaksızlaştıran 5830 sayılı yasa Refik Saydam İnce ve arkadaşlarının teklifi ile 8 Ağustos 1951 tarihli oturumunda TBMM'ce kabul edilmiş ve 3 gün sonrada 11

Ağustos 1951 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Özacun, 1996).

Halkevlerinin kapatılmasının ardından Halkevlerinin sahip olduğu menkul ve gayrimenkul mal varlıkları da hazineye aktarılmıştır.

Sonuç olarak Halkevleri Atatürk'ün sağlığında ve onu izleyen yıllarda Türk gençlerinin yetişmesinde halkın aydınlanmasında, milli kültürün gelişmesinde önemli hizmetler vermiş olmasına rağmen çok partili hayata geçerken yeni bir düzenlemeye gidilmediği için dönemin şartlarına ayak uyduramamıştır. İktidara gelen DP eski iktidarın bir kurumu olarak gördüğü Halkevlerine, bir dönemin aktif yaygın eğitim kurumuna son vermiştir (Toksoy, 2007: 131).

Tablo 2: Halkevlerinin 1932-1951 Yılları Arasındaki Gelişim Seyri

Yıl	Yıllara göre Halkevi sayısı	Yıl	Yıllara göre Halkevi sayısı
1932	14	1942	389
1933	55	1943	394
1934	80	1944	406
1935	103	1945	438
1936	136	1946	455
1937	167	1947	463
1938	210	1948	469
1939	373	1949	474
1940	379	1950	478
1941	383		

Kaynak: Kunter (1964:6)

Yukarıda tabloda belirtildiği gibi Halkevlerinin sayıları 1932 yılından 1950 yılına kadar bir artış göstermiştir. Halkevleri kapandığı zaman İzmit ilindeki Halkevi sayısı 12 Halkodası sayısı da 43'tür. (Kunter, 1964: 6)

1.8. İzmit Halkevinin Kuruluşu

1.8.1. İzmit Halkevi Açılışı ve Örgütlenmesi

İzmit Halkevi 24 Haziran 1932 Cuma günü sayıları 32'e ulaşan Halkevlerinden biri olarak 8 şube ile açılmıştır. Kuruluş aşamasında eksik olan Müze ve Sergi Şubesi de 1933 yılında faaliyete geçmiştir.

İzmit Halkevinin ilk açıldığı ayın sonunda üye sayısı 434'de ulaşmıştır. Bu üyelerin 42 si bayan 392'si erkektir. 1936 yılında ise üye sayısı 1221'dir.

İzmit'in Halkevi açılmadan önce kitap okumak için bir salonu ve kütüphanesi olmayan İzmitliler Halkevinin açılması ile güzel bir kütüphaneye ve okuma salonuna kavuşmuşlardır. 1936 yılında yani açılıştan 4 yıl sonra İzmit Halkevi Kütüphanesindeki kitap sayısı 1496 cilttir (BCA, 490.01/905.535.1).

Halkevleri her zaman yeterli olanakları olan binalara sahip olamamıştır. Halkevleri Öğreneğinde de “çalışma şubelerinin hepsi için yetecek genişlikte kurağ (bina) bulunamazsa bazı şubelerin başka kurağlarda çalışabileceği” ifade edilmiştir (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935).

İlk yıllarda İzmit Halkevi de binası olmadığı için Halkevinin şubelerinin CHF binasında çalışmasına karar verilmiştir. Yine yer sorunundan ötürü CHF İl İdare Heyeti Necati Bey Okulunun Halkevine tahsis edilmesine karar vermiş ve arkasından Necati Bey Okulunun tamamının Halkevine ayrıldığı bildiren Fırka kararı yayınlanmıştır. Bu tarihten itibaren İzmit Halkevi kendi binasına kavuşana kadar temsiller konferanslar, balolar vs. Necati Bey Okulu Halkevi salonunda yapılmıştır. Yine Halkevine ait bir spor salonu olmadığından spor egzersizleri İdman Yurduna ait olan spor salonunda yapılmıştır (TY, 30 Temmuz 1934).

İzmit Halkevinin 1934 yılındaki CHF binasındaki yeri yapılacak faaliyetler ve daha birçok etkinlik için yetersiz kalmıştır. Yer sorunu İzmit Halkevinde gönüllü çalışan gençlerin başarısına da engel olmuştur. Bu gençler bu sorundan dolayı uygun bir ortamda bir araya gelerek düzenli olarak çalışmamışlardır.

Türk Yolu Gazetesinde Avşaroğlu mahlasıyla yazan yazar, 1934 yılında Halkevinin yersizlik sorununu şu şekilde ifade etmiştir. “Şimdiki halde Halkevi Reisi 9 şubenin

sıkıştırıldığı 3–4 metrekare odadaki dolabın başında bekçi gibi duruyor. Onun çalışmak arzusuna imkân vermeyen yersizlik saçlarının ağarmasına yegâne sebep sanılır.”

İlk yıllarda dokuz şube de yer sorunundan ötürü sıkıntılar yaşamıştır. Yaşanan sıkıntılara ayrıntılı olarak baktığımızda Dil ve Edebiyat Şubesine bağlı olanların hevesle toplanabilecekleri uygun bir yer yoktur. Bu hevesliler Halkevine sığmamaktadır. Yine Cumhuriyet Halk Fıkrasının küçük salonun da yapılan toplanmalarda da engeller çıkmaktadır. Diğer şubeler içinde aynı durum söz konusudur.

Türk Yolu Gazetesinde ifade edilen “Filan mektepteki orgdan bir ses duyulmaz” sözünden de anlaşılabilceği gibi Güzel Sanatlar Şubesinin üyelerinin toplanacağı onları şevklendirecek bir yerleri yoktur.

Temsil Şubesi de, toplanmalarını oyun oynamalarını yersizlik yüzünden ertelemektedir. Necati Bey Okulundaki Halkevi Salonunda yapılan provalarda devamlı bir şekilde zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu şube yer sorunu engeline rağmen başarılı olmuştur.

Spor Şubesinin de çalışmaları için uygun bir mekâna ihtiyacı vardır. Yer sorunu sporcuların gereken idmanları yapmalarına engel olmakta bu da doğrudan başarıyı etkilemiştir.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi de açılan kurslarda verilecek dersler için okullarda boş oda aramaktadır. Bu zorluklar karşısında bazı hevesliler kurslara gitmekten zorunlu olarak vazgeçmiştir. Devamlı ve müsait yer yokluğu gönüllü okuyucuların da artmasına engel olmuştur.

Sosyal Yardım Şubesi de yardım etmek isteyen gönüllülere rağmen yer yokluğu nedeniyle gerekli başarıya ulaşamamıştır.

Kütüphane Yayın Şubesi İnkılâpçı bir ülkede en çok çalışması gereken bir kol olmasına rağmen yer sorunu nedeniyle bu şubede yeterince çalışamamıştır. Halkı aydınlatmak için gönderilen binlerce kitap yer olmadığı için dolaplarda bekletilmiştir.

Beş yüze yakın üyesi olan Köycülük Şubesi de Halkevinde uygun bir yer olmadığı için köylü vatandaşla görüşmelerini daha çok köylerde yapmıştır.

Müze ve Sergi Şubesi de yer sorunu ve maddi imkânsızlıklar yüzünden gerekli çalışmaları yapamamıştır. (TY, 12 Kasım 1934).

Yukarıda da ifade edilen sorunlardan da anladığımız kadarıyla İzmit Halkevinin bütün şubeleri açıldığı ilk yıllarda yer yokluğu sorununu fazlasıyla yaşamış ve bu durum şubelerin çalışmalarına kısmen engel olmuştur. Yine de Halkevi üyelerini bu durum yıldırılmamış, onlar zor şartlara rağmen çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Fakat göz ardı edilmemesi gereken bir konu vardır ki Halkevinin bu sorunların üstesinden gelmesi halkı aydınlatabilmesi, gençliği ulusal duygularla kaynaştırabilmesi için uygun bir yere ihtiyacı vardır.

1.8.2. Halkevi İçin Yeni Bina Yapılması Kararı

Halkevi binaları iktidarın damgasını Cumhuriyet meydanları ile kent merkezine vuran yapılardır. Hükümet konağı ile Halkevi binaları erkin varlığını ve gücünü temsil eder. Protokolde validen sonra Halkevi Başkanı geldiği gibi şehirde de vilayet konağından sonra en önemli yapı olarak Halkevi binası olarak gösterilmiştir. Halkevi binalarından Cumhuriyeti temsil etmeleri beklenmiştir (Yeşilkaya, 1999).

11 Şubat 1935 tarihinde yapılan CHF İl Kongresinde İzmit de Halkevinin de içine alacak bir parti binasının yapılmasının gerekliliği belirtilmiştir. Bu Kongrede bulunan İzmit Valisi Fahir Türel de dâhil herkes aynı fikirde olduğunu ifade etmiştir (TY, 11 Şubat 1935).

1935 Nisan ayı içinde yapılan İl Genel Meclisi toplantısında İzmit Halk Fırkası ve Halkevi inşası hakkındaki istekler bütçe komisyonuna iletilmiştir (TY, 8 Nisan 1935).

1938 yılında Halkevi binasının planını belirlemek için Vali ve Parti Başkanı Hamit Oskay'ın Başkanlığı altında Halkevinde bir toplantı yapılmıştır (TY, 3 Mart 1938).

Deniz kıyısına yapılacak olan Halkevi binası ile o zamana kadar imar edilmemiş olan sahilinde önem kazanacağı ve bundan sonra yapılacak binaların ve yollarında Halkevi binasına göre yapılacağı ifade edilmiştir (TY, 16 Haziran 1938).

Halkevi Binasının yapılacağı arsa 2 Ağustos 1938 Pazartesi günü saat 16:00'da 60.000 liraya CHP tarafından ihale edilmiştir. 10 Ağustos Çarşamba günü temel atma töreninin yapılacağı Türk Yolu Gazetesinde duyurulmuştur. Gazetede inşaatın bir yıl içinde

biteceği yazmaktadır. Temel atma törenine çok sayıda kişinin davet edileceği de belirtilmiştir (TY, 4 Ağustos 1938).

10.08.1938 tarihinde yapılan temel atma törenine Vali, Parti Başkanı Hamit Oskay, Tümgeneral Mürsel Bakü, Amiral Fahri Engin, Milletvekili İbrahim Diplen ile Mülkiye Baş Müfettişi Nedim Nazmi ve Genel Parti Üyeleri, Halkevi üyeleri ve çok sayıda halk katılmıştır. Yeni rıhtım üzerinde binanın yapılacağı yer bayraklarla donatılmış ortaya konan modern bir kürsü süslenmiştir. Saat 13:00 de Halkevi Bاندosu tarafından İstiklal Marşı çalındıktan sonra Vali ve Parti Başkanı bir konuşma yapmıştır. Ardından Vali tarafından temel atılmıştır.

Yeni rıhtım sahilinde inşaatına başlanan Halkevi binasının 1940 yılındaki Cumhuriyet Bayramında yapılacak bir törenle açılması planlanmıştır. Binanın Müteahiti Rauf Eksat binayı Ağustos sonunda teslim edeceğini ifade etmiştir. Binanın daha önce 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramında açılması düşünülmüştür. Ancak bina tamamlanmasına rağmen binanın kalorifer tesisatı döşenmediği ve mobilyaları gelmediği için açılış ertelenmiştir. Bu erteleme bir nedeni de belediye bütçesinin darlığı ve amele bulmakta zorlanmasıdır (TY, 16 Ağustos 1940).

İzmit'te inşa edilmekte olan Halkevi binasının bitişiğinde bulunan arazi CHP partisi adına tescil edilmiştir. Bu arsanın doğusunda bulunan iki arsanın daha belediye satın alınarak partiye uygun bir şekilde satılacağı İzmit Parti müfettişinin huzurunda belediye tarafından bildirilmiştir (BCA, 490.01/1749.1102.1).

İzmit Halkevi yeni binasına taşınacağı için eski binasını, bodrum katında görevini sürdürmekte olan İzmit'in yer sorunu yaşayan yerel spor kulüplerinden olan Akyeşil Spor'a verilmiştir (TY, 29 Aralık 1941).

1.8.3. Yeni Halkevi Binasının Açılışı

1940'lı yıllardan beri açılması planlanan ancak maddi imkânsızlıklardan ötürü inşaat yavaş ilerlediği için İzmit'in en heybetli ve güzel yapısı olan yeni Halkevi binasının açılışı 22 Şubat 1942 tarihinde yapılabilmektedir (TY, 14 Şubat 1942). Bu tarihin seçilme nedeni de açılışın Halkevleri açılış bayramına denk getirilmek istenmesidir.

İzmit'te yeni yapılan Halkevinin açılış töreni için çok zengin bir program hazırlanmıştır. Hazırlanan program aşağıdaki gibidir.

1- Halkevi binasının açılışı, Halkevleri Kuruluşunun Onuncu Yıldönümü günü olan 22.02.1942 Pazar günü yapılacaktır.

2- 21.02.1942 Cumartesi günü akşamı saat 21:00'de Halkevi salonunda davetlilere Sosyal Yardım Şubesi yararına bir balo verilecektir.

3- Şehir içindeki Halkevi hoparlörlerinden iki gün yayın yapılacaktır.

4- Açılış törenine gelen davetliler Pazar günü saat 14:00 de müsamere salonunda toplanacaktır.

A) İstiklal Marşıyla törene başlanacaktır.

B) CHP Vilayeti İdare Heyeti Halkevi adına binanın açılışı münasebetiyle bir söylev verilecektir.

C) Milli rakıslar, milli oyunlar oynanacaktır.

5-Saat 15:00 de Halkevlerinin onuncu yıldönümü münasebetiyle Ankara radyosundan yapılacak yayın takip edilecektir. A, B, C maddeleri bu neşriyata göre tatbik edilecektir (TY, 10 Şubat 1942).

Halkevi Başkanı B. Bedri Ahıskalı ile Halkevine gönül vermiş kişiler gece geç saatlere kadar açılışın güzel, zengin, renkli ve tezahüratlı olması için çalışmıştır. (TY, 14 Şubat 1942).

22 Şubat 1942 tarihinde yapılan Halkevinin açılışına katılan davetliler arasında Vali Ziya Tekeli de bulunmuştur. Açılıшта okunan İstiklal Marşının arkasından CHP İzmit Müfettişi ve Tekirdağ Milletvekili Rahmi Apak Halkevleri ile Halkodalarının amacını anlatan bir konuşma yapmıştır. Konuşmanın ardından kapıdaki kurdele kesilmiştir. Bu merasimde İzmitlilerin hepsi belgelerin ifadesine göre gelin gibi süslü binanın açılması ile neşelenmiştir. Küçükler korosu saat 15:00'a kadar devam etmiştir. Tam saat 15:00 de Ankara'dan radyo ile yayınlanan CHP Genel Sekreteri Doktor Fikri Tuzer tarafından Halkevlerinin açılışı ile ilgili konuşma dinlenmiştir. Nutkun ardından yeni Halkevi binası gezilmiş ve bu sırada davetlilere hazırlanan büfeden ikram yapılmıştır. Aynı

günün akşamı da davetlilere Temsil Şubesi tarafından bir temsil verilmiştir. 21 Şubat Cumartesi akşamı da yeni Halkevinin açılış töreni şerefine (Yardım Sevenler Cemiyeti Yararına) Halkevi salonunda sabaha kadar süren bir balo verilmiştir. (TY, 24 Şubat 1942).

Halkevi binasının açılış törenine CHP İl İdare Heyetince davet edilen ve binanın inşaatında güzel hizmetleri geçen Zonguldak Milletvekili Halil Türkmen ile eski İzmit Valisi Hamit Oskay, İzmit Milletvekillerinden İbrahim Süreyya Yiğit, eski CHP Müfettişi Zühtü Durukan, eski Bayındırlık İşleri Müdürü (Bayındırlık İşleri) İzmit İdare Heyeti Başkanlığına çektikleri telgrafta mazeretlerinden dolayı gelemediklerini ifade etmişlerdir. Halkevinin açılışını tebrik etmişlerdir. Ayrıca İstanbul Parti Başkanı Reşat Mimaroglu ve B. Mehmet Ali Kâğıtçı da ve ilçelerden törene davet edilen parti Halkevi ve Halkodası Başkanları da mazeretlerini bildirerek Halkevinin açılışını kutlamışlardır (TY, 26 Şubat 1942).

İzmit'in Halkevi'nin yeni yapılan binasının o dönem için diğer şehirlere nasip olmayacak bir güzellikte olduğu ifade edilmiştir. Bina o dönemde en düzenli görülen Eminönü ve Kadıköy Halkevi binalarından bile daha tertiplidir. Konferans salonu da diğer Halkevlerinden daha üstün özelliklere sahip olup lüks ve ihtişamıyla bina davetlilerin dikkatini çekmiştir (TY, 19 Ekim 1943).

Türk Yolu Gazetesi yazarı Cevdet Baykal gazete de yazdığı yazıya göre İzmit halkının yeni yapılan Halkevi binasını sevdiği ifade etmiş ve halk boş vakitlerini bu Halkevi binasında geçirmeye başlamıştır. Halkevine giden herkesin bu yeni yapılan binadaki mobilyaların kıymetini bilmeleri istenmiştir. Çünkü Halkevi ve içindeki eşyalar yüz binlerce liraya mal olmuştur halktan bu eşyaların ne zahmetle alındığını düşünmesini evindeki eşyaları koruduğu gibi Halkevindeki eşyaları da koruması istenmiştir. Cevdet Baykal'ın bu şekilde bir yazı yazmasını nedeni Halkevinin açılış şerefinde verilen baloda bazı kendini bilmezlerin yeni alınan sandalyelerin üzerine sigara koyarak bu sandalyeleri yer yer yakmalarıdır. Yine bazı kişilerde temsil salonundaki sandalyeleri çizmişler etrafını kirletmişlerdir. Cevdet Baykal Halkevinin bu konuyla ilgili bir kurs açarak bu davranışları sergileyenlerin eğitilmesini istemiştir (TY, 7 Mart 1942).

İzmit Halkevi açıldığı günden beri eski ve binasında da daima varlığını göstermiş, genç ve yetenekli elemanlar Halkevini bir faaliyet kaynağı haline getirmişlerdir (TY, 14 Şubat 1942).

1.8.4. Yeni Halkevi Binasının Eleştirilen Yönleri

Halkevi binası düzenli olmasına rağmen binadaki teknik kusurlar uzun süren eleştirilerine neden olmuştur. Bu kusurlar Türk Yolu Gazetesinde şu şekilde sıralanmıştır.

- 1) Sahnenin teşkilatı bozuk çünkü sahneye verilen ışık müteharrik lambalar idare edilir tarzda tertiplenmelidir.
- 2) Sahne döner olmadığından dekorlar çok soğuktur. Dekor değişmeden piyesin aynı oda da, aynı salonda geçme zorunluluğu seyircileri sıkılmaktadır.

Bu şikâyeti Türk Yolu Gazetesinde dile getiren Müzdad Tolan İzmit Halkevi Temsil Şubesi Başkanının önceden bu durumu sezerek tedbir almış olması gerektiğini kaydeder. Halkevi sahnesindeki bu eksiklikler bu sahnede oynayan hevesli gençleri varlık içinde yokluk içine düşürmektedir (TY, 19 Kasım 1943).

1946 yılında da Türk Yolu Gazetesinde yazan Cevdet Baykal isimli bir gazeteci de Halkevi binasını eleştirmiştir. Halkevi binasındaki kulenin çok çirkin olduğunu ve ne amaçla yapıldığının anlaşılmadığını belirtmiştir. Ayrıca binanın içinde bulunan kalın kolonlar sebebi ile denizi ve dışarıyı görmenin imkânsızlığından bahsetmiştir. Cevdet Baykal binayı ilk eleştirenlerdendir. Ancak daha sonra da birçok kişi daha binanın olumsuz özelliklerinin eleştirmiştir. Binayı Atatürk'e köşk yapan bir mimar yapmıştır. Çoğu kişi Halkevinin çatısındaki sipsivri çıkmış çatının lüzumsuzluğundan söz etmektedir. Diğer eleştiri noktası da binanın pencerelerine dolanmış kolanların garipliğidir. Cevdet Baykal bu sorunun kuleyi kaldırarak ve pencerelerin önünü kapatan çirkin ve garip kolanların kaldırılarak çözülebileceğini düşünmüştür (TY, 12 Aralık 1946).

Ancak eleştirilere rağmen Cumhuriyet dönemi Türk mimarlığında bu tarz kulelere çok rastlanmıştır. O dönemde İzmit Halkevinin kulesi de dikkat çekmiş ve bu kulenin neden yapıldığı anlaşılamadığından kule eleştirilere neden olmuştur. Bu kuleye baktığımız

zaman tek parti döneminde Halkevlerinde Türk Bayrağıyla birlikte, altı oklu bayrak ya bir bayrak direğine ya da kuleleştirilmiş bir yapıya asılmıştır. Kule bu amaçla yapılmış olabileceği gibi Neşe Gurallar “Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık” isimli kitabında bu konu ile ilgili olarak çeşitli olasılıklardan bahsetmiştir. Bu olasılıklara göre bu kule ya İzmit’in en eski saat kulesine atıf olarak yapılmış ya da güvercinlik olarak yapılmıştır. Ancak kulede bir saate rastlanmaması ilk görüşü çürütmektedir. Hâkim olan düşünce ise kule salt bir işlev için değil sembolik amaçla yapılmıştır. Halkevi kulesi bir fabrika silosuna da benzetilmiştir. Bu silolara bir sanayi şehri olan İzmit’te sık rastlanmaktadır. Belki de kule bu açıdan bir şeyler simgelemektedir (Yeşilkaya, 1999:152). Ancak bugün bu olasılıkların ötesinde kulenin hangi amaçla yapıldığına dair elimizde kesin bir bilgi yoktur.

1.8.5. Halkevi Çevre Düzenlemesi

Sahil kesiminde Halkevi binasının açılması sebebiyle bu çevrenin düzenlenmesi işine daha fazla önem verilmiştir. Öncelikle rıhtım inşaatının tamamlanması kararı alınmıştır. Öncelikle rıhtım da güzel bir park oluşturulup bu parka ağaçlandırma ve ışıklandırma yapılması ve Halkevinin karşısı ve yanlarındaki köhne ve çirkin binaların istimlak edilerek hızlı bir şekilde onarılması ve çok kötü manzaralı binalarında yıkılması kararı alınmıştır. Belediye Halkevi yolunu da yaptırmaktadır. Bu yol ile Balık Pazarı yolu ile Buğday Pazarına kadar olan yolun parke döşenmesi planlanmıştır (TY, 3 Mart 1942).

Halkevi binasının etrafının düzenlenmesi için 1943 yılında Belediyenin Ziraat Bakanlığından yardım istenmiştir. Bu amaçla bir görevli gelerek Halkevi civarında Kemal Öz’ün açıklamalarıyla incelemelerde bulunmuştur (TY, 25 Kasım 1943).

Bu düzenleme aslında 1940 yılında yapılmaya başlamış olup 1944 yılında da Halkevi civarındaki düzeni bozan binalar yıkılarak Halkevinin olduğu cadde düzenlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yetmiş senelik Fevziye Camii medresesi yıkılmıştır. Adliye önünden İnhisarlar ve çocuk parkından demir yoluna kadar olan yola parke döşenmiştir (TY, 15 Nisan 1944).

1944 yılında İzmit’te demiryolundan Halkevine yeni bir cadde açılmıştır. Bu girişimle eski harap yerlerde kalkınmaya başlamıştır. Ancak yapılan inşaat çok yavaş ilerlemiş bu yüzden inşaatın ilerleyişi müttefiklerin İtalya’daki ilerleyişine benzetilmiştir. Halk

belediyeden şehrin ortasındaki bu inşaatın bir an önce bitirmesini istemiştir (TY, 2 Şubat 1944).

1950 yılında İzmit halkı İzmit'in tek gezinti yeri olan Halkevi civarındaki durakların kaldırılmasını istemiştir. Belediyeni bu işe özen göstermesi istenmiş ve bu konuyla ilgili kişilerden de yardım istenmiştir (TY, 20 Nisan 1950) Konunun başında da belirtildiği gibi Halkevleri şehrin vilayet konağından sonra en önemli yapısı olarak kabul edilmiştir. İzmit Halkevi de bu geleneğe uyarak Halkevi binasının inşa edildiği sahil kesimine gereken önemi vererek Halkevi çevresini düzenlemek için yıllara yayılan önemli çalışmalar yapmıştır.

1.8.6. Teftişler

Halkevleri ve Halkodaları gerek CHP Bölge Müfettişleri gerekse Halkevleri Müfettişleri tarafından sık sık teftişe tabi tutulmuştur. Bu teftişler ile işlerin talimatnameye uygun olarak yapılıp yapılmadığı kontrol edilerek, Halkevlerinin ihtiyaçları, eksikleri tespit edilmiştir.

1932 yılında açılan Halkevlerini teftiş etmek amacıyla Samsun CHP il başkanlığını yapmış olan Şerafettin Bey görevlendirilmiştir. Şerafettin Bey'in bu görevi 18 Ocak 1933 tarihinde Halkevlerine bildirilmiş ve kendisine yardım edilmesi istenmiştir. 30 Mayıs'ta Karadeniz bölgesindeki Halkevlerine yazılan yazıyla da bu yardım isteği tekrarlanmıştır.

Halkevlerini teftişle görevlendirilen Şerafettin Bey, 19 Ocak 1933 tarihinde Ankara'dan hareketle hemen görevine başlamış, 15 Mayıs'a kadar 20 halkevini teftiş etmiştir. (Olgun,2007)

1933 yılında teftiş edilen Halkevinden biri de İzmit Halkevidir. İzmit'le ilgili olarak CHP Genel Sekreterliğine gönderilen teftiş raporuna aşağıda yer verilmiştir:

“1-24 Haziran 1932 tarihinde açılmış olan Kocaeli Halkevinin, Müze ve Sergi Şubesi müstesna olmak üzere diğer şubeleri teşekkül etmiştir.42's, kadın olmak üzere 434 azası da vardır.

2-Şubeler henüz kendi hususi talimatnamelerini dahi hazırlamamışlardır. Talimatnamelerinin tanziminde bir esas olarak müracaat ve istifade edilmek üzere İstanbul Halkevi şubelerinin talimatnamelerini istediklerini ve fakat henüz gönderilmediği için talimatnamelerini yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

3-Esasen Kocaeli Halkevimiz, bina itibariyle de çalışabilecek vaziyette değildir. Fırkamızın Vilayet, Kaza, Nahiye, İdare Heyetleriyle büroları ve Himayietfal ve Spor Mıntika Heyetleri tarafından zaten tıka basa işgal edilmiş olan küçük ve dar Fırka binasına Halkevi de lâfzen yerleştirilmiştir. Lâfzen diyorum, çünkü Halkevinin bina haricinde bir levhası vardır, ne de bina dâhilinde Halkevi için muayyen yerler ayrılmıştır. Bu sebeple gerek Halkevi idare heyeti ve gerek şube idare komiteleri, haftada bir defa, fırka vilayet idare heyeti odasında müştereken toplanarak müzakerelerini yapmaktadırlar.

4-Halkevi reisi Yüce Rifat bey, kendisinin ancak yeni reis olduğunu, mesainin kendisiyle başladığını ve daha evvel esaslı bir şey yapılmamış olduğunu söylemiştir. Yüce Rifat beyi de, çalışmak hususundaki bariz hevesine rağmen, umumi malumat itibariyle bir kültür müessesesini idare edebilecek kifayette göremedim.

5-Binaenaleyh, her şeyden evvel bina vaziyeti halledilmedikçe, yani Halkevimiz için münasip ayrı bir bina tedarik edilmedikçe mevcut binada Kocaeli Halkevimizin çalışmasına ve muvaffak olmasına imkân olmayacağını kanaatine vasil arz eder ve bu vesile ile de saygılarımı sunarım, efendim.” (BCA, 490.01/1005.878.1).

İlk yıllarda diğer birçok Halkevi gibi İzmit Halkevi de benzer eleştirilerle karşılaşmıştır. İlk teftiş raporundan da anlaşılmaktadır ki İzmit Halkevinin kuruluş yıllarındaki, en büyük sıkıntısı yer sorunudur. İzmit Halkevi tabelasının olmaması, isminin söz de kalması ve oyunlarını tiyatro salonu olmadığı için Necati Bey Okulunda oynaması yönünden eleştirilere maruz kalmıştır.

1944 yılında CHP Genel Sekreterliğine İzmit Halkevinin çalışma durumuyla ilgili bir rapor gönderilmiştir. Bu raporda İzmit Halkevinin çalışmasının iyi olduğu ifade edilmiştir. Aynı raporda Adapazarı Halkevinin binasının hastane olarak kullanıldığı ifadesi yer alır. Adapazarı Halkevi Sosyal Yardım Şubesi 1944 yılı içinde sadece Sosyal Yardım Komitesi adına çalışmıştır diyebiliriz. Raporda belirtildiğine göre Gebze, Kandıra, Hereke, Halkevleri çalışmaları orta, Karamürsel Halkevi çalışması zayıftır. Bu Halkevinin çalışmalarını geliştirmek için salona ihtiyacı vardır. Hendek Halkevi de binası depremde hasara uğradığı için bu Halkevi 1944 yılında bir faaliyet gösterememiştir (BCA, 490.01/100.863.2).

İzmit Halkevi ilk yıllarda yer sorunundan ötürü eleştirilirken ilerleyen yıllarda eksikliklerin giderilmesi ile çalışmaların da iyi olduğu ifade edilmiştir.

1.8.7. İzmit Halkevinin Kapanışı

İzmit Halkevinin 1949 yılında iyice yavaşlayan çalışmaları Türk Yolu Gazetesinde “Halkevi ne âlemde?” başlıklarının atılmasına neden olmuştur (TY, 9 Kasım 1949). İzmit Halkevi 1949 yılında iyice yavaşlayan çalışmalarını hızlandırmak için sık sık toplantılar yapmıştır (TY, 18 Aralık 1949). Ancak dönemin şartlarından ötürü Halkevi bir daha eskisi gibi faaliyet gösteremeyecektir.

Temsiller konferanslar iyice azalınca sinema salonunun kiraya verilmesi düşünülmüştür. Bu tarihe kadar Hendek, Eskişehir, Kandıra, Adapazarı, Bursa ve diğer birçok Halkevi salonları temsillerin azlığı sebebiyle kiraya verilmiştir. İzmit Halkevi istirahat salonu da kahve olarak kiraya verilmiş ve temsil salonunun da kiraya verilmesi düşünülmüştür. Ancak kira sözleşmesine konulacak madde ile salon temsil, konferans ve toplantılar için yine belli günlerde Halkevi için kullanılabilir (TY, 17 Kasım 1949).

16 Ağustos 1950 tarihinde Halkevi sineması ihaleye çıkarılmış ve sekiz taliplinin katıldığı ihaleyi aylığı 1701 liraya Kemal Selçuk kazanmıştır (TY, 17 Ağustos 1950).

1950 yılında Halkevi Kütüphanesi de alt salondan yukarı kata taşınmak zorunda kalmıştır. Taşınmanın nedeni bu salonun kiraya verilmek istenmesidir (TY, 9 Ağustos 1950).

1951 yılında Halkevlerinin kapatılma kararının alınmasının ardından İzmit'teki Halkevine ait bütün demirbaş eşyalar tespit edilerek bir odaya toplanmıştır. 17 Ağustos 1951 tarihinde de Halkevi sinema salonu mühürlenmiştir (TY, 17 Ağustos 1951).

İlerleyen zamanla birlikte çıkarılan kanun gereğince hazineye intikal eden Halkevi binalarının Halkevi gelecekte ne olacağı konusuna Türk Yolu Gazetesinde yer vermeye başlanmıştır. Cevdet Baykal köşe yazısında “Halkevi’ni Kız Enstitüsüne verelim... “ isimli başlık atmıştır. Bunu istemesinin nedeni de Kız Enstitüsünün uygun bir binasının olmamasıdır (TY, 23 Ağustos 1951).

Ancak bir süre sonra Cevdet Baykal'ın yazısına yine aynı gazetede yazan S. Saraçoğlu yazdığı bir yazı ile cevap vermiştir. Bu gazete yazısında, “Halkevi konusu karara bağlanırken her şeyden evvel halkın müşterek menfaatleri ve Halkevinin kuruluşundaki gayelerinin tahakkuku ön plana alınmalıdır. Halkevi ne P.T.T. ne Belediye ve ne de Kız

Sanat Enstitüsü olamaz.... Halkevleri her şeyden evvel kültürel, sportif ve buna müsait faaliyetlerin ceryan edeceği bir yer olmalıdır.” İfadesi yer almıştır (TY, 25 Ağustos 1951).

26 Ağustos 1951 tarihli Türk Yolu Gazetesinde de Halkevi binalarının kamu hizmetine bırakılacağı ifade edilmiştir (TY, 26 Ağustos 1951).

Nihayet uzun süren tartışmaların ve belirsizliğin ardından CHP tarafından tahliye edilen İzmit Halkevi binasına 19 Eylül 1951 tarihinde Özel İdare ve Tapu İşleri taşınmıştır. Binanın alt kısmı ise yine gazino olarak kalmıştır (TY, 21 Eylül 1951). Ancak daha sonra yayınlanan gazetede Özel İdare ve Tapu İşlerinin kendi binalarında yapılan tamirattan dolayı geçici olarak Halkevi binasına taşındıkları öğrenilmiştir (TY, 25 Eylül 1951).

1952 yılında İzmit Halkevine ait menkul eşyaları tespit etmek için Maliye ve Milli Eğitimden görevlilerin bulunduğu bir komisyon oluşturulmuştur (TY, 25 Mayıs 1952).

15 Haziran 1952 tarihli habere göre eski Halkevi binasına defterdarlık taşınmış ve bundan sonra maliyeye ait işlerin burada yapılacağı ifade edilmiştir (TY, 15 Haziran 1952).

Halkevi Kütüphanesi de Kocaeli Yüksek Tahsil Derneği İdare Heyetine verilmiştir. Dernek uzun süredir kapalı kalan kütüphaneyi işletmeye hazır olduğunu da ifade etmiştir (TY, 17 Ekim 1952).

BÖLÜM 2: İZMİT HALKEVİNİN DİL TARİH EDEBİYAT, GÜZEL SANATLAR, TEMSİL ŞUBELERİ ÇALIŞMALARI

2.1. Dil ve Edebiyat Şubesi

Dil ve Edebiyat Şubesi çevrenin genel bilgisini arttırmayı hedef edindiği gibi bu şube parti prensiplerinin kökleşmesine, yurt sevgisinin yurddaşlık görevleri duygusunun yükselmesine yarayacak konularda konuşmalar ve konferanslar düzenlemekle görevlidir. Ayrıca Dil ve Edebiyat konuları ile meşgul olan bu şube dil çalışmaları ile Türk diline doğal olan hakkını vermeyi amaçlamaktadır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 5).

Halkevleri Öğreneğinin 36. maddesine göre Dil ve Edebiyat Şubesi Türk dilinin halk arasında yaşayan kelimeleri, terimleri, eski ulusal masalları, atasözlerini araştırıp toplar. Ulusal tarihin yersel evrelerine, en çok –eğer varsa- çevredeki göçebe Türk oymakları arasında olmak üzere eski anane ve gelenekleri inceler (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935: 11).

İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi de öğreneğe uygun olarak İzmit köylerindeki adet ve ananeler ile fıkralar, türkü ve maniler toplanmıştır. Bu amaçla eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve ifadeler derlenmiş, Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve ifadeler ile folklor (Halk bilgisi) ürünleri toplanmış, ayrıca eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive özellikleri araştırılmıştır. Derlenen bu malzemeler sözlük halinde yayınlanmıştır. İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi de ilk iş olarak dil işlerine önem vermiş, bu amaçla İzmit dâhilindeki bütün köylerde araştırma yapılarak öz Türkçe kelimeler derlenmiştir. Bu amaçla tatil zamanında öğretmenlerin köylere giderek köylerde öğrendiği yeni kelimeleri şubeye bildirmeleri istenmiştir (TY, 9 Temmuz 1934). Araştırma sonucu 1934 yılı içinde 2400 kelime toplanmış ve toplanan bu kelimeler fişlere doldurularak İzmit il makamına verilmiştir. Şubenin dil işini öncelikli görmesini halk arasında Türkçenin bir an önce yaygınlaşmasının istenmesine bağlayabiliriz (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 5, 6).

1935 yılında da o günkü öz dili halka öğretmek ve yaymak işini amaç edinen İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesinin 1935 yılında da bu görevine devam ettiği görülür. Bu amaçla şube o dönemin büyük bir inkılâbı olan “Dil Savaşımız” la da önemle

ilgilenmiş, bu amaçla dil ve gramerde “Gramer ve Sentaks” anketleri yapılmıştır. Nitekim o günkü öz dili halka öğretmek ve yaymak işini amaç edinen şubenin 1935 yılında da bu görevine devam ettiği görülür. Öz Türkçe kelimeler yazı tahtalarına yazılmış ve bu tahtalar halkın rahat görebileceği yerlere konulmuştur. Bu şekilde yeni kelimelerin konuşma ve yazma alanında hızlı yayılması sağlanmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 237, 238). Öz dili halka yayma çabasının dışında tarihle ilgili olarak da ortaokul öğretmenleri tarafından eğitilmiş kişilere ve halka düzenli olarak konferans verilmesine karar verilmiş, (TY, 18 Ekim 1935). 1936 yılında ise Şube üyeleri yine özdil, atasözleri, sentaks derlemeleri gibi dil kültürüne ait alanlarda da çalışmışlardır. Türk Dili Araştırma Kurumuna İzmit’in dil çalışmaları hakkındaki bilgiler gönderilmiştir. Üçüncü Büyük Dil Kurultayına üye gönderilmiş, ulusal günlerde de radyodan yayınlar yapılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 224).

Bir yandan da Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından İzmit’in tarihi, iktisadi durumuna ilişkin incelemeler yapılmıştır. 1934 yılında incelemeler sonucu bulunan belgeler ile konuyla ilgili bir eser ortaya çıkmış ve bu eser İl Genel Meclisine inceleme yapılması için gönderilmiştir (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 5, 6). 1936 yılında da şube tarafından İzmit’in tarihi ile ilgili olarak da bir kitap çıkarılmak istenmiş ve bu amaçla İzmit’in tarihi ile ilgili bütün belgeler toplanmıştır. Bu kitabı yazması içinde beş kişilik komite kurulmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225). 1940 yılında da Müze ve Sergi Şubesinde de belirtileceği gibi İzmit’in tarihini yazmak için yeni çalışmalar yapılmıştır.

Halkevi Talimatnamesinde şube üyelerinin dergi çıkararak bu dergide veya çıkarılmakta olan dergi ve gazetelerde şubenin amaçları doğrultusunda yazılar yazacağı ifade edilmiştir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 10). İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesinin üyeleri tarafından da şubenin amacına uygun olarak İzmit’in yerel gazetesi olan Türk Yolu Gazetesinde de tarihi ve edebi yazılar yazılmıştır. Bu amaçla İzmit Halkevi Temsil Şubesi üyelerinden Yunus Nüzhet Türk Yolu Gazetesinde yazılar yazmış, Kırk Gelin Pınarı isimli eserini de bölümler halinde gazetede yayınlamıştır. Yine bazen İzmit’te verilen bazı konferansların tam metinleri de gazete de yayınlanmıştır. 1934 yılında da şube üyeleri tarafından Türk Yolu Gazetesinde Osmanlıcadan Türkçeye karşılıklar kılavuzu isimli küçük bir sözlükte yayınlanmıştır.

Dil ve Edebiyat Şubesi Talimatnamenin 30. maddesinde de belirtildiği gibi yeni yetişen gençler arasında ilim ve edebiyat alanlarında özel bir yetenek gösterenleri himaye ve teşvik etmiştir. İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından da genç yetenekler korunup onlara gerekli destekler verilmiştir. Bu yeteneklerden biri de İzmit'te Ziraat Öğretmeni ve aynı zamanda İzmit Halkevi Temsil Şubesi üyesi olan Y. Nüzhet Unat'tır. Unat 1935 yılında Anadolu'daki yaşamı anlatan "Kırk Gelin Pınarı" isimli bir roman yazmış (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 5) ve bu roman 1936 yılında basılmıştır. Y. Nüzhet Unat bu eserin ardından "Haydi Suna" adında bir eser yazmaya başlamıştır (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 237, 238). Unat, Halkevinin desteğiyle yazdığı 4 eserine ek olarak 1938 yılında da "Para Delisi" adında şarkılı bir komedi de yazmıştır. Bu komedi incelenip onaylanması için genel merkeze gönderilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1). Genel merkez tarafından onaylanan bu eserin İzmit Halkevi dışında birçok Halkevinde de temsil edildiği görülür. Nurhan Karadağ'ın kitabından edindiğimiz bilgiye göre Para Delisi 1943 yılında Trabzon Halkevinde, 1944 yılında Rize Halkevinde, 1944 yılında Kırıkkale Halkevinde, 1946 yılında İzmir Halkevinde, 1943 yılında Eleşkirt Halkevinde, 1943 yılında Adana Halkevinde temsil edilmiştir (Karadağ, 1998: 247).

Edebiyat alanında genç nesilleri koruyan Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından ayrıca çeşitli yarışmalar düzenlenmiş ve bu yarışmalarda başarılı görülen eserlere ödüller verilmiştir. İzmit Halkevi Dil, Edebiyat Şubesi de Cumhuriyetin 23. Yıldönümü sebebiyle amatörleri teşvik etmek için bir şiir yarışı düzenlenmiştir. Bu şiir yarışına İzmit Belediye sınırları içinde oturan öğrenci ve halk katılabilmektedir. On mısradan az, otuz mısradan çok olmayacak şiirlerin konusu Cumhuriyetin 23. yıldönümüyle ilgili olacaktır. Ayrıca yarışmada derece alan şiire ödül de verilecektir (TY, 4 Eylül 1946).

1949 yılında diğer illerde olduğu gibi İzmit Halkevinin de faaliyetlerinde bir duraklama görülmüştür. Ancak İzmit Halkevi Başkanı Kemal Öz'ün çalışmaları ile Halkevi konferans salonu boş tutulmayarak salon İstanbul ve Ankara'dan getirtilen tiyatro heyetlerine ve mahalli konferanslara tahsis edilmiştir (BCA, 490.01/1218.47.1, Belge 65). Ayrıca konferans salonuna bir sinema makinesi konmuştur. Bu makine ile kültür filmlerini halka göstermek amaçlanmıştır (BCA, 490.01/1218.47.1, Belge 78).

Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 22. maddesine göre Dil ve Edebiyat Şubesi çevrenin genel bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda konferanslar düzenler. Bu konferanslar ile cumhuriyet ve İnkılâp prensiplerinin kökleşmesine, memleket sevgisinin vatandaşlık görevleri duygusunun yükselmesine çalışılır.

Aynı Talimatnamenin 3. maddesine göre de her konferansın konferansçı tarafından önceden hazırlanmış ve yazılmış olması şarttır. Konferans verilmeden önce konferansın yazılı bir örneği konferansçı tarafından Halkevi Başkanına verilir. Bu yapılmadan konferans verilemez (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 5).

İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi de hazırladığı çalışma programında konferanslarla ilgili görevini şu şekilde tarif etmiştir: “Milli tarihimizi inkılâp edebiyat ve kültürümüzü halkımıza yaymak ve sindirmek üzere konferanslar tertip etmek neşir vasıtalarına bu konuda yazılar yazmak: faydalı broşürler kitaplar bastırarak halka dağıtmak” (BCA, 490.01/988.827.2, Belge 9).

İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Talimatnamede belirtilen ve kendi çalışma programında da ifade edilen amaçlar doğrultusunda konferanslar vermiştir. 1933 yılının kış mevsiminde Halkevi salonunda verilen 10 konferanstan 4’ünü Maarif Müdürlüğüne davet edilen tanınmış uzman kişiler vermiştir. Bu kişilerin terbiye konusu üzerine Halkevinde verdikleri konferanslara öğretmenler ve halk da katılmıştır.

Tablo 3: 1933 Yılında Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından Düzenlenen Konferansların Konuları ve Konferansları Verenlerin İsimleri

Konferansı veren kişinin ismi	Konferansın konusu
İsmail Hakkı Baltacıoğlu	Bugünkü cemiyetin istediği terbiye vasıtaları
İlk Okul Müdürü Ragıp Nurettin Bey	Terbiyede fikri takip
İstanbul Öğretmen Okulunda Terbiye Öğretmeni Nebahat Hanım	Cinsi terbiye
İlk Okul Müfettişi Fevzi Bey	Toplu tedris
İzmit Orta Okulu Öğretmeni İzzet Bey	Halk Edebiyatı
İzmit Orta Okulu Öğretmeni İzzet Bey	Türk dili
İzmir Orta Okulu Öğretmeni İzzet Bey	Büyük Millet Meclisi Tarihi

Tablo3'ün devamıdır

Selim Sırrı Bey	Gençliğin yetiştirilmesi
Kocaeli milletvekili Reşit Saffet Bey	Fikri, iktisadi, içtimai istikametler
Safaettin Rıza Bey	Gençlik

Kaynak: BCA (490.01/905.535.1, Belge 5-6).

1935 yılında da birçoğu öğretmenlerden oluşan şubenin üyeleri tarafından konferanslar verilmiştir. 1935 yılında verilen konferansların isimleri şöyledir. Sinan'ın Hayatı ve Ölmez Eserleri, Halkevleri, CHP Genel Sekreterliği, Tarihte Türk Akınları, Türk İnkılâbının ana hatları, Zehirli ve bulaşık hastalıklardan korunma, Türk Tarihinin ana hatları, Hava tehlikesi, Öz dilimiz, Nüfusun önemi, Nüfus sayımı ve yazımı, Zehirli gazlardan korunma, Tutum ve Yerli Mallar.

Yukarıda isimleri verilen konular üzerinde 18 konferans düzenlenmiş ve düzenlenen bu konferanslara 3360 kişi katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 237, 238). Konferanslara katılım sayısından, konferanslara yoğun ilgi gösterildiğini sonucunu çıkarabiliriz. Halk merak etmiş ve merak ettiği konferansları da dinlemeye gitmiştir. Verilen konferansların konularına baktığımızda halkın Halkevi ve Halkevi Genel Sekreterliğinin ne anlama geldiği, dönemin inkılâpları konuların da bilgilendirilmeye çalışıldığını görülür.

1935 yılı içinde verilen konferanslardan bazılarını ayrıntılı olarak incelersek; Halkevinde 16 Mayıs Perşembe 1935 saat 21.00'de Kadıköy ortaokulunda öğretmen olan Sıdıka Hanım tarafından "Tarihte Türk Akınları ve Bugün ki Medeniyetin Beşiği" hakkında bir konferans verileceği duyurulmuştur. Halk gazete yoluyla konferansa davet edilmiştir (TY, 9 Mayıs 1935). Sıdıka Hanım konferansında konu çok geniş olduğundan Türk akınlarının özünden bahsedeceğini konuşmasının başlangıcında belirtmiştir. Türk medeniyetlerinin Orta Asya'dan her tarafa yayıldığını dile getirmiştir. Gazetede ifade edildiğine göre Sıdıka Atasagun'un ulusal heyecanı, canlı üslubu salondaki dinleyicilere de yansımıştır, dinleyiciler Sıdıka Hanımı uzun süre alkışlamışlardır (TY, 27 Mayıs 1935).

Tutum Haftası dolayısıyla da 19 Aralık 1935 akşamı Halkevi salonunda Ortaokul Matematik öğretmeni olan Faik Bey tarafından Sosyal Ekonomi hakkında bir konferans

verilmiştir. Ayrıca Kasım ayı içinde Necati Bey Okulu Başöğretmeni Kamuran Bey tarafından Cumartesi günleri saat 20:00'de Zehirli Gazlar konulu konferanslar verilmiştir (TY, 25 Ekim 1935).

Şube tarafından 1935 yılı içinde geziler, kazılar yapılmış ve bu gezilerde bulunan tarihi eserleri korumak için çalışılmış ve bu amaçla konferanslar da verilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi 1935 yılında Türk Tarihinin Ana Hatları isimli bir konferans verilmiştir. Verilen konferanslarda tarihi eserleri korumanın önemi halka anlatılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 237–238). Bu şekilde halk tarihi eserleri koruma konusunda bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

1935 yılında şube hapiste yatan vatandaşların da kültürel seviyelerini yükseltmek için çaba göstermiş bu amaçla sık sık cezaevlerinde de konferanslar verilmiş ayrıca oradaki mahkûmların okumaları için kitap temin edilmiştir. Yani Halkevi cezaevindeki insanları kaderine terk etmek yerine, onları da düşünerek onlar için de çaba göstermiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 237, 238).

1936 yılı içerisinde konferans verenlerin isimleri şu şekildedir:

General İhsan Sökmen, İstanbul Eminönü Halkevi Başkanı Agah Sırrı Levent, Antalya Milletvekili Türkan Başbuğ, İstanbul Cağaloğlu Coğrafya Öğretmeni Mediha Baysal, Muazzez Özkaya, Cevat Tongay, Ortaokul Öğretmeni Nuri Özdoğan, İzmit Merkez Hastanesi baş doktoru Nail Karabuda, Kağıt Fabrikası Müdürü Mehmet Ali Kağıtçı, Doktor Ali Rıza, Ankara Hukuk Fakültesinden Orhan Töre, İzmit Jandarma Komutanı Kenan, Avukat Sedat Pek (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 224, 225, 215).

Verilen 19 Konferanstan bazılarının konusu şöyledir. İnkılâp ve İstiklal, Türk dilinde sadelik ceryanı, Halkevleri, İnkılâbın ekonomi bakımından tahlili ve verimleri, İktisat hukuku, Kadının sosyal yaşayışı, Dilimiz bütün dillere kaynaktır, Türk hukuku, Orta Asya ve Türk Kaynakları, Dil, Orhun Abideleri. Verilen bu konferanslara 7400 kişi katılmış olup bu sayı bir önceki yılki katılım sayısı olan 3360'ın yaklaşık olarak iki katıdır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 224, 225, 215).

Zehirli gaz uzmanı Subay Nuri Eroğlu tarafından 1936 yılında Halkevi salonunda üç hafta süren Zehirli Gazlar ve Korunma hakkında ayrıntılı bir konferans verilmiş ayrıca

konferansta zehirli gazlarla ilgili olarak çeşitli denemeler yapılmıştır (TY, 15 Ocak 1936).

Partice bir konferans vermek üzere görevlendirilen Giresun Milletvekili General İhsan Sökmen 1936 yılı Şubat ayı içinde İzmit'te Necati Bey Okulu Halkevi salonunda İnkılâp ve İstiklal konulu iki konferans vermiştir. İhsan Sökmen İzmit'te Parti İl Yönetim Kurulu Başkanı Zonguldak milletvekili Halil Türkmen, Vali Hamit Oskay ile parti üyeleri ve Halkevi Başkanı ile Belediye Başkanı tarafından karşılanmıştır. General birinci konferansta İnkılâp kavramını tahlil ederek Türk İnkılâbını örneklerle anlatmış, ayrıca konuşmacı Büyük Harp sonunda saltanatın nasıl yıkıldığı konusu üzerinde durmuştur. İkinci Konferansta ise İstiklal kavramını tekrar inceleyen konuşmacı “Onuru yerinde olan bir millet tam bir istiklale sahip olması ile yaşayabilir.” demiştir. Arkasından Osmanlı İmparatorluğunun çöküntüsünü takip eden Mustafa Kemal İnkılâbını ve onun uyandırdığı birlik ve beraberlik neticesi olan tam istiklali inceleyerek anlatmıştır. Türk Yolu Gazetesinde verilen habere göre konferansa halkın da yoğun ilgisi olmuştur (TY, 19 Şubat 1936).

11.02.1936 Salı günü de Adapazarı Halkevi salonunda Ordu Milletvekili Baha Pars tarafından İstiklal ve İnkılâp konulu bir konferans verilmiştir (TY, 19 Şubat 1936).

İzmit Halkevi konferans vermek üzere 1936 yılı Nisan ayında Eminönü Halkevi Başkanı Agâh Sırrı Beyi İzmit Halkevine davet etmiştir. Daveti kabul eden Agâh Sırrı Bey “Türk Dilinde Sadelik Ceryanı” isimli konferansı İzmit Halkevindeki seçkin bir dinleyici kitlesine sunmuştur. Agâh Sırrı Bey konferansta Türk dilinin o güne kadar geçirdiği safhaları anlatmıştır. Türk Yolu Gazetesinde bu konferansı kaçırانların öğreneceklerinden fedakâr yapmış sayılacağı ifadesi kullanılmıştır. Agâh Sırrı Bey bu konferans sırasında Gölcük'te Eminönü Halkevinin temsil vermesi konusunda bir davette almıştır. Agâh Sırrı bu daveti Gölcük Halkevine gidip oradaki sahne ve salonu gözden geçirdikten sonra kabul etmiştir (TY, 22 Nisan 1936).

1936 yılı Mayıs ayı içinde İstanbul Cağaloğlu'nda Ortaokul Öğretmeni ve ayrıca İstanbul Halkevi üyesi olan Mediha Baysal İzmit Halkevine konferans vermek üzere davet edilmiştir. Bu daveti kabul eden Mediha Baysal İzmit Halkevinde “İnkılâbın ekonomik bakımdan tahlili ve verimleri” konulu bir konferans vermiştir (TY, 21 Mayıs 1936).

23.10.1936 Cuma günü Necati Bey Okulu Halkevi salonunda Ankara Hukuk Fakültesi öğrencilerinden Orhan Töre tarafından “Orta Asya’da Türk Kaynakları” isimli bir konferans verilmiştir (TY, 22 Ekim 1936).

1938 yılı Mart ayı içinde İzmit civar köylerinden gelen tütüncülere Halkevinde İnhisarlar Başmüdürü tarafından tütün hakkında bir konferans verilmiştir (TY, 31 Mart 1938).

06.10.1940 Cumartesi günü Halkevi gösteri salonunda Halk Bankası Müdürü Asım Ardahan tarafından “Dünya olayları karşısında Türkiye’nin siyasi ve iktisadi durumu” ve “Nüfus Sayımı” konulu iki konferans vereceği de duyurulmuştur (TY, 5 Ekim 1940). Belirtilen tarihte Asım Ardahan Necati Bey Okulu gösteri salonunda seçkin bir dinleyici kitlesi önünde ilgi ile dinlenen bir konferans vermiştir. Ardahan dünya hadiseleri karşısında Türkiye’nin durumunu açıklamış ve bu savaşın Türk ekonomisinde ortaya çıkardığı sonuçları ifade etmiş, milli birlik ve beraberlikle İnönü’nün etrafında toplanan Türk milletinin her türlü zorluğu yeneceğini belirtmiştir. Gazetede ifade edildiğine göre Asım Ardahan konuşmanın arkasından uzun süre alkışlanmıştır (TY, 8 Ekim 1940).

Manisa Milletvekili eski Eğitim Müdürü Nami Duru 21 Ekim 1940 tarihinde Halkevi salonunda seçkin davetlilerin önünde “Dünya vaziyeti ve biz” konulu bir konferans vermiştir. Konferansa İzmit Valisi Ziya Tekeli, CHP İzmit müfettişi Rahmi Apak, askeri ve mülki birçok kişi katılmıştır (TY, 22 Ekim 1940).

Bingöl Milletvekili Feridun Fikri 21.03.1941 tarihinde İzmit’e konferans vermek için gelmiştir. Sayın milletvekili geldiği gün İzmit’te bir sonraki gün de Adapazarı’nda konferans vermiştir (BCA, 490.01/1011.903.1, Belge 53).

15.03.1941 tarih ve 2030, 2032 sayılı CHP Genel Sekreterliği Genelgesine göre İzmit’te verilecek konferanslar aşağıda yazıldığı gibidir:

1-İzmit’te Necati Bey Okulu Salonunda 23.03.1941 Cuma günü saat 18:00 de Bingöl Milletvekili Sayın Feridun Fikri tarafından

2-Adapazarı Halkevi Salonunda 22.03.1941 Cumartesi günü Bingöl Milletvekili Sayın Feridun Fikri tarafından

1942 yılında CHP Genel Sekreterliğince İzmit'te "Ekim seferberliği" ile ilgili konferanslar verilmiştir. Bu konferansların ikincisi Ankara tohum ıslah istasyonu müdürü B. Nejat Berkmen tarafından Halkevi salonunda verilmiş ve bu konferansa yüzlerce köylü katılmıştır. Konuşmacı ekim seferberliğinin anlamını köylülerin de anlayabileceği bir dille açık ve anlaşılır ifadelerle anlatmıştır. B. Nejat Berkmen 24.03.1946 tarihinde de Adapazarı Halkevi salonunda aynı konu hakkında konuşmuştur (TY, 27 Mart 1942).

Türk Yolu Gazetesi muhabiri ve veteriner hekimi olan Hasan Ali Türker de 14.01.1943 tarihinde Halkevinde bir konferans vermiştir. Büyük tıp ustası Profesör Doktor Mazhar Osman tarafından 15.01.1943 tarihinde Halkevinde bir konferans vermiştir (TY, 14 Ocak 1943).

Ordu Milletvekili Selim Sırrı Tarcan 24.01.1943 tarihinde saat 14:50'de "Gençlik ve Spor" konulu bir konferans vermiştir. Girişin serbest olduğu konferansa B. Ziya Tekeli, birçok seçkin kişi, halk ve ortaokul son sınıf öğrencileri de katılmıştır (TY, 24 Ocak 1943).

1944 yılı Ocak ayında toplanan Halkevi Dil. Tarih, Edebiyat Şubesi bazı kararlar almıştır. Bu kararlar arasında on beş günde bir konferans verilmesi kararı önemlidir. Bu konferanslar için özellikle üniversite profesörleri ile herkesçe tanınan gazeteciler düşünülmüştür (TY, 14 Ocak 1944). Bu kararın uygulama aşamasında oldukça etkili olduğunu görmekteyiz. O dönemin sayılı insanları İzmit'e gelerek konferanslar vermiştir. Halkta bunun bilincinde olarak bu konferanslara gerekli olan ilgiyi göstermiştir. Aşağıda 1944 yılı içinde eğitilmiş ve tanınmış kişiler tarafından verilen konferansların konularını ve konferans veren kişilerin isimlerini görülür. Verilen konferansların o dönemin şartlarında halkı bilgilendirmek ve eğitmek için verildiğini açıkça anlaşılmaktadır.

Alınan kararlar doğrultusunda 24.03.1944 tarihinde Halkevinde saat 20:30'da Yüksek Ziraat Mühendisi Mithat Gözümlü tarafından "Boya Nebatları" (bitki) konulu bir konferans verilmiştir. Konferansın ardından Temsil Şubesi tarafından iki piyes temsil edilmiştir (TY, 24 Mart 1944).

22.04.1944 tarihinde Halkevi salonunda Mühendis Cahid Gündoğdu tarafından “Çocuk Terbiyesi” isimli konferans verilmiştir. Cahid Gündoğdu uzun zaman çocuk terbiyesi üzerine kitap ve makaleler yazarak adeta bu durumu ikinci bir meslek haline getirmiş bir Halkevi üyesidir (TY, 19 Nisan 1944).

18.04.1944 tarihinde Ruh Hastalıkları Profesörü Fahreddin Kerim Gökay tarafından Halkevinde bir konferans verilmiştir. Bu konferans İzmit’in aydın halkı üzerinde büyük bir etki bırakmıştır. İzmit halkı çok etkilendikleri Fahreddin Kerim’in bir daha konferans vermesini istemiştir (TY, 23 Nisan 1944).

İzmit Halkevi Profesör ve milletvekili olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu İzmit’e konferans vermek üzere davet etmiştir. Daveti kabul eden İ. H. Baltacıoğlu’nun İzmit’e gelerek olan Baltacıoğlu “Bir millet nedir?” konulu konferansı vereceği duyurulmuştur (TY, 23 Nisan 1944). Ancak İsmail Hakkı Baltacıoğlu İzmit Halkevinde vereceği konferansı sağlık problemleri dolayısıyla ileri bir tarihe ertelemiştir. İ. Baltacıoğlu mazeretini bildiren bir mektubu İzmit Halkevine göndermiştir (TY, 2 Mayıs 1944).

Dil ve Edebiyat Şubesi İstanbul’dan konferans vermek için getirttiği profesörlere ek olarak ünlü kadın romancı Halide Edip’i de İzmit’e konferans vermek için çağırmıştır. Ünlü romancının 15.05.1944 tarihinde “Türk edebiyatına dair” isimli bir konferans vereceği duyurulmuştur (TY, 2 Mayıs 1944). Ancak geleceği vaat edilen ünlü romancı Halide Edip Adıvar eşi Adnan Adıvar’ın rahatsızlığı sebebiyle gelemeyeceğini telefonla bildirmiş ve konferansın ileri bir tarihe ertelenmesini istemiştir (TY, 2 Mayıs 1944).

10.06.1944 tarihinde Halkevi salonunda üniversite rektörü general Dr. Profesör Sayın Tevfik Sağlam tarafından “Verem Savaşı” isimli bir konferans verileceği duyurusu yapılmıştır (TY, 10 Haziran 1944).

17.06.1944 tarihinde Halkevi salonunda Profesör Hamit Nafiz Pamir tarafından “Zelzelenin Menşei” konulu bir konferans verilmiştir. Konferans büyük bir ilgi ve dikkatle dinlenmiştir. Konferansı dinleyenler arasında Vali Ziya Tekeli, Selüloz sanayi kurumu müdür yardımcısı Nimet Baraz, Ağır Ceza Başkanı Nail Töre, Maarif Müdürü Fahrettin Alper, Halkevi Başkanı Yusuf Bilgisu ile yüzlerce vatandaş katılmıştır.

Profesör önce tabiatın korkunç bir afeti olan zelzelenin tarifini yapmış, Erzincan zelzelesinde 40 bin vatandaşın öldüğünü söylemiş ve insanların bu felakete mücadele

ettiklerini belirtmiştir. N. Pamir depremi 3 kısma ayırmıştır. 1. Volkanik deprem, 2. Çöküntü deprem 3. Tektonik deprem. Profesör bu depremler hakkında da açıklamalar yapmıştır. N. Pamir Anadolu da depremin sık görüldüğü illeri de tek tek belirtmiştir. Bu illerin bir hat üzerinde olduğunu ifade etmiştir. N. Pamir İzmit’inde o tarihe kadar 21 zelzele geçirdiğini belirtmiştir (TY, 20 Haziran 1944).

İzmit Halkevinde 03.06.1944 Cumartesi günü Peyami Safa tarafından bir konferans verileceği duyurulmuştur. Konferansın ardından Kadıköy Halkevinin ünlü caz orkestrası bir konser verecektir (TY, 25 Mayıs 1944).

İzmit Sulh Hâkimi olan Fevzi Balkır tarafından 26.09.1944 Salı günü Necati Bey Okulu Gösteri Salonunda öğretmenlere 4274 sayılı ilköğretim kanunu hakkında bilgi verilmiştir. Hamit Fevzi Balkır, Milli şefin bu davaya verdiği önem ve emeği dile getirmiştir (TY, 28 Eylül 1944).

04.01.1945 Cumartesi günü akşamı İzmit Halkevi salonunda ünlü karikatürist Ramiz Gökçe tarafından “Karikatür Nedir?” konulu bir konferans verilmiştir. Sanatkârın hayranı İzmitliler Halkevi salonunu mahşer yeri gibi doldurmuşlardır. Birçok kimse oturacak yer bulamayarak ayakta kalmış, birçoğu da geri dönmek zorunda kalmıştır. R. Gökçe sahneye çıktığında sürekli bir şekilde alkışlanmıştır. R. Gökçeyi dinlemek için gelenler arasında subayların, öğretmenlerin, şehrin kibar sınıfına mensup bayanların dikkati çekecek kadar çok olduğu ifade edilmiştir.

Karikatürist Ramiz o dönemde sadece Türkiye’de değil dünyada da tanınan ve sevilen bir sanatçıdır. Türk Yolu Gazetesinde R. Gökçe’nin erişilmez, taklit edilmez bir fırçanın yanı sıra harikulade bir espri ve buluşa sahip olduğu ifade edilmiştir (TY, 7 Ocak 1945).

17.02.1945 Cumartesi akşamı İzmit Halkevinde Kocaeli Milletvekili Refik Fenmen “Sanayinin İnkişafı” konulu bir konferans vermiştir. Konferansa başta vali olmak üzere İzmit’in tanınmış kimseleri ile çok sayıda halk katılmıştır. Halk Konferanstan çok memnun kalmıştır. Konferansın ardından Halkevi Temsil Şubesi gençleri tarafından gösteri verilmiştir (TY, 20 Şubat 1945).

13 Nisan 1945 tarihinde İzmit Halkevinde Şair Necip Fazıl Kısakürek tarafından Abdülhak Hamit’in hayatı, eserleri ve Türk Edebiyatına getirdiği değişim ve yenilikler konulu bir konferans vermiştir. Salonu dolduran seçkin dinleyici kitlesi ünlü şairi

şiddetle alkışlamıştır. Konferansın ardından Halkevi Temsil Şubesi gençleri bir temsil vermişlerdir (TY, 15 Nisan 1945).

1946 yılında da İzmit Halkevi tarafından her hafta Pazar günü bir konferans verilme kararı alınmıştır. Bu seri konferansların üçüncüsü 17.02.1946 tarihinde saat 15.00'de Halkevinin alt kat salonunda yapılmış ve konferans Dr. İhsan Ekin tarafından verilmiştir. “Neleri Yemeli, Nasıl Yemeli” konulu konferansa giriş davetiyesiz olup herkes konferansa serbestçe girebilmiştir (TY, 16 Şubat 1946).

10.02.1946 tarihinde İzmit Halkevi salonunda Lise Müdürü Doğan Kutay tarafından “Yeryüzünde İlk Medeniyeti Kimler Yaratmıştır” konulu bir konferans verilmiştir. Doğan Kutay 50 dakika süren konferansında tarihsel ve arkeolojik araştırmalar, Amerikalı ve Avrupalı bilginlerin bu konu ile ilgili eserlerinden parçalar almış ve okumuştur (TY, 17 Şubat 1946).

22.02.1946 tarihinde Halkevinde İzmit Milletvekili Refik Fenmen tarafından “Atom Bombası” hakkında bir konferans verilmiştir. Konferansın bitiminde Refik Fenmen’in oğlu devlet konservatuvarı profesörlerinden Sanatkâr Mithat Fenmen de bir konser vermiştir (TY, 23 Şubat 1946).

16.12.1949 tarihinde İzmit Halkevi salonunda hesap uzmanı olan Adnan Bey tarafından Gelir Vergisi konulu bir konferans verilmiştir. Konferansa İzmitli tüccar ve esnaflar katılmıştır. Adnan Bey herkesin anlayabileceği örnekler vererek verginin en ince noktalarını anlatmıştır. Konferans bitiminde de çeşitli sorulara cevap vermiştir (TY, 17 Kasım 1949).

İzmit’in liseli gençleri 1949 yılında Çarşamba günleri Halkevi Konferans salonunda toplanmıştır. Başlarında bulunan müdürleri Gündüz Akbıyık ile okulun bütün öğretmenleri tarafından öğrencilerin sosyal ve terbiyevi çalışmaları takip edilmiştir. Halkevinde öğrenciler tarafından Kasımın ikinci haftasında da “Çocuk kitapları haftası” düzenlenmiş ve bu toplantıyı öğrenciler idare etmiştir (TY, 17 Kasım 1949).

İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesinin çalışmalarına genel olarak baktığımız şubenin talimatnameye uygun çalışmalar yaptığı görülür. Köylere gidilerek halk arasında yaşayan kelimeler, eski ulusal masallar, atasözleri toplanmıştır. Şubenin bir dergisi

olmasa da Türk Yolu Gazetesine edebiyatla ilgili yazılar yazılmıştır. Yine verilen konferanslar ile halk çeşitli konularda bilgilendirilmiştir.

Hazırlanan Bayram Törenleri ve İhtifaller

Halkevi Çalışma Talimatnamesinin 9. maddesinde “Halkevlerinin ilim, sanat, edebiyat sahalarında belirmiş Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı belirtmek için törenler tertip etmesi, toplantılar yapması yerindedir. Ancak henüz hayatta olan bu gibi şahsiyetlerin günlerini yapmanın bazı saygıya layık olanları unutmuş veya geride bırakmış olmak gibi ehemmiyetli ve mukadder mahzurları olabilir ki, bundan kaçınmak için yaşayan müteferrik, sanatkâr v.s. zatlardan hiçbiri hakkında törenler yapılmamalıdır.” Talimatnamenin bu maddesinden de anlamaktayız ki anma törenleri sadece hayatta olmayan değerli sanatçılar için yapılmaktadır. Bu kişiler hakkında tören yapılmadan önce de adına tören yapılmak istenen kişilerin isimlerinin Parti Genel Sekreterliğine bildirilmesi gerekmektedir. Yapılan anma töreni de o kişiyi yansıtacak düzeyde olmalı, bunun için de o kişinin hayatı ve kültürel şahsiyeti iyi bilinmelidir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940:7).

İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi de bu anma törenlerine önem vermiş olup şube tarafından Atatürk’ün İzmit’e ilk geliş günü olan 19 Haziran 1935 tarihinden itibaren Atatürk günü olarak kutlanılmasına karar verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 237-238). 23.12.1935 tarihinde Kubilay günü düzenlenmiştir. 09.04.1935 tarihinde de Mimar Sinan anılmıştır.

Şube 1936 yılının 19 Haziran Atatürk Günü Kutlama Programında vilayet bahçesinde 100 kişilik bir çay daveti vermiş ve bu davette Atatürk’ün tarihi nutukları okunmuştur. 1936 yılında Mimar Sinan Töreni Kutlama Programını düzenlemiş ve bu törende de canlı gösteriler yapılmıştır. (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 224, 225, 215).

Atatürk’ün İzmit’e geliş yıldönümü olan 18 Haziran 1937’de de parti ve Halkevinin katılımı ile bir bayram havasında geçecek olan kutlama programı hazırlanmıştır. Şölenle Atatürk’ün İzmit’e geldiği günün canlandırılması yapılmıştır. Yine o günün görgü tanıkları olan Rıfat Yüce ve Nuri Özdoğan tarafından o güne ait hatıralar dile getirilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 138, 139, 176-148). 1938 yılında da

Atatürk'ün İzmit'e gelişinin yıldönümünde de Saray bahçesinde 1000 kişilik bir tören düzenlenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

9 Nisan 1937 tarihinde de Dil ve Edebiyat Şubesinin düzenlediği program doğrultusunda Mimar Koca Sinan anılmıştır. Şube üyeleri ve binlerce İzmit halkıyla Sinan'ın İzmit'teki eseri ziyaret edilmiştir. Yine program dâhilinde Mimar Sinan'ın hayatını ve eserlerini konulu konferans verilmiş, İsmail Devletkuşu ve Nuri Özdoğan tarafından da Sinan'ın eserlerini anlatan konferanslar verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 138, 139, 176-148).

21.04.1937 tarihinde de büyük şair Abdülhak Hamit ölüm yıldönümü dolayısıyla anılmıştır. Bu anma törenin de Hamit'in eserleri ve hayatı hakkında konferanslar verilmiştir (BCA, 490.01/ 988.827.1, Belge 138, 139, 176-148).

Şube tarafından şehitleri anmak için de törenler düzenlenmiştir. 18 Mart 1937 tarihinde Necati Bey Okulundaki Halkevi salonunda şehitleri anmak için büyük bir toplantı düzenlenmiştir. Çanakkale Savaşını anlatan konferans Albay Fahri tarafından verilmiştir. Gece de ayrıca deniz orkestrası tarafından da güne uygun olarak matem havaları çalınmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 139, 176).

15.05.1937 tarihinde de kahraman uçak şehitleri için bir anma töreni yapılmıştır. Bu törende şehitler üzerine söylevler verilmiştir. 19.06.1937 tarihinde de Derince cephaneliğindeki ani bir patlama sonucu şehit düşen 4 şehit asker için şubenin planladığı program ile büyük bir cenaze töreni düzenlenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 138-176).

Ulusal bayram ve şenlik günlerinin kutlama programlarını düzenlemek şubenin görevidir. Bu görev doğrultusunda şubenin İzmit'te ki birçok bayramın programını yaptığını görmekteyiz. Şube ilk yıllardan itibaren bayram programı düzenleme işine gereken ilgiyi göstermiştir.

Şube tarafından İzmit'in Kurtuluş Günü olan 28.06.1933 tarihi için bir tören programı hazırlanmıştır. Şube yine Hâkimiyeti Milliye ve 30 Ağustos Zafer bayramlarının daha canlı ve sevinçli yaşanmasına yardımcı olmuştur (BCA, 490.01/905 535.1, Belge 5, 6).

Şube 1935 yılında Halkevi Yıldönümü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 28 Haziran İzmir'in Kurtuluşu, 1 Temmuz Deniz Bayramı, 24 Temmuz Lozan günü, 30 Ağustos Utku ve Uçak Bayramı, 26 Eylül Dil Bayramı, 28, 29, 30 Ekim Cumhuriyet Bayramı günleri, 12 Aralık Tutum ve Yerli Mallar haftası programlarını düzenlemiş ve bu günlerde konferanslar verilip toplantılar yapılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 237, 238).

Yine bu şube üyeleri tarafından 1936 yılında Halkevleri Yıldönümü, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, İzmir'in Kurtuluşu olan 28 Haziranda da binlerce İzmir halkının önünde heyecanlı konuşmalar yapılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 224, 215).

Dil Tarih Edebiyat Şubesi 1937 yılında çok sayıda konferans, miting, anma törenleri, edebi, tarihi konuşmalar, düzenleyerek İzmir halkını bilgilendirmeye çalışmıştır.

31.01.1937 tarihinde Hatay Zaferi sebebiyle büyük bir miting düzenlenmiştir. Bu mitingde 10.000'e yakın İzmir halkı Cumhuriyet alanındaki Atatürk anıtı etrafında toplanmıştır. Mitingde Celal Evin, Muazzez Özkaya, Nuri Doğan, Yunus Nüzhet Unat tarafından söylevler verilmiştir.

Şube Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü olan 21.02.1937 tarihinde Temsil Şubesini de yardımcıları ile Necati Bey Okulunda büyük bir müsamere düzenlemiştir. Ayrıca gecede Ankara'da yapılan tören radyo yayını hoparlörlere verilerek halka dinletilmiştir.

Hâkimiyeti Milliye ve Çocuk Bayramı Yıldönümü olan 23 Nisan 1937'de Dil ve Edebiyat Şubesi Kültür Direktörlüğünün de katkıları ile zengin içerikli bir program hazırlamıştır. Celal Evin, Kemal Ermat ve Nuri Özdoğan tarafından günün anlam ve önemi üzerine konuşmalar yapılmış, bu konuşmalar Cumhuriyet alanında binlerce İzmir halkı tarafından dinlenmiştir. Gece çocuk velilerine de terbiye konulu konferans verilmiştir.

19 Mayıs Gençlik Ve Spor Bayramında yapılan törenler de Atatürk'ün Samsun'a ayak basışı söylevlerle canlandırılmıştır.

İzmir'in Kurtuluş Yıldönümü olan 28 Haziran 1937'de de Dil ve Edebiyat Şubesi parti idare heyetleri ve Halkevinin diğer şubelerinin de katkısı ile büyük bir tören

hazırlamıştır. İzmit'in Kurtuluş Günü gösterilerle canlandırılmıştır. Bir subay ve Sadettin Yalın tarafından söylevler verilmiş, arkasından İzmit'teki Harbiye Okulu öğrencileri büyük bir geçit yapmış ve şehitlik ziyaret edilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 138, 139, 176-148).

Şube 1938 yılı içerisinde de milli bayram ve tören programlarını hazırlamış, kutlamaların canlı bir şekilde geçmesine yardımcı olmuştur. (BCA, 490.01/988.827.1).

30 Ağustos Bayramının 22 Yıldönümü sebebiyle Halkevinde 30.09.1944 tarihinde bir toplantı düzenlenmiştir. Altı yüze yakın davetlinin bulunduğu toplantıda bir kurmay subay tarafından İstiklal Savaşında milletçe göstermiş olduğumuz fedakârlık ve kahramanlıklar, 30 Ağustos Zaferinin milletimize kazandırdığı büyük istiklal ve sonuçları hakkında bir konferans verilmiştir. Konferansın ardından Güzel Sanatlar Şubesi tarafından bir keman konseri, Temsil Şubesi tarafından da "Kumuş Adam" isimli bir perdelik komedi temsil edilmiştir (TY, 30 Ağustos 1944).

Yukarıda ifade edildiği gibi İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından bayram programları, kutlama, anma törenleri hazırlanmıştır.

2.2. Güzel Sanatlar (Ar) Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesinin görevi Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 19. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: "Güzel Sanatlar Şubesi müzik, resim, heykel, mimari, tezyini sanatlar vesaire de profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplar, genç kabiliyetleri korur ve bunların yetişmelerine çalışır." Müzik çalışmalarında halk türküleri batı müziği ile işlenmeye çalışılmıştır. Türk halkı çok sesli müziğe alıştırmak istenmiş, bu amaçla da halka her fırsatta batı müziği eserleri bol bol dinletilmiştir. Bu amaca ulaşabilmek için de koro, bando, orkestra, radyo, gramofon gibi araçlardan yararlanılmıştır. İmkânı olan Halkevleri tarafından da müzik kursları açılarak bulunulan çevrenin müzik zevk ve anlayışı yükseltilmeye çalışılmıştır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 10).

İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi tarafından bu amaçlar doğrultusunda müzik kursları açılmıştır. 1934 yılı içerisinde müzik çalışmalarına önem veren şube yıl içinde daha kalıcı çalışmalar yapmayı amaçlamıştır. Oluşturulması düşünülen halk korosu ve orkestrasına hazırlık olması amacı ile müzik kursları açılmıştır. Bu kurslarda orkestrada bulunan çeşitli sazların kullanımının öğretimi amaçlanmıştır. Kurslara sazı bulsun ya

da bulunmasın isteyen her vatandaş katılabılmıştır. Koro kursu ise erkek ve bayan ayrı olmak üzere iki kısma ayrılmıştır (TY, 27 Ekim 1934). Halkevindeki yer sorunundan ötürü koro kursu dersleri Yeni Turan Mektebinde yapılmıştır (TY, 30 Aralık 1934). Halkevinin bu koro kursu ile amaçladığı halkın hep birlikte şarkı söylemesini sağlamaktır. O dönemde Türkler tek başına şarkı söylemekten hoşlanmadığı gibi gerek Anadolu köylüleri arasında gerek şehirlerde hatta okullarda bile söylenen şarkılar tek olarak söylenmiştir. Beraber şarkı söylemek zorunda kalan askerlerde uyumlu bir şekilde şarkı söyleyememektedir. Bu durum Türkün musiki kulağının zayıf olmasını ispat etmekten ziyade ortak bir şarkı terbiyesi alınmadığını gösterir. Ancak artık Türklerin beraber söyleme ihtiyacı duydukları onuncu yıl marşı, izci marşı, istiklal marşı gibi marşlarla birlikte milli hisleri hep birlikte ifade etme ihtiyacı doğmuştur. Bu amaçla Halkevleri tarafından koro kursları açılmıştır (Adnan, 1939: 14).

1935 yılında da şubenin müzik kolu tarafından tekrar 40 kişilik bir koro kursu ile 46 kişilik bir musiki kursu açılmıştır. Kurulması düşünülen orkestraya hazırlık için açılan kurslarda bir yılda 218 ders verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 238–239). Kursta verilen çello, keman, piyona ve şan dersleri Pazar ve Çarşamba günleri şeklinde haftada iki gün olup saat 16:00 – 20:30 arası devam etmiştir. Dersler Halkevi salonunda Deniz üssü orkestrası sanatkârlarından Çelist Remzi, Viyonolist Naci, Yahya, Destine Hanım ve Piyonist Adalet Habip tarafından verilmiştir.

Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin çalışmaları ile Yeni Turan Okulunda açılmış olan koro kursu da Cuma ve Cumartesi günleri saat 20:00 – 21:00 arası bir saat sürmüştür. Dersler Ortaokulda müzik öğretmeni olan Destine Hanım ve Adalet Habip tarafından verilmiştir (TY, 1 Nisan 1935).

Kurslara Deniz Orkestrasından da öğretmen temin edilmiştir. Deniz üssü Komutanlığının da yardım etmesiyle 1936 yılında da Deniz Orkestrasından üç öğretmen haftada üç gün düzenli olarak keman, çello, piyano dersleri vermiştir. Keman ve notalar İzmit Halkevi tarafından temin edilmiş olup bir yıl içinde yapılan 164 derse 37 kişi katılmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerinin İzmit'te bulunmaları dolayısıyla kurs yaz tatilinde de devam etmiştir. Müzik kolu 1935 yılında açılmış olan koro kursunu 1936 yılında tekrar canlandırmaya çalışmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225–226, 216).

Güzel Sanatlar Şubesi 1937 yılında da bir koro kursu açmıştır. Bu kurstaki kız-erkek karışık 50 ye yakın öğrenci ile haftanın 3 günü düzenli bir şekilde ders yapılmıştır. Bu koro başlangıç aşamasında milli marşları çalışmış, daha sonra koro çeşitli seslerle klasikleri çalışmaya başlamıştır (TY, 30 Eylül 1937). Koro ve orkestra heyeti Ekim ayı içerisinde öğretmen Şeref Bey ve Habib Bey tarafından verilecek olan konserlere hazırlık için haftada üç gece çalıştırılmıştır (TY, 18 Ekim 1937). Uzun süren çalışmaların arkasından öğrenciler Cumhuriyetin 14. yıl dönümü bayramında 1000 kişi önünde iki konser vermiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 139–140).

Şube tarafından müziğin ilerlemesine de önem verilmiştir. 1937 yılı içerisinde çok sayıda kurs açılarak halka faydalı olunmaya çalışılmıştır. Birkaç yıldır devam eden keman kursları da 1937 yılı içerisinde de düzenli bir şekilde devam etmiştir. İlk altı ay içerisinde verilen keman dersi sayısı 76 olup bu derslere devam edenlerin sayısı ise 598'dir. Derslere deniz orkestrasının verdiği 2 öğretmen girmiş ve haftada 4 gün ders yapılmıştır. İleri seviyeye ulaşmış öğrenciler Halkevi orkestrasına alınmıştır.

Ayrıca 1937 yılında orkestra, koro, piyano dersleri de verilmiştir. Yıl içerisinde toplamda verilen ders sayısı 204'tür. Derslere katılan kişi sayısı ise 2300 kişidir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143, 144).

1938 yılı içinde de keman, orkestra ve koro kursları açılmıştır. Bu kursların dersleri öğretmen Yahya Kamil, Habip Kocabalkan ve Rıza Bey tarafından yapılmış ve yıl içinde yapılan 158 derse 300 kişi katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

Güzel Sanatlar Şubesi Müzik koluna ait bir de bando vardır. Şube 1933 yılında gençlerden oluşan İzmit halk bandosunu himayesi altına almış, bandoya şube tarafından gerekli yardımlar yapılarak bandonun eksikleri tamamlanmıştır. Bu suretle bando 1933 yılında milli merasim ve bayramların, Halkevi toplantılarının musiki ihtiyacını tamamen karşılayabilecek mükemmeliyete erişmiştir. Bando törenlere katılmanın dışında milli marşları, milli havaları İzmit halkına öğretmek ve bu marşları halk arasında yaymak için de çaba harcamıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 7, 8).

Halkevleri Çalışma Talimatnamesininin 24. maddesinde “Bütün halkın milli marşları ve mahalli şarkılara öğrenmesine yardım etmek, bunların milli gösteri günleri ile Halkevleri müsamerelerinde kadın erkek hep bir ağızdan söylenmelerini sağlamaya

çalışmak en başta gelen işlerdendir.” denilmektedir. İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi de bu amaç doğrultusunda çalışmış koro kurslarında kursa katılanların beraber şarkı söyleme yeteneğini geliştirme amaçlandığı gibi yine 1933 yılında haftada iki defa verilen Deniz üssü konserlerine katılan Halkevi üyelerine ve halka her konserin başlangıcında milli marşımızı hep bir ağızdan tekrar ettirmiştir. Güzel Sanatlar Şubesi Cumhuriyetin onuncu yıl marşını da halka öğretmek için de büyük çabalar harcamıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 7, 8).

1936 yılında da Güzel Sanatlar Şubesine bağlı olan bando İzmit şehir bandosunu da kendi bandosu içine dâhil ederek hem eksiklerini tamamlamış hem de bu şekilde geniş ve yetenekli kadroya sahip olmuştur. Bando bakkal, kasap, işçi ve saire hevesli gençlerden oluşmuştur. Bando 1936 yılı içerisinde bayram günlerindeki şenliklere, resmigeçitlere, törenlere, toplantılara, köy gezilerine, spor kollarının yaptığı gezilere, müsamerelere ve her türlü gösteriye katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225, 226, 216). Bandonun katıldığı bu etkinliklerde bir hareketliliğe, bir canlılığa sebep olmuştur. 1938 yılında bando kadrosundaki sayı 17’ye çıkarılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

Güzel Sanatlar Şubesi İzmit halkına konserler vermek için de çalışmalar yapmıştır. Bu amaçla 1935 yılında kurs öğrencileri ve amatörler bir araya getirilerek konserler verilmiş, bu şekilde ulusal ve modern musiki öğrencilere öğretilmeye çalışılmıştır. Şube 1935 yılına kadar, Halkevleri yıl dönümü, İzmit’in Kurtuluşu ve Cumhuriyet bayramı günlerinde olmak üzere 3000’e yakın kişinin katıldığı üç konserli gösteri iki de konser vermiştir. Ayrıca 9 Nisan Sinan Gününde yapılan toplantıda bir konser verilmiş, yine 24 Temmuz Lozan günü için Halkevinde düzenlenen çaylı toplantıda Halkevinde ders alan amatörler tarafından 400’e yakın kişiye bir konser verilmiştir. 1935 yılında Deniz Orkestrası tarafından da her hafta Deniz üssü salonunda konser verilmiş, ancak İzmit Halkevi küçükte olsa kendi orkestrasının olmasını istemekte ve bu amaçla çalışmalar yapmaktadır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 238, 239).

Güzel Sanatlar Şubesi 1936 yılı içerisinde 4’ü Deniz üssü orkestrası ve tümen bandosu diğer üçü de Halkevinin kendi bandosu ile Halkevindeki derslere devam edenler tarafından kurulu olmak üzere 5’i Halkevi salonunda 1’ide İl bahçesinde 4000 kişinin katıldığı 7 konser vermiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225, 226, 216).

Şube 1936 yılı içerisinde de amatörlerle yeni yetişenlerin bir araya getirerek her ay düzenli konser vermeye çalışmıştır. Cumhuriyet bayramında da bu şube tarafından 3 gün süren müzikli piyes düzenlenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 225, 226, 216).

1937 yılında da şube yaptığı faaliyetler ile İzmit halkının insani, sosyal ve kültürel ihtiyaçları karşılanmıştır. Bu şubenin düzenli çalışmaları ile kurulan küçük orkestra tarafından 1937 yılı içerisinde 3000 kişinin katıldığı 11 tane konser verilmiş (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 140).

İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi 1937 yılında milli müzik üzerinde de çalışmalar yapmış, bu amaçla Halk saz şairi milli sanatkâr Osman Pehlivan İzmit Halkevine davet edilmiştir. Milli sanatkâr İzmit'te Hükümet bahçesinde temin ettiği saz şairleri ile 2000 kişiye bir konser vermiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 140).

Güzel Sanatlar Şubesi Müzik Kolu İzmit'teki deniz orkestrasından da her fırsatta yararlanmaya çalışmıştır. 1937 yılında da deniz orkestrası Halkevi adına kış döneminde halk sineması ve Necati Bey Okulu Halkevi salonunda, 15 günde bir halka konser vermiştir. Ayrıca 1937 yılında Haziran başına kadar her Salı gecesi Deniz üssü salonlarında konser verilmiştir. Yaz döneminde her Cuma hükümet bahçesinde açıkta verilen konserlere halkın yoğun ilgisi olmuştur. 1937 yılı içerisinde 16 konser verilmiş olup, bu konserleri 11200 kişi dinlemiştir. Bu sayıya Deniz üssü salonunda yapılan konserler dâhil değildir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 139). Konsere katılım sayısı neredeyse bir önceki yılın üç katından fazla artarak ciddi bir artış göstermiştir.

1938 yılında müzik alanında haftanın belirli günlerinde dersler ve provalar düzenli bir şekilde yapılmaya devam etmiş olup, şubedeki iki koldan biri Modern Musiki ile Halk Şarkılarını çalışmış, diğer kol ise Klasik Türk Musikisi alanında çalışmıştır. 1938 yılının ilk altı ayı içerisinde her iki kol ayrı ayrı olarak 14 konser vermiş ve bu konserlere 5965 kişi katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

Güzel Sanatlar Şubesinin diğer şubelere de yardımcı olduğu görülmektedir. Halkevinin diğer şubelerince düzenlenen konferanslar sırasında halkın sıkılmaması içinde Güzel Sanatlar Şubesi tarafından konferans öncesi veya sonrası konserler verilmiştir. Belgelerde bu durumdan dinleyicilerin de oldukça memnun kaldığı belirtilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 139, 140)

Güzel Sanatlar Şubesine bağlı resim ve müzik kolu arasında da bir yardımlaşma her zaman olmuştur. Müzik kolu Gösteri Koluna da temsillerdeki müzik ve şarkı kısımlarında yardımcı olmuştur. Resim kolu da Temsil Şubesi için temsillerdeki resim ve dekorları hazırlamış ayrıca resme yetenekli gençlerin resim yapmaları teşvik edilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

Güzel Sanatlar Şubesi açılış yıllarından itibaren kurulmasını arzu ettiği, verdiği kurslarla altyapısını hazırladığı orkestraya ancak 1937 yılında kavuşabilmiştir. Valinin aracılığı ve Deniz üssü komutanı ve deniz orkestrasının büyük yardımları ile iki yıldır yaz-kış müzik kurslarına devam eden öğrencilerin seçilmesi ile 1937 yılında orkestra kurulmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 139, 140)

Müzik Halkevinin en başta gelen faaliyetlerinden biri olmasına rağmen 1943 yılına gelindiğinde müzik birçok şehirde olduğu gibi İzmit Halkevinde de hareketsiz kalmıştır. Hâlbuki eski Türkler doğuşlarından itibaren müzikle beraber yaşamışlardır. Atalarımız harpte, eğlencede hatta ayinlerde bile müzik çalmış, bu yüzden Türklerin müzik çalmayı, şarkı söylemeyi sevmediği düşünülemez. Bunun için Halkevinin gerekli çalışmaları yaparak Türk'lerin müzik sevgisini geçmişteki şekline döndürmesi istenmiştir. A. Akbulut Türk Yolu Gazetesinde ki yazısında "Biz Halkevimizin salonlarında çılgn bir müzik havası esmesini istiyoruz" diye bu isteğini dile getirmiştir (TY, 31 Ocak 1943).

Halkevinde Müzik Kolunu yeniden canlandırmak, bir müzik hayatı yaratmak için 1943 yılında ve İzmit için bir caz, bir orkestra ve milli sazlar ekibi hazırlamak için müzik kursu açılacağı duyurulmuştur. Bir alet çalanların veya müziğe meraklı olanların bu işe heves edipte devamlı çalışmak ve işi yarıda bırakmak kararında olanların Halkevine müracaat ederek adlarını yazdırmaları istenmiştir. Bu derslere deniz bandosundan ayrılan dört öğretmenin de hocalık edeceği de ifade edilmiştir (Yİ, 29 Ocak 1943).

1947 yılında da İzmit Halkevi salonunda Pazartesi- Perşembe günleri saat 19:00'den 21:00'a kadar haftada iki gün olmak üzere mandolin dersleri verilmeye başlamıştır. Kurslara bilen ve bilmeyen ve az bilenlerden hevesli gençler katılmıştır (TY, 15 Temmuz 1947).

Halkevleri Güzel Sanatlar Şubesi hevesli gençlere ve yetenekli gençlere Fotoğraf sanatını da öğretmeye çalışmıştır. Halkevleri amatör fotoğrafçılığı teşvik için belli zamanlarda fotoğraf sergisi de açmıştır. İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi tarafından da sergilerin ve fotoğrafçılık kurslarının açıldığı görülür.

Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi 1947 Ekim ayı içinde İzmitli vatandaşları çeşitli konularda aydınlatmayı amaç edinmiş bu amaç doğrultusunda fotoğrafçılık, resim, müzik ve milli oyunlar öğretimi için kurs açma hazırlığına girerek, açılacak bu kurslara güçlü elemanlar temin etmiştir. Bunu duyan halkta bu kurslara yoğun ilgi göstermiştir (TY, 13 Eylül 1947).

Halkevi Fotoğrafçılık Kolu bütün hazırlıklarını tamamlayarak 19 Kasım 1947 Çarşamba günü 17 öğrenci ile Foto Fahrinin öğretmenliği ile çalışmalarına başlamıştır. Türk Yolu Gazetesi de bu kursa destek vererek mazerete dayanarak kursa gelemeyen öğrenciler için her hafta Perşembe günü işlenen dersleri yayınlamaya söz vermiştir. Bu şekilde öğrencilerin eksik notlarını temin etmesi amaçlanmıştır (TY, 21 Kasım 1947).

Güzel Sanatlar Şubesi açtığı müzik, fotoğraf kursları ile İzmit halkının sanatsal gelişimi adına büyük katkılar sağlamıştır.

2.2.1. Güzel Sanatlar Şubesinde Açılan Resim Sergileri

Halkevleri ilk açılışından itibaren güzel sanatları teşvik etmeyi, sevmeyi ve sevdirmeyi görev ve çalışmalarının başında tutmuş, sanatı halka sevdirmek istemiştir. Bu amaçla Güzel Sanatlar Şubesi tarafından resim ve fotoğrafı içine alan sergiler Halkevlerinde Şubat ayında açılmış ve burada derece alan eserler Ankara'ya gönderilmiş, Ankara'da da bu eserler Mayıs ayında açılan sergide sergilenmiştir. Bu sergiler ile sanat belli bir kesime hitap etmekten uzaklaşıp sanat zevk ve anlayışı halk tabakalarına de benimsetilmiştir (Dranas, 1941: 25).

Açılan bu sergilere Halkevinin bulunduğu çevredeki bütün amatörler katılabilmıştır. Sergideki amaç genç yetenekleri ortaya çıkarmak olduğundan seçim esnasında amatörlerin kabiliyet ve hevesleri göz önünde tutulmuştur (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 12).

İzmit Halkevinde de 25.02.1940 tarihinde Fotoğraf ve Resim Sergisi açılmıştır. Serginin bitiminde, resim sergisinde derece alan sekiz tablo Ankara'da açılacak Genel Resim Sergisinde teşhir edilmek üzere CHP Genel Sekreterliğine 04.04.1940 tarihinde gönderilmiştir.

Ayrıca Halkevi Başkanı gönderilen eserlerin sergide sergilenmesi için CHP Genel Sekreterliğinden izin istemiştir.

Eserlerin sergide teşhir edilmesine uygun olup olmadığına üç ya da beş kişiden oluşan jüri heyeti karar verir. Bu jüri heyetinden en az biri güzel sanatlar konusunda uzman olmalıdır. Bu jüri serginin açılışından bir gün önce seçilen eserlerde seçme yapıp bu eserlere dereceler verir.

İzmit Halkevinde resimlerin seçilmesinde görevli olan jüri üyelerinin isimleri ve meslekleri şu şekildedir:

Hayriye Onan: Akşam Sanat Okulu Müdürü, Sefa Ülgen: İşletme Mühendisi, Cemil Bey: Ressam, Halil Darend: Ressam ve desinatör

Yukarıda belirtilen jüri tarafından değerlendirilen yağlı boya resimler arasında Kemal Zeren birinci, Melih Dölen İkinci, Remzi Orgun üçüncü olmuştur. Dereceye giren bu isimlerden Kemal Zeren'e ait olan Kasım Patları, İzmit manzarası, Erzincan'a yardım, Heybeliada resimleri ile Melih Dölen'e ait olan İhtiyar ağaç ve Köy evi resimleri Jüri heyeti tarafından seçilerek Ankara resim sergisinde sergilenmek üzere gönderilmiştir.

Fotoğraf sergisinde de mevcut eserler arasında I., II. Ve III.lerin belirlenmesi Halkevi Başkanlığı tarafından seçilen jüri heyeti tarafından yapılmıştır. Jüri Fotoğrafçılık alanında sergiye katılanları profesyonel ve amatör olmak üzere ikiye ayırmış ve ona göre dereceler vermiştir. Jüri Profesyonel alanda Foto Fahri'yi birinci, Foto Nazmi'yi de ikinci seçmiştir. Amatör alanda Mehmet Ali Kağıtçı birinci, Tefik Oktar ikinci, Celal Evin üçüncü seçilmiştir. Seçilen bu isimlerden Foto Fahri'ye ait olan Gurupta Fabrika, Bahar, Yelkenli, Uykuda Çocuk, Mehmet Ali Kağıtçı'ya ait olan Gurup, Fabrika, Karlı Ağaç, Foto Nazmi'ye ait olan Gurupta Yelkenliler, Cami ile Tefik Oktar'a ait olan İzmit Körfezinde Sabah isimli resimlerin jüri heyeti tarafından Ankara'da açılacak Halkevleri Genel Fotoğraf Sergisi'ne gönderilmesi uygun görülmüştür.

Halkevinin IV. Amatör Resim ve Fotoğraf sergisi de 13.01.1941 günü açılmış ve on gün halka açık tutularak 22.01.1941 günü kapanmıştır. Sergide 56 parça resim, 131 parça fotoğraf teşhir edilmiştir. Eserler üzerinde inceleme yapan jüri heyeti eserleri önceki yıl olduğu gibi profesyonel ve amatör olarak ikiye ayırmıştır. Önceden fotoğrafçılık sanatı ile uğraşanlar ile resim öğretmenleri profesyonel kategorisinde yer almıştır.

İzmit Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nin 13.01.1941 tarihinde düzenlediği dördüncü resim ve fotoğraf sergisinde Jüri heyeti tarafından Kemal Zeren 1940 yılında olduğu profesyonel alanda resim birincisi, Melih Dölen'de amatör alanda resim birincisi seçilmiştir. Kemal Zeren'e ait olan Açık Baş Portre, Dil, Üç Çocuk isimli eserler ile Melih Dölen'e ait olan Saman Demetleri, Menfez isimli eserler Ankara Halkevi tarafından açılacak resim sergisine sergilenmek üzere gönderilmiştir.

1941 yılında Güzel Sanatlar Şubesi tarafından düzenlenen Resim ve Fotoğraf Sergisinde Fotoğraf teşhir eden kişiler arasında Profesyonel alanda Fahri Seyrek birinci, Nazmi Özbay ikinci seçilmiştir. Amatör alanda da M. Ali Kâğıtçı birinci, Tevfik Oktar ikinci, Orhan Talay üçüncü olmuştur. Profesyonele alanda dereceye giren bu isimlerden Fahri Seyrek'e ait olan Atatürk Abidesi, Denizde çocuk ve Halkalar, Vilayet Konağı Kapısı Sütunlu isimli resimler ile Nazmi Özbay'a ait olan Üç Köpek ve Gurup isimli fotoğraflar Ankara'da açılacak fotoğraf sergisinde sergilenmek üzere Ankara'ya gönderilmişlerdir. Amatör alanda dereceye giren isimlerden M. Ali Kâğıtçı'ya ait olan Dalgalar, Eski Ev, Çamlıkta Deniz isimi fotoğraflar ile Tevfik Oktar'a ait olan Marmara'da Gece ve Körfez'de Gölgele isimli eserler de Ankara'ya yine sergilenmek üzere gönderilmişlerdir.

Ankara Halkevinde açılacak Resim ve Fotoğraf sergisinde teşhir edilmek üzere gönderilen bu tablolardan başka ayrıca, Fahri Seyrek 'in sergide teşhir edilmiş olan diğer eserlerinden bir karışım halinde hazırladığı albümün Ankara'ya gönderilmesi Jüri tarafından uygun görülmüştür. (BCA, 490.01/976.782.2, Belge 7, 24).

İzmit Halkevi tarafından yapılan bu sergiler amatör sanatçılar için yararlı olduğu kadar sanatın halkın her kesimine hitap edebileceğini göstermesi açısından önemlidir.

2.3 Temsil Şubesi

Halkevleri Temsil Şubesinin başlıca amaçları tiyatro ve temsil zevkini çevrelerinde yaymaktır. Temsil Şubesi tiyatro sevgisi ve anlayışı etrafında toplanarak kurulur ve gelişimini sürdürür, tiyatrodaki oynanan eserlerde rastgele seçilmiş eserler değildir. Şubenin asıl görevi bu sevgiyi beslemek, yaymak onu sağlam temelli bir zevk ve anlayış haline getirmek olmalıdır. Verilen temsiller bu sevgiye dayanmalı ve bu sevginin gerçekten bir sonucu olmalıdır (CHP Halkevleri Temsil Kolları İçin Kılavuz, 1945: 5). Ayrıca tiyatro ile gençler güzel ve serbest konuşturulmaya alıştırılır ve gerçekten yeteneği olanlarda kendilerini gösterme fırsatı bulmuş olurlar (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 14).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi de yukarıda saydığımız amaçlar doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüştür. Temsil Şubesi Halkevi şubeleri içinde en aktif çalışan şube olup, buradaki çalışanlar derin bir aşkla çalışmış ve temsil işi için asıl görevlerinden fedakârlıklar yapmışlardır. Temsil Şubesinin İzmit'teki temsil hayatını canlandırmak suretiyle halkın bir araya toplanmasında milli gururun benliğe yayılmasında büyük yardımları olmuştur. Temsil Şubesi 1934 yılında halkın fazlalığı buna karşın Halkevi salonunun darlığı sebebiyle iki defa "Akın" ı biri Adapazarı'nda olmak üzere, iki defa "Canavar" temsilini, iki defa "Kahraman" piyesini, bir defa "Beyaz Kahraman" piyesi temsil edilmiştir. Bunların yanı sıra birkaç milli piyes, canlı tablolar, komediler hazırlamış ve milli oyunlar düzenlemiştir (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 8, 9).

Temsil Şubesi 1935 yılı içerisinde 15 piyesi gösteriye sokmuştur. Bu piyeslerden "Şeriye Mahkemesi" üç kez, "Beş Devir" bir kez, "Servden Lozana" bir kez, "İstiklal" dört kez, "Zor Nikah" dört kez oynanmıştır. Bu gösterileri 5000'den fazla kişi izlemiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 239, 240) Temsil Şubesi 1935 yılında okullarda Tutum ve Yerli mallar konuları hakkında da 6 gösteri düzenlemiştir. Bu gösterileri de yaklaşık 2000 kişi izlemiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 239, 240). Ayrıca Temsil Şubesi 1935 yılı Mart ayı içinde "Sönen Ümit" adlı oyunu da temsil etmiştir (TY, 11 Mart 1935).

Temsil Şubesi 1936 yılı içerisinde 19 temsil vermiştir. Bu temsillerden Tırtıllar, Sancağın Şerefi, İkizler, Zoraki Tabip, Kahraman, Dekbazlık, Destan Günü, Düğün ve o Cihan, Arapça Değil mi Uydur Uydur Söyle birer defa, Hedef, Zor Nikah, Şeriye

Mahkemesi iki defa, Mini müzikli şarkılı piyes olan melodramı üç defa oynanmıştır. Bu temsilleri 7500 kişi seyretmiştir. Bunların dışında okullardaki temsillerin düzenlenmesi ile de ilgilenen Temsil Şubesi 1936 yılında 7'si okulların düzenlediği 9 gösteri daha yapmış ve yapılan bu gösteriler de 4000 kişi tarafından izlenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 226, 216).

1936 yılı Halkevleri Yıldönümü gösterisinde Yunus Nüzhet Unat'ın "Hedef" isimli piyesi temsil edilmiştir. Hedef'in konusu Cevad'ın askerleriyle birlikte köyüne uğrayıp köylülerine harbe nasıl gittiğini, Ali ile harbe nasıl karıştıklarını ve Mustafa Kemal'i İzmit köylülerine anlatıp Hedef'in Akdeniz olduğu anlatılan bir piyestir (TY, 4 Mart 1936). Hedef kitap halinde basılmış ve bütün Halkevlerine gönderilmiş olan bir eserdir (TY, 29 Ekim 1936).

Milli bayram ve diğer törenler için balo hazırlamak da Temsil Şubesinin görevi olup, Cumhuriyetin 13. Yıldönümünde İzmit Halkevinde "Mini" adlı müzikli piyes temsil edilmiştir. Halkın ilgisinden ötürü piyes üç gece üst üste oynanmıştır (TY, 6 Kasım 1936).

Temsil Şubesinin çalışmaları ile 1937 yılında İzmit'te 15 günde bir temsil verilmiştir. Temsillere Halkevindeki yetenekli oyuncuların da katkısından dolayı halkın büyük ilgisi olmuştur. Ayrıca Türk kızları da sahnede seve seve görev almıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 179, 140-141).

1937 yılında temsil edilen Çifte Sağırlar, Şair Komedi ve Gemiciler piyesi 400 kişi tarafından, Halkevleri Yıldönümünde oynanan "Danış Çelebi" isimli üç perdelik piyeste 500 kişi tarafından seyredilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 178, 141). "Danış Çelebi" isimli piyesle ilgili bir de eleştiri yapılmıştır. Türk Yolu Gazetesinde yapılan eleştiride "Dekorla, piyes arasında bir münasebet yoktu, 3 perdelik piyeste bütün olay bir dekora bağlanmak istenmiştir." denilmiştir (TY, 4 Mart 1937).

1937 'nin son altı ayında Temsil Şubesi gençlerinin oynadığı oyunların isimleri şu şekildedir. Üç defa Beyaz Kahraman, üç defa Mahcuplar ve Zor Nikah oyunları oynanmıştır. Ayrıca İstanbul'dan gelen Temsil Şubesi ile birlikte verilen oyunların isimleri şu şekildedir. Hamlet, Ceza Kanunu, Bir Donanma Gecesi ve İbnirrefik Ahmet Nuri merhumun sekizinci vodvilleri, Sadi Tek Tiyatro Grubu tarafından da şu temsiller

oyanmıştır: İki defa Çamurda Zambak, Kılıbık, Gölge, Nur Baba, Kudret Helvası, Bekirdö Mesti ve Koca Vekili oynanmıştır (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 179, 140).

1938 yılının ilk altı ayında gösterilen filmlerin isimleri ve gösterim sayıları şu şekildedir. Ceza Kanunu, Hissi Şayia, İtaat İlamı, Hülleci, Tırtıllar, Beyaz Alev, Mahçuplar, Çifte Damatlar, Zor Nikâh, Beyaz Kahraman, Aşkın Manası, Babür Şahın Seccadesi, Para Delisi ve Yedekçi Operetin ikişer ve üçer defa olmak üzere 39 temsil vermiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

İzmit Halkevinde Yunus Nüzhet Unat'ın yazdığı "Para Delisi" isimli eser 1938 yılı Mayıs ayı içinde temsil edilmiştir. Eser aile ilişkileri ve toplumsal yaşamın gerektirdiği ahlak kuralları ve çatışmaları işleyen dolantı türünden bir komedidir (Azcan, 2003:128). Eser Kızılay haftasında temsil edilmiştir. İnsanı hem güldüren hem düşündüren güzel konulu ve şarkılı olan bu eseri Temsil Kolu gençleri başarıyla temsil etmiştir (TY, 12 Mayıs 1938).

1938 yılındaki Halkevlerinin yedinci yıldönümünde 20.02.1938 tarihinde Necati Bey Halkevi Salonunda "Tırtıllar" isimli piyes temsil edilmiştir. Tırtıllar piyesi Münir Hamdi'nin yazdığı 2 perdelik şarkılı komedidir. Konusu ise; Cemiyet içinde çeşitli maskeler altında yaşayarak hasis menfaatleri uğrunda yaptıkları rezaletlerle muhitlerinde tehlikeli birer kangren haline giren kimseler vardır. Bunlar cemiyette temiz yürekli insanların sırtından geçinen birer tırtıllardır. Bu piyeste; biri din biri de yeniliğin maskelerine bürünen iki tehlikeli tırtılın içi yüzü güzel iki tablo halinde verilmiştir. Oyundaki rol dağılımı da aşağıdaki şekilde yapılmıştır: (BCA, 490.01/958.709.1, Belge 153).

Tablo 4: 1938 Yılındaki Halkevinin Yedinci Yıldönümünde Temsil Edilen Tırtıllar Piyesindeki Oyuncuların Rol Dağılımı

Rejisör		Sezai Ataergin
Suflör		Suphi Demirbilek
Tosun Ağa	İhtiyar bir köylü	H. Avni Duysak
Fatuş	Tosun Ağanın karısı	M. Ergün
Akgül	Tosun Ağanın kızı	Ş. Gençalp
Feyzullah Efendi	Eski kadınlardan köylerde dolaşan bit softa	Nedim Erk

Tablo 4'ün devamıdır

Temel	Akgül'ün nişanlısı	Mehmet Ertem
Rebeka	(Rabia Adile) Furuzanın metresi	G. Ataergin
Furuzan Nejat	(Abako Tabako) kumpanyası memurlarından	Cevat Tongay
Memiş	Çoban	Necati Biriz
Köylüler	Vehbi Çalışkur, Kadri Ergüner, Celil, Mehmet Tok	
Köy Çocukları		

Kaynak: BCA (490.01/958.709.1, Belge 153).

Temsil Şubesi 1940 yılında 76 temsil vermiş, ayrıca komşu kazalara, illere ve Ankara'ya seyahatler yapmış ve buralarda temsiller gösterilmiştir (TY, 18 Haziran 1940). 1940 yılında Halkevi Temsil Şubesi Profesör İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yazdığı “Kafa tamircisi” isimli piyesi temsil etmeye karar vermiş ve provalara başlamıştır. Bu temsilde tamamen yeni elemanlarda yer almıştır (TY, 24 Aralık 1940).

1941 yılında Halkevinde “Yalnız Bir Kelime” adlı eser temsil edilmiştir. Eserin sergilenmesinde bazı hatalar olmuştur. Bazı tiyatrodan anlamayan kişiler Halkevi Temsil Şubesi gençleriyle alay eder gibi gülmüşlerdir. Türk Yolu Gazetesinde bu temsille ilgili olarak yazarlar şöyledir:

“Aktöründe nihayet bir insan olduğunu ve seyircilerden gelen alakaya karşı daha çok muvaffak olabileceğini göz önünde bulundurmak lazım gelirse ülkü yolunda hiçbir fedakârlıktan çekinmeyen bu yılmaz gençleri takdir etmemiz, birçok kusurlarla neticelenmiş dahi olsa verecekleri temsilleri seve seve seyretmemiz, icap eder. Fakat ne yazık ki son temsilde bunun aksini gördük. Verdikleri piyeste az çok muvaffakiyetsizliklerini gördükçe de onları bu büyük fedakârlıktan dolayı kırmayalım, bilakis coşkunca alkışlayalım. Ne de olsa Halkevi için çalışan gençlerdir onlar. Onları sevmek hatta saygı göstermek lazım. Bu bizim için insanlık borcudur.”

Bu ifadelerden Halkevi gençlerini desteklemenin ne kadar önemli olduğunu anlıyoruz.

21.03.1942 tarihinde Halkevinde “Kanun Adamı” ve “Zor Nikah” isimli piyesler ile 13.06.1942 tarihinde “Sönen Ümit” isimli piyes başarı ile temsil edilmiştir (TY, 14 Haziran 1942).

24 ve 25 Temmuz 1942 tarihlerinde de saat 21:15’de Reşat Nuri Güntekin’in “İstiklal” piyesi ile Cemil Cahit’in “Kumarbaz” komedisi temsil edilmiştir (TY, 23 Temmuz 1947).

1942 yılında Cumhuriyet Bayramının 19. Yıldönümü sebebiyle de 28.10.1942 Çarşamba günü akşamı saat 21:00'de Halkevi Temsil Şubesi tarafından İzmit Halkevi salonunda iki temsil verilmiştir. İlk piyes bir perdelik "Erkek Kukla" isimli piyes, ikinci piyes ise İzmit Halkevinde daha öncede oynanan iki perdelik "İnsan Sarrafı" isimli piyestir (TY, 3 Kasım 1942).

1942 yılında yaz tatilini İzmit'e geçiren İstanbul ve Anadolu liselerinde okuyan gençlerden oluşan bir grup toplanarak "Halkevi Genç Elemanları" ismi ile İzmit Halkevi salonunda temsiller vermiştir. 26.07.1942 Pazar günü bu gençler tarafından "Nöbetçi ile Yıldızı" piyesi ile Cemil Cahit'in bir perdelik "Kumarbaz" komedisi isimli eserler başarı ile temsil edilmiştir (TY, 2 Ağustos 1942).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi genç elemanları tarafından 1942 yılında mevsimin sona ermesi yaz tatili dolayısıyla Halkevi salonunda bir veda gecesi düzenlenmiştir. Gece 15-16.08.1942 tarihinde olmak üzere üst üste iki gece tekrar etmiştir. Gecenin programı şu şekildedir:

- Veda sözü
- Fedakârlık piyesi (2 perde)
- Şiir
- Zengin eşya piyangosu
- Akıl idarehanesi (Komedi 1 perde)

Saat 21:00'de başlayan temsilin oyuncularını, okul tatilini İzmit'te geçiren gençler ile İzmit Halkevine mensup olan gençlerdir. Türk Yolu Gazetesinde veda gecesi ile ilgili yazısında Muzaffer Girgin şu ifadeleri kullanmıştır: "Gelecek yılda faaliyetlerini devam ettirmelerini tekrar tekrar ister, onlara okulda ve işte bu kış azimli olarak çalışmalarını bir tiyatro aşığı ve samimi söz olmak üzere bildirir ve onlar tarafından da İzmitlilere 8 aylık veda selamı sunarım" (TY, 15 Ağustos 1942).

1943 yılında biraz da dönemin şartlarından ötürü olsa gerek Temsil Şubesinin daha çok komedi ağırlıklı oyunları temsil etmesi istenmiştir (TY, 30 Ekim 1943). Verilen temsillerin bir konferansın ya da bir temsilin arkasından verildiği de görülür. Bunun

nedeni olarak konferanslara olan ilginin arttırılmak istenmesini gösterebiliriz. Bu duruma örnek olabilecek bir şekilde 09.11.1943 Cumartesi akşamı Halkevinde bir mandolin konseri, bir konferans ve bir temsil verilmiştir. Ayrıca gecede “İnsan Sarrafı” isimli piyes bir kez daha oynanmıştır. 15.1.1943 Cuma günü akşamında Melike'nin “Zor Nikâh” adlı eseri temsil edilmiştir (TY, 13 Ocak 1943).

Halkevlerinin 11. Yıldönümü sebebiyle İzmit Halkevi salonunda Kandıra gençleri tarafından Vedat Nedim Tör'ün yazdığı “İmralı Mahkûmları” piyesi ile “Bir Cesaret Rekoru” isimli komedi başarıyla temsil edilmiştir (TY, 12 Mart 1943). 3 Nisan 1943 tarihinde de Yunus Nüzhet Unat'ın “Hedef” isimli piyesi temsil edilmiştir (TY, 4 Nisan 1943).

1943 yılında İzmit Parti müfettişinin Temsil Şubesiyle yakından ilgilenmesi sonucu Temsil Şubesinde bir kıvılcık başlamıştır. 1943 yılı içinde İzmitli kadın ve erkek öğretmenler de Temsil Şubesinde görev almayı kabul etmiştir. Uzun süre temsilsiz geçen dönemin ardından Temsil Şubesinin öğretmenleri de içine dâhil ederek harekete geçmesi Temsil Şubesinden görev bekleyen İzmitlileri sevindirmiştir (Yİ, 15 Ekim 1943).

Uzun bir sessizliğin ardından Halkevi Temsil Şubesi 08.01.1944 tarihinde “Himmetin Oğlu” adlı eseri sahneye koymuştur (TY, 4 Ocak 1944). 18.03.1944 tarihinde de “Yağ Kandili” isimli dram oynanmıştır. Halkında uzun bir aradan sonra yeniden başlayan temsillere ilgisi büyük olmuştur (TY, 24 Mart 1944).

I. İnönü Zaferinin Yıldönümü sebebiyle 1 Nisan 1944 Cumartesi günü Halkevi Temsil salonunda “Bir Gemi” adlı dram temsil edilmiştir. Bu eser İzmit Halkevi Muamelat Şefi İlhan Tarus'un eseridir. Bu eser 1943 yılında Eminönü Halkevinde de İzmit Halkevi Temsil Şubesi tarafından temsil edilmiştir (TY, 30 Mart 1944). 6 Mayıs 1944 tarihinde Halkevi Temsil Şubesi tarafından “Bir Gemi” adlı dram tekrar oynanmıştır. Temsilin arkasından Gölcük Halkodası tarafından Karagöz oynatılarak, “Süt” isimli iki perdelik komedi de temsil edilmiştir (TY, 6 Mayıs 1944). Gecede Gölcük Halkevi başkanı Muammer Torgaç tarafından Karagöz ile ilgili araştırmalara dayalı konuşmalar yapılmıştır. Konuşmanın ardından Gölcüklü bir genç tarafından “Mandıra Safes” adlı Karagöz oyunu oynanmıştır. İzmit Halkevi için yeni bir eser olan bu oyun ilgi ile seyredilmiştir. Gecede İzmitlilerin yoğun bir şekilde seyretmek istediği “Bir Gemi” adlı

dram üçüncü kez temsil edilmiştir. Temsilde önceki seferdekinden farklı bir dekor kullanılmıştır. Yeni sahnede az bir ışıkla ve petrol lambalarının aydınlığı altında temsil oynanmıştır. Gecede en son Gölcüklü gençler tarafından Doktor Lakib Fehmi adlı bir gencin yazdığı “Süt” adlı iki perdelik bir komedi temsil edilmiştir. “Süt” adlı eser buruk ve acı bir komedi havası içinde toplumun en önemli yaralarından birine parmak basan bir eserdir. Halkodası gençleri şaşkırtıcı sürprizlerle dolu bu eseri, modern bir tarzda başarı ile temsil etmiştir. Türk Yolu Gazetesi, yoğun bir çalışmanın ürünü olan ve parasız olarak halka gösterilen bu temsillerde halkın da gereken ilgiyi gösterip temsilin sonuna kadar kalmalarını istemiştir (TY, 6 Mayıs 1944).

26.03.1944 tarihinde İzmit Halkevinde Mithat Gözüm tarafından “Boya Nebatları” konulu bir konferans verilmiş, bu konuyla yakından ilgilenen halkın konferansa yoğun ilgisi olmuştur. Konferansın arkasından Halkevi gençleri tarafından “Yağ Kandili” adlı bir dramla “Radiko-Radiko” adlı bir komedi temsil edilmiştir. Dil ve Edebiyat Şubesi Başkanı Münip Sarıgüzey’in katkıları ile düzenlenen geceye 1000 kişi katılmıştır (TY, 28 Mart 1944).

İzmit Halkevinde 17.06.1944 tarihinde “Tırtıllar” isimli piyes tekrar temsil edilmiştir. Oyunda oynayan Avni Duysak, Mümin Altuğ, Cabir Coşkun, Bediha hanım, Saniye hanım, Nedim Erk rollerin çok başarılı olmuşlardır. Nedim Erk mimikleri, hareketleri ile Temsil Şubesinin en başarılı oyuncusu olarak gösterilmiştir (TY, 21 Haziran 1944).

İzmit Halkevinde 05.08.1944 tarihinde “Fedakârlık” isimli piyes Halkevi Temsil Şubesine kayıtlı bulunan gençler tarafından sahnelenmiştir. Bu temsili seyretmeye gelenler arasında İzmit’in ileri gelenleri de vardır. Türk Yolu Gazetesi de gençleri başarılarından dolayı tebrik etmiştir (TY, 6 Ağustos 1944).

1944 yılı Ekim ayı içinde de Halkevi Temsil Şubesi genç amatörler tarafından “Kör” ile “Zor Nikâh” isimli piyes temsil edilmiştir. Kör piyesi “Vedat Nedim Tör’ün yazdığı üç perdelik bir piyestir (TY, 31 Ekim 1944). Temsil Şubesi 6 Kasım 1944 Pazar günü “Zor Nikah” ve “Kör” piyesini bir kez daha temsil etmiştir. Türk Yolu Gazetesinde ifade edildiğine göre temsili baştan sona kadar seyirciler gözyaşları içinde izlemiştir (TY, 31 Ekim 1944). Bu da bize Temsil Şubesi gençlerinin oyuna istenilen duyguyu katabildiğini gösterir.

1944 yılı 30 Ağustos Zaferinin 22. yıldönümünde İzmit Halkevi gençleri tarafından “Okumuş Adam” isimli bir perdelik komedi temsil edilmiştir (TY, 30 Ağustos 1944).

27 Aralık 1944 tarihinde Halkevi Temsil salonunda Vedat Nedim Tör’ün yazdığı “Kör” adlı piyes tekrar oynanmıştır. Gazetede ifadelere göre sahneye konması güç olan bu eserde oynayan Bedia Kula, Avni Duysak, Mümin Altuğ, Cabir Coşkun çok başarılı olmuştur. 1944 yılı içinde bu piyesin birçok kere tekrar edilmesine rağmen piyesi kaçıranlar piyesin tekrar oynanmasını istemişlerdir (TY, 28 Aralık 1944). İzmit Halkevinde 20 Ocak 1944 tarihinde daha önceki ilgi de göz önüne alınarak “Kör” isimli piyes tekrar oynanmıştır (TY, 4 Ocak 1945).

Temsil Şubesi temsil verme çalışmalarının yanı sıra bir yandan da sahne eserleri yazmakta yeteneği olan gençleri yeni eserler yazmaları konusunda cesaretlendirmiştir. 1933 yılı içinde Yunus Nüzhet’in yazdığı “Bozgun” adlı manzum ve Hasan Basri Bey’in yazdığı “Zafer Yollarında” adlı piyes onaylanmak üzere Cumhuriyet Halk Fırkası Umumi Kâtipliği yüksek makamına gönderilmiştir. Bu eserler onaylanırsa büyük bayramlarda temsil edilecek ve eserler ayrıca yayınlanacaktır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 8, 9). İlerleyen tarihte onay alan bu eserler yayınlanmıştır.

1935 yılında da Hasan Şen, Y. Nüzhet Unat, Halit Kaya tarafından yazılan “Zehirli Gazlar” isimli bir piyes ile Yunus Nüzhet Unat’ın tek başına yazdığı “Kırk Gelin Pınarı” isimli eserler Genel Sekreterliğe gönderilmiş ve bu piyeslerin oynanmak için uygun olup olmadığının incelenmesi istenmiştir (BCA,490.01/988.827.1, Belge 239, 240). “Kırk Gelin Pınarı” adlı eser iki kısım on iki bölümden oluşan bir memleket piyesidir. Şarkılı olan eserin şarkıları Güzel Sanatlar Şubesi tarafından bestelenmiştir (TY, 11 Mart 1935).

1936 yılında, Yunus Nüzhet tarafından yazılan “Haydi Suna” adlı milli piyes bu eser Halkevleri adına bastırılmak istenmiştir. Yine Halit Neşter tarafından yazılan “Harç” isimli eserde bu Halkevinin cesaretlendirmesi sonucunda yazılmış ve bu eser 1936 yılında incelenmek üzere, CHP Genel Sekreterliğinin Edebi inceleme heyetine gönderilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 141).

1937 yılında Halkevinin sahne kültürünü geliştirmek ve de halkın tiyatro ihtiyacını karşılayabilmek için de İstanbul’da tiyatro eğitimi almış bir tiyatro ekibi ile anlaşma

yapılmış. Bu anlaşmaya göre bu tiyatro ekibi kış sürecinde her Cumartesi-Pazar İzmit'te temsil vermeyi kabul etmiştir. Bu tiyatro ekibinin İzmit'te tutunabilmesi için büyük çabalar gösterilmiştir. Bu amaçla her gün yeni bir gösteri sahnelenmiş ve öncelikle Halkevi repertuarında olan Çoban, Atila, Akın, Mete gibi milli piyesler sahneye koymuştur. Bu sayede Halkevi Temsil Şubesi tek başına oynaması mümkün olmayan oyunları da oynamıştır. Diğer taraftan İzmit Halkevi elemanları da oyunlara katılarak sahne bilgilerinin arttırmıştır. Ayrıca bu tiyatro ekibi tarafından Temsil Şubesi gençlerine tiyatro eğitimi de verilmiştir. Bu amaçla tiyatro Müdürü Sadi Tek tarafından gençlere teorik sahne bilgileri verilmiş ve hazırlanan temsillerin eleştirileri yapılmıştır. Bu eğitimler Halkevi gençlerinin kısa zamanda ilerlemesine yardımcı olmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 141).

O dönemin tanınmış tiyatro sanatkârlarından Ertuğrul Sadi Tek tiyatro heyeti uzun yıllar sonra 1945 yılında tekrar İzmit'e gelerek İzmit Halkevinde temsiller vermeye başlamıştır. Sadi Tek Tiyatrosu 15.10.1945 tarihinde Halkevi Temsil salonunda "O Kadın" isimli piyesi başarıyla sahneye koymuştur. 16.10.1945 tarihinde de "Bir Muhasip Aranıyor" isimli komedi sahneye konmuştur. Sadi Tek tiyatrosu İzmit Halkevi Temsil Şubesinin sessizliğe büründüğü bir dönemde İzmit halkının uzun süredir gereksinim duyduğu tiyatro ihtiyacını karşılamıştır (TY, 16 Ekim 1945).

İzmitli sanatkâr Atıf Kaplan bir heyetle birlikte geldiği İzmit'te Halkevi salonunda 1946 yılında "Büyük Kalpler" dramı ile "Dingilzedeler" isimli komedileri temsil etmiştir. Bir millet uyanıyor filmindeki Yahya kaptanı Halkevi sahnesinde görme fırsatını kaçırmamak için İzmit halkından temsili kaçırmamaları istenmiştir (TY, 21 Kasım 1946).

Temsil Şubesi tarafından yardım amaçlı temsillerde oynanmıştır. Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 52. maddesinde de Halkevlerinin sosyal yardım amaçlı paralı olarak temsillerin gösterilebileceği ifade edilmiştir. Ancak bu temsillerin sayısı yıl için 12 ile sınırlandırılmıştır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 15). 1944 yılında İzmit Halkevinin yardımsever gençleri tarafından milli mücadelenin kadın kahramanlarından olan Kara Fatma yararına bir temsil verilmiştir. Temsil Şubesi gençleri Kara Fatma gecesi düzenlemişler ve bu gecede topladıkları parayı da yoksulluk

içinde yaşayan bu kahraman Türk kadınına teslim etmişlerdir. Gençlerin bu duyarlı hareketi İzmit halkının da duygularını harekete geçirmiştir (TY, 12 Eylül 1944).

Halkevi Temsil Şubesi tarafından Sosyal Yardım Şubesi yararına 29.01.1944 tarihinde de bir temsil verileceği duyurulmuştur. Ancak bu temsil 5 Şubat akşamına ertelenmiştir. Uzun bir çalışmanın ürünü olan “Baba” piyesi Sosyal Yardım Kurumu yararına 05.02.1944 tarihinde temsil edilmiştir (TY, 6 Şubat 1944).

1944 yılı 29 Ocak'ta Cumartesi günü akşamı saat 21:00'de Halkevi Temsil Salonunda tanınmış Norveçli yazar olan Strindberk'in 'Baba' adlı piyesinin temsil edileceği Yeşil İzmit Gazetesinde duyurulmuştur. İzmit'te ilk defa oynanacak bu ünlü piyesin dekorları özenle hazırlanmış ve piyes için yeni kostümler yaptırılmıştır. Baba temsilinin biletleri Sosyal Yardım Şubesi yararına 50 ve 100 kuruş fiyatla satışa çıkarılmıştır (Marmara, 23 Ocak 1944). Baba piyesi İzmit halkı tarafından büyük ilgi toplamıştır (Marmara, 5 Şubat 1944).

6 Ocak 1945 tarihinde Halkevi Temsil Şubesi tarafından “İtaat İlamı” adlı komedi başarıyla temsil edilmiştir. Oyuncu Avni Duysak ve Mümin Altuğ halk tarafından uzun süre alkışlanmıştır (TY, 7 Ocak 1945).

9 Mayıs 1945 tarihli Türk Yolu Gazetesinde İzmit Halkevi Temsil Şubesinin uzun süredir temsil vermediği ifade edilmiş, uyuşuk, hareketsiz, durgun geçen bu sürenin bir an önce bitmesi istenmiştir (TY, 9 Mayıs 1945).

Bu sessizlik döneminde Halkevi Temsil Şubesini canlandırmak için öneriler ortaya konmuştur. Bu önerilerden birinde H. Tahsin Kutlu 7 Temmuz 1945 tarihli Türk Yolu Gazetesindeki yazısında Halkevi Temsil Şubesine bağlı gençlerin aktör olabilmesi için bir öğreticinin gerekliliğinden bahsetmiştir. Bir kurs açılarak gençlerin iyi bir şekilde yetiştirilebileceğini belirtmiştir. Kutlu, bütün yaz temsil vermeyen Temsil Kolunun bu çalışmayı yazın yapabileceğini ifade etmiştir. Kutlu, yazın yapılacak çalışmayla kışın her hafta bir temsil verilebileceğini düşünmektedir. Kutlu, İzmit Halkevinin modern binasının ıssız ve sessiz kalmasını istememektedir (TY, 7 Temmuz 1945).

Kış mevsimiyle birlikte diğer Halkevlerindeki temsiller artmaya başlarken, İzmit Halkevi Temsil Şubesinde hala etkin bir faaliyet görülememiştir (TY, 15 Eylül 1945). İzmit Halkevinin 1945 yılı içinde ıssız ve sessiz oluşu halkı da üzmüştür (TY, 7

Temmuz 1945). İzmit Halkevi Temsil Şubesi 1945 yılı içerisinde çok az temsil ortaya koyduğu için Türk Yolu Gazetesi tarafından da eleştirilmiştir. Bu durgun dönemin bir an önce bitmesi istenmiştir (TY, 14 Ekim 1945). Ancak 1945 yılı Aralık ayında Halkevi Başkanı İhsan Akköseoğlu'nun Temsil Şubesine öncülük etmesi ile yeni ve güzel bir çalışma devresine girilmiştir (TY, 12 Aralık 1945). 16 Aralık 1945 tarihli Türk Yolu Gazete'sinde Temsil Şubesinin etkili bir şekilde çalışmaya başladığı ifade edilmiştir.

1946 yılına gelindiğinde Halkevi Temsil Şubesinin bir önceki yıla göre temsillerinin arttığı görülür. Dikkati çeken bir nokta da İzmit Halkevinde yabancı eserler temsil edilmeye başlamıştır. İzmit Halkevinde 1946 yılı Ocak ayında üst üste iki akşam oynanan "Cimri" piyesi daha önce Fransez tarafından 1678 defa temsil edilmiş bir eserdir. Cimrini kızı rolünü öğretmen Münevver Atalay ve Cimrinin kızına aşık rolünü ise Erkek Sanat Enstitüsü öğretmeni Mehmet Albey oynamıştır. 5 perdelik oyun gittikçe artan bir ilgi ile zevkle seyredilmiştir. Cimri piyesini temsil için Halkevi Temsil Şubesi tarafından çok emek harcanmıştır. Cimri piyesi oynandığı iki akşamda yoğun ilgi ile karşılanmış, bu ilgiden ötürü İzmit Halkevinde bu eser birkaç defa sahneye konmuş, ayrıca civar ilçelerinin Halkevlerinde de bu eser temsil edilmiştir (TY, 5 Ocak 1946).

Cimri piyesinin başarılı olmasında Halkevi Başkanı İhsan Akköseoğlu'nun çok faydası olmuştur. Başkanın desteğiyle Temsil Şubesi uzun süren sessizliğini bozmuş, Temsil Şubesinde bir canlılık başlamış, maddi fedakârlıklar göze alınıp, zengin dekorlar yapılmıştır. Dekor için 400 liralık masraf yapılan oyuna kadın oyuncu bulmak da eskisine göre daha kolay olmuştur. Türk Yolu Gazetesi de Temsil Şubesinde bir kalkınmaya giden başkan İhsan Akköseoğlu'nu tebrik etmiştir (TY, 5 Ocak 1946). Cimri piyesi 6 Ocak 1946 tarihinde İzmit Halkevi sahnesinde ikinci kez aynı yoğun ilgiyle karşılanması sebebiyle de 13 Ocak 1946 tarihinde üçüncü kez temsil edilmiştir (TY, 14 Ocak 1946).

İzmit Halkevinde yine yabancı bir eser olan İtalyan klasiklerinden Goldoni'nin "Yalancı" adlı eseri 16-17.03.1946 Cumartesi ve Pazar akşamları olmak üzere iki gece üst üste temsil edilmiştir. Eseri sahnelemeden önce Temsil Şubesi gençleri uzun zaman alan provalar yapmıştır. Temsilin davetiyeleri 25 kuruşa satılmıştır. Türk Yolu Gazetesinde "Yalancı" piyesi ile ilgili yazı yazar Cevdet Baysal "Yalancı" piyesinin beklenenden daha başarılı olduğunu ifade etmiştir. "Yalancı" piyesi yalan dolanla aşk

maceraları yaşıyan bir İtalyan gencinin hayatını anlatan bir eserdir. Yalancı rolünü Cabir Coşkun, uşak rolünü Emin Ali başarılı bir şekilde oynamıştır. Ancak doktorun yardımcısı rolünü oynayan Mümin Aktuğ'un sesini duymakta seyirci zorlanırken, suflör'ün sesi arka sıralardan bile işitilmiştir. "Yalancı" piyesi "Cimri" piyesinden sonra yılın ikinci büyük eseri olarak gösterilmiştir (TY, 13 Mart 1946).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 11.01.1947 Cumartesi günü Hamit Ozansoy'un manzum olarak yazdığı "Baykuş" isimli piyesi temsil etmiştir. Piyenin İzmit Halkevi Temsil Şubesi tarihinde yer alacak kadar büyük bir başarıyla temsil edildiği ifade edilmiştir. Türk Yolu Gazetesinde "Baykuş" temsili için şu ifadeler yer almıştır. "25 yıl önce Darülbedayinde seyrettiğimiz Baykuş" İzmit Halkevi Temsil Şubesi gençlerinin temsilinden daha güzel ve muvaffak değildi. Bu temsil İzmit Halkevinin ender kaydedeceği bir sanat hadisesidir." Bu sözler eserin ne kadar başarılı olduğunu ortaya koymaktadır (TY, 14 Ocak 1947).

Bir önceki yıl temsil edilen ve izleyenlerin takdirini toplayan "Yalancı" komedisi halkın isteği üzerine 08.02.1947 tarihinde bir önceki yıl olduğu kadar başarılı bir şekilde tekrar temsil edilmiştir (TY, 23 Ocak 1947).

1949 yılında Molyer in "Cimri" adlı piyesi İzmit Halkevi Temsil Şubesi gençlerinin uzun süren çalışmalarından sonra 12-13 Kasım 1949 tarihlerinde Halkevinde oynanmıştır. Bu eserde başrolü Temsil Şubesi rejisörü Avni Duysak oynamıştır. Arabacı ve aşçıbaşı rollerinde oynayan Cabir Coşkan, her iki görevi de başarıyla yerine getirmiştir. Asilzade rolü Tacettin Özer, Cimrinin oğlu rolü ise Enise Akdoğan tarafından oynanmıştır. Oyunda dikkati çeken bir hata son perdede ifade alan komiser sanatkarların bazen hâkim bey bazen de komiser diye hitap etmeleri olmuştur. Ertesi gün tekrar verilen temsilde bu hatalar ortadan kalkmıştır. Türk Yolu Gazetesi bu temsillerin sürekli olmasını dilemiş fakat yerli eserler dururken bir yabancı eserin oynanmasını da eleştirilmiştir. Rejisör Avni Duysak'dan bu konuda daha dikkatli olması istenmiştir (TY, 17 Kasım 1949).

1 Nisan 1947 Salı akşamı İzmit Halkevinde II. İnönü Zaferini kutlamak için toplanılmıştır. Gecede İzmit Halkevi Temsil Şubesi gençleri tarafından "Mahçuplar" isimli bir perdelik komedi temsil edilmiştir. Şeref Erozan Türk Yolu Gazetesindeki yazısında temsille ilgili şu ifadeleri kullanmıştır. "Sahne tekniğine vakıf çalışkan ve

fedakâr elemanların temsil kudretlerini evvelce teslim etmeseydik yavan ve berbat Mahçuplar komedisini sonuna kadar bile seyredemeyecektik: anlayışı yüksek, olgun ve hep muvafık eserler seyreden halkımıza böyle hazırlıksız eserlerin takdim edilmemesini rica ederiz.” (TY, 3 Nisan 1947). Görüldüğü gibi yeterli hazırlık yapılmadan sahneye konulan eserler eleştirilere neden olmuştur.

Temsil Şubesinin temsillerinin durma noktasına geldiği aşamada 21 Ocak 1950 Cumartesi akşamı Molyer’in “Cimri” piyesi temsil edilmiştir. Halkevi Temsil Şubesinin Nisan ayı içerisinde de “Cehennem” isimli piyesi temsil edeceği Türk Yolu Gazetesinde duyurulmuştur. Bu piyesin temsili için Halkevinde yoğun bir çalışma olmuştur. Bu çalışmaların sonucu olarak Cehennem piyesi 15-16.04.1950 tarihinde Halkevi salonunda başarı ile temsil edilmiştir (TY, 7 Nisan 1950). Belgelerden edinilen bilgiye göre de bu tarihten sonra Halkevi tarafından bir daha temsil sahneye konulmamıştır.

İzmit Halkevi dışında İzmit’in ilçelerindeki Halkevleri tarafından da temsiller verilmiştir. Bu ilçeler ve İzmit Halkevinin Temsil Şubesi birbirleri arasında karşılıklı geliş gidişler yapmış, birbirlerinin Halkevlerinde temsiller vermişlerdir.

22.10.1935 Pazar günü İzmit Halkevi Temsil Şubesi Gölcüğe giderek “İstiklal” ve “Zor Nikah” isimli piyesleri temsil etmiştir (TY, 25 Ekim 1935).

24.09.1945 tarihinde Gölcük Halkevi Temsil Şubesi Saraylı’da saat 16:00’da açık havada bir temsil vermiştir. Gölcük Halkevi Temsil Şubesi gençleri “Baba ve Oğulları” isimli piyesle “Yapışkanlar” isimli vodvili oynamıştır (TY, 27 Eylül 1945).

Gölcük Halkevi Temsil Şubesi tarafından kendi Halkevinde 1946 yılı Şubat ayı içerisinde İzmit’te “Baba ve Çocukları” isimli piyes temsil edilmiştir (TY, 13 Ocak 1946).

24 Ekim 1946 tarihinde Gölcük Halkevi Temsil Şubesi tarafından Gölcük sinemasında M. Ali Çamlıca’nın yazdığı iki perdelik “İnsan Sarrafı” adlı komedi temsil edilmiştir. Temsil Amiralinde dâhil olduğu seçkin bir izleyici grubu tarafından dakikalarca alkışlanmıştır (TY, 31 Ekim 1946).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 20 Eylül Perşembe günü Adapazarı Halkevine temsil vermek için gitmiştir. Bu temsille aynı zamanda daha önce İzmit ’de temsil veren

Adapazarı Halkevine iadei ziyarette bulunulmuş ve böylece daha önce Adapazarı Halkevinin İzmit'e verdiği temsilin borcunda ödenmiş olmuştur. İzmit Halkevi Temsil Şubesi Adapazarı'nda Yunus Nüzhet Unat'ın yazdığı Hedef isimli manzum piyesi oynamış (TY, 2 Eylül 1934) ve gecede İzmit Halkevi Temsil Şubesi Başkanı Yunus Nüzhet Unat'da İzmit ve Adapazarı halkını kaynaştıran bir konuşma yapmış ve ardından sahnede karikatür yazıları okumuştur. Temsil Adapazarı halkı tarafından ilgi ile seyredilmiştir. Türk Yolu Gazetesi de genç erkek oyuncular ile Fikret ve Feriha hanımların oyunda sergilediği başarıyı dile getirmiştir (TY, 1 Ekim 1934).

1936 Kasım ayında Adapazarı öğretmenleri İzmit'e gelerek İzmit Halkevi salonunda "Tırtıllar" piyesini temsil etmiştir (TY, 6 Kasım 1936).

Adapazarı Halkevi Temsil Şubesi 1939 yılında Halkevine yeni katılan dört bayanla birlikte İzmit'e gelerek hem temsil vermiş hem de iadeyi ziyarette bulunmuş olmuştur. İzmit'e gelen Adapazarı Halkevi Temsil Şubesi şerefine İzmit Halkevi Temsil Şubesi tarafından o günün akşamında belediye gazinosunun kışlık kısmında elli kişilik bir şölen verilmiştir. Şölenin ardından Halkevi Gösteri salonuna gidilerek davetli halkın önünde "İbnirefik Ahmet Nuri'nin "Hisseyi Şayia" adlı komedi oyunu temsil edilmiştir. Adapazarı Halkevi Temsil Şubesi ertesi gün İzmit'teki önemli yerleri gezip ardından bir radyo yayını yapmış, bu radyo yayınında İzmit Halkevi yayını olan Yedekçi Operetinden bazı müzik parçaları okunarak, tek olarak şarkılar söylenmiştir (TY, 16 Şubat 1939).

"Hisseyi Şayia" piyesinin sahnelenmesinden on beş gün sonra da Adapazarı Halkevi tekrar İzmit'e gelerek Halkevinde "Yaşayan Ölü" piyesini temsil etmiştir (TY, 9 Şubat 1939).

8 Mayıs 1943 Cumartesi akşamı da öğretmenlerden oluşan Adapazarı Halkevi Temsil Şubesi İzmit'e gelerek Necip Fazıl Kısakürek'in yazdığı "Tohum" piyesini sahneye koymuştur. Türk Yolu Gazetesi Adapazarı öğretmenlerin İzmit öğretmenleri için bir çağır açmasını dilemiştir. Piyeste en başarılı kişi olarak Ferhat rolündeki Fazıl gösterilmiştir (TY, 12 Mayıs 1943).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi tarafından da 1944 yılında Adapazarı Halkevinde "Ayyar Hamza" isimli oyun başarıyla temsil edilmiştir. Temsile halkın yoğun ilgisi olduğu gibi

oyunu izlemeye Adapazarı'nın önemli şahsiyetleri de gelmişlerdir (TY, 27 Temmuz 1944).

İzmit Halkevi İzmit merkez de oyunlar temsil ettiği gibi Temsil Şubesi üyeleri tarafından İzmit'in ilçelerinde de piyesler temsil edilmiştir. İzmit Halkevi 19.04.1947 Cumartesi günü Hendeğe gitmiş ve Hendek Halkevinde "Cimri" piyesini temsil etmiştir (TY, 22 Nisan 1947).

Temsil için 50 kişilik bir kabile iki otobüsle Hendeğe gitmiş ve geceye Akyazı Halkeviden de katılanlar olmuştur. Bu temsil sayesinde 3 kardeş Halkevi Hendek Halkevi çatısı altında samimi bir hava oluşturmuştur. Hendekten dönüşte Adapazarı'na uğranmış ve burada da "Cimri" piyesi temsil edilmiştir. Başarılı olan temsili izleyiciler dakikalarca alkışlamışlardır. Halkevi Temsil Kolları için bu karşılıklı ziyaretler çok faydalıdır. Bu geziler ile temsil kolları birçok eleman kazanmış, ayrıca genç elemanların sahne bilgisini de arttırılmıştır (TY, 25 Nisan 1947).

İzmit Halkevi 18 Şubat 1936 Cumartesi günü bando ile birlikte 25 kişilik kabile ile Karamürsel'e gitmiş ve orada "Hedef" ve "Zor Nikâh" piyeslerini temsil etmiştir (TY, 22 Ocak 1936). Temsil sonunda "Hedef" adlı eserin sahibi Yunus Nüzhet Unat eserin yazarını tanımak isteyen halkın karşısına çıkarak mütevazı hareketleri ile halkı selamlamış ve perde kapanmıştır. Arkasından "Zor Nikâh" Komedi oynanmıştır. Temsilin arkasından İzmit Halkevi bandosu tarafından dağıtma havası çalınsa da halk yine de yerinden kalkmadığından Nedim Bey tarafından birkaç oyun hareketleri yapılmış ve suretle saat bire yakın halk dağılmıştır (TY, 29 Ocak 1936).

İzmit Halkevi tarafından temsil vermek için köylere de geziler düzenlenmiştir. 1935 yılı Kasım ayında da arka arkaya yaptığı iki toplantıda köylerde temsiller vermeyi kararlaştırmıştır. Alınan karara göre ilk olarak Suadiye Köyüne gidilerek "İstiklal" ve "Zor Nikâh" piyesleri temsil edilmiştir. Bu piyesleri vermek için Temsil Şubesi Köycülük Şubesinin gezilerine katılmıştır (TY, 18 Kasım 1935).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 18 Ocak 1936 Cumartesi günü de bando ile birlikte 25 kişilik grup halinde Karamürsel'e gitmiş ve orada "Hedef" ve "Zor Nikah" piyeslerini temsil etmiştir. "Hedef" temsiline yazarı Yunus Nüzhet Unat "Hedef" temsiline

sonunda sahneye çıkararak seyircinin temsil yazarını tanımasını sağlamıştır (TY, 22 Ocak 1936).

İzmit Halkevi 1938 yılı Nisan ayı içinde de Karamürsel ilçesine gidip “Tırtıllar ve Mahcuplar” isimli piyesleri temsil etmiştir (TY, 16 Nisan 1938). Mahcuplar komedi türünde bir eser olup konusu, toplumsal yaşamın gerektirdiği ahlak kuralları ile toplumsal yaşam içindeki çatışma ile aile ilişkilerini inceleyen komedi tarzında bir piyestir (Azcan, 2003: 186).

1938 yılında Şube yıl içinde Köycülük Şubesinin yaptığı gezilere katılarak Karamürsel ve Gölcük’e gitmiş ve buralarda Tırtıllar, Mahcuplar, Kalender Efe, Beyaz Kahraman piyeslerini başarıyla temsil etmişlerdir (BCA, 490.01/988.827.1).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 1942 Temmuz ayı içinde de Köycülük Şubesinin gezisine katılarak 20 kişilik bir grup halinde İzmit Bahçecik nahiyesine giderek Reşat Nuri Güntekin’in yazdığı “İstiklal” piyesini ve bir komediyi temsil etmişlerdir. Temsil Şubesi gençleri her iki oyunda da başarılı olmuştur (TY, 22 Temmuz 1942). Halkevi gençleri Sapanca, Hereke, Gebze ve Karamürsel’e bir gezi düzenleyerek “İstiklal” piyesini bu ilçelerde de temsil etmek istemiştir (TY, 23 Temmuz 1942).

Hereke Halkevi Temsil Şubesine mensup 18 kişilik bir kfile 1942 yılı Haziran ayı içinde İzmit Halkevinde 3 perde ve 2 tablolu “Ana” isimli piyesi temsil etmiştir. Temsilde bazı aksaklıklar olsa da genel olarak başarılı olunmuştur. Hâkim rolünde Edip Kaya, Ananın oğlu Faruk rolünde Kadri Ergene, Turgut rolünde Bekir Soner rollerini başarıyla yerine getirmişlerdir (TY, Haziran 1942).

İzmit Halkevi tarafından 06.06.1944 Salı günü akşamı Hereke Halkevinde “Ayyar Hamza” isimli oyun temsil edilmiştir. (TY, 1 Haziran 1944).

1944 yılı Temmuz ayında Gölcük Halkevi Temsil Şubesine mensup 15 kişilik bir grup Adapazarı Halkevinde “Gördüğüm O Cihan” ve “Çapanoğlu” isimli oyunları temsil etmişlerdir (TY, 9 Temmuz 1944).

Yukarıda ifade edildiği gibi İzmit’te diğer çevre illerin Halkevleri tarafından temsiller verilmiştir. İzmit halkının yoğun ilgi gösterdiği bu temsiller ayrıca çevre illerin, ilçelerin kaynaşması adına önemlidir.

Temsil Şubesinin görevleri arasında sinema gösterimi de bulunmaktadır. Sinema faaliyeti ile amaçlanan halkın fikir ve zevkini yükseltmektir. Bu amaç doğrultusunda CHP'nin, Hükümetin, Halkevi İdare Heyetinin göndereceği filmler Halkevlerinde parasız olarak gösterilir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 15). Kültür Direktörlüğü tarafından 1937 yılında satın alınan gezici sinema makinesinden Halkevi de faydalanmıştır. Bu makine ile halka bir yılda 37 sinema gösterilmiştir. Bu filmlerin konuları sosyal, kültürel konular ve tarım ve sağlık konularıdır. Gösterilen bu filmleri 27.480 kişi izlemiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 178, 141).

İzmit Halkevinin Şehir Dışında Verdiği Temsiller

Cumhuriyet Halk Partisi Halkevleri arasında bir tanışma ve kaynaşma oluşturmak amacıyla 1939 yılı için kısa bir seyahat programı hazırlamıştır. Geziye gidecek Halkevleri ve gidecekleri yerler aşağıdaki gibidir:

Halkevi Gideceği Yerler

İzmit Eskişehir-Ankara

Balıkesir Manisa- İzmir

İzmir Manisa –Uşak-Afyon

Adana Gaziantep-Ankara

Ankara Adana-Mersin

Sinop Samsun

Siirt Kendi Çevresi

Bu yararlı seyahatlere ilk başlayan Halkevi İzmit Halkevi Temsil Şubesi olmuştur. Halkevi Temsil Şubesi Başkanının önderliğinde 47 aydın kişiden oluşan karışık bir heyet Eskişehir ve Ankara'yı ziyaret ederek "Yedekçi" ve "Aşkın Manası" oyunlarını başarıyla temsil ederek İzmit'e dönmüşlerdir. İzmit Halkevi her iki şehirdeki halkın ve Halkevinin takdirini kazanmıştır (Karadağ, 1988:186).

İstanbul Eminönü Halkevinin Temsil Şubesi 17 Mayıs'ta Gölcük'te bir temsil vermiştir. Eminönü Halkevi Temsil Şubesi ertesi gün gezmek için İzmit'e gitmiştir. İzmit'te İzmit

Halkevi Temsil Şubesi üyeleri gelen misafirlerle görüşerek Eminönü Halkevi Temsil Şubesinin o akşam İzmit'te misafir olarak kalmasını ve İzmit'te bir temsil vermelerini istemiştir. Eminönü Halkevi Temsil Şubesinin başkanlarının onayı ile temsil vermeyi kabul edebileceklerini belirtmiştir. Bunun üzerine başkanları Ağâh Sırrı Levent ile görüşülmüş onun onayı alındıktan sonra Eminönü Halkevi 6 Haziran da İzmit'te bir temsil vermeyi kabul etmiştir. İzmit Halkevi, İzmit'e gelecek olan Eminönü Halkevi Temsil Şubesinin dinlenme ihtiyacını karşılamak için yer hazırlamış ve gösteri için de gereken hazırlıkları yapmıştır.

6 Haziranda Eminönü Halkevi Başkanı Ağâh Sırrı Levent ve Temsil Şubesi Başkanı Dr. Celal Tahsin, 6 bayan ve İdare Müdürü Burhanettin Bey ve beraberindeki 28 kişi İzmit'e gelmiştir. Gelen misafirler İzmit Halkevi İdare Heyeti, Komiteleri ve Temsil Şubesi üyeleri tarafından tren istasyonunda karşılanmıştır.

Yapılan Programa göre Temsil saat 21:00'de başlayacak ve temsil öncesinde 8:30'da tümen bandosu sahneye çıkacaktır. Bu programdan haberdar olan halk Halkevi salonunu iyice doldurmuştur. Vali Hamit Oskay ve Tümkomutan da temsile katılmıştır. Gölcük'ten de birçok önemli kişi temsil için gelmiştir. Bunların arasında deniz fabrikaların genel müdürü Naim Bey ve Parti Başkanı da vardır. Temsilin başlangıcında İzmit Kültür Başkanı Kemal Ernat bir konuşma yapmıştır. Eminönü Halkevi Temsil Şubesi temsilin başlangıcında İstiklal Marşını ve diğer Milli Marşları okumuştur. Temsil Şubesi önce "İkizler" adlı piyesi oynamış ardından da "Zoraki Koca" isimli komediyi oynamışlardır. Piyeste görev alanlar görevlerini başarı ile yerine getirmişlerdir. Ertesi gün Eminönü'nden gelen misafirlere fidanlıkta bir şölen verilmiştir. O günün akşamında da saat 21:00'de Eminönü Halkevi Temsil Şubesi "Kahraman" ve "Dekbazlık Komedi" isimli piyesleri başarıyla oynamıştır. Eminönü Halkevi temsilcileri Pazartesi sabahı ilk trenle İstanbul'a dönmüşlerdir (TY, 10 Haziran 1936).

İzmit Halkevinin 1939 yılı Ocak ayında birkaç temsil vermek için Ankara'ya gideceği Türk Yolu Gazetesinde duyurulmuştur. Bunun için Temsil Şubesi yoğun bir şekilde çalışmış, hatta bu amaçla İstanbul şehir tiyatrosunun önemli sanatçılarından İ. Galip İzmit'e getirtilerek oynanacak piyes üzerinde bir eleştiri yapması istenmiştir. İ. Galip in görüşleri Temsil Şubesi için çok yararlı olmuştur. İ. Galip Türk Yolu Gazetesinde bir

muhabirle yaptığı röportajda “İzmit Halkevi inkâr edilemez bir varlıktır. Temsil Kolunu göstermiş olduğu başarıları takdir ederim. Kolun başkanı Kemal Armat takdire layıktır.” demiştir. Provaların bitiminde İ. Galip Ankara’ya gitmiştir (TY, 20 Ocak 1939).

İzmit Halkevi Temsil Şubesi 22.03.1939 Çarşamba günü 18:00 treniyle 47 kişilik bir grup halinde Ankara’ya gitmiştir. Grupta Türk Yolu Gazetesinden bir muhabirde vardır (TY, 23 Mart 1939).

Hendek Halkevi Temsil Şubesi 11.04.1942 tarihinde, Kadıköy Halkevinde 25.4.1942 tarihinde İzmit Halkevinde birer temsil vermiştir. Kadıköy Halkevi Temsil Şubesi saat 15:00’de “Yanlış Yol” isimli piyesi gece saat 21:30 da ise “Palavra” isimli komediyi oynamıştır (TY, 5 Nisan 1942).

Eminönü Halkevi Temsil Şubesinin İzmit’e giderek “Yanık Efe” isimli piyesi 1943 yılı Nisan ayı içinde temsil edeceği Türk Yolu Gazetesinde duyurulmuştur (TY, 4 Nisan 1943).

Ankara’da temsiller veren ve büyük başarılar kazanan Üstad Raşit Rıza ve arkadaşları İzmit’te de birkaç temsil vermiştir. İzmit halkından “Alev” isimli bu şaheser piyesi kaçırmaması istenmektedir (Yİ, 15 Ekim 1943). Raşit Rıza tiyatrosu İzmit’e gelerek Halkevi salonunda bir hafta süreyle temsiller vermiştir. Bu temsiller İzmit halkı tarafından büyük ilgi görmüştür (Yİ, 20 Ekim 1943).

İzmit’te öğrenci olan Osman Akçakoca isimli bir genç Eminönü Halkevinin İzmit’e gelerek temsil vermesi için Eminönü Halkeviyle temaslarda bulunmuştur. Bu temaslardan sonucunda Eminönü Halkevine ait 20 kişilik bir heyet İzmit’e gelip İzmit Halkevi salonunda milli oyunlar oynayıp, milli türküler söylemiştir (TY, 3 Aralık 1943).

18 Ağustos 1945 tarihinde Fatih Halkevi Temsil Şubesi İzmit’e gelerek selüloz sanayinin sahnesinde Necati Bey Okulu fakir öğrencileri yararına bir temsil vermiştir. Temsile seçkin kişiler katılmıştır (TY, 19 Ağustos 1945).

Fatih Halkevi Temsil Şubesi İzmit Değirmendere ilçesinde bir temsil vermiştir. Temsile ilçe kaymakamı ve ileri gelen birçok kişi katılmıştır (TY, 26 Ağustos 1949).

Sanatkâr Halide Pişkin tiyatrosu 1945 yılında İzmit'e gelerek Halkevinde temsiller vermeye başlamıştır. İlk verilen temsil "Arşın Malalar Opereti" olmuştur (TY, 15 Eylül 1945).

Beyoğlu Halkevi Temsil Şubesi 13.10.1945 Cumartesi akşamı Gölcüğe gelerek Halkevi salonunda "Alev" piyesini temsil etmiştir (TY, 16 Ekim 1945).

Ankara Halkevi salonunda temsiller veren memlekette tanınan bir operet olan halk opereti 1945 yılı Aralık ayı içinde İzmit'e gelerek İzmit Halkevi salonu ve selüloz sanayinin salonunda da birer temsil vermiştir (TY, 14 Aralık 1945).

Erenköy Halkevi Müzik ve Temsil Şubesi 29 Mart 1947 tarihinde İzmit Kağıt Fabrikası salonunda bir konser vermiş ve çeşitli skeçlerle "Bir Hata" isimli komediyi temsil etmiştir (TY, 30 Mart 1947).

Temsil Şubesi yersizlik yüzünden sık sık toplanmalarını hatta oyunlarının bile ertelemek zorunda kalmıştır. Necati Bey Okulundaki temsiller ve provalar için de izin alınmasında Temsil Şubesi için zorluktan çıkarılmıştır. Yersizlik sorununa rağmen şube yinede başarılı çalışmalar yapmıştır (TY, 12 Kasım 1934).

Yer sorunu 1935 yılında da büyük bir sorun olarak şubenin karşısına çıkmıştır. Yıl içindeki en büyük sorunda şubenin gösterileri rahatça düzenleyeceği bir salona sahip olmayışı gösterilmiştir. Her türlü imkânsızlığa rağmen şube yine de gayretle çalışmıştır. 1935 yılı içerisindeki ulusal bayram ve şenlik günlerinin hepsinde müsamere ve gösteriler yapılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 239, 240). 1937 yılında da imkânsızlıklara rağmen başarı ile çalışılmıştır. Bu yıl içinde Temsil Şubesinin elemanlarının sayısı Kâğıt Fabrikasının kurulması ile artmıştır. 1937 yılında da Temsil Şubesi yeri müsait olmadığı için birçok konser, balo ve gösteriyi Necati Bey Okulundaki Halkevi salonunda yapmaya devam etmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 179, 141).

Verilen temsillerde 1938 yılından önce kadın oyuncu ve gösterilerde yer sorunu yaşayan şube 1938 yılı içerisinde bu konularda gerekli imkânlarla kavuşmuştur. Şubenin verdiği temsillere katılan çok sayıdaki seyirci kitlesi bu temsillerle insani zevklerinden biri olan tiyatro zevkini karşılamış olmuştur. Şube yıl boyunca azimle çalışarak yeni oyuncular

yetiştirmiş, amaçlarına ulaşmak içinde yıl içinde toplantılar yapmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

1950 yılında Temsil salonu olarak kullanılan salon genel yararlarla işletilmesi için üç sene süreyle kiraya verilme kararı alınmıştır (BCA, 490.01/1218.47.1).

Temsil Şubesi tarafından verilen temsillerin dışında çeşitli etkinliklerin de düzenlendiği görülmektedir. Şubenin öncülüğünde 1935 yılında ikisi Halkevinin yardımlarıyla, ikisi de Deniz üssü tarafından dört balo verilmiştir. Bu balolara 300 kişi katılmıştır, birde Türk Uçak Kurumu adına bir Garden Parti verilmiş ve bu partiye 400 kişilik katılım olmuştur. Bu gösteri ve baloların hepsinde şarkılar söylenip, ulusal oyunlar oynanmıştır.

Şube köylerde de ulusal ve sosyal piyesler gösterilmesine karar vermiştir. Bu amaçla ilk gösteride Gölcük'te verilmiştir. İzmit ve ilçelerinde verilen bütün bu gösteriler halk tarafından büyük bir ilgiyle takip edilmiştir. Temsillerde en çok görev alanlar ise öğretmenler ve halktır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 239, 240).

Temsil Şubesi 1936 yılı içinde 4 evlenme ve nişan töreni ile 4'de çay töreni düzenlemiştir. Bunlara da 600 kişilik katılım olmuştur.

1936 yılı içerisinde içerisinde temsil amatörlerine 9 tiyatro dersi verilmiş. Gençler tiyatro alanında yetiştirilmeye çalışılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 226).

Şube 1938 yılı içinde 3 tane balo düzenlemiştir. Balolardan birincisi yoksul çocuklar yararına düzenlenmiştir. Diğeri bir çocuk balosudur 3. ise İzmit'in Kurtuluşu için düzenlenen 1000 kişilik bir kır balosudur. Bu balolara 1700 kişi katılmıştır. Katılanlar milli oyunlar oynayıp, şarkılar söyleyip eğlenmişlerdir. Şube yıl içinde üyelerine de beş tane çay şöleni ve bir tane kır yemeği düzenlemiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

1944 yılında Yılbaşı dolayısıyla Halkevinde danslı bir eğlence düzenlenmiştir. Eğlence için zengin bir yemek ve içki büfesi hazırlanmıştır. Bundan başka eşya piyngosu dans yarışması ve milli rakslarla birçok sürpriz geceyi şenlendirmiştir. Geceye giriş bedavadır. Halkevililere güzel ve eğlenceli bir gece geçirtmek için Halkevi elden gelen her şeyi yapmıştır. Geceye davetiye alamamış ve katılamamış olanlar için bir sonraki eğlence ve temsillerde öncelikli olarak çağrılacaklardır. Gece de Halkevi Başkanı bütün hemşerilerini davet edemediği için üzgün olduğunu ifade etmiştir (Yİ, 29 Ocak 1940).

BÖLÜM 3: İZMİT HALKEVİNİN SPOR, SOSYAL YARDIM, HALK DERSANELERİ VE KURSLAR ŞUBELERİ ÇALIŞMALARI

3.1. Spor Şubesi

“Spor işi, Partimiz ve hükümetimiz için, en mühim görülen siyasi idari ve iktisadi işlerimiz derecesinde bir ehemmiyetle görülmektedir. Tekniğimiz ne kadar kuvvetli olursa olsun inzibat ruhu tamamlanmadıkça sporculuğumuz eksik görünmek tehlikesinden kurtulamaz.” (Çağlar, 1936: 68).

Recep Peker’e ait olan yukarıdaki sözlerde gösteriyor ki Halkevleri çalışmaları arasında sporun önemli bir yer alması gerekmiştir. O dönemde spor memlekete yeni girmişti, bazı çevrelerce spor lüks ve fantezi telakki edilmiş ya da fertlerin ve heveskârların işi olarak görülmüştür. Halkevleri ise sporu memleketin kültür, fizik davası olarak ele alarak, ulusal spor meselesini ortaya koyarak Türk gençliğinde ve Türk halkında spora ve beden hareketlerine ilgi uyandırarak, sporu ananeleştirmek ve bir kitle hareketi yapmak için çalışmıştır.

Halkevleri memlekette sporun gelişmesini beden, ruh ve kafa gelişmelerinin birlikte uyumlu olarak ilerlemesine bağlı görmektedir. Sporun sadece gençlere yönelik bir eğlence olduğunun önüne geçilmesi gerekmektedir. 19. asırdan sonra gelen nesillerin vücutları gittikçe bozulmuştur, saltanat devri sıtma, bozuk ve sağlıksız vücutlar türemesine neden olmuştur. Bu açıdan bakıldığında “ Halkevleri için spor, gencin, yaşlının sağlık durumunun düzelmesi, sağlık neşesinin artması, çalışan Türkün iş veriminin fazlalaşması ve bunlardan daha evvel de her Türkün yurdunu korumak için muhtaç olduğu kudreti elde etmesi: gözü pekliğe, becerikliliğe, dayanıklılığa kavuşması için bir yol demektir.” (Çağlar, 1936: 68). Türkiye’de hiçbir rejim spor işlerini Cumhuriyet Hükümeti kadar tutup korumamıştır. Sporda amaçlanan 17 milyonluk millet spor çerçevesi içine alınmalıdır. Hiç olmazsa üç milyon gençlik için çalışılmalıdır (Asaf, 1933:68). İzmit Halkevinin de bu amaçlar doğrultusunda çalıştığı görülür.

Halkevleri Spor Şubeleri Türk Spor Kurumu ile el ele vererek kuruma girmiş ve ya girmemiş spor kulüplerinin gelişme ve ilerlemesine de ön ayak olmuştur. Henüz bir federasyona bağlı olmayan spor kulüplerini Türk Spor Kulübü Nizamnamesinin istediği değere yükseltmeye çalışmıştır. Hiç spor kulübü bulunmayan yerlerde de kulüp

kurulması için çalışmalar yapılmıştır. Kulüp olan yerlerde kulüplerin dışında kalmış gençlerde spora ilgi uyandırarak bu gençler spor kulüplerinin faal bir müdavimi haline getirilmeye çalışılmıştır (Çağlar, 1936: 68).

İzmit'te de Halkevinin ilk kuruluş yıllarından itibaren İzmit'in yerel spor kulüpleri olan İttihat Spor ve İdman yurdunu desteklediği görülür (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 9, 10). Halkevleri önceden kurulmuş olan spor kulüplerinin kardeşçe görüştürmek, sporun rekabet vesilesi olmasını önleyerek bir kaynaşma olarak görülmesini yerleştirmeye çalışmıştır (Çağlar, 1936: 68). İzmit Halkevi tarafından da bu amaçlarla arası bozuk olan bu iki spor kulübü barıştırılarak İzmit'te sporun geliştirilmesine katkıda bulunulmuştur. Ayrıca Halkevi bu spor kulüplerine maddi yardımlarda da bulunarak spor çalışmalarının önündeki engelleri de ortadan kaldırmıştır. 1933 yılı içinde İttihat Spor ve İdman Yurdu Kulüp Gençleri Halkevi prensipleri etrafında çalışmalar göstermiştir. İkisi de Türkiye İdman Cemiyetleri ittifakında kayıtlı olan İttihat Spor ve İzmit İdman Yurdu kulüplerinin eksikleri Halkevi tarafından tamamlanmıştır. Ayrıca her iki kulübe Halkevi tarafından 100'er lira yardım edilmiştir. Eksikleri tamamlanan bu iki kulüp 1933 yılı spor mevsimini canlı bir şekilde geçirmiştir. Bu kulüpler atletizm sporu içine giren atıcılık ve binicilik alanlarında gençleri yetiştirmek için her Cuma günü öğleden önce idman yaptırmıştır. İttihat Spor Kulübü gençlere kampta kurmuştur. Her hafta çeşitli maçlar ve spor hareketleri düzenlenmiştir. Eskiden beri her iki kulüp gençleri arasında olan anlaşmazlığın yol açtığı gerginlikler tamamen ortadan kaldırılarak ve bu kulüplere üye gençlerin birçoğunun Halkevi Spor Şubesine de üye olmaları sağlanmıştır. Bu suretle İzmit'in gençliği bir kütle halinde Halkevinin manevi ve maddi yardımları ile bir amaç dâhilinde hedefe doğru yol almıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 9, 10).

Yukarıda da belirtildiği gibi 1935 yılı içinde gençlerin spora ilgisi arttırılmaya çalışılarak, kulübe girmemiş gençlerin kulüplere girmelerine yardımcı olunup, kulüpler arasında sevgi ve düzen sağlanmaya çalışılmıştır. Bunun için kulüplere gerekli yardımlar yapılmış, spor karşılaşmalarına toplu geziler düzenlenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 240, 242).

Halkevinin açılış yıllarında uygun spor bir spor sahası olmadığı için, yapılan spor çalışmalarında bazen zorlanılmıştır. 1933 yılında Halkevi gençlerin daha sağlıklı bir

ortamda spor yapabilmelerini sağlayabilmek için Kocaeli İdman Mıntıkasının yaptırdığı açık ve kapalı sahaların inşaatı için Halkevi bütçesinden 200 lira harcamıştır. Her türlü teknik kullanılarak yapılan iki spor sahasının o yıllarda çalışacak bir spor alanı olmayan İzmit gençliğinin de spor hareketlerine ayrılması için çaba gösterilmiştir (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 9, 10).

1935 yılında da Halkevi binasındaki spor salonu eksikliği şubenin en büyük sorunu olmaya devam etmiştir. Bu olumsuzluklara rağmen şube salon jimnastiklerini mıntıka alanında yeni yapılmakta olan binada yapmıştır. Bu şekilde kapalı alanda yapılması gereken sporlar Kocaeli İdman Mıntıkasının kapalı sahalarında, diğer spor hareketleri ise açık alanda yapılmıştır. Olumsuz şartlara rağmen İzmit'in gençlerinin de spora olan ilgisi ve Halkevindeki düzenli çalışmaların sonucu Türkiye çapında İzmit gençleri spor alanında dereceye girmiştir. 1935 yılı içinde "Bisiklette bir Türkiye turu birinciliği ile sürat birinciliği ve ikinciliği atletizmde de bir Türkiye ikinciliği alınmıştır." (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 240-242). Spor karşılaşmalarında kazanılan bu başarılar İzmitli sporcu gençlerin ciddi bir şekilde çalıştıklarının kanıtıdır.

1936 yılında da spor şubesi jimnastik ve spor hareketlerini bölge alanında bulunan İdman Mıntıkasının salonunda yaptırmıştır. Yine bu salonda belirli günlerde atletizm dersleri de verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 226-216, 217).

Yukarıda da belirtildiği gibi Halkevi için sıkıntı yaratan bina sorunu 1936 yılında çözülmek istenmiştir. Bu amaçla sporun fazla yapıldığı İzmit'te gençlerin her türlü sporlarını yapabilecekleri elverişli bir spor tesisi kurmak istenmiştir. Bu istek resmi yazı ile CHP Genel Sekreterliğine bildirmiştir. CHP Genel Sekreterliği'nden gelen yazı ile yirmi kadar il merkezine spor tesisi kurulacağı ve İzmit'in de bu yirmi ilden biri olduğu öğrenilmiştir.

İzmit Halkevi Yapıtırılacak spor tesisinde aşağıdaki bölümler olacaktır:

1-Bir futbol alanı

2-Atletizm tesisleri için koşu pisti

3-Bir tenis kordu

4-Bir basketbol ve bir voleybol yeri

5-Bir atış poligonu (bir poligon planı Türk spor kurumu tarafından gönderilecektir.)

6-Soyunma ve yıkanma yerlerinin dışında bir gazino, bir satranç odası ve bir piyango odası

7-Radyo, Hoparlör

8-Terbiye edici spor levhaları

Spor merkezi bazı il merkezlerinde yaptırılan planlara göre yaklaşık 60.000–80.000 liraya mal olacaktır. 1936 yılı için Kocaeli İl İdaresi bütçesinden spor tesisi için bir para ayrılmamasına rağmen 1936 yılı Türk Spor Kurumu bütçesinden üç bin lira para ayrılarak İzmit Halkevine gönderilmiştir. Kâğıt fabrikası da yapılacak spor tesisleri için maddi yardımda bulunmuştur. Yapılacak yirmi spor tesisinden hangisinin daha önce yapılacağına ise Türk Spor Kurumu karar verecektir.

CHP Genel Sekreterliği spor tesisi ile ilgili olarak İzmit Halkevinden şunları istemiştir:

1-Belirtilen spor tesisinin planı hemen yapılmalı,

2-Spor tesisinin yapılacağı arazi belirlenmeli,

3-Tesisin planına göre çıkarılacak masraf yapılacak programla yıllara göre sınıflandırılmalı (BCA, 490.01/1112.60.1).

Sporun her dalına önem veren Spor Şubesi tarafından, 1934 yılında deniz müsabakaları, atlı ve yaya gezintiler yapılmış ve köylerde bulunan bütün alaturka güreş pehlivanlarının da Halkevine kayıtları yapılmıştır. Bunun yanı sıra sporun bir parçası olan avcılığın ve silah kullanmanın gençliğe öğretilmesi için İzmit'te mevcut olan Avcılar Kulübü bütün üyeleri ile beraber Halkevi Spor Şubesinin himayesine alınmıştır. İlk hareket olarak köylülerin de dâhil olduğu çeşitli sahalarda üç sürekle av yapılması kararlaştırılmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 9, 10). Sürekle avı Türklere özgü bir adet olup memleketin her tarafında yapılmaktadır. Sürekle avı tarıma zararlı olan mahlûkatı yok etmek ve atıcılığı ilerletmek amacıyla yapılır. Sık sık düzenlenen bu avlara en yetenekli avcılar katıldığı görülür (Marmara, 4 Ocak 1944). Bu sürekle avlarının 1. si 25'i şehirli ve 35'i köylü avcının katılımı ile 60 kişilik bir kafiye halinde Köseköy civarında yapılmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 9, 10).

Ayrıca 1934 yılında 23. Fırka Kumandanlığının öncülüğünde atıcılık, binicilik ve dağ sporları yapmak için at ve tüfek temin etmiştir. Bu sporları yapmak, silah kullanmayı öğrenmek için belirlenen yer İzmit'in en yüksek tepesi olan Keltepe (Kartepe) dir. Bu sporlara askerliğini yapmamış gençlerin katılması istenmekte olup yarışlarda başarılı olanlara madalya ve ikramiye verileceği de duyurulmuştur (TY, 2 Temmuz 1934).

1943 yılı Aralık ayında da Ziraat Müdürünün teşvik ve himayeleri ile yine Keltepe eteklerinde büyük bir süre avı düzenlenmiştir. Süreğe Yuvacık, Aksığın, ve Serindere köylerinden 49 avcı katılmıştır. Sürek avının başkanlığını da Yüksek Ziraat Mühendisi Mithat Gözüm yapmış ve gayet zevkli geçen av da dokuz domuz öldürülmüş, dört domuz da ağır yaralanmıştır (TY, 29 Aralık 1943).

Halkevi tarafından ilan edilen bir süre avı da 23 Ocak 1944 tarihinde Ebekaya mevkiinde kalabalık bir avcı kitlesi ile yapılmıştır. Ava katılmak isteyenler Halkevi İdare Memurluğuna başvurarak kayıtlarını yaptırmışlardır. Bu gruba atıcılık ajanı Namık Morali başkanlık etmiştir (Marmara: 23 Ocak 1944). Bu süre avları ile hem eski bir gelenek devam ettirilmiş hem de zararlı hayvanlarla mücadele edilmiştir (TY, 15 Ocak 1944).

Şube 1935 yılı içinde 4 av gezisi, 3 kayak, 5 atlı, 17'si de toplu olarak 29 gezi düzenlemiş, düzenlenen bu gezilere de 965 kişi katılmıştır. Gezilerle gençlerin memleketin her köşesini sevmesi amaçlanmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 240-242).

Aynı yıl içinde 23 Nisan Ulusal Egemenlik, 24 Mayıs Atatürk Spor Günü, 28 Haziran İzmit'in Kurtuluşu, 1 Temmuz Deniz Bayramı, 30 Ağustos Utku ve Uçak Bayramı, 28, 29, 30 Ekim Cumhuriyet Bayramlarında ödüllü spor yarışları düzenlenmiştir. Bu yarışların içinde çeşitli spor eğlenceleri, karşılaşmalar, deniz ve bisiklet yarışları, atletizm müsabakaları ile güreşler de vardır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 240-242).

Şube tarafından 1936 yılı içerisinde de iki süre avı, iki kayak, iki atlı, dört tane de topluca 11 gezi yapılmıştır. Memleketi sevdirmek gençlerin spora ilgisini artırmak için düzenlenen bu gezilere 300 kişilik katılım olmuştur. 14 tane de çeşitli spor karşılaşması yapılmış ve kazananlara Halkevi tarafından madalya verilmiştir. 19 Mayıs Atatürk Spor Bayramında da büyük bir tören düzenlenip halka konuşmalar yapılmış, ayrıca bayramda

çeşitli yarışmalar yapıp kazananlara ödülleri verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 226-216, 217).

Halkevi ihtiyaç sahibi gençlere 1936 yılı içinde spor malzemesi sağlayarak da yardımda bulunmuştur. Bu da İzmit Halkevinin zengin fakir ayrımı yapmadan bütün gençlerin spor yapmasını istediğinin en büyük örneğidir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 226-216, 217). Yine 1938 yılında sporcuların milli bayramlarda ve özel günlerde aynı kıyafetlere sahip olmaları için sporculara 150 lira para yardımında bulunulmuştur (BCA, 490.01/988.827.1).

1937 yılında şube kulüpleri arasında sevgi, saygı çerçevesinde bir düzen oluşturduğu gibi kulüplere girmemiş gençlerin kulüplere girmelerine yardımcı olmuştur. Mevsimine göre sürek avları, atlı geziler, kayak, atletizm, bisiklet, futbol, deniz yarışmaları ve güreşler düzenleyerek İzmit'te spor hareketlerini arttırmıştır. Şube İzmitli gençlerin spor malzemesi ihtiyaçlarını önceki yıllarda da yaptığı gibi karşılayarak İzmit'te sporun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Spor şubesinin 1937 yılı içerisinde düzenlediği yarışmaları 10000'den fazla İzmit halkı izlemiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 179, 180-142).

Halkevi tarafından atletizm sporuna da önem verildiği görülür. Ayrıca sporcuları bu alanda yetiştirmek için kurslar da verilmiştir. 1935 yılı içerisinde spor çalışmaları arttırılarak haftanın üç günü birer buçuk saat olmak üzere dört ay süren bir atletizm kursu verilmiştir. İzmit gençlerinin büyük ilgi gösterdiği kursun öğretmeni de beden eğitimi ve jimnastik alanında uzman sayılan Balkan ve Türkiye atlet şampiyonu ve yüksek atlama birincisi olan Haydar Bey'dir. Halkevi spora çok fazla önem vermiş, gençlerin sporu bu işin uzmanından öğrenmesini istemiş, bu amaçla da alanında bu kadar başarılı olan bir şampiyonu ders vermek için İzmit'e çağırmıştır. Kursun dersleri Necati Bey Okulunun Halkevi salonunda verilmiştir. Kursu elli öğrenci katılmış olup, derslerde başarı gösterenlere İzmit Halkevi tarafından fanila ve ayakkabı alınmıştır. Yapılan bu kursa olan katılım İzmit gençlerinin spora yoğun bir ilgisinin de olduğunun da göstermektedir (TY, 11 Şubat 1935).

1935 yılında verilen kursun arkasından ilerleyen yıllarda İzmit'te atletizm yarışlarının yapıldığı görülmektedir. 4 Eylül 1937'de Spor Şubesi atletizm yarışları düzenlemiş ve birincilere madalya verilmiştir. İzmit atletleri 1937 yılı içerisinde uzman kişiler

tarafından verilen kursların etkisiyle de İstanbul ve Ankara sporcularından daha başarılı olmuşlardır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 179, 180-142).

Şube 1938 yılında İzmitli atletlere maddi yardımlarda da bulunarak onların Ankara ve İstanbul'da yapılan spor yarışlarına katılmalarını sağlamıştır. Bu yarışlarda İzmitli atletler İstanbul'da birincilik ve ikinciliği almış, Ankara'da ise Türkiye birincisi olmuşlardır (BCA, 490.01/988.827.1). Bu kazanılan başarılar da göstermektedir ki İzmit sporcuları atletizm sporunda, uzman antrenörlerinin de sayesinde gayet başarılı olmuşlardır.

09.02.1941 tarihinde de İzmit'te birçok atletin katıldığı Halkevi Koşusu yapılmıştır. Koşuya alay takımı, 11. Hava İşbölüğü ve Beden Terbiyesi üyeleri katılmıştır. İlk koşu 3500 metre'de yapılmıştır. Koşunun sonucunda Beden Terbiyecisi üyelerinden Osman Ülker birinci, Orhan İşbirlik ikinci, Mehmet Engin üçüncü olmuştur.

İkinci 7500 metre koşusunda ise; Alay Takımından İbrahim Baysal birinci, Galip Koşar ikinci, 11. Hava İşbölüğünden Müfid üçüncü olmuştur (TY, 11 Şubat 1941).

Halkevi Spor Şubesi tarafından 1944 yılı Ocak ayı içerisinde bir "sokak koşusu" yapılmıştır. Yapılan bu koşuda, 2500 metrede yapılan koşuda Kemal Atik birinci, Galip Yaşar ikinci, Kor Karargâhından Mehmet üçüncü olmuştur (TY, 30 Ocak 1944).

Şube tarafından şehir dışından spor kulüpleri getirtilerek de futbol maçları yapılması sağlanmıştır. Yapılan bu spor maçlarına gençlerin yarışlara ve spora olan ilgisini arttırması açısından ödülleri konulmuştur. 1933 yılı içinde 30 Ağustos Zafer Bayramında İzmit Halkevi Spor Şubesinin himayesi altında bulunan İdman Yurdu ile İstanbul Vefa Kulüpleri arasında bir futbol maçı yapılmıştır. Bununla birlikte bayram dolayısıyla güreşler, çeşitli atletizm müsabakaları düzenlenerek birincilere ödül verilmiştir (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 9,10).

Şube 1938 yılı içinde milli bayramlarda İzmit'e misafir gelen Hukuk Fakültesi öğrencileri ile Haydarpaşa Lisesi öğrencilerinin de katıldığı çeşitli atletizm, futbol yarışları düzenlemiştir. Yarışlarda kazananlara Halkevi tarafından ödül verilmiştir. Şube spor kulüplerinin de kendi aralarında yarış yapabilmeleri için maddi yardımda bulunmuştur (BCA, 490.01/988.827.1).

Haydarpaşa Lisesi öğrencileri 9.10.1938 tarihinde İzmit'e gelerek Halkevi futbol takımı ile bir futbol maçı yapmıştır. Maçta lise takımı Halkevi futbol takımını 5-3 yenmiştir (TY, 12 Mayıs 1938).

23 Nisan Bayramı sebebiyle Halkevi tarafından bir spor yarışı düzenlenmiştir. Bu yarışla kazanan takıma bir kupa verilmiştir. Yarışlar Kağıtspor, Denizgücü ve İzmit Gençlik Takımları arasında yapılmıştır. Maçların ilkini Kağıtspor Denizgücü ile yapmış ve Kağıtspor başarılı bir oyun sergileyerek Denizgücünü 3-0 yenmiştir (TY, 25 Nisan 1946).

Spor Şubesi tarafından 28.03.1943 Pazar günü İstanbul'da Beyoğlu Spor Voleybol Takımı ile İzmit Halkevi takımı arasında bir müsabaka yapılmıştır. Bu müsabakada Halkevi Takımı 11-15 ve 13-15 sayı ile yenilmiştir (TY, 30 Mart 1943).

İzmit deniz kenarında olduğu için diğer Halkevlerinden farklı olarak İzmit Halkevi tarafından deniz sporları da yapılmıştır. Halkevinde 1934 yılındaki spor faaliyetleri içinde deniz yarışı ve müsabakalarının yapılmasına karar verilmiştir. Bu kararı uygulamak için Bahri Kumandanı Mehmet Ali Paşa ile görüşülmüş ve bu görüşmede deniz yarışlarının yapılacağı ve bu yarışlara donanmanın da araçlarıyla katılacağı bildirilmiştir.

24 Ağustos 1934 tarihinde yapılmış olan yarışların programı şu şekildedir:

100, 400, 1500 metrede asker ve siviller arasında yüzmeler çeşitli atlama ve dalmalar iskele ve kayıkçı sandalları arasında kürek yarışı, bayrak yarışı, kotra ve kik yarışları, donanma filikaları arasında 2000 metre askeri ve yine siviller arasında 2000 metre kürek yarışları, yağlı direk, ördek kapma oyunları yapıp bitiminde de resmigeçit yapılacak ve kupa madalya nakdi mükâfat verilecektir Giriş ücretleri 10, 20, 50 kuruş olarak belirlenmiş olan yarışın kontrolü de merkez federasyon başkanı Mehmet Ali Paşaya bırakılmıştır. Hakem başkanlığını da yedek filo kumandanı Miralay Mehmet Ali Efendi yapacağı yarışların gelirinin İzmit İdman Kulüpleri arasında paylaşılacağı duyurulmuştur (TY, 20 Ağustos 1934).

Halkevi Spor Şubesi 1937 yılı içinde de deniz sporlarına da çok önem vermiştir. Deniz sporlarının gelişmesi için İktisat Bakanlığı ile girişimlerde bulunulmuş ve bu girişimlerden iyi sonuçlar alınmıştır. Halkevi İzmit halkının denize gitmesi için büyük

çabalar harcamıştır. Bu amaçla Kadıköy iskelesinin eski dubaları satın alınarak modern deniz hamamı kurulmuştur. Bu hamam İzmitlilerin denize ve su sporlarına olan ilgisini arttırmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 142–180). 5 Eylülde de Spor Şubesi tarafından 2. büyük su yarışları düzenlenmiştir. Yüzme, kürek, yelken ve çeşitli yüzme yarışları yapılmış ve yarışlarda birinci olanlara madalya verilmiştir. (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 142-180).

Spor şubesi 1 Temmuz 1937 Deniz Bayramında da büyük deniz yarışları düzenlemiştir. Bu yarışlarda içinde sandal, kotra, ördek kapma, yağlı direk, kurbağalama, sırt üstü, sürat ve mukavemet yarışları vardır. Yarışlarda dereceye giren 1. ve 2. ye Halkevi tarafından madalya ve para ödülü verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 179, 180-142).

1 Temmuz 1938 Denizcilik Bayramında ise körfezde çeşitli deniz yarışları düzenlenmiştir. 10 Temmuzda da İzmit donanmasının ve İstanbul kulüpleri denizcilerinin ve körfez sahili denizcilerinin katılımıyla İzmit körfezinde büyük deniz yarışları düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu işle vali ve parti başkanı olan Hamit Oskay ilgilenmiştir. Deniz yarışları için İzmit'e gelen bütün sporcular Halkevinin misafiri olmuştur (BCA, 490.01/988.827.1).

10.07.1939 da yapılan büyük deniz yarışları Spor Şubesi tarafından düzenlenmiştir. Bu yarışlardan elde edilen gelir ile şehirdeki kulüplere 250 lira nakit para yardımı yapılmıştır. Yani Halkevi elde ettiği gelire de sporu desteklemek için çalışmıştır. Şube diğer spor sahalarını da destekleyerek onların aktif olarak çalışmasını sağlamıştır (TY, 18 Haziran 1940).

21.06.1940 tarihinde de Halkevinin önündeki yüzme havuzunda su sporları teşvik yarışları yapılmıştır (TY, 21 Haziran 1940).

08.09.1940 Pazar günü hava kurumu yararına Amiral Hulusi'nin himayelerinde ve Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Nail Töre'nin başkanlığında Halkevi Spor Şubesi tarafından büyük deniz yarışları düzenlenmiştir (TY, 6 Eylül 1940). Hava Kurumu yararına düzenlenen deniz yarışları için birkaç kişi kapı kapı dolaşarak, halktan ve zenginlerden Hava Kurumana yardım etmelerini ve 25 kuruş vererek bir bilet almalarını rica

etmişlerdir. Vatan müdafaası için yapılan yardımı halk ve birkaç zengin dışında diğer zenginler seve seve kabul etmiştir (TY, 10 Eylül 1940).

Tablo 5: 8 Eylül 1940 Pazar Günü Yapılan Deniz Yarışlarında Kategorilere Göre Derece Alan İsimler

Tek çifte sandalar	1. Ali Taş Demir
	2. Ahmet Bayraktar
Spor botlarda	1. İbrahim
	2. Ahmet bayram
İki çifte Ada yavruları	1. Eşref poyraz
	2. Cemal Vardar
İki tek futalarda	1. Kağıt spor
Yelkenli sandallarda	1. Ahmet Acar
	2. Ahmet Bayraktar
Askeri beş çiftelerde	1. Halil Bektaş
	2. Habir Gökçay
İki çifte sandallarda	1. Ahmet Taşkaya
	2. Mehmet bayraktar
Sorpilerde	1. Mehmet Ayvaş
	2. Fethi akça

Kaynak: TY (6 Eylül 1940).

Tablo 6: 8 Eylül 1940 Pazar Günü Yapılan Deniz Yarışlarında Yüzme Dalında Derece Alan İsimler

200 metre kurbağalamada	1. Mehmet Ali Erkurt (Akyeşil) 2. Zihni (Akyeşil)
400 metre serbestte	1. Cevat Gündüz (Gölcük) 2. Nail Uslu (Akyeşil)
1000 metre mukavemette	1. Sedat Öz (Akyeşil)
Yağlı direkte	1. Halit Özeren (İdman Yurdu)

Kaynak: TY (6 Eylül 1940).

Yarışların sonunda Amiral tarafından dereceye girenlere ödülleri verilmiştir ve ayrıca Amiral sporcuları teşvik edici iltifatlarda bulunmuştur (TY, 6 Eylül 1940).

İzmit Halkevinde bir ata sporu olan at yarışının da 1934–1939 yılları arasında düzenli olarak yapılan at yarışlarına büyük önem verildiği gibi halkında yarışlara büyük ilgisi olmuştur.

İlk at yarışı 7 Eylül 1934 Cuma günü İzmit Valisi Eşref Bey'in himayelerinde Özel İdare tarafından yaptırılmıştır. Halkevi At Koşusu Programı aşağıdaki gibidir:

Koşu saat 15.45'de başlayacaktır.

4 ve daha yukarı yaşta ve hiç koşu kazanmamış yerli, yarım kan arap, ve halis kan arap at ve kısraklara mahsustur. İkramiyesi 175 liradır. Birinciye 125 Lira, İkinciye 35 Lira, Üçüncüye 15 Lira verilecektir. Giriş Ücreti 8 liradır. Sıklet 4 yaşındakilere 58 kilo beş ve üstü yaştakilere 60 kilodur. Mesafesi 2200 metredir (TY, 27 Ağustos 1934).

Programda sadece 7 Eylülde yapılacağı duyurulan Halkevi koşusu, daha sonra yayınlanan Türk Yolu Gazetesinde Eylülün yedinci ve on dördüncü Cuma gününde at yarışlarının yapılacağı belirtilmiştir. Bu yarışlarda Halkevi Başkanı Rıfat Yüce, Belediye Başkanı Kemal, jandarma bölük kumandanı Hayri, Baytar müdürü Ziya Beyler vilayet tarafından idare heyetine tayin olunmuştur. Rıfat Yüce de yine vilayetçe başkanlığa tayin edilmiştir (TY, 20 Ağustos 1934).

Belirtilen tarihlerde yapılan Halkevi koşusu sonucunda Akmeşeli Ali Galip Bey'in Al Ceylanı birinci, İzmitli Yusuf Efendinin Kartal'ı ikinci, Karacabeyli Mustafa Efendinin Kumrusu üçüncü olmuştur (TY, 17 Eylül 1934).

22 Eylül 1935 Pazar günü bir yıl sonra tekrar yapılan Halkevi at koşusunda birinciliği Ceylan, ikinciliği Hergün, üçüncülüğü de Coşgun kazanmıştır. Birinciye 100, ikinciye 25, üçüncüye de 10 lira para ödülü verilmiştir (TY, 25 Eylül 1935 Çarşamba). Bir önceki yıl verilen para ödülü toplamda 175 lira iken 1935 yılında verilen toplam para ödülü 40 lira azalarak toplamda 135 lira olmuştur.

1936 yılındaki at koşusu da Kocaeli Valisi Hamid Oskay'ın nezaretinde 6 Eylül 1936 Pazar günü Özel İdare tarafından İzmit'te Tayyare meydanında yapılmıştır. Koşu da verilen ödül miktarı bir önceki yıldaki gibi 135 liradır. Koşu at koşusu, Halkevi koşusu ve Kocaeli koşusu şeklinde 3 alanda yapılmıştır.

Halkevi koşusu programı şu şekildedir:

Halkevi koşusuna sadece 4 ve daha yukarı yaşta hiç koşu kazanmamış ve yalnız Kocaeli çevresinde doğmuş ve yetişmiş yerli yarım kan arap ve saf kan arap at ve kısrakları katılabilir.

İkramiye 135 liradır. Birinciye 100 lira, ikinciye 25 lira ve üçüncüye 10 lira verilecektir. Yarışa katılım ücreti 4 liradır. Sıklet 4 yaşındakiler 58 kilo, beş ve yukarıdaki yaştakiler 60 kilo taşıyacaktır. Mesafe 2200 metredir. 1936 yılında 1934 yılına göre para ödülü azaldığı gibi, 1934 yılında 8 lira olan yarışa katılım ücreti 1936 yılında 4 liraya indirilmiştir.

Halkevi koşusu saat 15:30'da başlamıştır. Koşuya 3 at katılmıştır. Mesafe diğer yıllarda olduğu gibi 2200 metredir. Selim birinci, Aktaş ikinci, Suzan üçüncü olmuştur (TY, 2 Eylül 1936).

1937 yılındaki at koşusu da Vali Hamit Oskay'ın nezaretinde 22.08.1937 Pazar günü Özel İdare tarafından yaptırılmıştır. Koşular bir önceki yılda olduğu gibi tay koşusu, Halkevi koşusu ve Kocaeli koşusu olmak üzere 3 kategoride yapılmıştır.

Halkevi konusundaki ikramiyeler şu şekildedir: İkramiye 130 lira olup, Birinciye 100 lira, İkinciye 20 lira, Üçüncüye 10 lira ödül verilmiştir. Yarışa katılım ücreti ise 4 liradır. Sıklet; 4 yaşındakiler 58, beş ve daha yukarı yaştakiler 60 kilo taşıyacaklardır. Mesafe daha önceki yıllardaki gibi 2200 metre olarak belirlenmiştir. Ancak daha önceki yıllardaki koşulara 3 at katılırken 1937 yılındaki Halkevi at koşusuna 5 at katılmıştır. Birinci Gebzeli Seyid Ahmed'in Doğanı, İkinci İzmitli Kara Tenin küçük Tayyarı üçüncü, İzmitli Yusuf'un Ceylanı gelmiştir (TY, 5 Ağustos 1937).

1938 yılında yapılan yarış da Atatürk'ün himayesinde Celal Bayar'ın başkanlığında yüksek yarış cemiyeti adına 25 Eylül Pazar günü İzmit'te Tayyare Meydanında yapılmıştır. Dereceye girenlere ödül verilen yarış binlerce halk seyretmiştir (TY, 1 Eylül 1938).

1939 yılındaki Halkevi at koşusu da 20.08.1939 tarihinde yapılmıştır. Bu at yarışında birinciye 70 lira verilmiştir. Bu para ödülü bir önceki yılın neredeyse yarısıdır. At koşuları Vali Ziya Tekeli'nin nezaretinde yapılmıştır. Yarışa 5 at katılmıştır (TY, 4 Ağustos 1939).

Halkevinde bisiklet yarışlarının da yapıldığı görülmektedir. Halkevine bağlı bisikletçilerin memleketi tanıma, yarışlara katılma adına gezilere katıldığını görmekteyiz. Bu amaçlar kapsamında İzmit'e gelindiği gibi İzmitli sporcular da diğer illere gitmiştir. Hatta İzmit Halkevi yurt dışından gelen bisikletçileri bile misafir etmiştir.

1935 yılı içinde Spor Şubesine Ankara ve Denizli Halkevinden de bisikletçiler gelmiştir. İzmit Halkevi bu konuklara yakın ilgi göstermiştir. Yine spor şubesi ülkemize gelen ve İzmit'ten geçen Rus sporcularıyla da samimi olarak ilgilenmiş, onları Rus Ulusal Marşları ile uğurlamışlardır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 240-242).

Yurdu ve yurdun güzelliklerini yakından tanıma amacıyla Marmara turuna çıkan Türkiye Spor Kurumu Bursa Bölgesi bisikletçileri 1 Ağustos günü İzmit'e gelmişlerdir. İzmit'e gelen Bursa bisikletçilerini İzmit bisikletçileri Hereke'de karşılamışlardır. Bursa bisikletçileri Hereke Halkevinde bir gece misafir kaldıktan sonra ertesi gün motorla Değirmendere'ye geçmiş, ayrıca Bursa bisikletçileri İzmit'te de bir gün kalmışlardır (TY, 5 Ağustos 1936). İzmit bisikletçileri yine aynı yıl içinde şube tarafından daha önce Halkevine misafir olarak gelen Bursa Halkevi bisikletçilerine iadei ziyarette bulunmuştur. Bu durum da İzmit Halkevinin ziyaretçilerine ne kadar önem verdiğini de göstermektedir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 226-216, 217).

1937 yılında seyahatten dönen Bursa bisikletçileri İzmit'ten geçerken Halkevi Spor Şubesi tarafından misafir edilmiştir. Misafir bisikletçilere belediye lokantasında bir yemek düzenlenmiştir. Ayrıca Bursa ve İzmit bisikletçileri arasında yarış düzenlenerek misafirlerin iyi bir şekilde ağırlanması ve uğurlanması sağlanmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 179, 180-142).

Kocaeli spor bölgesini temsil etmek için İzmit'ten beş bisikletçi de 1937 yılında Ankara'ya gönderilmiştir. Ankara'ya giden grubun başında eski bisiklet şampiyonlarından Orhan bulunmaktadır. Atletizm sporunda olduğu gibi bisiklet sporunda da sporcuları çalıştırmak için eski şampiyondan yararlanılmıştır. Sporda uzman kişilere yer verilmesi Halkevinin spora ne kadar önem verdiğini göstermektedir (TY, 6 Mayıs 1937).

19.05.1938 tarihinde Edirne’de yapılacak bisiklet koşularına katılmak için İzmit Bölgesi 1. sınıf koşucularından Orhan, Kadri, İbrahim ve Mithat’tan oluşan takım İzmit bölge bisiklet şampiyonu Yunus Unat’ın başkanlığında Edirne’ye gitmiştir. Bisikletçiler İstanbul-Edirne arasındaki 240 kilometrelik yolda yarışmışlardır. Yarış İstanbul’dan Edirne’ye ve Edirne’den İstanbul’a olmak üzere iki etap da yapılmıştır. 1. etap 19 Mayıs Gençlik Bayramı gününde İstanbul Taksim Cumhuriyet Abidesi önünde yapılan merasimden sonra başlamıştır.

Yarışın birinci aşaması olan İstanbul-Edirne arasındaki (240 kilometre) mesafede Kocaeli’nden İbrahim 4. olmuştur. İkinci aşama olarak yapılan Edirne-İstanbul yarışında ise İzmitli bisikletçiler dereceye girememişlerdir (TY, 19 Mayıs 1938).

1942 yılında da atletizm ve bisiklet yarışları yapılmıştır. 17 Mayıs 1942 Pazar günü yapılan Bisiklet koşusu 30 kilometre üzerinden yapılmıştır. Birinci Mehmet Özliyen, ikinci Ahmet Eces ve Fethi Akış olmuştur (TY, 17 Mayıs 1942).

Eski Türklerde büyük bir tutku olan ve günlük yaşamdan ayrılmayan güreşe İzmit Halkevi tarafından da önem verildiği görülür. İzmit Halkevi tarafından düzenlenen güreşlerin alaturka ve batı tarzı olmak üzere iki şekilde yapıldığını görmekteyiz. Yapılan güreşlere genellikle ülkenin ünlü pehlivanlarını katılması sağlanmıştır.

Türk Yolu Gazetesinde İzmit’te 16 Ağustos 1936 Pazar günü CHP Halkevinin himayesinde İzmit Spor Bölgesi alanında Çocuk Esirgeme Kurumu yararına saat 10:00’da büyük alaturka yağlı pehlivan güreşlerinin yapılacağı duyurulmuştur. Bu güreşte verilen ilanda belirtildiğine göre birinciye 100 lira, ikinciye 50 lira, üçüncüye 25 lira ödül verilecektir. Bu güreşe Türkiye’deki ünlü pehlivanların katılımı sağlanmıştır (TY, 15 Temmuz 1936).

Seyirci ücretleri de şu şekildedir. Birinci mevki 50 kuruş, ikinci mevki 35 kuruş, üçüncü mevki 25 kuruştur. Güreşlerle ilgili ayrıntılı açıklama bastırılan el ilanlarına yazılmıştır. Köylerde satılan bilet 20 kuruş, askere ise bilet 10 kuruştur. Köylü ile şehirli arasında bu ayrımın yapılmasını köylünün şartlarının daha zor olmasına bağlayabiliriz (TY, 16 Ağustos 1936).

16.08.1936 günü yapılan güreşlere halkın ilgisi büyük olmuştur. Köylüler bir gün önceden güreş alanına gelmişlerdir. Bu da İzmit ve çevre halkını güreş sporuna ilgisinin

büyük olduğunu göstermektedir. Sabah saat 11:00'de güreş heyeti yerlerine oturmuştur. Güreşe 21 pehlivan katılmıştır (TY, 5 Ağustos 1936).

İzmit'e bağlı Değirmendere'de de 9 Ağustos Pazar günü köy heyeti tarafından pehlivan güreşleri yapılması kararı alınmıştır. Bu güreşlerde birinciye 60 baş altına 30, ikinciye 20 desteye 10 lira ödül verileceği duyurulmuştur (TY, 5 Ağustos 1936).

17 Ekim 1937'de Necati Bey Okulunun Halkevi Salonunda da güreş yarışları düzenlenmiş ve dereceye girenlere ödül verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 179, 180-142).

Kandıra Halkevinde 28 Haziran 1940 tarihinde bir pehlivan güreşi yarışı yapma kararı alınmıştır. Güreşte birinci olan pehlivana 100 lira ikinciye 60 lira üçüncüye de 40 lira verileceği duyurulmuştur (TY, 11 Haziran 1940).

Hendek Halkevi tarafından Sosyal Yardım Şubesi yararına bir pehlivan güreşi düzenlenmiştir. Güreş 09.06.1940 tarihinde yapılmıştır. Güreşe halkın büyük ilgisi olmuştur. Hendek'te yardım amaçlı bu güreşler gelenek haline gelmiş ve her yıl yapılmaktadır (TY, 11 Haziran 1940).

Hendek Halkevinin geleneksel olarak yaptığı pehlivan güreşleri 1942 yılı içinde 24 Mayıs'ta olmuştur. Güreşler Sosyal Yardım Şubesi yararına yapılmıştır (TY, 29 Nisan 1942). Güreşin düzenlenmesinde Hendek Halkevinin genç başkanı Dr. Rüknettin Fethi'nin büyük gayretleri olmuştur. Bu güreşler, alaturka olarak yapılmış ve memleketimizde bütün şöhretli pehlivanlar bu güreşte kıyasıya boy ölçüşmüştür (TY, 17 Mayıs 1942).

Hendek Halkevi 1944 yılındaki sosyal yardım amaçlı güreşi de 20.06.1944 tarihinde yapmıştır. Güreş başhakem Derbentli İrfan pehlivanının idaresinde saat 10:00'da başlamıştır. 4000 kişiden fazla kişinin izlediği güreşlere Türkiye'nin her tarafından gelen 50 pehlivan katılmıştır.

Akşam 21:00'a kadar süren güreşler sonunda Sındırgılı Şerif, Babaeskili Mustafa'yı, Babaeskili İbrahim Manisalı Halil'i yenerek seçilmişlerdir. Çok çetin ve uzun süren güreşin sonunda Babaeskili İbrahim ile Sındırgılı Şerif berabere kalmışlardır. Diğer

sınıflarda İzmitli Enver başaltını, Hendekli Ziyafettin ile Akyazılı İsmail Topçu büyük ortayı kazanmıştır.

Halkevi yenikleri de sevindirmek amacıyla cömert davranarak ve yaptığı reklamlardaki ödülde 400 lira daha fazlasını dağıtmıştır. Güreş sonunda elde edilen gelir ile kış mevsiminde 75 çocuğu doyuracak bir gelir elde edilmiştir (TY, 25 Haziran 1944).

Hendek Halkevi tarafından geleneksel olarak yapılan Halkevi Güreşleri 1945 yılında 10 Haziranda yapılmıştır (TY, 25 Mayıs 1945).

03.17.1943 tarihinde Karasu Halkodası tarafından Türk Hava Kurumu ve Halkodası yararına yağlı pehlivan güreşleri yapılmıştır. Başa 250 lira, baş altına 150 lira, büyük orta 70 lira ve deste 20 lira verilmiştir (TY, 21 Temmuz 1943).

İzmit Halkevinde güreşe verilen önem dikkat çekicidir. Yapılan güreşlere halkın bir gün öncesinden gidip güreş yerinde kalması da bunun göstergesidir. Bu yoğun ilginin sonucu olarak 1944 yılında Spor Şubesi tarafından güreş kursu açılmıştır. Antrenör Nuri Bayburt'un gözetimi altında haftada üç gün, Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri saat 18:30'da başlayan güreş kursuna 16 yaşını bitirmiş gençler katılabilmektedir (TY, 6 Ocak 1944). Bu spor sayesinde İzmit'in gençlerinin daha sağlıklı olacağı düşünülmüştür. Ayrıca halkında güreş sporuna gösterdiği ilgiyi bu kursa da göstereceği beklenilmiştir.

Spor kolu tarafından 19.05.1944 Cuma günü için büyük bir spor gösterisi hazırlanmıştır. Gecede İzmitli güreşçilerden Eskişehir'de yapılan güreşlerde ikinciliği kazanan birinci takım güreşçileri ile İstanbul birinci takımının güreşçileri arasında serbest güreş yarışları yapılarak kazanan takıma CHP İzmit Halkevi ibareli yazılı bir atlas bayrak hediye edilecektir. Ayrıca galip gelenlere bir madalya'da verilecektir. Aynı gece Halkevi sahnesinde İstanbul'dan gelecek boksörler ve eskrimciler müsabakalar yapacaklardır. İzmit'te daha önce yapılmamış olan bu sporları İzmitli halkın ilgiye seyredeceği tahmin edilmiştir. Sosyal Yardım Şubesi yararına yapılacak gecenin biletleri Halkevinde satılmıştır (TY, 6 Mayıs 1944).

Spor Şubesi tarafından sporcuların doğal ortamda çalışmalarını sağlamak içinde zaman zaman kamplar kurulmuştur. 1940 yılı Haziran ayında Halkevi Spor Başkanı aynı zamanda Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı olan Nail Töre İzmit'in en yüksek rakımlı tepesi olan Keltepe'de kamp kurma hazırlıkları yapmıştır. Kamp Temmuz ortasında

açılacak ve kampa sporcu gençlerin katılımı sağlanacaktır. Ayrıca kampa isteyen sporcunun ailesi de katılabilir (TY, 21 Haziran 1940).

1939 yılında Beden Terbiyesi Kanununun 14. Maddesi hükmüne uyularak Halkevlerinde Beden Terbiyesi ve Spor Hareketlerine canlılık vermek üzere alınan tedbirler arasında İzmit Halkevi için de aşağıda isimleri olan spor malzemeleri düşünülmüştür.

İzmit Halkevi için 1939 tarihinde yeni Halkevi binası jimnastik salonu yapılıncaya kadar kira ile bir bina tutulacak olup bu binaya aşağıda isimleri yazılı spor aletleri konacaktır (BCA, 490.01/1128.117.1).

Tablo 7: İzmit Halkevinin 1939 Yılında Spor Salonunda Bulunan Spor Aletleri Listesi

4 Kılıç Eldiveni	Eskrim için
12 Kılıç ve Epe Namlusu	
4 Epe	
4 Kılıç	
6 Maske	
10 Tahta Mübareze Tüfengi	Mübareze Sporü için
6 Eldiven ve göğüslük	
1 Atlama Kasası	Jimnastik Malzemesi için
1 Şakuli Çerçeve	
2 Duvar için ufki Parmaklık	
24 Talim Lobutu	
12 Talim Bastonu	
6 sıklet atma güllesi	
2 Tahta Talim Salı	Deniz Sporları için

Kaynak: BCA (490.01/1112.60.1)

Ayrıca İzmit'in çevresindeki köylerde İzmit Halkevinin nezaret ve sevki idaresi altında yaptırılacak güreş ve jimnastik hareketleri için; Büyük-Derbent, Davulcular, Gölcük, Hereke köy ve kasabalarından, Büyükderbent ve Davulcular için üçer adet, Gölcük ve

Hereke için dörder adet Sıklet atma güllesi gönderilecektir. Toplamda gönderilecek gülle sayısı ise 14'tür. Ayrıca Güreş Brandası toplam 4 tane, Güreş donu toplam 12 tane(Gölcük ve Hereke için), Güreş için pırpıt toplam 8 tane (Büyük Derbent ve Davulcular için), Filit Tulumbası toplam 4 tane ve Gölcük ve Hereke için birer talim salı, ve toplamda 4 tane olan Parfika ve Portik gönderilmiştir.

Tablo 8: Adapazarı Halkevi İçin 1939 Yılında Gönderilen Spor Aletleri Listesi

12 Talim Lobotu	1 Atlama Kasası
12 Baston	1 Şakuli Çerçeve (Duvar İçin)
4 Sıklet Atma Güllesi	2 Ufki Parmaklık (Duvar İçin)
1 Barfika ve Portik	1 Medsinbol Topu

Kaynak: BCA (490.01/1112.60.1)

Halkevlerine CHP Partisi tarafından gönderilen Jimnastik spor alet ve malzemelerinin bakımı ve korunmasından Halkevleri spor komiteleri başkanları ile Halkevleri başkanları müştereken sorumludur.

Halkevleri açılmamış olan yerlerdeki spor malzemesinin bakımından ve korunmasından evler tarafından seçilmiş komiteler bağlı oldukları Halkevlerine karşı sorumludurlar. Bunun için bu spor malzemesi İstanbul'dan teslim alındığını gösteren belge karşılığında teslim alınacaktır. Bu malzemenin isimlerinin yazılı olduğu listede Halkevi spor Komitesi Üyeleri Tarafından İmzalanmış ve Halkevi başkanı tarafından onaylanmış bir şekilde camlı bir çerçeve ile demirbaş listesi olarak duvara asılacaktır. Duvara asılı belgenin bir kopyası da CHP Genel Sekreterliğine gönderilecektir. Halkevi açılmamış yerlerdeki adı geçen komiteler bunu yapacaklardır. Bu malzemenin alınmasının ardından İzmit Halkevi ile ağızdan görüşen Edirne milletvekili Fuat Balkan'ın açıklamaları doğrultusunda faaliyete geçilecektir (BCA, 490.01/1112.60.1).

1941 yılında da Genel merkezden Halkevlerinin Spor faaliyetleri hakkında bir rapor gönderilmiştir. Gönderilen Beden Terbiyesi ile ilgili rapor aşağıdaki gibidir: Anadolu'nun her yerinde her yükseklikte iklim farklı farklıdır. Boş zamanlarında gençler tabiatın bu değişik hava şartlarından yararlanabilmelidir. Gençlerin fizik ve moral üstünlüklerinde de bu şartların büyük etkisi vardır. Yurtta beden ve inkişaf terbiyesi ile yurt toprağının müstesna özelliklerine göre disipline edilmiş bir spor nizamı

kurmak milli bir dava kıymetini ve bunun sonucu olarak da Beden Terbiyesi Kanunu çıkmıştır. Bu kanunla hızını alan Türk sporu takdire değer bir gelişme göstermiştir. Halkevleri de kendi hisselerine düşen görevi başarıyla yerine getirmişlerdir. Halkevlerinin 1940 yılı içinde bu uğurda harcadıkları 50.000 liraya Genel Sekreterlik 1941 yılı bütçesinden 30.000 lira daha ilave etmiştir. Halkevlerinin dağ ve salon sporlarına ayırdığı masraf ve her türlü takdirin üzerinde görülmelidir. Çünkü Halkevleri her zaman her yerde bulunmayan spor aletlerini gençliğin istifadesine açmıştır (BCA, 490.01/5.24.1).

Halkevlerinin çalışmaları arasında jimnastik ve spor hareketleri geniş yer tutmuştur. CHP Programının esaslarından biri olan gençliğin beden terbiyesi konusu kanunlaştırılmıştır. CHP Genel Sekreterliği her yıl bütçesine koyduğu ödenek ile Halkevlerinin jimnastik ve spor ihtiyaçlarını temin etmeye çalışmıştır (1940 Yılı Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları, 1941).

Genel Sekreterlik 1940 yılı spor faaliyetlerinin sonuçlarını kontrol ederek gördüğü eksiklikleri tamamlamak amacıyla 34 çeşitte 12.588 parça spor eşya ve aleti göndermiştir. Böylece spor yuvalarına kadar genişleme tedbiri alınmıştır (BCA, 490.01/1100.20.1). Bu malzeme İzmit Halkevi ve köy yuvaları arasında paylaşılacaktır. Bu malzeme ve teçhizat İstanbul CHP Vilayet İdare Heyeti Başkanlığı tarafından temin ve tedarik edilerek Halkevlerine gönderilmiştir. Malzeme teslim alındıktan sonra malzemenin teslim alındığı gösteren belge Halkevi Başkanlığına gönderilecektir (BCA, 490.01/5.24.1).

Tablo 9: 1940 Yılında CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine Gönderilen Spor Eşyalarının Listesi

İZMİT HALKEVİNE GÖNDERİLEN MALZEMELER	ADET
Ufki Parmaklık	2
Şakuli çerçeve	1
Atlama Kasası (Büyük)	1
Atlama Kasası (Küçük)	1
Atlama Sehpa	2
Tırmanma Halat	2

Tablo 9'un devamıdır

Çekme Halatı	1
Metsinbol Kilo 3	1
Masa Tenisi	1
Sıklet Atması Göllesi	4
Atlama Minderi	1
Savurma Topu 1 kilo	2
Süngü Mübareze T Tahta	6
Süngü Mübareze T Demir	2
Maske eldiven Göğüslük	4
Süngü Talimi Kum Torbası	1
Tüfek Sehpa	1
Voleybol Teçhizatı	1

Kaynak: BCA(490.01/5.24.1).

21.09.1945 yılında da CHP Genel Sekreterliği tarafından 10 çift labut, 10 tane atlama ipi, 1 tane büyük gülle, 2 tane cirit, 6 tane saten lüks don, 5 tane bant satın alınarak Gölcük Halkevine gönderilmiştir (BCA, 490.01/1128.118.1).

CHP Genel Sekreterliği İzmit Halkevine azar azar göndermekte olduğu spor malzeme ve teçhizatından azami ölçüde yararlanabilmek için spor faaliyetlerine devam ettiklerine inandığı İzmit Halkevi ve Halkevine bağlı köy yuvalarında 1940-1941 yılları arasında aşağıda belirtilen şekilde spor yarışlarının yapılmasına karar vermiştir. Yapılan yarışlar aşağıda verilmiştir.

1940 yılında CHP Genel Sekreterliğinin de maddi yardımları ile İzmit Halkevinde ve Halkevine bağlı köy yuvalarında kır koşuları, sıklet atma ve halat tırmanma yarışları yapılmıştır. Burada da görüldüğü gibi yarışlar Genel Merkezden desteklenmiştir. Bu yarışlarda derece alanlara verilmek üzere CHP Genel Sekreterliği tarafından para gönderilmiştir. Gönderilen paranın hangi dereceye kadar verileceği aşağıda belirtilmiştir.

Kır Koşuları: Her koşuda birinciden beşinciye kadar derece alanlara verilmek üzere dört koşu için

Sıklet Atma: Müsabakaya girenler arasında birinci ve ikinci gelenlere verilmek üzere merkez ve köy yuvası için

Halat Tırmanma: Müsabaka hakkındaki talimat hükümlerine göre halkevi ve köy yuvalarına

Bu yarışlar dışında kalan ve yapılacağı duyurulan halat çekme, atış ve diğer spor müsabakalarına ait ödüller de ancak Halkevi tarafından yazılan kesin bir yazıdan sonra İzmit Halkevine gönderilmiştir.

24.05.1940 tarihinde Halkevleri ve köy yuvaları arasında yaptırılacak spor müsabakaları için İzmit dâhilindeki Halkevlerinden ve köy yuvalarından derece alanlara dağıtılacak olan ödül masrafına karşılık olarak Ziraat Bankası aracılığı ile İzmit Halkevine (148) lira gönderilmiştir. Bu paranın Halkevleri arasındaki dağılımı aşağıdaki gibidir:

Yapılan ve neticesi alınan üç müsabakadan

Tablo 10: 24.05.1940 Tarihindeki Spor Yarışlarında Verilecek Ödüller İçin CHP Genel Sekreterliği Tarafından Halkevlerine Gönderilen Paranın Dağılım Listesi

Halkevinin adı	Kır koşuları	Sıklet atma	Halat tırmanma
İzmit	0	16 (3 Köy yuvası ile)	60
Hereke	0	4	14
Gölcük	0	4	14
Karamürsel	0	4	14
Adapazarı	0	4	14
	0 lira	32 lira	116 lira

Kaynak: BCA(490.01/1100.21.1, Belge 62).

CHP Parti Merkezi'nin 19.02.1940 tarih ve 6/1690 sayılı yüksek emirleri üzerine İzmit Halkevine bağlı köy yuvalarından olan Büyükderbent, Maşukiye köyünde, gönderilen talimatname hükümleri doğrultusunda Halat çekme, Sıklet atma ve halata tırmanma yarışları düzenlenmiştir. Köy gençleri bu yarışa büyük ilgi gösterilmiştir. Bu yarışların

hakem raporları köy yuvasının bağlı bulunduğu İzmit Halkevine oradan da Parti Genel Sekreterliğine gönderilmiştir.

Halat çekme yarışı ile Sıklet atma yarışını kazananların ödülleri Genel Sekreterlikçe Halkevine gönderilmiştir. Ancak bir yanlışlık sebebi ile halata tırmanma yarışının sonucu Genel Sekreterliğe geç bildirildiği için bu yarışı kazananların ödülü verilememiştir. Genel Sekreterlik verdiği cevapta raporlar geç geldiği için bu ödülün verilemeyeceğini bildirmiştir. Bu cevabın alınması ile yarışta dereceye giren gençler hayal kırıklığına uğramıştır. Ayrıca spor yuvası idarecisi de gençlere karşı mahcup durumda kalmıştır.

CHP si Genel Sekreterliğinin 19.02.1940 tarih ve 1.16.90 sayılı spor faaliyetlerinin gösterir talimatname hükümlerine göre 24.06.1940 tarihinde Büyük Derbent Maşukiye Spor Şubesinde ipe tırmanma yarışında başarılı olanların isimleri şu şekildedir:

Tablo 11: 24.06.1940 Tarihinde Yapılan Spor Faaliyetlerinde, İpe Tırmanma Yarışına Katılanların İsim Listesi

Muntazamlar		Gayri muntazamlar	
İsim	Yaş	İsim	Yaş
Yılmaz Gör	9	Özet İnanlı	10
Cemal Göçmen	12	İrfan Eylan	12
Recep Kurt	13	Hasan Koç	12
Mehmet Kartal	13	Ahmet Subaşı	14
Eset Kızıl saç	12	Dursun Tektaş	25
Hüseyin Duran	14	Şevket Görkan	33
İsmail Titiz	20	İsmail Kurt	37
Nizam Koçbay	32	Şaban Çelik	19
Eşref Uslu	21	Necati Şik	18
Zeki Luy	30	Selahaddin Atan	18
Feti Akbal	18	Rauf Öz	39
Necdet Öçbe	18	Osman Ebil	29
Arif Ata Söy	19	Nusret Ağit	27

Tablo 11'in devamıdır

Hayrettin Boz	18		
Rasim Kaya	21		
Nuri Atmaca	25		
Musa Koç	36		
Tevfik Arıcı	43		
Hayrettin Luy	25		
Şerafettin Öçbe	25		
Abdullah Rafi Gürek	27		

Kaynak: BCA (490.01/1100.21.1, Belge 16).

28 Haziran 1940 İzmit'in Kurtuluş Bayramı sebebi ile de Büyükderbent köy yuvaları ve İzmit gençleri arasında Halat Çekme, Halata tırmanma, sıklet atma ve Karakucak güreşleri tertip edilmiştir. Ancak havanın yağmurlu olması sebebiyle bu yarışlar yapılamamıştır. 1 Temmuz 1940 günü Halkevince İzmit Körfezinde düzenlenen Büyük deniz yarışları münasebetiyle Büyük Derbent yuvası gençleri İzmit'e davet edilmiş ve İzmitli gençlerle ertelenmiş olan yarışlar yapılmıştır. Derbent yuvası ile merkez arasında yapılan bu yarışlarda halat çekmede Derbent yuvası galip gelmiştir. Halata tırmanmada da yine Derbentliler başarılı olmuşlardır. Derbentli gençler altı metrelik halata ayakları açmadan düzenli olarak yalnız kol kuvvetleriyle inip çıkarak bütün halkın takdirini kazanmışlardır. Program gereğince galiplere ve derece alanlara o günün hatırası olarak madalyaları verilmiştir (BCA, 490.01/1100.21.1, Belge 44).

Parti Genel Sekreterliği İzmit Halkevine azar azar göndermekte olduğu spor malzeme ve teçhizatından azami ölçüde yararlanabilmek için spor faaliyetlerine devam ettiklerine inandığı İzmit Halkevi ve Halkevine bağlı köy yuvalarında 1941 yılında aşağıda belirtilen şekilde spor yarışlarının yapılmasına karar vermiştir. Yapılan yarışlar aşağıda verilmiştir.

Kır Koşuları: Şubat, Mart ayları içinde ve Pazar günlerinde üç koşu olarak yapılacaktır. Bu koşular İzmit'te İzmit Halkevine bağlı İzmit merkez, Adapazarı, Karamürsel Halkevlerinin buldukları yerlerde yapılacak ve bu koşulara Halkevleri mensupları ve bilhassa Halkevlerine bağlı köy yuvalarındaki köylü sporcular iştirak edeceklerdir.

Birinci koşu (3) ikinci koşu (4) üçüncü koşu (5) kilometre olmak üzere Halkevleri spor komiteleri tarafından tayin edilecek güzergâhta yapılacaktır.

Üç koşudan her birinin birinci ve ikincilerine Halkevlerince şu ödüller verilecektir:

A-Kasaba Halkevi mensuplarından olanlara birer spor donu veya fanilas

B- Yuvalardan iştirak edipte derece alanlara kazma, balta veya bel gibi ziraat aleti

Bu ödüller için İzmit'e bağlı yukarıda adı geçen üç Halkevi için 15'er lira gönderilmiştir.

1. Sıklet atma ve süngü mübareze müsabakaları:

A- Bu müsabakalar kır koşularına katılacak olan Halkevleri tarafından yapılacak ve bu Halkevlerine bağlı köy yuvaları sporcularının da bu yarışlara katılımı sağlanacaktır.

B- Sıklet atma müsabakası (Nisan) süngü mübareze müsabakası ise (Mayıs) ayında ve bu Halkevleri spor Komitelerinin tespit edeceği Pazar günlerinde ve kabul edecekleri şartlar dâhilinde uygulanacaktır.

C- Gerek sıklet atma ve gerek süngü mübareze müsabaka yarışlarında birinci gelenlere (5) lira ve ikinci gelenlere 2, 5 lira kıymetinde bir kalem veyahut bu kıymetler değerinde münasip hediyeler verilecektir.

D- Zaruri diğer küçük masraflarda dâhil olmak üzere bu hediyeler için yukarıda isimleri geçen Halkevlerine kırkar lira daha gönderilmiştir (BCA, 490.01/1099.17.1).

İzmit dâhilindeki Halkevlerinde de 13.01.1941 tarihinde kır koşusu, sıklet atma, süngü mübarezesi yarışları yapılması kararı alınmıştır (BCA, 490.01/1100.20.1).

Yapılacak Halkevleri yarışlarının masraflarını karşılamak için 30.12.1940 tarihinde İzmit, Karamürsel, Adapazarı Halkevlerinin her birine Genel Sekreterlikçe Ziraat Bankası aracılığıyla 40 lira para gönderilmiştir. Bu para spor şubesinin o yılki bütçesinin gelir kısmının 1. bölümünün 4 (merkezden yardım) ve diğer taraftan masraf kısmının 2. bölümünün 3 (Halkevlerine yardım) maddelerine eklendikten sonra makbuz karşılığında Halkevlerine ödenmiştir. (BCA, 490.01/1100.20.1).

Halkevleri spor müsabaka talimatnamesinin (1) ve (2.) maddelerindeki kır koşuları ve siklet atma müsabakaları için önceden gönderilen 40 liraya talimatnamenin 2. maddesinde sonradan yapılan zorunlu değişiklik sonucunda 15 lira daha ilave edilmiştir. Bu şekilde Adapazarı ve İzmit Halkevine 15 lira fazladan para gönderilmiştir. Müsabaka ödülleri de düşük tutulduğu için ilave edilen para uygun bulunmuştur (BCA, 490.01/1099.17.1).

3.2. Sosyal Yardım Şubesi

Sosyal Yardım Şubesi yardıma muhtaç olan kimsesiz kadınlar, çocuklar, maluller, düşmüş ihtiyarlar ve hastalar gibi vatandaşlar hakkında toplumun yardım ve şefkat duygularını harekete geçirmeyi kendine hedef edinir.

CHP Halkevleri talimatnamesinin 67. maddesinde Şube, muhitinde hayır cemiyetlerinin daha faydalı ve verimli çalışmalarını temin için onlarla sürekli temas halinde bulunur ve kurumların gelişmesi için elden geldiğince yardım yapar. (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 19)

İzmit Halkevinde de Sosyal Yardım Şubesi kurulduğu ilk yıllardan itibaren İzmit'teki hayır kurumlarıyla beraber çalışıp onlara öncülük etmeye çaba göstermiş, ayrıca özel kurumların ve kişilerin de gerçek yardıma muhtaç kişilere ve hayır kurumlarına yardım etmesine aracılık edilmiştir. Şube bu ortak çalışma sonucunda ilk iş olarak açtığı halk dershanesi ve halk aşhanesinin varlıklarının idare ve idamelerinin devamı için ilgileri dolayısıyla da bu kurumlarından birini Hilali Ahmer'e diğerini de Orta mektebe devretmiştir. 1933 yılında İzmit Halkevi Sosyal Yardım Şubesiyle aynı yolda giden İzmit'teki Himayei Etfal Cemiyeti çalışmalarını Halkevi ve Belediye ile birleştirerek önceden satın aldığı geniş bir sahayı çocuk bahçesi haline getirmiştir. Ayrıca Cumhuriyetin onuncu yıldönümü bayramında Hayır Cemiyetlerinin ve Halkevinin girişimle fakir çocuklara her zamankinden daha fazla elbise, ayakkabı, şapka gibi giyecekler temin edilmiştir (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 11-12). Sosyal Yardım Şubesi 1935 yılı içinde ayrıca Çocuk Esirgeme Kurumu ile Kızılay Kurumlarının çalışmalarına da katkı da bulunmuştur. Belirtilen bu hayır Kurumlarıyla birlikte hareket edilerek kimsesiz fakir çocuklara yardım edilmiş, bu çocukların gıda ve giyim ihtiyaçları karşılanmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 242).

Sosyal Yardım Şubesi 1936 yılında da 120 fakir ve kimsesiz çocuğun Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından giydirilmesine de öncülük etmiştir. Şube 1936 yılında Kültür Direktörlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile ortak çalışarak sıtma hastası gıdasız ve bakımsız 150 çocuk için Hereke de bir açık hava kampı kurulması ile de yakından ilgilenmiştir. Sosyal Yardım Şubesi 15 Temmuz 1937 tarihinde açılan çocuk kampındaki çocukların sağlıklarıyla da yakından ilgilenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1). İzmit Halkevi Sosyal Yardım Şubesi 1942 yılında da Hereke’de açılmış olan çocuk kampına 3 fakir çocuğu göndermiştir (TY, 1 Ağustos 1942).

1937 yılında fakir çocuklar, yardıma muhtaç, ihtiyar, sakat ve yoksullar için para yardımı yapılmıştır. Sosyal Yardım Şubesi sadece İzmit halkına yardım etmemiş bunun dışında 1937 yılında Adana’da yaşanan depremin felaketzedeleri için İzmit halkının da destek olması ile yardımlar yapılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143- 180).

1943 yılında da Adapazarı’nda deprem olmuş ve İzmit Halkevi tarafından yardım amaçlı Adapazarı’ndaki fakir ve felaketzede halka dağıtılmak üzere gıda maddesi gönderilmiştir. İzmit Halkevinde kalan bu gıda maddelerinden bir kısmı 1944 yılı içerisinde Halkevinin mahzeninde durmuş, ancak daha sonra Halkevi İdare Heyetinden Halis Aktan, Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanı ve öğretmenlerden oluşan bir grubun aldığı kararla bu gıda maddelerinden fasulye, zeytin ve konservelerin Adapazarı İlkokullarında bulunan fakir öğrencilere dağıtılmasına karar verilmiştir (TY, 16 Haziran 1944).

Şube tarafından fakirlere, yoksullara olduğu gibi şehit ailelerine ve Mehmetçiğe de yardımlar yapılmıştır. 1937 yılında görevi başında ani bir patlama sonucu Derince cephaneliğinde şehit olan Halil Ustanın ailesi ve çocuklarına 100 liralık para yardımında bulunulmuştur. Ayrıca Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumlarının katkıları ile şehit çocuklarının eğitim ve giyim masrafları için ayda 20 lira ödenek ayrılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143- 180).

1940 yılı Kasım ayında da İzmitliler sınırda vatani bekleyen kahraman Mehmetçiğe Anadolu’nun diğer şehirlerinin yaptığı gibi kış hediyesi vermek istemiştir. Bu amaçla bir komite kurulmuştur. Mehmetçiğe verilecek hediyelerin kullanılmamış yün, kazak, çorap, eldiven, atkıdan ibaret olacağı duyurulmuştur. Arzu edenler pamuklu gömlekte

verebilecektir. İzmit Valisi Ziya Tekeli askerlere yardım için 25.11.1940 Pazartesi günü Halkevinde bir toplantı yapmaya karar vermiştir.

Türk Yolu Gazetesi de bu konuda gerekli hassasiyeti göstererek okuyuculara yol gösterme amacıyla yardım etme kararı almıştır. Okuyucular Mehmetçiğe verecekleri hediyeleri Türk Yolu Gazetesi aracılığıyla gönderebilecekleri gibi Halkevindeki komiteye de teslim edebilecektir. Köy İhtiyar Heyetleri de yardım için göreve çağırılmıştır. Ayrıca Türk Yolu Gazetesi hediye veren vatandaşların isimlerini liste halinde gazetede yayınlayacağını da duyurmuştur (TY, 15 Kasım 1940). Gazetede memur, işçi, esnaf, usta gibi çeşitli halk tabakaları bu yardıma katılmaya davet edilmiştir. Mehmetçiğe ilk yardımı İzmit Emniyet Müdürlüğü memurları yapmıştır (TY, 26 Kasım 1940).

Mehmetçiğe yardım etmek için Demiryolunda, Kızılay Cemiyetinde, Halkevinde ve Yukarı Pazardaki okulda saat 9:00'dan 12:00'ye ve 12:00'den 16:00'a kadar memurlar bulundurulmuş ve bu memurlar eşyayı makbuz karşılığında almışlardır (TY, 26 Kasım 1940).

İzmit'ten kahraman askerlere ilk yardım olarak 2648 parça eşya Kızılay merkezine teslim edilmiştir. İzmit merkez dışında ilçelerden de yardım toplanmış olup, Derbent nahiyesi köylerinden 892, Akyazı nahiyesinden de 263 parça hediye toplanmışlardır (TY, 31 Aralık 1940).

1935 yılında halkın yardım duygusunun güçlenmesi, artması için Sosyal Yardım Şubesi tarafından konuşmalar yapılmış, konferanslar düzenlenmiştir. Bunun dışında yıl içerisinde zehirli bulaşıcı hastalıklar ve diğer hastalıklardan korunma ve tedbir alma konularında konferanslar vermiştir. Bu konferanslara 1935 yılı içinde 300 kişi katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 242).

Sosyal Yardım Şubesinin üyeleri tarafından 1935 yılında konferansların dışında Türk Yolu Gazetesinde sağlıkla ilgili yazılar yazılmıştır. Bu gazete yazılarıyla halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan şube gazetede pirinç ekimi ve sıtma konulu bir anket düzenlemiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 242). Yapılan bu anket sayesinde halkın sıtma hastalığı, bu hastalığın bulaşma yolları konusunda bilgilenmesi sağlanmıştır. Şube

tarafından 1938 yılında da vatandaşları bilinçlendirmek içinde sağlık konulu konferanslar verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143- 180).

Sosyal Yardım Şubesi pehlivan güreşi gibi geliri yardım amaçlı kullanılmak üzere etkinlikler düzenlemiştir. İzmit'te fakir çocuklar yararına Halkevi Sosyal Yardım Şubesi tarafından 1936 yılı Ağustos ayı içinde bir pehlivan güreşi yapılmasına karar verilmiş ve güreş için de gerekli olan hazırlıklar yapılmıştır (TY, 8 Temmuz 1936). Pehlivan Güreşi İzmit'te CHP Halkevi himayesinde 16 Ağustos Pazar günü İzmit spor bölgesi alanında yapılmış ve bu güreşe ülkedeki ünlü pehlivanlar katılmıştır. Başa 100, Başaltı 50, Büyük ortaya 25, Küçük Ortaya 15, Desteye 10 Lira ikramiye konulmuştur (TY, 15 Temmuz 1936). Seyirci ücretleri de şu şekildedir: Birinci mevki 50, İkinci mevki 35, Üçüncü mevki 25 kuruştur. Köylerde satılan bilet 20 kuruş, askere satılan bilet 10 kuruştur. Köy ve şehir arasındaki bu bilet fiyatlarındaki farkı köylünün şartlarının daha zor olmasına bağlayabiliriz (TY, 29 Temmuz 1936). Güreşler sonunda Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlanan gelire 20 kadar öksüz ve yetim çocuğun yemek ihtiyaçlarının karşılanmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 217-227).

İzmit Halkevince sosyal yardım amaçlı etkinlikler yapıldığı gibi, İzmit'e bağlı merkez kazalarda da bu tür etkinliklere rastlamaktayız. Bu kazalardan biri olan Hendek Halkevi Sosyal Yardım Şubesi de 20.06.1944 Salı günü sosyal yardım amaçlı bir pehlivan güreşi yapmıştır. 4000'den fazla seyircinin ve Türkiye'nin her tarafından gelen 50 pehlivanın katıldığı güreş Derbentli İrfan pehlivanın idaresinde saat 10.00'da başlamıştır. Hendek Halkevi bu güreşte cömertçe davranmış ve yenikleri sevindirmek ve onları teşvik etmek için reklâmdaki ödülün 400 lira daha fazla ödül vermiştir. Güreşin sonunda Halkevi tarafından 1945 yılı kış mevsimi için 75 çocuğu doyuracak bir gelir elde edilmiştir. Ayrıca Hendeklilerle Hendeğe komşu bulunan 4000 insan bir Kırkpınar günü yaşamıştır (TY, 23 Haziran 1944).

Sosyal Yardım Şubesi tarafından belli zamanlarda balolar yapılmış ve balolardan elde edilen gelirler ile fakir ve yoksul halka yardımlar yapılmıştır. 29.04.1942 tarihinde Halkevi Gazinosunda Sosyal Yardım Şubesi yararına bir balo verilmiştir. Yine bu balodan elde edilen gelire fakir halka yardım edilmiştir (TY, 14 Nisan 1942).

1943 yılında düzenlenen balodan elde edilen gelir ile 100 okul çocuğuna elbiselik kumaş, kalem, defter, okul eşyası dağıtıldı. Ayrıca birçok öğrenciye de ayakkabı

verilmiştir. Bu amaçla İzmit'teki bütün okullardaki öğrenciler içinden fakir olanları tespit edilip onlara yardım edilmiştir (TY, 24 Şubat 1943).

03.03.1945 tarihinde Halkevi Sosyal Yardım Şubesi tarafından yoksul çocuklar yararına Halkevi salonunda bir balo verilmiştir. Geç saatlere kadar devam eden baloya, İzmit Valisi, valinin eşi, komutanlar ve İzmit'in ileri gelen aileleri katılmıştır (TY, 4 Mart 1945). 13.04.1946 Cumartesi akşamı da Sosyal Yardım Şubesi yararına Vali Ziya Tekeli ve eşinin himayelerinde bir balo yapılmıştır. Bu baloya İstanbul'dan bir caz ekibi de getirilmiştir (TY, 15 Mart 1946).

Sosyal Yardım Şubesi ile Temsil Şubesi ortaklaşa çalışarak geliri yardım amaçlı kullanılmak üzere temsiller de verilmiştir. Halkevi Temsil Şubesi tarafından 29 Ocakta Sosyal Yardım Şubesi yararına Norveçli yazar olan Strindberk'in 'Baba' adlı piyesinin temsil edileceği duyurulmuştur. İzmit'te ilk defa oynanacak bu ünlü piyesin dekorları özenle hazırlanmış ve piyes için yeni kostümler yaptırılmıştır. Baba temsiline biletleri Sosyal Yardım Kolu yararına 50 ve 100 kuruş fiyatla satışa çıkarılmıştır. Ancak bu temsil 5 Şubat akşamına ertelenmiştir. Uzun bir çalışmanın ürünü olan "Baba" piyesi Sosyal Yardım Kurumu yararına 05.02.1944 tarihinde temsil edilmiştir (TY, 6 Şubat 1944).

İzmit merkez dışında İzmit'e bağlı kazalarda da yardım amaçlı temsiller verilmiştir. Bu temsillerden biri de Karamürsel Halkevi tarafından fakirlere yardım amaçlı ve Halkevi Sosyal Yardım Şubesi yararına bir temsil düzenlenmiş ve bu temsilin bütün geliri de Halkevi Sosyal Yardım Şubesine bırakılmıştır (TY, 31 Ekim 1944).

1943 yılında Hendek Halkevi tarafından paralı bir temsil yapılmış ve bu temsilin geliri de yoksul çocuklar için kullanılmış, elde edilen gelire 35 kadar yoksul okul öğrencisine Cumhuriyet Okulunda yemek verilmiştir. Her gün yemek saatlerinde nöbetleşe bir bayan öğretmen öğrencilerin yanında yer almış ve ayrıca öğretmen öğrencilere yemeğin nasıl yeneceği, çatal bıçağın nasıl kullanılacağını göstermektedir. Yemeğe devam eden öğrencilerin ağırlıkları, sağlık durumları ve bedensel gelişimleri yakından takip edilmiştir. Yine yılbaşında bir balo verilmiş ve bu balonun geliri de yemek işine ayrılmıştır (TY, 9 Ocak 1943).

1944 yılı Nisan ayı içinde de Sosyal Yardım Şubesi Gölcük Halkevi ile ortaklaşa bir temsil hazırlamıştır. Gecede, Gölcük Halkevi “Süt” adlı modern komediyi temsil etmiş, ardından Karagöz oynatılmış ve İzmit Halkevi gençleri tarafından da “Mahçuplar” isimli piyes sahneye konmuştur (TY, 23 Nisan 1944).

Halkevi Sosyal Yardım Şubesi yine geliri yardım amaçlı kullanılmak üzere zaman zaman piyangolar düzenlemiştir. Şube tarafından 1942 yılı Kasım ayında çekilmek üzere bir eşya piyangosu hazırlanmıştır. Piyangoda ödül olarak dağıtılacak eşyalar arasında radyolar her biri 100'er lira değerindeki saatler, elbiselik kumaş ve ayakkabılar bulunmakta olup bu piyango eşyasını satın almak için 5000 lira harcanmıştır (TY, 22 Eylül 1942).

Şubenin düzenlediği eşya piyangosu 03.11.1942 tarihinde öğleden sonra Halkevinde çekilmiştir. Bu çekilişteki hediyeler arasında Lorens radyo, kadın elbiseliği, yatak takımı, fotoğraf makinesi vs eşyalar bulunmaktadır (TY, 4 Aralık 1942).

Eşya Piyangosuna en fazla ilgiyi de köylü vatandaşlar göstermiştir. 5 Aralık'ta saat 14:00 da çekileceği duyurulan eşya piyangosu aksaklıklardan ötürü ancak saat 17:00'de çekilebilmiştir (TY, 9 Aralık 1942).

Halkevi fakir çocuklara yardım amacıyla onların sünnet törenlerini de zaman zaman yapmıştır. 22 Ağustos 1936 Cumartesi günü yardım amaçlı büyük bir sünnet düğünü yapılmasına da karar vermiş ve hazırlıklara başlamıştır (TY, 1 Temmuz 1936).

29.09.1945 Cumartesi günü de İzmit Halkevi bahçesinde fakir çocuklar yararına Kızılay Kurumu tarafından büyük bir sünnet düğünü düzenlenmiştir (TY, 15 Eylül 1945).

İzmit Merkeze bağlı Hereke kazasında da 1942 yılında Halkevi Sosyal Yardım Şubesinin düzenlediği bir sünnet düğünü yapılmıştır. Çamlı bahçede yapılan sünnet töreninde 24 tane çocuk sünnet edilmiştir. Ancak sünnet törenine yoğun ilgi olması sebebiyle istenildiği gibi bir düğün olmamıştır (TY, 20 Ağustos 1942).

Sosyal Yardım Şubesi tarafından fakirleri soğuktan korumak için yakacak yardımı da yapılmış olup bulunan kaynaklar ile fakir halkın kömür ihtiyacı karşılanmıştır. 25.01.1937 Pazartesi günü parti binasında Vali ve Parti Başkanı Hamit Oskay'ın Başkanlığı altında, fakirlere kömür verebilecek kaynakların belirlenmesi için bir toplantı

yapılmıştır. Bu toplantıya Belediye Başkan Vekili Galip Par, Türk Yolu Gazetesi Yayın Müdürü Rıfat Yüce, Kızılay Başkanı Doktor Nuri, Çocuk Esirgeme Kurulu Başkanı, Maarif Müdürü Kemal Armat, Parti İlçe Başkanı Salih Kalemci, Halkevi Sosyal Yardım Şubesi üyelerinden Şevki Göksel, tüccarlardan Muhittin Eren katılmıştır. Görüldüğü gibi toplantıda Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumlarından da yardım alınmıştır. Toplantıda İzmit'teki çeşitli kurum ve tüccarlar fakirlere kömür dağıtma konusunda söz vermişler ve bu sözün sonucunda (TY, 28 Ocak 1937). Çeşitli kurum ve tüccarların yardımları ile fakir halkı soğuktan korumak için 3500 kilo kömür dağıtılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143- 180). 600 aileye dağıtılan kömür miktarına bakıldığında, 4 nüfustan aşağı ailelere 40 kilo, 4 nüfustan fazla olanlara da 80 kilo kömür verilmiştir. Muhtaç ailelerin isimleri de mahalle muhtarlarından alınmıştır (TY, 11 Şubat 1937).

Sosyal Yardım Şubesinin girişimi ile 1942 yılı kış mevsiminde de fakirlere parasız odun, kömür dağıtılması kararı alınmıştır. Bu amaç için halktan para toplanmıştır (TY, 25 Ekim 1942). 1945 yılında da içerisinde fakir İzmitli halka kömür dağıtılmıştır (TY, 7 Şubat 1945).

Şube tarafından fakir ailelerin ihtiyaç durumuna göre yardımlar da yapılmıştır. 1942 yılında Derince'de de fakir olan Emine isminde bir bayan ikiz çocuk doğurduğu için bu anneye 20 liralık para yardımı ile bebekler içinde 4 metre basma, anne için bir çorap hediye edilmiştir (TY, 1 Ağustos 1942).

1944 yılı içinde de İzmit'teki bütün muhtaç okul öğrencilerine maddi yardım kararı alınmış ve ihtiyacı olan öğrencilerin belirlenmesi işi okul idarelerine bırakılmıştır. Halkevi Sosyal Yardım Şubesi bu amaçla Ortaokul Müdürlüğüne 75 lira, Kız Sanat Enstitüsü Müdürlüğüne 40 lira ve 6 İlkokul İdaresine de 30 liradan toplam 180 lira vermiştir (TY, 12 Nisan 1944).

İzmit Halkevi fakir öğrencilere para yardımının dışında öğrencilerin çalışabilmesi için de imkânlar sağlamıştır. Evinde ayrı çalışma odaları olmayan öğrencilere Halkevinin Kütüphanesi 18–24 arası ısıtılarak açık bulundurulmuştur. Böylece öğrenciler Halkevinin sıcak çatısı altında huzurla çalışmaktadırlar (TY, 4 Ocak 1944). Halkevinin sıcak çatısı altında huzurla çalışan öğrenciler, bu çalışma esnasında nöbetçi bir memurun gözetimi altında tutulmuşlardır (TY, 8 Ocak 1944).

İzmit'teki Yardım Sevenler Cemiyeti 19.07.1941 tarihinde Halkevi çatısı altında örgütlenmiştir. İlk olarak Ankara'da İnönü'nün Başkanlığında kurulmuş olan Yardım Sevenler Cemiyeti İzmit'te bayanların bir örgütlenmesidir. İzmit'teki açılışta konuşan Seniha Tekeli şunları söylemiştir “Türk istikbalinin sıhhi ve ırki temellerini biz kuracağız. Kimsesizlere ve yoksullara samimiyet ve şevkatimizin saadet dolu fevzini biz sunacağız” (TY, 22 Temmuz 1941). Cemiyetin amaçlarına baktığımız da Sosyal Yardım Şubesinden uzak olmadığı görülür.

3.2.1. Halkevi Polikliniğinin Açılması

Sosyal Yardım Şubesi tarafından fakir köylü hastaları tedavi etmek için 1933 yılında bir poliklinik açılmıştır. Köylünün polikliniğe nasıl başvuracağı konusunda köylüye bilgi de verilmiş, bu bilgilendirmelerin ardından tedavi için polikliniğine müracaat eden köylü ve fakir hasta sayısı artmıştır. Polikliniğe müracaat edenler arasında muhtaç bir durumda olanlara ilaçları parasız olarak verilmiştir (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 11–12). Bu ilgiye rağmen bu ilk dönem polikliniğinin ömrü uzun olmamış ve poliklinik kısa bir süre sonra kapanmıştır.

1937 yılı Ağustos ayı içerisinde Halkevi Sosyal Yardım Şubesi tarafından daha önce kapanan Halkevi Polikliniğinin yerine yenisi açılmak istenmiştir. Yeni polikliniği açabilmek için uzun süren çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar sırasında da iki sorunla karşılaşmıştır. Bu sorunlardan biri maddi, diğeri ise polikliniğe doktor bulma sorunudur. Poliklinikteki gerekli araç gereçler, polikliniğin döşenmesi, çalışanların maaşı gibi sorunlar maddi sorunu oluşturur. Sosyal Yardım Şubesinin 1937 yılı içerisinde sadece 500 lira olan bütçe ile bu ihtiyaçları karşılaması imkânsızdır. Bu nedenle Halkevi bu sorunu gidermek için Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumlarının da yardımlarını almıştır. Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu Halkevine yıllık 700 lira yardımda bulunarak poliklinik işine ortak olmuşlardır. Diğeri bir yardımı da Ticaret Odası yaparak bu oda kendi dairesinin gelirinin bir kısmını Poliklinik işinde kullanmak için Halkevine bırakmıştır.

Polikliniğin doktor bulma sorununu çözmek için de İzmit'teki yardım sever, yurtsever doktorlar bulunmuş ve bu doktorların haftada bir iki saatlerini bu polikliniklere ayırmaları sağlanmıştır. Polikliniğin açılmasında, düzenlenmesinde İzmit'te çalışan Doktor Ali Rıza'nın çok faydaları olmuştur. Ancak polikliniğin açılmasından kısa bir

süre sonra Doktor Ali Rıza Bey'in tayini Ankara'ya çıkmış, bu nedenle polikliniği düzenleme görevi Doktor Muzaffer'e bırakılmıştır (TY, 13 Ocak 1938).

Polikliniğin açılışı 14.08.1937 Cuma günü Ticaret Odasının alt katında büyük bir kalabalığın önünde yapılmıştır. Açılışta önce Halkevi Sosyal Yardım Şubesi Başkanı Dr. Ali Rıza Olguntürk kısa bir konuşma yapmış ve arkasından konuşan Vali Hamit Oskay bu işi düşünen ve onu uygulayan Halkevi, Kızılay ve Çocuk Esirgeme ve Ticaret Odası kurumlarına teşekkürlerini sunmuştur. Vali, poliklinikte çalışacak merhametli doktorlar sayesinde bu polikliniğin uzun ömürlü olacağını ifade etmiş ve konuşmasının ardından da makasla kurdeleyi keserek polikliniği halkın yararına açmıştır.

Halkevi polikliniğinde çeşitli alanlarda uzman olan doktorlar görev almıştır. Poliklinik için haftalık bir mesai programı düzenlenmiştir (TY, 19 Ağustos 1937).

Halkevi Polikliniği için düzenlenen haftalık mesai programı aşağıdaki gibidir:

Tablo 12: 1937 Yılında Halkevi Polikliniği İçin Düzenlenen Haftalık Mesai Programı

Muayene Günleri	Saatleri	Doktorun Adı	Bakılacak hastalıklar
Pazartesi	11-12	Dr. Nuri Necati	Mütenevvi(Türlü- çeşitli) hastalıklar
Pazartesi	13-14	Diş Doktoru Talat	Diş hastalıkları
Pazartesi	15-16	Dr. Operatör Sami	Mütenevvi hastalıklar
Salı	14-15	Dr. Ahmet	Mütenevvi hastalıklar
Salı	15-16	Dr. Refik	Kadın hastalıkları
Salı	16-17	Dr. Operatör Nail	Mütenevvi hastalıklar
Çarşamba	10-11	Diş Dr. Kamil	Diş hastalıkları
Çarşamba	13-14	Diş Dr. Talat	Diş hastalıkları
Çarşamba	14-15	Dr. Cemal	Mütenevvi hastalıklar
Perşembe	11-12	Dr. Raci	Dâhili hastalıklar
Perşembe	14-15	Dr. Sadi	Göz hastalıkları
Perşembe	15-17	Dr. Refik	Kadın hastalıkları
Cuma	13-14	Diş Dr. Talat	Diş hastalıkları
Cuma	14-15	Dr. Muzaffer	Mütenevvi hastalıklar
Cuma	15-16.30	Dr. Salih	Mütenevvi hastalıklar
Cumartesi	14-15	Dr. Şevket	Mütenevvi hastalıklar
Cumartesi	15-16	Dr. Sadi	Göz hastalıkları

Kaynak: BCA (490.01/988.827.1, Belge 143-180)

Yukarıdaki listeden de görmekteyiz ki, polikliniğin ilk açıldığı yıllarda uzman doktorlar poliklinikte görev almış ve bu doktorlar tarafından Polikliniğe başvuran fakir ve yoksul hastaların muayene ve tedavileri yapılmış, ayrıca gerekli görülen fakir hastaların ilaçları da parasız olarak verilmiştir. 1937 sonuna kadar poliklinikteki uzman doktorlar tarafından 504 hasta muayene edilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143-180). Yani poliklinik Ağustos ayında açıldığına göre 4 ay içinde ciddi sayıda hastanın muayene edildiği dikkati çekmektedir. 1938 yılı ilk altı ayında da 1352 köylü ve şehirli hasta vatandaş parasız olarak muayene ve tedavi edilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1). Yine 1938–1940 arası iki yıl içinde de poliklinikte 3128 hasta tedavi ve muayene edilmiştir (TY, 18 Haziran 1940).

1938 yılında klinikte görev alan dâhiliye, göz, kadın hastalıkları, diş doktorunun dışında kliniğe yeni olarak cerrah, kulak burun boğaz, bevliye, cildiye gibi konularda uzman olan doktorlar gelmiştir (TY, 14 Mart 1938). Bu kıymetli doktorlar Halkevlerinin amacını tam olarak anladıkları için emeklerinin karşılığı olarak hiç para almamıştır. Doktorlar için vicdanlarının rahat etmesi ve tedavi ettikleri binlerce hastanın minnet duyguları yeterli olmuştur (TY, 14 Mart 1938).

Gönüllü çalışan doktorların yanı sıra İzmit'te bulunmayan uzman doktorlar da para ile şehir dışından getirilmiştir. 1937 yılında Kültür Bakanlığının da aracılığı ile İstanbul'dan çocuk doktoru getirilmiş ve hasta çocuklar muayene ettirilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 143- 180). 1938 yılında da şube kendi bütçesinden ayırdığı para ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Kızılay'dan aldığı maddi yardımlar ile İstanbul'dan çocuk hastalıkları doktoru getirtmiştir. Bu doktor haftada bir gün İzmit Halkevi Polikliniğinde çocuk hastaların muayene ve tedavisini yapmıştır (BCA, 490.01/988.827.1). Bu da gösteriyor ki İzmit'te çocuk doktoru olmasa bile Halkevinin çabası ile doktor getirilmiştir.

1938 yılında İzmit'te bulunan devlet ve belediyelerden maaş alan İzmitli doktorlar da Halkevi Polikliniğinde ücretsiz olarak çalışmayı kabul etmişlerdir (TY, 18 Ağustos 1938). Bu da gösteriyor ki her geçen gün poliklinikte çalışan doktor sayısı artmaktadır.

Poliklinikte 1938 yılında her gün öğleden sonra uzman doktorlar tarafından 30–40 hasta bakılmış ve bu hastaların tedavileri yapılmıştır (TY, 14 Mart 1938).

1940 yılı içinde poliklinikteki revirde fakir halk ve köylü hastalar uzman doktorlar tarafından muayene edilmiş ve bu hastaların ilaçları Sağlık Müdürlüğü tarafından parasız olarak temin edilmiştir. Erzincan felaketzedelerine yapılan geniş yardımda da şube doktorlarının yardımları görülmüştür (TY, 18 Haziran 1940).

1940 yılında İzmit'teki askeri hastanenin uzman doktorları da belli günlerde kendi uzmanlık alanlarında fakir ve muhtaç hastaları Halkevi Polikliniğinde tedavi etmeyi kabul etmişlerdir (TY, 10 Aralık 1940). Bu doktorların isimleri ve uzmanlık alanları aşağıdaki listede verilmiştir.

Tablo 13: 1940 Yılında İzmit'teki Askeri Hastanenin Uzman Doktorlarının Halkevi Polikliniğinde Gönüllü Çalışacakları Günlerin Listesi

Süleyman Bey – Nahit bey	Pazartesi	Dâhiliye hastalıkları
Nedim Akün	Salı	Dâhili hastalıklar
Sirri Erkmen	Çarşamba	Harici hastalıklar
Suphi Yalçın	Perşembe	Cilt hastalıkları
Refik bey	Cuma	Kadın hastalıkları

Kaynak: TY(10 Aralık 1940)

Halkevi Polikliniği 1942 yılı Nisan ayına kadar günde bir iki saat açık kalmış, ancak bu tarihten sonra poliklinik sabahtan akşama kadar açık tutulmaya başlamıştır. Birçok değerli doktor büyük bir feragat ve insanlık duygusu göstererek hiçbir menfaat ve ücret gözetmeden bu poliklinikte bakım yapmayı kabul etmiştir.

1 Mayıs 1942 tarihinden itibaren Halkevi polikliniğinde uygulanan çalışma programı aşağıdaki şekildedir.

Çarşamba, Perşembe, Cuma günleri 10:00 – 12:00 arası ve Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, Cuma günleri 13:00 – 14:00 arası belediye doktoru Natic Yenen poliklinikte çalışma ve hastalara bakma görevini üzerine almıştır.

Pazartesi günleri saat 16:00 – 17:00 arası kadın hastalıkları uzmanı Dr. Kazım Arısan,

Salı günleri 13:00 – 15:00 arası kadın hastalıkları uzmanı Dr. Hasan Ömer Erim,

Çarşamba günleri 16:00 – 17:00 arası iç hastalıkları uzmanı Dr. İhsan Ekin,

Perşembe günleri 11:00 – 12:00 arası çocuk hastalıkları uzmanı Dr. Nasfiye Sayın,

Perşembe günleri saat 16:00 – 17:00 arası kulak-boğaz hastalıkları uzmanı Dr. Mustafa Pınar,

Cuma günleri saat 16:00 - 17:00 arası kadın hastalıkları uzmanı Dr. Zahide Giray hasta vatandaşların hiç para almadan bakım ve tedavisini yapmışlardır.

Poliklinik özellikle 1942 yılında yeni bir hız, yeni bir enerji ile çalışmış ve fakir, yardıma muhtaç hastaların yurtsever doktorların ilgisi, tedavisi ile dertlerine deva bulmuştur (TY, 2 Mayıs 1942). Sosyal Yardım Şubesinin başlıca görevi hastaları tedavi etmenin dışında bu polikliniğin aletlerinin arttırılması ve poliklinik teşkilatının tamamlanması olmuştur (TY, 2 Mayıs 1942).

Sosyal Yardım Şubesine bağlı olan doktorlar sadece poliklinikte hastalara bakmamış, okullara, köylere, hasta bakım evlerine gidilerek de sağlık taramaları yapılmıştır. 1934 yılında Sosyal Yardım Şubesi doktorları 1487 okul öğrencisi üzerinde sağlık taraması yapmış ve 768 çocukta hastalık bulmuştur. Ayrıca çocukların dişleri de kontrol edilerek fakir olan çocuklar ücretsiz olarak tedavi edilmiştir (TY, 9 Temmuz 1934). Şube daha sonraki yıllarda da uzman doktorlar ile okullardaki çocukların sağlık bakımlarını düzenli bir şekilde yapmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 242). Yani ülkenin geleceği olan çocukların sağlıkları ihmal edilmemiş, çocukların toplu halde bulunduğu okul ortamlarında sağlık taramaları yapılmıştır.

Sosyal Yardım Şubesi 1935 yılında da köyde ve şehirde bulunan fakir hastaları belli gün ve saatlerde poliklinik dışında hasta bakım evlerinde parasız tedavi ederek bu hastaların ilaçlarını da temin etmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 242).

Şube tarafından köylerdeki hastalarda ihmal edilmemiş, şubeye üye olan doktorlar Köycülük şubesinin gezilerine katılmıştır. 1936 yılında yapılan bu gezilerde çok sayıda köylü hasta muayene edilmiş ve bu hastaların ilaçları da parasız olarak temin edilmiştir. Ayrıca geziye katılan doktor tarafından da köylülere sağlıkla ilgili konuşmalar yapılmış ve köylünün temel sağlığını koruması hakkında basit bilgilerde verilmiştir. Doktorlar köyde açıkta bulunan hastalık yayan abdesthanelerin kaldırılmasını istediği gibi bu gezilerde köy suları da mikrop açısından kontrol edilmiştir. Köyde bu gezilerde daha uzun bir tedavi sürecine ihtiyacı olduğu anlaşılan hastalar İzmit'e getirilmiştir. Köylü ve

şehirli hastalardan da 225'inin Özel İdare Hastanesi polikliniğinde tedavileri yapıp ilaçları temin edilmiştir. Durumu daha ağır olan 37 hastanın da İstanbul'a sevk edilmesine de yardımcı olunmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 217-227).

Sosyal Yardım Şubesi doktorları yaptıkları konuşmaların dışında yazdıkları makalelerle de halkı aydınlatmıştır. Halkevi Sosyal Yardım Şubesi doktorlarından Celal Pırıldar 1936 yılında her hafta düzenli olarak Türk Yolu Gazetesinde sağlıkla ilgili makale yayınlamış, bu suretle İzmit halkı ve köylülerini bilgilendirmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 217-227).

3.2.2. Sosyal Yardım Şubesinin Kurduğu Nüfus Kumbaraları

Sosyal Yardım Şubesi tarafından 06.04.1942 tarihinde geniş çaplı bir yardım başlatılmıştır. Bu yardım ile fazla çocuklu ve geçim sıkıntısı içerisinde bulunan ailelere yardım etmek amaçlanmıştır. Halkevi 30 Mayıs'ta güzel bir törenle bu yardım hareketine başlamayı hedeflemiştir. Bu yardım için geniş esaslara göre hazırlanan bir talimatname belirlenmiştir. Talimatname aşağıdaki gibidir:

“Nüfus Kumbaraları Talimatnamesi

1- Halkevi Sosyal Yardım Şubesinin çalışma planında, muhtaç ailelere yardım ve nüfusumuzun arttırılmasını teşvik vazifesi de bulunduğundan Komite, İzmitte asgari altı çocuklu annelere bankada bir tasarruf hesabı açacak ve birer kumbara alacaktır. Halkevinden bu maksatla alınan kumbaralara (Nüfus Kumbarası) denilecektir.

2- Nüfus Kumbarası, fazla çocuklu ailelerin desteği olacak, kara günlerini aydınlatacak, daralan ailenin imdadına yetişecek, doğum, tahsil ve diğer zaruretler karşısında bir güven kaynağı olacaktır. Nüfus Kumbaraları aile fertlerini birbirlerine daha çok bağlayacak, aileyi tutumlu olmaya alıştıracak, emniyet duygusunu arttıracaktır.

3- Nüfus Kumbaraları Halkevi Sosyal Yardım Şubesinden asgari altı çocuklu annelere verilir ve tasarruf hesabı anneye tahsis edilir (Şu kadar ki; alakalı makam ailenin altı çocuklu olduğunu ve yardıma muhtaç bulunduğunu bildirmiş olacaktır. Bu kayıt muvakkattir. Nüfus kumbaralarının şümullenmesi istihdaf edildiğinden ileride bu kaydın kaldırılması düşünülmektedir) Çocukların üvey olmasında bir mahzur yoktur.

4- Nüfus kumbaraları Halkevi sosyal yardım komitesinin kararıyla verilir

5- Bu nüfus kumbaralarının beslenmesi işi Halkevi sosyal yardım şubesinin daima göz önünde bulunduracağı işidir. Nüfus kumbaraları:

a) Halkevi Sosyal Yardım Şubesi bütçesinden ayrılacak tahsisatla,

b) Sosyal Yardım Şubesinin muhtelif gelirlerinden ayracağı hissesi ile,

- c) Nüfus Kumbaraları hesabına kabul edilecek teberrularla,
- d) Diğer cemiyet, müessese ve temin edilebildiği takdirde resmi makamların yardımlarıyla,
- e) Kumbara doğruca anneye verileceğinden ailenin mümkün olan tasarrufiyle beslenecektir.
- 6) Halkevi tarafından Nüfus Kumbaraları hesabına temin olunan paralar doğruca bankadaki tasarruf hesaplarına yatırılır. Kumbaralar hesabına yatırılan para miktarları halkevinden alakalı annelere bildirilir.
- 7- Anneye verilen Kumbaralara aile tarafından dolduruldukça anne tarafından bankadaki tasarruf ehsabı üzerine yatırılır.
- 8- Halkevi Sosyal Yardım Şubesi Nüfus Kumbaraları için temin edeceği paraları açtığı tasarruf hesaplarına çocuklara adedini nispet tutarak dağıtır. Ancak herhangi bir müessese, makam ve ya şahıs, yardım ve bağışta kumbarayı tahdit veya tayin ederse, bu yardım ve bağış doğruca hesaba yatırılır.
- 9- Nüfus Kumbaralarının ve tasarruf hesaplarının ihtiva ettiği para tamamen alakalı anneye aittir. Halkevi Sosyal Yardım Şubesinin bu para ile hiçbir alakası yoktur. Sosyal Yardım Şubesi yalnız bu paraların israf edilmemesi ve yerine sarf edilmesiyile alakalıdır. Sarfiyatı kontrol hakkını haizdir.
- 10- Paranın zamanında ve yerinde sarf olunması ve israfa uğramaması için bankadan anneye yapılacak tediyeler Sosyal Yardım Şubesinin müsaadesiyle olacaktır. Paraya ihtiyaç hisseden anne Halkevi sosyal yardım şubesine müracaat edecek, bu müracaatı komite tarafından hemen tetkik olunacak, ihtiyaç takdir ve verilecek para miktarı tayin edilecektir.
- 11- Kumbara ve tasarruf hesabının sahibi ölürse bu haklara aileye yeni gelecek anne malik olacaktır. Bu aralıkta çocuklara en iyi bakacak yakınlarından biri Sosyal Yardım Komitesi kararıyla kumbara ve tasarruf hesabına muvakkat sahiplik yapar.
- 12- Bankadaki tasarruf hesapları ilgili annelere tahsis edilmiş olarak komite emrinde bulunur. Her kumbaranın bir numarası olur. Ancak Komite kararıyla bu hesaptan para verdirilir. Halkevi hiçbir maksadla kumbara hesaplarından geri para alamaz. Bir hesaptan diğerine asla nakil yapamaz. Banka senede bir defa halkevine ve alakalı anneye hesap durumu bildirir.
- 13- Nüfus kumbaralarına Halkevi sosyal yardım şubesinin alakası, ailenin ve çocuklarının ihtiyaç durumlarına göre ihtiyaçlarını devam ettiği müddetçe baki kalır.
- 14- Ailenin üç çocuğu iş sahibi olunca veya evlenince, yahud ta kayıp olunca Halkevi sosyal yardım şubesi tasarruf hesabındaki mevcudu anneye vererek o hesaptaki alakasını keser.
- 15- Annenin kumbara yolu ile tasarruf hesabına verdiği para bağış sayılır.
- 16- Anne, sosyal yardım şubesinin yukarıdaki şartlarını kabul ve riayet etmekle mükelleftir.
- İzmit Halkevi idare heyetinin 27.4.1942 günlü toplantısında bu talimatname aynen tasvip olunmuştur.”

Sosyal Yardım Şubesi bu yardım ile fazla çocuklu muhtaç durumdaki annelere bankada bir tasarruf hesabı açacak ve bu hesabı türlü kaynaklar bularak besleyecektir. Bu tasarruf hesabına bağlı olarak anneye de bir kumbara verilecek bu sayede aile tutumlu olmaya da alıştırlacaktır. Doğum, ölüm, düğün, hastalık herhangi bir acil ihtiyaç durumunda anne Halkevine müracaat edecek, Halkevi bu müracaatı izleyerek gerekli olan parayı anneye ödemesini bankaya bildirecektir. Bu tasarruf hesabındaki para tamamen anneye ait olacak, ancak israf edilmemesi için harcama Halkevinin onayıyla yapılacaktır.

Sosyal Yardım Şubesinin bu hareketinin fakir vatandaşlar için bir güven kaynağı oluşturması beklenmiştir. Nüfus Kumbaraları Talimatnamesinin büyük ölçüde uygulanması ile memleket'te gerçek bir yardım hareketinin kurulmasını sağlayabileceği gibi bu yardımla çok çocuklu anneler de desteklenmiş olacaktır. 30 Mayıs Cumartesi günü Halkevinde yapılacak törenle İzmit'in her mahallesinden birer ve Selüloz Sanayi Kurumundan bir olmak üzere toplamda 14 çok çocuklu ve muhtaç annelere kumbaralar verilecek ve Halkevi tarafından tasarruf hesapları açılacaktır. Bu yardım hareketine Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay ve Belediye de nakdi para yardımında bulunmuştur (TY, 21 Mayıs 1942).

Yarımda bulunulan annelerin her birinin en az 6-7 tane çocuğu vardır. Sosyal Yardım Şubesinin ayırdığı ödenekler, Çocuk Esirgeme Kurumu, Belediye ve Kızılay'ın kattığı paralardan oluşan toplam para fazla çocuklu annelere açılan tasarruf hesaplarına Halkevi tarafından yazdırılmıştır. 30 Mayıs'ta çok çocuklu annelere ve davetlilere kumbara konusu açıklanmıştır. Halkevi Sosyal Yardım Şubesinin açtığı 14 Tasarruf Hesabı şehirdeki bütün çok çocuklu annelere yeni hesaplar açmak suretiyle artırılabilecektir. Bu ilk yardım hareketi yurtda da ilgi ile karşılanmıştır (TY, 30 Mayıs 1942).

Tasarruf hesapları kumbarası 30.04.1942 tarihinde Halkevinde yapılan güzel bir törenle sahiplerine verilmiştir. Saat 16:00'de başlayan törende Vali Yardımcısı Vehbi Berk Halkevinin bu imrenilecek ve örnek olunacak girişimini veciz sözlerle övmüş ve sözü 1942 yılı Aralık ayında Halkevi başkanı olacak olan avukat Sedat Pek'e bırakmıştır.

Sedat Pek'in Türk Yolu Gazetesinde yer alan konuşması şu şekildedir:

“Dünyada anne olmak fazilet payesinin en yükseğine erişmektir. Bir çocuk annesi olmanın fazileti ölçüye sığmaz. Altı, yedi çocuk annesi olmanın büyüklüğünü artık siz düşünün. Her biri birer fazilet ve feragat abidesi olan on dört çocuklu anne adına kurulan bu törende hazır bulunmak hepimiz için bir şeref ve iftihar vesilesidir.

Atatürk vatandan sonra dünyada en çok annesini severdi. Atatürk’ün anası, anne olmasaydı biz atasız kalırdık. Hepimiz anamızı çok severiz. Ve ona hürmet ederiz. Düşünün analık ne büyük şey”.

Nutuk bittikten sonra annelere Tasarruf Kumbaraları verilmiş ve her anne uzun uzun alkışlanmıştır. Törenden sonra davetlilere çay ikram edilmiştir (TY, 31 Mayıs 1942).

3.2.3. Sosyal Yardım Şubesinin Açtığı Kurslar

1940 yılında şube tarafından gönüllü hastabakıcılık kursu Halkevi okuma salonunda açılmıştır. Açılan gönüllü hastabakıcılık kursuna 46 bayan katılmıştır. Bayanlar bu kursa katılmaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. İkinci dönem kursun daha kalabalık olması beklenmektedir (TY, 14 Haziran 1940).

Gönüllü Hastabakıcılık Kursunun ikinci kez 15 Eylül 1940 tarihinde açılması kararı alınmıştır. Bu derslerin teorik kısmının her gün saat 15-17 arası halkevinde yapılacağı duyurulmuştur. Uygulamalı kısım ise her hafta Salı-Cuma günleri saat 9:00’da askeri hastanede yapılacaktır. Kurs iki buçuk ay sürecektir. Kurs sonunda kurs katılımcılarına teorik ve uygulamalı olmak üzere iki sınav yapılacaktır. Başarılı olanlara diploma verilecektir. Bu diploma sahipleri yardımcı hemşire olarak çalışabilecektir. Kursu maksimum 50 kişi katılabilecektir (TY, 23 Ağustos 1940).

Gönüllü hastabakıcılık kursunun üçüncüsünün İzmitli yurtsever bayanlar için 15.12.1941 tarihinde İzmit askeri hastanesinde başlayacağı duyurulmuştur. Kurs 2, 5 ay sürecektir. Kursta başarılı olanlara kurs bitiminde diploma verilecektir. Kursu katılmak isteyenlerin İzmit askerlik şubesine müracaat etmeleri istenmiştir (TY, 10 Aralık 1940).

Genel olarak baktığımızda İzmit Halkevinde Sosyal Yardım Şubesi, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi hayır kurumlarının çalışmalarını destekleyerek birlikte iyi başarılar elde etmişlerdir. Sosyal Yardım Şubelerinin Çalışmalarına hayırsever vatandaşlarda katılarak yardımlarda bulunmuşlardır. Ayrıca şube temsil, sinema, konser gibi yollarla temin edilen gelirlerle de faaliyetler göstermiştir. Sosyal yardım alanında yapılan yardımlar bilhassa bu hususlarda dikkati çekmektedir: muhtaç ailelere ve

fakirlere para, yiyecek, sıcak öğle yemeği, çamaşır, okul araç gereci, parasız hasta muayene ve tedavisi gibi (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1943, 1944:9).

3.3. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 79. maddesinde şubenin açılma amacı şu şekilde ifade edilmiştir. “Halkın bilgisini yükseltecek her türlü okutma ve yazdırma yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamak ve korumak maksadile Halkevlerinde (Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi) açılır.”

80. maddede Şubenin açacağı dershaneler ve kurslar önem sırasına göre aşağıda sıralanmıştır:

- a) Türkçe okuyup yazma kursları,
- b) Fizik, kimya gibi müspet ilimlerin herkesin bilmesi lazım gelen kısımların uygulanması ile, dikiş, nakış, ütü, şapkacılık, çiçekçilik, mahalli ihtiyaç ve imkanlara göre muhasebe, bağcılık, arıcılık, motorculuk ve elektrik v.s. gibi pratik hayat sahasına giren kurslar,
- c) Ehliyetli öğretici bulunup da öğrenmeye hevesli talipler çıkarsa yabancı dil kurslarının, ceza evlerine A, B fıkralarında kursların açılması çareleri aranır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940:23).

İzmit Halkevinde de Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi açılışından itibaren İzmit’in sosyal ve kültürel hayatında devam eden faaliyetleriyle önemli bir yer almıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 242-243). Şube açtığı kurslarla halkın eğitimine katkıda bulunmuştur.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi 1933 yılında Köycülük Şubesi ile ortaklaşa çalışarak köy muhtarları için bir kurs açmıştır. Bu kursa 96 köy muhtarı katılmış, muhtarlara önemli konular üzerinde üç gün süren dersler verilmiştir. Muhtarların İzmit’te kaldıkları üç gün sürece barınma ihtiyaçları da Halkevi tarafından karşılanmıştır.

Köy muhtarlarına ders verenlerle, verilen derslerin konuları şu şekildedir:

Tablo 14: 1933 Yılında Halk Dershaneleri Ve Kurslar Şubesi Tarafından Köy Muhtarlarına Verilen Kursların Konu Listesi

Belediye Reisi Kemal Bey	Köy Temizliği
Sihhat Müdürü Hıfzı Bey	Köy Sağlığı
Baytar Müdürü Ziya Bey	Hayvan Bakımı
Ziraat Müdürü Mahut Bey	Fenni Ziraat Usulü
Maarif Müdürü Ekrem Bey	Yurt Bilgisi
Mektupçu Tevfik Bey	Köy Kanunu
Büro başkanı H. Medih Bey	Hukuki İşler
Tapu müdürü Hüsamettin Bey	Tapu İşleri
Avukat Ali Sedat Bey	Umumi İşler

Kaynak: BCA (490.01/905.535.1, Belge 12)

Belgelerde ifade edildiğine göre muhtarlar bu kurslardan çok yararlanmışlar ve bilmedikleri birçok şeyi burada öğrenmişlerdir. Verilen bu kurslar bir kitap halinde toplanmış ve her köyün okuma odasına bu kitaplardan bir tane ücretsiz olarak verilmiştir.

1934 yılında şube tarafından Yabancı Dil, Hesap ve Usulü Muhasebe ve Yazı makinesi kursları da açılmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 12).

Halkevinde en çok açılan kurslardan biri yabancı dil kursu olmuştur. Açılan bu kurslara yoğun ilgi olmuş, ayrıca kurs açılmadığı dönemlerde de halk zaman zaman kurs açılması talebinde bulunmuştur. Bu kurslara öğretmen, memur, subay gibi eğitimli kişilerin katıldığı görülür. 05.12.1934 tarihinde Halkevinde İngilizce Kursu açılacağı Türk Yolu Gazetesinde ilan edilmiştir. Kurs bilenler ve bilmeyenler olarak iki gruba ayrılmıştır. Bilenler Pazartesi 18-19 arası Çarşamba 17:30-18:30 arası kursa katılmışlardır. Bilmeyenler ise Salı günü 17:30-18:30 arası Çarşamba günü 18:30-19:30 arası olmak üzere haftada iki saat ders almışlardır (TY, 6 Aralık 1934).

Şube 1935 yılı içinde Dil ve Edebiyat Şubesiyle ortaklaşa bir Fransızca kursu açmayı da planlamıştır. Ve planlanan kurs Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin desteği ile Halkevi salonunda açılmıştır. 15 kişinin katıldığı kursun eğitim saatleri Pazartesi ve Salı

günleri saat 20:00 – 21:00 arası bir saat olup, kurs öğretmeni ortaokulda Fransızca öğretmeni olan Naciye Göksel'dir.

İngilizce derslerine ise bir önceki yıl devam edenlerle birlikte 35 kişi katılmıştır. Bilenler ve bilmeyenler olmak üzere iki gruba ayrılan kursta 161 İngilizce dersi Halkevi salonunda verilmiştir. Kurs haftada üç gün olup, dersleri ortaokulda İngilizce öğretmeni olan Sabiha Hanım vermiştir (TY, 1 Nisan 1935). İngilizce kursu yaz dönemi bitiminde de yeni başlayanlar ve devam edenler şeklinde iki şube halinde devam etmiş ve bu derslere öğretmen, memur ve subaylar katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 242-243).

1936 yılında da İngilizce ve Almanca olmak üzere iki yabancı dil kursu daha açılmıştır. Kurs bilenler ve bilmeyenler şeklinde iki grup halinde açılmıştır. İngilizce kursuna 24 kişilik Almanca kursuna da 41 kişilik katılım olmuştur. Dersler Ortaokul İngilizce öğretmeni Sabiha Hanım ve Matematik öğretmeni Faik Bey tarafından verilmiştir. Ders dönemi beş ay süre ile devam etmiş dönem boyunca İngilizce dersine 52 Almanca dersine 36 kişilik katılım olmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 228-217).

İngilizce kursunun saatleri şu şekilde belirlenmiştir: Bilmeyenler: Salı ve Cuma günleri 17:00 – 18:00 arası, bilenler: Salı ve Cuma günleri 18:00 – 19:00 arası dersler yapılacaktır (TY, 25 Ekim 1935).

Almanca kursunun saatleri şu şekilde belirlenmiştir: Bilenler kursu Çarşamba günü saat 17:30'dan 19:00'a kadar, bilmeyenler kursu da Perşembe günü saat 17:30'dan 19:00'a kadar dersler yapılacaktır (TY, 18 Mart 1936).

1937 yılında da bilenler ve bilmeyenler için ayrı olmak üzere iki İngilizce kursu açılmıştır. Yıl içinde 43 öğrenci bu kurslara katılmıştır. (BCA, 490.01/988.827.1 Belge 143, 181).

1938 yılında da Futuhat Hanım tarafından bir İngilizce kursu verilmiştir (Belge 988.827.1). Kış dönemi içinde İngilizce, Almanca ve Fransızca lisan kursları açılması kararlaştırılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

Her sene olduğu gibi 1939 yılı içerisinde İngilizce ve diğer kursların açılmasını isteyen birçok genç Türk Yolu Gazetesine müracaat edip bu isteklerinin gazetede yayınlanmasını istemiştir. Gazetede bu istekler yayınlanmıştır (TY, 16 Şubat 1939).

Halkevinde 1943 yılında İngilizce, Fransızca ve Türkçe kursları açılacağı duyurulmuştur. Her üç derste hiç bilmeyenlere ve yeni başlayacaklara özeldir. Bundan sonra Halkevinde bu üç kursun aralıksız bir şekilde devam edeceği de ifade edilmiştir (Yİ, 29 Ocak 1943).

1944 yılında açılan İngilizce ve Fransızca kurslarına baktığımız zaman;

a). Ortaokul İngilizce öğretmeni Şayeste Ermen tarafından 1944 yılının ilk İngilizce kursu verilmiştir. Bu kursa devam eden talebe ve gençlerin çoğu başarı göstermiştir.

02.10.1944 tarihinden itibaren de ikinci İngilizce kursu açılmıştır. Az çok İngilizce bilen gençlerle birinci devreyi bitirmiş öğrenciler bu kursa devam etmişlerdir.

b) İlk Fransızca kursu Ortaokul Fransızca öğretmeni Bern Balisoy tarafından okutulmuş, kursa devam eden öğrenci ve gençlerin çoğunluğu başarılı olmuştur.

Ağustos – Eylül aylarında tekrar açılan (ikinci Fransızca kursu) uzun yıllar Fransa’da eğitim gören İbrahim Özçopur tarafından verilmiştir. Kursa devam eden öğrenci ve gençler sınavlarda başarılı olmuştur.

02.10.1944 tarihinden itibaren (üçüncü Fransızca kursu) da açılmıştır. Az çok Fransızca bilenlerle ikinci devreyi bitirenler bu kursa devam etmişlerdir.

Bu kurslara devam eden öğrencilerin günden güne bilgisinin arttığını, sınavlardaki başarılarını görmek İzmit Halkevini de sevindirmiştir.

Türk Yolu Gazetesindeki bir haberde Halk Dershanesi ve Kurslar Kolu Başkanı Nuri Özdoğan şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bu çok önemli ve kültürel ödevin milli hamlesinde tam bir muvaffakiyet gösteren Türk talebesinde ne kadar iftihar etsek gene azdır. Şüphesiz ki bu ulusal ve ideal hız, yurdumuz, neslimiz ve aziz cumhuriyetimiz için genel bakımdan en büyük ve en verimli bir kazanç kaynağı olmuştur.

Halkevimiz: milli benliğini gurur ve karakterini her şeyden yüksek ve muhterem tutan münevver ve idealist Türk gençliği ile daima iftihar eder ve şeref duyar” (TY, 15 Ekim 1944).

İzmit Halkevinde 1945 yılında açılan İngilizce kursu bir yıl aralıksız olarak devam etmiştir. Öğrencilerin bu kursta başarılı olmasında öğretmen Şayeste Erman'ın büyük katkıları olmuştur (TY, 25 Mayıs 1945).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından Türkçe okuma yazma kursları da açılmış olup bu kursların amacı İlkokul çağı dışında kalan halka Türkçe okuma yazmayı öğretmek bu kişilerin memleket bağlarını kuvvetlendirerek işlerinde ve hayatın türlü meselelerinde daha verimli olmalarını sağlamaktır. Verilen kurslar hiç okuma yazma bilmeyenler ve bildiği kadarını ilerletmek veya unuttuklarını tazelemek isteyenler için iki grup halinde verilmiştir. Kurslar Halkevi, Halkodaları şehir kasaba ve köylerde açılabilirdiği gibi ayrıca Halkevleri iş topluluklarında, fabrikalarda, devlet işletmelerinde ve cezaevlerindeki yurttaşlardan bir kursa yetecek kadar okuma ve yazma bilmeyenlerin buldukları yerlerde yetkili müdürlerle görüşerek okuma yazma kursları açılmıştır (CHP Halkevleri ve Halkodaları Türkçe Okuma Yazma Kursları İçin Kılavuz, 1946:7).

İzmit Halkevi tarafından da cezaevindeki mahkûmlar içinde okuma- yazma kursları açılmıştır. Cezaevindeki mahkûmlar kaderlerine terk edilmemiş onlara doğru yolu gösterebilmek için eğitim faaliyetlerine onlarda katılmıştır. Bu amaçla 1937 yılında şube üyelerinden bir kişi haftanın belli gününde cezaevine giderek gazete, kitap ve dergi götürerek mahkûmlarla konuşmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143, 180).

1938 yılında İzmit Cezaevindeki vatandaşlar için okuma- yazma kursu açılmıştır. Cezaevindeki hapis vatandaşlara verilen okuma-yazma derslerine 56 kişi devam etmiş kurs sonunda yapılan sınavda 52 kişi başarılı olmuştur. Kurs öğretmeni Zeki Bey tarafından verilen derslerde başarılı olan öğrencilerin diplomaları törenle verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

İzmit Halkevi tarafından 1942 yılında da İzmit Ceza Evinde Okuma – Yazma kursu açılmıştır. Kursun öğretmenliğini Ulugazi İlkokulu öğretmenlerinden B. Necati Deruh yapmıştır. Cezaevindeki mahkûmlar bu kursun açılmasından memnun kalmışlardır (TY, 13 Mayıs 1942). 2, 5 ay süren kursun sonunda başarılı olan 50 mahkûma törenle diplomaları verilmiştir. Törende cezaevi müdürü Hamdi Doğu yardımcısı B. Seyfi, Ulugazi Okulu Başöğretmeni Maarif Müfettişi ve birçok önemli kişi bulunmuştur (TY, 22 Temmuz 1942).

Cezaevindeki mahkûmlar arasında 1944 yılında okuma – yazma az bilenlerle hiç bilmeyenler için Aralık ayında bir kurs açılmak istenmiştir. Bu kursun haftada üç gün öğretim vermesi planlanmıştır (TY, 15 Ekim 1944).

1944 yılı Aralık ayında da Cezaevinde açılan okuma yazma kursu ile (Türkçe-Matematik) kursu öğretimi 1945 yılı Mart ayı içinde son bulmuştur. 22.03.1945 Perşembe günü de sınavları yapılmıştır. Sınavlarda bir savcı, iki savcı yardımcısı, bir yargıç ve Halkevi Dershane ve Kurslar Başkanı gözetmen olarak hazır bulunmuştur. Günün kültürel ve tarihsel bir hatırası olarak müdürlük dairesinde mahkûmlarla topluca bir fotoğraf çektirilmiştir. Ayrıca Nuri Özdoğan tarafından mahkûmlara kısa ve etkili bir konuşma yapılmıştır. Dört aydır ders görenlerin sayısı 72 iken bazılarının ceza sürelerini tamamlayıp çıkmaları bazılarının da başka cezaevlerine nakledilmesi sonucunda Türkçe ve Matematik sınavına 40 mahkûm girmiştir. Bunlarında 28'i başarılı olmuştur. Başarılı olanların listeleri Eğitim Müdürlüğüne, adliyeye ve Halkevi Başkanlığına sunulmuştur. Diplomaları Eğitim Müdürlüğü tarafından verilmiştir.

1 Nisan 1945 tarihinde de Cezaevi ve İnhisarlar Başmüdürlüğünde ikinci bir kursun açılmasına karar verilmiştir (TY, 28 Mart 1945).

1949 yılı içinde Dershaneler ve Kurslar Şubesinin cezaevinde açtığı okuma – yazma ve hesap kursları 3 ay devam etmiştir. Kursu ilk başta 60 kişi kayıtlı iken cezalarını dolduranlar, ıslah evlerine gönderilenler ve sanıklardan suçu olmadığı gerçekleşerek çıkarılanlar dolayısıyla 33 kişi sınavlara girmiştir. 33 kişinin sınavları kurs öğretmeni Hamdi Yılmaz ve Kurs Başkanı Nuri Özdoğan ve Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gönderilen Başöğretmen Naci Taşpınar önünde yapılmıştır. Bunlardan 26 kişi okuma – yazma ve hesaptan başarılı olmuştur. Önceki yıllarda da bu kültürel görevi başarıyla yerine getiren Hamdi Yılmaz Oktay 1949 yılında da üstün başarı göstermiştir. Öğrencilerin sadece 7 tanesi başarılı olamamıştır. Bu 26 kişinin diplomaları düzenlenerek Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulmuştur. Sınavlar sonunda kurs başkanı, lise Türkçe öğretmeni Nuri Özdoğan etkili ve heyecanlı bir konuşma yapmıştır. Türk Yolu Gazetesi H. Yılmaz Oktay'ı tebrik ederken Halkevinin kültür yolundaki azimli hamlelerini gazetemiz sevgi ve saygı ile karşılıyor diye ifadeler kullanmıştır (TY, 17 Ağustos 1949).

Cezaevindeki kursların dışında Halkevi tarafından İzmit halkı içinde okuma yazma kursları açılmıştır. 1940 yılında İzmit Halkevinde Passif Okuma Kursu açılmıştır. Bu kursa da halkın yoğun ilgisi olmuştur (TY, 17 Haziran 1940).

1940 yılı Aralık ayında Türk Yolu Gazetesinde verilen ilanda İzmit Halkevinde açılacak olan Türkçe okuma yazma kurslarına katılmak isteyenlerin birer fotoğraf ile Halkevine müracaat etmeleri istenmiştir (TY, 10 Aralık 1940). Halkevinde açılacağı duyurulan Türkçe kursundaki derslere 1941 yılı Ocak ayında başlanmıştır. Ortaokul Türkçe öğretmeni Nuri Özdoğan dersleri vermiştir. Kursa 40 öğrenci katılmıştır (TY, 4 Şubat 1941).

1942 yılı Mayıs ayı içinde halka da Türkçe, Okuma-Yazma kursu açılmıştır. Kurs haftada üç gün sürmüştür ve ders saatleri 20:00 – 21:00 arasındadır. Ayrıca bayanlar içinde ayrı olarak okullardan birinde Türkçe Okuma – Yazma kursu açılması düşünülmüştür (TY, 30 Mayıs 1942).

1944 yılında Halkevinde de ilkokula devam edemeyen ve çalışmak zorunda bulunan bayan-erkek, işçi-çırak gibi vatandaşlar için akşam Türkçe kursları açmayı kararlaştırmış ve gerekli hazırlıkları yapmıştır.

Açılacak olan kursların haftanın iki gününde (Pazartesi – Cuma) saat 17:30’dan 18:30’a kadar devam etmesi planlanmıştır. Halkevi Dershanesinde açılacak ve 1.2.1944 den itibaren başlayacak olan kurslara katılmak isteyen halkın Halkevine başvurup kayıt yaptırması istenmiştir (TY, 25 Kasım 1944).

1944 yılında hiç okuma yazma bilmeyen yurttaşlara Türkçe kursu verilmiştir. İnhisarlar Baş müdüriyeti emrinde çalışan okuma yazma bilmeyen kız, erkek, tütün amelesine ortaokul sekreteri Hadi Yılmaz Oktay tarafından üç ay ders verilmiş sınavları yapılmış ve başarı gösterenlere törenle diplomaları verilmiştir. 16.10.1944 tarihinden itibaren de ikinci Türkçe kursu öğretime başlamıştır (TY, 15 Ekim 1944).

Ayrıca 1945 yılında Halkevinde ilkokula gidemeyen işçi çocuklar içinde bir gece kursu açılma kararı alınmıştır (TY, 28 Mart 1945). Bu çocukların bu kurslar sayesinde okuma yazmayı öğrenmeleri sağlanmıştır.

1942 yılı Mayıs ayı içinde halka da Türkçe, Okuma-Yazma kursu açılmıştır. Kurs haftada üç gün sürmüştür ve ders saatleri 20:00 – 21:00 arasındır. Ayrıca bayanlar içinde ayrı olarak okullardan birinde Türkçe Okuma – Yazma kursu açılması düşünülmüştür (TY, 30 Mayıs 1942).

01.02.1943 Cumartesi günü Halkevinde Matematik Kursu açılmıştır. Dersler Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri saat 16:30'dan 17:30'a arası yapılmıştır (TY, 30 Ocak 1943).

1944 yılında İlkokulu bitirmiş ve ortaokulu okuyan gençlere Matematik ve Fen derslerinden (Matematik, Fizik, Kimya) kursları verilmiştir. Ayrıca aynı öğrencilere (İngilizce – Fransızca) kursu da verilmiştir.

Matematik ve Fen kurslarından; Matematik, Aritmetik, Geometri, Cebir dersleri, eski lisan Matematik öğretmenlerinden il iktisat bürosunda görevli Hamdi Ozantürk tarafından Temmuz ve Ağustos aylarında haftada üç gün Ortaokul öğrencilerinden yazılı, sözlü ve bütünleme sınavlarına girecek öğrencilere ve gençlere ders verilmiş. Bu gençlerin sınavlarında yüksek derecede başarı elde edilmiştir.

(Fizik, Kimya) dersleri İbrahim Özçopur tarafından aynı öğrencilere ve gençlere haftada üç günden iki ay ders verilmiştir. Sınavlara giren bu gençlerde çoğunlukla başarılı olmuşlardır (TY, 15 Ekim 1944). Türk Yolu Gazetesinde de İbrahim Özçopur bu güzel ve feragatli hizmetinden ötürü takdir ve tebrik edilmiştir (TY, 13 Eylül 1944).

1945 yılı içerisinde yine Fransızca, Matematik, Fizik ve Kimya kursları da açılması düşünülmüştür (TY, 28 Mart 1945).

1937 yılı içinde bilenler ve bilmeyenler için ayrı olmak üzere bir daktilo kursu açılmıştır. Daktilo kursuna 33 öğrenci devam etmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143, 180). 1938 yılında da Daktilografi kursu açılmıştır. Yapılan derslere kırk iki kişi devam etmiş ve yapılan sınavda bunların yirmi dördü başarılı olmuştur. İkinci bir daktilo kursunun da kış döneminde açılmasına karar verilmiştir. Dersler Semiha Hanım tarafından verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

Halkevinde bayanlar içinde 1937 yılı içinde dikiş, pasta yemek ve diğer ev işleri kursları da açılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 143, 181).

Hava ve zehirli gaz saldırılarından korunma bilgisini ilgilere öğretmek için İzmit'teki Necati Bey Okulunda 1 Şubat 1936 tarihinde kurs vermeye başlanmıştır. Kursun 1 ay süreceği duyurulmuştur. Kurs her gün öğleden sonra 13:00 – 14:00 arası 14:00 – 16:00 ve 16:00 – 17:00 arası olmak üzere 3 grup olarak yapılmıştır. Kursta Yüzbaşı Nuri Doktor Feyzi ve başöğretmen Kamuran tarafından uygulamalı tecrübeleri anlatan faydalı konferanslar verilmiştir. Bu konferanslarda kendilerine tebligat yapılanların dışında isteyen herkes katılabilmektedir (TY, 4 Şubat 1936).

Halkevi salonunda 1937 yılında halkın zehirli gazlara karşı korunması ve tayyare haber verme kursları açılmıştır. Bu kurslarda 24 ders verilmiş ve kurslara 480 kişi katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 144, 181). 1938 yılında da Zeyullah Özgen tarafından Zehirli gaz ve korunma çareleri isimli bir kurs verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

Önemli ve kültürel ödevler ile görevlendirilen bu kol 1944 yılı Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül aylarında açtığı kursları başarılı bir şekilde sona erdirmiştir. Halk Dershaneleri ve Kurslar Kolu Başkanı Nuri Özdoğan Türk Yolu Gazetesinde yayınladığı yazıda şube tarafından 1944 yılında açılan kursları belirtmiştir. Açılan Kurslar aşağıdaki gibidir: (TY, 15 Ekim 1944).

BÖLÜM 4: İZMİT HALKEVİNİN KÜTÜPHANE VE YAYIN, KÖYCÜLÜK, MÜZE VE SERGİ ŞUBELERİ ÇALIŞMALARI

4.1. Kütüphane ve Yayın (Neşriyat) Şubesi

“Halkevleri memleketin ekonomik ve kültürel yaşayışında, her bakımdan, tarla ekmekten büyük bir fabrikayı işletmeye kadar bütün işlerde iyi hazırlanmış özel bir bilgiye ihtiyaç olduğuna inanmayı yaymalıdır. Okuma hevesini çoğaltma Halkevlerinin başlıca işlerindedir.” İnönü’nün bu sözlerinden anlamaktayız ki okuma hevesini çoğaltmak için Halkevlerinin bir kütüphane ve okuma odası için bir yere ihtiyacı vardır (Halkevleri 1940, 1940: 12).

Halkevlerinin ilk açılma şartlarından biri olarak Halkevinin bir kütüphane ya da okuma odası bulunması gösterilmiş ve bunlar olmadan bir Halkevinin oluşamayacağı belirtilmiştir. Halk bilgisinin kolay ve devamlı bir şekilde ilerlemesi, halkın her zaman gelip faydalı ve zevkli eserler okuyacağı bir yerin bulunmasıyla mümkün olacaktır. Bunun için Halkevlerinde bir kütüphane bulunur ve kütüphane ilan edilen saatlerde mutlaka açık tutulur. Ancak aktif ve inkılâpçı zihniyetle çalışan Halkevleri sade kendisine gelecek okuyucuları beklemez, Halkevleri kendi binalarından ayrı olarak özellikle gidip gelme imkânı olmayan köylerde okuma odaları açar ayrıca daha önceden açılmış olan okuma odalarına da yardım eder. Bu okuma odalarında belli zamanlarda okuma günü düzenlenip okuma yeteneği yüksek bir kişi tarafından Halkevlilere yüksek sesle kitap okunur (Turan, 1940: 101).

Halkevleri Çalışma Talimatnamesininin 90. maddesinde Halkevlerine girebilecek kitaplar da şu şekilde tarif edilmiştir: “ Dini mahiyette olan, Türk inkılabı ideolojisine uymayan, yabancı rejim ve ideolojileri tasvir eden, alel’umum milli ve realist görüşler dışındaki hurafeleri geri ve irticai zihniyeti istihdaf eden, bedbinlik telkin eden, cinayet, intihar gibi vak’aları tasvir eden, şehvet ve ihtiras temayüllerini kamçılایan ve gençliği sıhhate mızır itiyatlara teşvik eden eserler Halkevi kütüphanesine konulamaz.”

Halkevleri kütüphanesine kitapların ne şekilde tedarik edileceği de talimatnamede şu şekilde ifade edilmiştir:

- 1- Halkevleri kendi bütçeleri oranında buralara kitap satın almaktadırlar.

- 2- Bağış ile kitap tedarik edilmektedir.
- 3- Çeşitli hükümet dairelerinin yayınlarından Halkevlerine de gönderilmektedir.
- 4- CHP her sene bütçesinden ayırdığı ödenekle kitap ve dergi olarak Halkevlerine göndermektedir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940:25).

Devlet daireleri ile yarı resmi kurumlardan ve Parti Genel Sekreterliğinden gönderilen eserler hemen Halkevi kütüphanesine konabilir. Ancak Halkevinin kendi satın alacağı ya da bağış yoluyla kütüphaneye hediye edilen kitaplar kütüphaneye konulmadan önce Kütüphane ve Yayın Komitesinin incelemesinden geçmektedir. Kütüphane için uygun görülmeyen eserler Genel Sekreterliğe gönderilir. Yabancı kaynaklı eserler ise Kütüphane Yayın komitesinde dahi incelenmeden derhal Parti Genel Sekreterliğine gönderilir.

Talimatname kütüphanedeki gazete, dergi, kitapların daha iyi ve derli toplu muhafaza edilmesi için ciltlenmesinin uygun olacağı ifade edilmektedir (Turan, 1940: 101).

İzmit Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi de ilk yıllarından itibaren kütüphane ve okuma odası sorununu çözmeye çalışmıştır. Halkevinde yer olmadığından dolayı Halkevi açıldığı ilk yıllarda İzmit'in ortasında halkın en yoğun olarak bulunduğu Cumhuriyet Halk Fırkası salonunu kütüphane olarak kullanmıştır. Aslında yeri çok da uygun olmayan bu kütüphane de ilk başta 200 cilt kitap mevcutken, bu sayı İzmitli milletvekillerinden Reşit Saffet Beyin hediye ettiği 500 ve Halkevi Yayın Şubesi ve Halk Fırkası Umumi Kâtipliğinden gelen kitaplarla birlikte 1000 âdeti bulmuştur. 1934 yılı sonunda ise kütüphanedeki kitap sayısı 1275 ciltte ulaşmış ve kitaplar tasnif edilmiş bir şekilde halkın yararına sunulmuştur (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13). Kütüphane 1934 yılında sabah saat 10:00'dan 12:00 'e kadar öğleden sonra da saat 14:00'den 18:00'e kadar açık tutulmuştur. Arzu edenler bu saatler arasında gidip kitaplarını okuyabilmiştir (TY, 30 Temmuz 1934).

CHP Parti Binasının salonunda bulunan kütüphanenin 1935 yılında müsait olmayan binası ve dar olan bütçesi ile isteklerini karşılamakta zorlandığı görülmüştür. Bu amaçla CHP' den yardım istenmiş, yine hiçbir toplanacak ve kitap okuyacak yeri olmayan İzmit halkına iyi bir yerde okuma sarayı açılması istenmiştir. Bunun içinde partinin elinde bulunan ve o tarihte gazino olarak işletilen salon kütüphane olarak düşünülmüştür.

Partinin de onayı alındıktan sonra bu salon Halkevinin emrine bırakılmıştır. Parti tarafından bu yeni yeri düzenlemek için bir komisyon kurulmuş (TY, 10 Haziran 1935) ve komisyon tarafından kütüphane ve okuma salonu faydalı hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kütüphanede bulunan bütün kitaplar ciltlenmiş, tasnif edilmiş, fihristler yapılmıştır. Bütün bunlar olurken eski salon kendi haline bırakılmış ve olanlardan habersiz halk dolaplardaki karışık kitapları görerek umutsuzluğa düşmüştür. Ancak bu durum okuma salonu hazırlanıncaya kadar sürmüştür. Okuma salonu için okuma işini yapabilecek bir memur alınmıştır. Memur tarafından ciltlenmiş kitaplar düzenlenerek yerlerine yerleştirilmiştir. Salondaki bilardo oyunu, salona sessizlik kazandırmak için kaldırılmıştır. Yine salondaki çay, kahve ocağı kapatılmıştır. Ayrıca salonda çocuklar içinde bir köşe ayrılmış ve buna uygun mobilyalar alınmıştır. Daha önce hiçbir okuma salonu olmayan İzmit halkı için bu okuma salonunun düzenlenmesi yerinde bir hareket olmuştur (TY, 16 Ekim 1935). 1936 yılında kitap salonu belli gün ve saatlerde satranç ve bilardo oyunlarıyla da okuyuculara hizmet vermiştir. Yani kitap salonunda kitap okumanın yanı sıra eğitici oyunlara da yer verilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 243-244).

Yeni yapılan bu salonda 1935 yılında bulunan kitap, dergi ve gazete koleksiyonu sayısı 1500 kadardır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 243, 244). Bu sayıya baktığımızda bir önceki yıl 1275 olarak gösterilen kitap sayısı 1935 yılında yaklaşık % 20'lik bir artış göstermiştir. Bu da İzmit Halkevi Kütüphanesinin gelişmekte olduğunu kanıtlar.

Şube bir okuma salonuna sahip olduktan sonra İzmit halkında okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamıştır. 1935 yılı içerisinde şubeye ayrılan para ile şubedeki 500 kitap, gazete ve dergi koleksiyonu ciltlenmiştir. Buda bize kitaplara verilen değeri ve talimatnamede ifade edilenlerin uygulandığı gösterir. Kitaplar ciltlenerek kısa sürede yıpranmasının önüne geçilmiştir. Şube geri kalan kitapları da bir sonraki yılın bütçesi ile ciltletmeyi hedeflemiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 243, 244).

1936 yılında İzmit Halkevinin Kütüphanesi o dönem için oldukça zengin sayılabilir. Kütüphane de 1430 kitap, gazete ve dergi koleksiyonu bulunmaktadır. Bu yayınlar İzmit halkının kolayca bulabileceği şekilde düzenli bir şekilde yerleştirilmiş ve bu sayede bütün İzmit halkı istediğinde bu kitaplardan faydalanabilmiştir. Kütüphane ve Yayın Şubesi 1936 yılı içerisinde kendisine ayrılan para ile 500 kitabı daha ciltletip bir de raflı

kitap dolabı yaptırmıştır. 1935 yılında da 500 yayın ciltlendiğine göre kütüphanedeki yayınların yarısına yakınının ciltli olduğu dikkati çekmektedir.

Halkevi Kütüphanesinde kitapların dışında ayrıca Halkevleri yayını olan dergiler, diğer edebi ve mizahi dergiler ile günlük gazeteler de bulunmaktadır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 217, 229).

Kütüphane 1937 yılı içinde bağışlanan ve parti merkezinden gelen kitaplarla zenginleştirilmiştir. Kütüphane de 1937 yılındaki kitap sayısı 1300 cilttir. Bir önceki senenin kitap sayısı 1500 adet olarak gösterilse de 1937 yılında lüzumsuz dergi ve kitapların çıkarılması ile iyi bir tasnif yapılarak bu sayıya ulaşılmıştır. Kütüphane bütün günlük gazete ve dergilere abone olarak bunları vatandaşların yararına sunmuştur. İstanbul'da yayınlanan dergi ve gazeteler günü gününe İzmit'e ulaştırılmıştır. Ayrıca 1937 yılında kütüphanedeki çocuklarla ilgili gazete, dergi ve kitaplar bulunan çocuk köşesine çocuklar büyük ilgi göstermiştir. Birçok öğrenci okul dışındaki vaktini burada geçirmiş ve burada kendilerine ayrılan kitapları okumuştur.

Kütüphanedeki okuyucu sayısı da 1937 yılında diğer yıllara oranla artmıştır. 1937 yılı içerisinde 18.400 vatandaş kitap, gazete ve dergi okumuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 151/181-182).

Tablo 15: İzmit Halkevi Kütüphanesinde 1935-1937 Yılları Arasında Kitapların Türlerine Göre Okunan Kitap Sayısı

Okunan Kitaplar	1935 yılı	1935 yılı	1936 yılı	1936 yılı	1937 yılı	1937 yılı
	I. altı ay	II. altı ay	I. altı ay	II. altı ay	I. altı ay	II. altı ay
Edebiyat Roman, Şiir, Hikâye	126	250	394	230	298	215
Tarih	94	172	320	45	53	47
Coğrafya	63	158	18	13	13	17
Felsefe	21	85	32	12	19	25
Müspet ve Tabii İlimler	172	200	114	77	106	110
Dil	85	180	25	15	21	18

Tablo 15'in devamıdır

Okunan Kitaplar	1935 yılı	1935 yılı	1936 yılı	1936 yılı	1937 yılı	1937 yılı
	I. altı ay	II. altı ay	I. altı ay	II. altı ay	I. altı ay	II. altı ay
Sosyal İlimler Ekonomi, Eğitim	112	284	134	27	32	33
Ar	-	50	84	11	28	19
Sair Kitaplar	55	410	142	49	42	84
Gazete ve Mecmua	201	954	2824	2678	6945	10300
Toplam	965	2850	4087	3157	7557	10868
Genel Toplam	3716		7244		18425	

1935 yılında ilk altı ay ile ikinci altı ayı karşılaştırdığımızda okur sayısının arttığını net olarak görebiliriz. 1936 yılının ikinci altı ayında bir düşüş dikkati çekmekte, 1937 yılı ikinci altı ayındaki artış da gözden kaçmamaktadır. En çok gazete ve dergi okunmakta olup kitaplardan da edebiyat türündeki kitaplara daha çok ilgi olduğu görülmektedir.

Tablo 16: İzmit Halkevi Kütüphanesinde 1935 – 1937 Yılları Arasında Kitap Okuyanların Mesleklere Göre Dağılımı Listesi

Meslekler	1935	1936	1937
Öğrenci	1134	697	9754
İşyar (Memur)	762	3020	1718
Öğretmen	326	623	788
Subay	160	734	604
Çiftçi	249	264	298
İşçi	-	665	1731
Serbest Meslek	832	1241	3532

1938 yılına gelindiğinde Kütüphane ve Yayın Şubesi artık güzel bir okuma salonuna kavuşmuştur ve yeni açılan bu okuma salonunda 1580 cilt, kitap, dergi ve gazeteden oluşan bir koleksiyon bulunmaktadır. Bütün kitaplar ciltlenmiş ve tasnif edilmiş ayrıca kitaplar mesleklere göre ayrılmıştır. Ciltlenen kitaplar camlı bölmelere konarak halkın yararına sunulmuştur. Halkevi bu tasnifleme işinde gayet başarılı olmuş ve bu sayede

istenilen kitabı bir bakışta bulmak mümkün olmuştur (TY, 12 Mayıs 1938). Kütüphane de 1938 yılı ilk altı ayı içinde kitap okuyanların sayısı 2893'tür. Bu sayının artması için gerekli çalışmalar da yapılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

1938 yılında Kütüphane her gün sabahtan akşama kadar açık tutulmuştur. Açık olan saatlerde okuma salonuna günlük düzenli bir şekilde gelen gazete ve dergilerden bütün vatandaşlar faydalanabilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

Tablo 17: 1938 Yılı İlk Altı Ayı İçinde Okuyucuların Mesleklerine Göre Sayıları

Okuyucuların Mesleklerine Göre Sayısı		Türkçe Edebiyat	Tarih Coğrafya	Riyazi Bilimler	Tabii İlimler	Felsefe İçtimaiyat	Tıbbi ve sıhhi eserler	Ziraat Ticaret İktisadiyat	Hukuk ve kanunlar	Bedii eserler	Hikaye, Roman Masallar	Diğer eserler	Toplam
		E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
Öğrenciler	E	170	48	28	20	16	39	47	45	98	222	127	860
	K	129	12	11	54	14	10	11	7	12	138	117	515
Öğretmenler	E	27	16	10	5	12	9	13	14	19	20	25	170
	K	13	4	7	15	9	11	7	18	20	27	24	15
Sivil ve Asker Memurlar ve Zabıtlar	E	20	11	7	34	18	35	25	18	45	74	38	325
	K	11	6	2	5	14	13	2	20	21	27	33	154
Diğer Meslek Sahipleri	E	81	32	25	40	25	28	49	22	74	41	79	496
	K	24	18	7			17	15	26	21	43	47	218
Toplam	E	298	107	70	99	71	111	134	99	236	357	269	1851
	K	177	40	27	74	37	51	35	71	74	235	221	1042
Toplam		475	147	97	173	108	162	169	170	310	592	490	2893

Kaynak: BCA(490.01/988.827.1)

Tablo 18: 1938 Yılında İzmit Halkevi Kütüphanesinin Durumu İle Okuyucuların İstatistiği

Bir sene içinde yeniden alınan kitaplar	Hükümetten mercanen verilen	65	
	Satın alınan		
	Teberru suretinde		
	Tutarı	65	
Kitapların dil üzerine bütün sayışı	Türk dili	Türk harflerle	1185
		Arap harflerle	270
	Yabancı dillerle	125	
	Tutarı	1580	
Bütün kitapların ilim zümrelerine göre sayışı	Türkçe edebiyat	420	
	Tarih Coğrafya	134	
	Riyazi Bilimler	88	
	Tabii İlimler	130	
	Felsefe İctimaiyat	188	
	Tıbbi ve sıhhi eserler	88	
	Ziraat Ticaret İktisadiyat	62	
	Hukuk ve kanunlar	90	
	Bedii eserler	116	
	Hikaye	49	
	Roman		
	Masallar		
	Diğer eserler	215	
Tutarı	1580		
Bir Yıllık Masraflar	Kütüphane memurları maaş ve ücretleri	300	
	Tesisat masrafları	100	
	Kitap mübayaası	150	
	Diğer masraflar	50	
	Tutarı	600	
Siyasi ve içtimai gazete ve mecmualar	Cumhuriyet, Akşam, Tan, Son Posta, Kurun, Sabah, Akbaba, Uyanış, Varlık, Ülkü, Çığır, Karikatür, Yedi gün, Deniz, Türk Şairleri, Türkspor, İllustrasyon, Yeni Kültür, Yeni Türk, Yücel, Karınca, Bayındırlık, Zabıt Cerideleri, Ana, Trakya resmi gazete yurt ve halkevleri dergileri		

Kaynak: BCA(490.01/988.827.1)

1940 yılında Halkevi Kütüphanesine düzenli olarak bütün günlük gazetelerle bir kısım dergiler gelmiştir. 1940 yılında da okuma salonu düzenli olup kütüphane de 1800'ü aşkın kitap bulunmaktadır. Okuyucu sayısı da 7000'i bulmuştur (TY, 18 Haziran 1940). Yıl içinde okuma salonunda dikkati çeken en önemli nokta ise kitaplardan çok gazetelerin okunmasıdır. Türk Yolu Gazetesi bu durumu bir kişi kitap okuyorsa on beş kişi gazete okuyor diye ifade etmiştir (TY, 7 Haziran 1940). Bu durumun nedeni olarak da insanların daha çok güncel durumdan haberdar olmak istemesini gösterebiliriz.

İzmit Halkevi Kütüphanesinde 1942 yılı Mart ayı içinde 622 kişi kitap okumuştur. Yine 1942 yılı içinde 1 Nisan'dan 20 Nisan'a kadar da 328 kitap okunmuştur. Bu sayılara gazete ve dergi dâhil değildir (TY, 29 Nisan 1942).

1943 yılında Halkevi Kütüphanesinde okunan günlük gazeteler Halkevi toplantı salonunda okunmaya başlamıştır. Bunun amacı kütüphanede kitap okuma sayısının artırılmak istenmesidir (TY, 17 Aralık 1943).

18 Mart 1942 tarihli Türk Yolu Gazetesinde Kütüphane ile ilgili şu ifadeler yer almıştır: "Halkevi Kütüphanesi Halkevinin hayat damarı, kafası, dimağı ve gözü kulağıdır."

Yine aynı gazete de Kütüphane raflarının bir gözünün boş oluşu eleştirilmiş. Bu durum ihmali kabul edilemeyecek bir noksanlık olarak gösterilmiştir. Halkevi Kütüphanesinin kendine layık bir düzeyde zenginleştirilmesi ve boş rafların kıymetli eserlerle biran önce doldurulması istenmiştir. İnkılâbın yayılma yeri olan Halkevi Kütüphanelerindeki boşlukların hoş görülemeyeceği de ifade edilmiştir (TY, 18 Mart 1942). İzmit Halkevi bu eleştiriyi dikkate almış olacak ki 1943 yılında İzmit Halkevi memleketin en zengin kütüphanelerinden biri olarak gösterilmiş ve kütüphanede her çeşit eserin bulunduğu ifade edilmiştir. 1943 yılı içinde kütüphanedeki genel kitap toplamı 3890'dır. 1940 yılında 1800'ü aşkın olarak gösterilen kitap sayısı 1943 yılında ciddi bir artış göstererek iki katı artmıştır.

1943 yılında Kütüphaneye Türkiye'nin her yerinden gazete ve dergi düzenli olarak gelmiştir. Kütüphane memuru bu yayınların hiç birini ihmal etmeden düzenli olarak koleksiyonlamıştır. 1943 yılındaki altı ay içindeki okuyucu sayısı 998'dir. Ancak kitap sayısı artarken okuyucu sayısında da önceki yıllara oranla belirgin bir azalma görüldüğü gözden kaçmamaktadır (TY, 21 Kasım 1943).

1943 yılı için Halkevi Kütüphanesinin çalışma saatleri Halkevi İdare Heyetince belirlenmiş ve bu belirlemeye göre Halkevi Kütüphanesi sadece Cumartesi günü saat 13:00'da açılacak diğer günler için ise kütüphanenin açık bulunacağı saatler şu şekildedir. Gündüzleri 10:00'dan 12:00'a - 13:00'dan 18:00 ve akşamları da 20:00'dan 22:00'a kadar kütüphane açık kalacaktır (TY, 30 Ocak 1943).

Ancak daha sonra Kasım ayında yayınlanan Türk Yolu Gazetesin de ise bu saatlerin değiştiğini görmekteyiz. Kütüphanenin her gün saat 9:00-12:00 ile 13:00-18:00 arası açık olduğu ifade edilmiştir. Kütüphanenin sabah bir saat daha erken açıldığını, fakat 1943 Ocak ayına göre kütüphanenin gece açılmadığını görmekteyiz. Pazar günleri de 9:00-12:00 arası açıktır. Kütüphane sadece haftada 4 saat kapalı kalmıştır. Bu kısa zamanda da görevli memur istirahat etmiştir (TY, 21 Kasım 1943).

Ayrıca sadece İzmit merkezdeki kütüphaneye değil Köy Okuma Odalarına da gerekli ilgi gösterilmiştir. Köy okuma odaları merkezden ayrı tutulmamıştır. Türk Yolu Gazetesi 30 Temmuz 1934 tarihinde gazetede Halkevine ve köy okuma odalarına kitap hediye edenlerin isimlerini gazetelerinde yayınlayacağını duyurmuştur. Halkevinin açmış olduğu köy okuma odalarına Kocaeli Ziraat Müdürü Hikmet Bey de 44 cilt kitap armağan ettiği için kendisine Türk Yolu gazetesinde teşekkür edilmiştir (TY, 30 Temmuz 1934).

Köycülük Şubesi ile Kütüphane ve Yayın Şubesi ortak çalışarak köylerde okuma odası kurmuştur. Yarımca'da da bu iş birliği ile 15 Şubat 1935 tarihinde bir okuma odası açılmıştır. Açılışa Halkevi başkanı, başkanın arkadaşları ve Yarımca halkı katılmıştır. Yarımca köyü bu olayı sevinçle karşılamıştır. Halkevinin bu yaptıklarıyla daha ilk yıllardan beri köylüyü unutmadığını görüyoruz (TY, 18 Şubat 1935). Şube 1937 yılında okuma odalarına kitap, gazete ve dergi göndererek de yardımlarda bulunmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 151, 181-182).

1938 yılında da İzmit Halkevine bağlı okuma odalarına imkân ölçüsünde gazete, dergi ve kitap gönderilmiştir. Sapanca, Akyazı okuma odaları için 30 liralık kitap alınmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

Kütüphane ve Yayın Şubesi İzmit'te yayınlanan Türk Yolu Gazetesinin de yayın görevlerini ve ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13).

Şubenin yayın kolu Türk Yolu gazetesinde sağlık, ilim, ekonomi ve ulusal bilgiler konusunda yazılar yazılmıştır.

Kütüphane ve Yayın Şubesinin bir de radyo yayını vardır. Halkevine ait olan iki radyodan belli gün ve saatlerde ulusal müzik ve kültür yayını yapılmıştır. 1935 yılında ayrıca İstanbul Üniversitesinin verdiği İnkılap dersleri radyo aracılığı ile İzmit halkına dinletilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 243-244). 1936 yılında Bu radyolardan biri Halkevi salonunda diğeri ise Necati Bey Okulu bahçesindedir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 217, 218-228, 229). 1937 yılında da yayın kolu işine özen gösterilmiştir. 1937 yılının bütçesinden ayrılacak pay ile radyo alınması ve şehrin genel ve kalabalık yerlerine 4 büyük hoparlör konulması planlanmıştır. Halkevinin o tarihte bulunan 2 adet Mende marka radyolarından biri Halkevinin diğeri de partinindir. Bu radyoların yerleri 1937 yılında değiştirilmiştir. Yeni değişikliğe göre bu radyolardan birisi İzmit cezaevindeki mahkûmların istifadesine, diğeri de İzmit'in Yukarı Pazar mahallesindeki parti ocağına yerleştirilerek oradaki halkın faydasına sunulmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 151/181-182).

Şube 1938 yılında da yayın işine çok önem verilmiş ve yeni alınan radyo tesisatı ile şehrin kalabalık dört muhtelif yerinde kurulan büyük hoparlörler ile düzenli olarak yayın yapılmıştır. Günün belli saatlerinde müzik yayını, kısa konuşma yapılıp, söylev ve konferanslar verilmiş, ayrıca İnkılâp dersleri dinletilmiştir. Belgelere yansıdığına göre bu radyo yayınlarına halkın da yoğun ilgi gösterdiği görülmüştür (BCA, 490.01/988.827.1).

Kütüphanenin çalışma saatleriyle ilgili olarak okuyucularında bazı dönemlerde istekleri olmuştur. 8 Eylül 1941 tarihli Türk Yolu Gazetesinde Kütüphane ile ilgili bir okuyucu mektubu yayınlanmıştır. Okuyucu hafta içi çalıştığı için kütüphanenin hafta sonu da açık olmasını istemiştir. Mektup şu şekildedir:

“İzmit Halkevinde açılan okuma odası için yaptığımız kıymetli ilanınızı okudum, halkın tenvir ve irşadı uğrunda açılan irfan yuvasından biz esnaflarda koşmak ve ondan istifade etmek istiyoruz. İşlerimiz dolayısıyla sabahtan akşama kadar dükkânlarımızda çalışmak mecburiyetinde olup akşamları da ancak evlerimizde istirahat edebiliyoruz. Haftanın Pazar günü resmi tatil olduğundan partinin okuma salonu da kapanıyor, haddim olmayarak bu hususta şöyle bir şey düşündüğümüz küçük esnaflarla, işçilerinde okuma odasından faydalanmamız için odanın Pazar günü tatili tıpkı haftanın münasip bir gününe verilse de Pazar açık olsa birçokları daha bu ilim feyzinden istifade edecekleri kanaatinde bulunduğumu arz eyleyim.”

Okuyucularınızdan İstiklal Caddesinde 62 numarada yumurtacı Ahmet Hilmi Haş (TY, 8 Eylül 1941).

Bu mektup da göstermektedir ki İzmit esnafı da kütüphaneye ilgi göstermektedir.

1940 yıllarda ise kütüphanedeki okuyucu sayısı azalma göstermeye başlamış ve yıl içinde okuyucu sayısını arttırmak için bazı yöntemlere başvurulmuştur. Bu amaçla 03.08.1944 tarihli Türk Yolu Gazetesinde İzmit Halkevi Kütüphanesinde bir ay düzenli olarak kitap okuyan okuyuculara kitap hediye edileceği duyurulmuştur. Halkevinden Türk Yolu Gazetesine yayınlanması için gönderilen yazı şu şekildedir:

1. İzmit Halkevi Kütüphanesinde tarihi, içtimai, coğrafi, terbiyevi ve edebi kıymetli bilgiler taşıyan eserler mevcuttur.
2. Kütüphane Pazar günü hariç her gün sabah saat 9:00 – 12:00 arası ile öğleden sonra 13:00 – 18:00 arası açıktır. Bütün bu kıymetli eserler halkımızın yararına açıktır.
3. Kütüphaneye bir ay düzenli devam eden okuyuculara uygun bir kitap hediye edilir.

(TY, 3 Ağustos 1944). Kitap hediyesi ile kütüphaneye ilgi arttırılmak istenmiştir.

Muş Milletvekili Hakkı Kılıçoğlu tarafından 1944 yılında İzmit Halkevine önce 158 kitap arkasından kısa bir süre sonra da 76 cilt kitap hediye edilmiştir. Halkevi Kütüphanesi bu hediye edilen 76 cilt kitaptan sonra daha da zenginleşmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi Muş mebusuna da bu hediyesinden ötürü Türk Yolu Gazetesinde teşekkür edilmiştir (TY, 7 Eylül 1944).

Halkevi Kütüphanesinin 1944 yılında fakir çocukların çalışabilmeleri için yardım amaçlı gece de açıldığı görülür. 1944 yılında Halkevi İdare Heyeti tarafından kimsesiz ve fakir talebelerin ders çalışabilmeleri için saat 18:00'den saat 23:00'e kadar Halkevi Kütüphane salonu ve Halkevi gazinosu bu öğrencilerin ders çalışması için ayrılmıştır (Yİ, 30 Ekim 1943). Ancak bilhassa gazinoda çalışan öğrencilerin gezinip gürültü yaptıkları ifade edilmiştir. Kütüphanede ki çalışmalarda da az bir gürültü vardır. Bu nedenle öğrencilerin bir öğretmenin gözetimi altında çalışması istenmiştir (Yİ, 20 Ocak 1944).

1950 yılı Temmuz ayında İzmit'teki Parti binası dâhilinde bulunan kütüphane bir üst kata taşınarak düzenlenmiştir, önceki yerde üç sene müddetle kiraya verilmiştir (BCA,

490.01/838.315.12, Belge 76). Halkevi Kütüphanesinin başka salona taşınması halk arasında iyi karşılanmamıştır. Bir salon kiraya verilecekse bunun üst kattaki salon olmasının daha uygun olacağı ifade edilmiştir (TY, 4 Ağustos 1950).

Adapazarı Halkevi Kütüphanesi ise zaman zaman sorunların neden olduğu aksaklıklarla gündeme gelmiştir. Adapazarı'nda 20.06.1943 tarihinde meydana gelen deprem sebebiyle Adapazarı Halkevi Kütüphanesi 5.04.1944 tarihine kadar hastane olarak kullanılmıştır. 05.04.1944 tarihinde hastanenin binayı terk etmesi üzerine binada bir ay temizlik ve boya yapılmıştır. Bir öğretmen yetersiz bütçe ile ancak 4 aylık bir çalışma sonucunda kütüphanedeki kitapları tasnif ederek vatandaşların faydalanabileceği bir duruma getirmiştir (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 45).

Adapazarı'nda görülen diğer bir aksaklık ise Ahmet Karaca isimli bir kişi 13.10.1945 tarihli Tasvir gazetesindeki şikâyetinde Adapazarı Halkevi kütüphanesinin kapalı olduğunu iddia etmiştir. Ancak yapılan araştırma ile bu iddiaların asılsız olduğu ortaya çıkmıştır. Kütüphanenin kapalı olduğuna dair bir iddia yazısı Türk Yolu Gazetesinde de yayınlanmıştır (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 43-44).

1944 yılında İzmit Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi lise ve yüksekokul öğrencilerinin kütüphaneye daha sık gitmelerini sağlamaya çalışmıştır. Bu amaçla 1944 yılı yaz tatilinde İzmitli lise ve yüksek okul öğrencilerinin İzmit Halkevi Kütüphanesine gitmesi için Türk Yolu Gazetesi aracılığıyla çağrıda bulunulmuştur. Bu çağrıda Kütüphane, Dershane, Temsil Şubesi ve bütün salonların bu gençlere açık olduğu ifade edilmiştir. İzmit Halkevi İzmit'te bulunan gençlerin ayrıca her Cuma toplu olarak saat 17:00'de Kütüphaneye gelmesini de istemiştir (TY, 3 Ağustos 1944).

22.09.1945 tarihinde Adapazarı Halkevi Kütüphanesinde bulunan kitap sayısı 3362'dir. Kütüphanede el yazması kitap olmadığı belirtilmiştir. Arap harfleri ile basılmış olan kitap sayısı 757'dir. Yabancı dille yazılmış kitap sayısı ise 10'dur. Bu sayının İzmit Halkevine göre düşük olduğu görülmektedir (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 38).

Hendek Halkevinde 22.09.1945 tarihinde bulunan kitap sayısı ise şu şekildedir. 1945 yılına kadar kütüphaneye giren kitap miktarı 810'dur. Bu kitapların 58 i depremde hasar görmüştür. Sağlam kitap sayısı da 752 olarak belirtilmiştir. Bu kitapların da 12'si eski harflerle yazılmış olup 740'ı yeni harflerle yazılmıştır. Kütüphanede el yazması ve

yabancı dille yazılmış kitabı olmadığı belirtilmiştir (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 23, 24).

1944 yılında okuma ve yazmanın geniş halk kitlelerine ulaştırmaya çalışıldığı bu amaçla büyük çabaların gösterildiği, eğitim seferberliğinin başladığı günlerde Adapazarı Halkevi kütüphanesi kapalı kalmıştır. Bu durumun nedeni ise anlaşılamamıştır (TY, 2 Aralık 1944).

Gölcük Halkevi Kütüphanesi İzmit Halkevine bağlı olan Halkodalarından olup en çok çalışanlarından da biridir. 03.08.1945 yılında Gölcük Halkevi yüksek eğitim gören ve aydınlanmak isteyen gençlerin kültür seviyelerine uygun bir kütüphane kurmak istemiştir. Ancak bu suretle Halkevi kütüphanesinin kültürlü bir üye grubu olacağı düşünülmüştür (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 11, 12). Donanma şehri olan Gölcük'te yüksek eğitim gören ve bilgilenmek isteyen gençler de kendi seviyelerine uygun yabancı ve milli eserleri bulabilecekleri bir teknik kütüphanenin gerekli olduğunu düşünmüştür. Teknik kalkınma o dönemde hükümetin de önemli davalarındandır. Bu sebeple de Halkevleri kütüphanelerinin teknik eserler açısından zengin olması gerektiği düşünülmüştür. Bu düşüncenin bir sonucu olarak da Gölcük Halkevinin Deniz ordusu mensuplarını ve Deniz Fabrikalarının kültürlü işçi ve uzmanlarını bünyesinde toplayabilecek bir teknik kütüphaneye sahip olması istenmiştir.

Gölcük Halkevi açılmasını istediği Teknik kütüphane de aşağıdaki eserlerin olmasını istemektedir.

1-Deniz Ordusu mensuplarının teknik kültürüne yarayacak Yabancı dergilere abone olmak (özellikle Almanca ve İngilizce)

2-Deniz ordusu mensuplarını teknik kültürüne yarayacak yabancı dil ile yazılmış kitaplardan her sene uygun miktarda sipariş edip getirtmek (Bu kitapları Donanma Baş Çarkçılık makamı seçmelidir.)

3-Deniz fabrikaları yüksek eğitim gören gençliğin faydalanabileceği kitapları temin etmelidir (Özellikle İngilizce ve almanca) Bu kitapları Deniz Fabrikaları Fen Müdürlüğü seçmelidir.

4-Deniz fabrikalarında işçi ve sanatkâr olarak çalışanlar için İngilizce ve Almancadan tercüme eserler seçilmelidir (Bu kitapları Deniz Fabrikaları Fen Müdürlüğü seçmelidir.)

5-Teknik Üniversite, Teknik okul ve sanat okullarına ait yayınlardan temin ederek ve oluşturulacak bu teknik kütüphaneyi genç subay, mühendis ve işçilere açık bulundurmak gereklidir (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 13-14, 3, 8, 45).

CHP Genel Sekreterliğinden de teknik kitaplar istemiştir. Ayrıca Halkevleri bürosu tarafından yayınlanmış olan (Bibliografya) dergisinden yararlanmak içinde bir nüsha istemiştir. Deniz fabrikası ve donanma komutanlığındaki subayların kitap bağışları ile bu kütüphane oluşmaya başlamıştır. Kütüphane için teknisyenler tarafından tavsiye edilen kitaplar CHP Genel Sekreterliğinden de istenmiştir.

Genel Sekreterlikten istenilen kitapların isimleri aşağıdaki şekildedir:

1. Dizel makineleri ve tatbikatı
2. Pratik elektrik bataryaları (akümülatör)
3. Elektrik donanımı tamir ve bakımı
4. Yakı donanımı ve bakımı
5. Yakıt donanımı ve bakım
6. Pratik otomobilcilik
7. Teknik resim
8. Radyo arızaları teşhis ve tedavi sanatların elektrik teknolojisi
9. Modern orduda otomobilcilik motorlaşmadan muhabere
10. Dizel motoru ve fabrika teknolojisi
11. Tornacılık
12. Demir işleri meslek teknolojisi
13. Döküm işleri meslek teknolojisi
14. Faydalı tamir ve işçilik reçeteleri

15. Teknik resim dersleri
16. Makine yağları ve yağlama tekniği
17. Pratik elektrik (Yüksek Mühendis Raif Üstün)
18. Yaratıcı iş
19. Muallimsiz bir ayda Fransızca
20. Muallimsiz bir ayda İngilizce
21. Telaffuzlu esas İngilizce
22. Kolay İngilizce
23. İşletmelerde revizyon ve kontrol (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 45).

Gölcük Halkevine CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevinin daha önceden isteği kitaplar 3 Nisan 1947 tarihinde gönderilmiştir.

Gönderilen kitapların listesi aşağıdadır:

1. Gazi Erkut: Teknik Resim Dersleri
2. M. Demirkaya: Makine Yağları ve Yağlama Tekniği. İstanbul 1944.
3. M. Akçit: Teleffuzlu esas İngilizce. İstanbul 1945
4. M. Akçit: Muallimsiz bir ayda Fransızca. İstanbul 1945
5. M. Akçit: Muallimsiz bir ayda İngilizce. İstanbul 1945
6. M. Akçit: Kendi kendine İngilizce. İstanbul 1947
7. İ. Oral: Pratik otomobilcilik. Konya 1945
8. C. Pamir: Demircilik. İstanbul
9. F. Bulman: Pratik torna freze tesviye ve dökümcülük. 4. basım İstanbul
10. K. Sünnetcioğlu: Dizel motoru ve fabrika teknolojisi 2. basım. İstanbul 1947
11. F. Harrwitz: Faydalı tamir ve işçilik reçeteci. İstanbul 1944

12. K. Şenel: Demir işleri meslek teknolojisi 2. cilt. Konya 1946
13. R. Üstün: Pratik elektrik 4. basım İstanbul
14. V. İ. Engin: Pratik elektrik batarya tekniği. İstanbul 1945
15. Prof. N. Eraslan: Dizel motorları. İstanbul 1945
16. S. Yoda: Yaratıcı iş. Ankara 1944
17. K. Ölçmen: Elektrik donanımı. İzmit 1943
18. Prof. Dr. A. Isaac: İşletmelerde revizyon. İstanbul 1944
(BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 3).

CHP Genel Sekreterliği tarafından Gölcük Halkevine önceden istenilen teknik eserler 24 Nisan 1947 tarihinde gönderilmiştir. Kitaplar kütüphanenin demirbaş defterine kaydedilerek aydınların yararına sunulmuştur (BCA490.01/1024.1006.2, Belge 18).

1947 yılı içinde Gölcük Halkevi Kütüphanesinde bulunan 1500'e yakın kitap Gölcük halkının yararına sunulmaya çalışılmıştır. Kütüphanedeki kitapları düzenlemek için bir memur alınmak istenmiştir. Ancak yetersiz bütçe sebebi ile bu yapılamamıştır. Kütüphane sürekli açık bulundurulamadığı için de okuma heveslisi kişiler şikâyetlerde bulunmuştur. Gölcük gibi Askeri Deniz Endüstri merkezindeki Halkevi kütüphanesinden halkın bilhassa sanatkâr gençliğin azami şekilde istifade etmesi istenmiştir. Kütüphane tesisatındaki bazı noksanlıklardan ötürü ve kütüphaneye bir memur alınamadığı için bu ihtiyaç karşılanamamıştır. Bu nedenle Gölcük Halkevi CHP Genel Sekreterliğine bir yazı göndererek kütüphanede çalıştırılacak memura verilmek üzere altı aylık maaşın (250 Lira) gönderilmesini istemiştir.

Ayrıca;

120 Lira; fazlaşan kitaplar için dörder bölmeli iki raf

60 Lira; eski sandalyelerin değişimi için

100 Lira; Yeni kitapların cilt masrafı

100 Lira; kitaplık kısmı ile okuyucu kısmının ayrılması için tezgâh şeklinde bölme masrafı

Toplan 630 Lira para istenmiştir (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 42).

CHP Genel Sekreterliği ilçelere göndermek istediği kitapları il merkezine göndererek oradan Halkevlerine dağıtım yapılmasını sağlamıştır. 29.03.1945 tarihinde CHP Genel Sekreterliğince üç sandık içinde açılan halkodalarına verilmek üzere kitap ve levha paketleri, kasa defterleri, gönderilmiştir. Bütün Halkodalarının buldukları yerlerde posta teşkilatı tamam olmadığı için bu paketler ilçe başkanlığı eli ile gönderilmiştir. Paketlerin üzerinde gönderildiği Halkevinin adı yazılıdır.

Gönderilen eşyalar aşağıdaki şekildedir: 1 adet idare heyeti karar defteri, 4 adet gelen evrak defteri, 4 adet giden evrak defteri, 4 adet aza kayıt defteri, 20 adet komite karar defteri, 4 adet günlük çalışma defteri, 4 adet demirbaş eşya defteri, 4 adet okuyucu istatistik defteri, altı aylık çalışma raporları. Ancak kasa defteri yoktur (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 48). Kitaplar alındıktan sonra Genel Sekreterliğe bilgi verilmiştir.

27.09.1945 tarihinde de CHP Genel Sekreterliğince İzmit'teki Halkevlerine dağıtılmak üzere 4 paket kitap gönderilmiştir. Bu paketler açılmadan doğrudan doğruya ait oldukları Halkodalarına ulaştırılıp boşalan torbalar geri gönderilmiştir ve sonuç hakkında Genel Sekreterliğe bilgi verilmiştir. İmzalanan makbuzlar da Genel Sekreterliğe gönderilmiştir (BCA, 490.01/1048.1024.1, Belge 39).

Tablo 19: İzmit Halkevi'nin 31.12.1935 Tarihine Kadar Yayınlanmış Olan Eserleri

Kitabın Adı	Konusu	Sayfası	Yazarı
Evimizde Bir Sene Üç Ay ve Beş Gün	İzmit Halkevi çalışmalarına ait I numaralı broşür	32	İzmit Halkevi
Hedef	Büyük Zaferin Bir Destanı üç perdelik manzum piyes	80	Yunus Nüzhet Unat
Günahkârın Kitabı	Şiirler	32	Yunus Nüzhet Unat

Kaynak: BCA (490.01/988.827.1, Belge 252)

Ayrıca 1938 yılında “Kocaeli köylerinden derlemeler” isimli eser, 1938 yılında “Yüzyıllara bedel 15” isimli eser, 1943 yılında Mithat Gözüm tarafından “Dutçuluk ve ipek böcekçiliği”, 1944 yılında yine Mithat Gözüm tarafından “İzmit’te kirazcılık” isimli eserler de İzmit Halkevi tarafından basılmış olan yayınlardır (Taner,1944:89)

CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine Gönderilen Kitaplar

İzmit Halkevine talimatnamede de belirtildiği gibi zaman zaman CHP Genel Sekreterliği tarafından kitap gönderildiğini görmekteyiz. Bazen de İzmit Halkevi istediği yayınları Genel Sekreterlikten talep etmiştir. Kitapların CHP Genel Sekreterliğine gönderilmesinin ardından Genel merkeze bilgi verildiği görülür.

Gönderilen kitaplara baktığımızda; CHP Genel Sekreterliği İzmit Halkevine 1936 yılında Vakıf yayınlarından satın aldığı sekiz adet kitap göndermiştir. Kitapları teslim alan İzmit Halkevi Başkanı CHP Genel Sekreterliğine kitapları teslim aldığını bildiren bir yazı göndermiştir. Kitaplar demirbaş listesine kaydedilerek vatandaşların yararına sunulmuştur. Gönderilen kitapların isimlerine aşağıda yer almaktadır:

Tablo 20: CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine 1936 Yılında Gönderilen Kitapların İsim Listesi

Kitabın Adı	Yazarı
Ahmet Oğlu Ahmet	M.Şevki
Politika Felsefesi	Sadri Ertem
Modern Sanat	Nurullah Cemal Berk
Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu Birinci Cilt	Refik Ahmet
Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu İkinci Cilt	Refik Ahmet
Ayaşlı ve Kiracıları	Memduh Şevket
Asri Tavukçuluk I.cilt	Salih Zeki
Asri Tavukçuluk II.cilt	Salih Zeki
Türk Çocuğu Yaşmalıdır	Dr. Galip Besim Ömer
Edison’un Hayatı ve Keşifleri Tercüme	Muallim Mübahat
Genç Şairlerimiz ve Eserleri	M. Behçet Yazar
Sağlık Topu	Fuat Pura
Boğazlar Meselesi	Süleyman Kani İrtem

Kaynak: BCA (490.01/1218.47.1)

Yukarıdaki tabloda isimleri verilen eserler İzmit Halkevine gönderilmiştir. Gönderilen bu eserler demirbaşaya kayıt edilerek bunların teslim alındığını bildirir yazı Genel Sekreterliğe gönderilmiştir (BCA, 490.01/1218.47.1).

1937 yılında ise kitapların yanı sıra dergi de gönderildiğini görmekteyiz. 1937 yılı içinde CHP Genel Sekreterliği tarafından İzmit Halkevine gönderilen kitaplar şu şekildedir:

CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevleri Kütüphanelerinde bulunması uygun görülerek abone olunan Ar mecmuasının 01.01.1937 tarihli birinci sayısından 01.04.1937 tarihli dördüncü sayısına kadar olan nüshalar;

İstanbul Darülfenâ Lisesi Müdürü Bay Ali Kani tarafından çıkarılmakta olan Gündüz mecmuası 15.01.1936 tarihli birinci sayısından 15.03.1937 tarihli 12 sayısına kadar olan nüshaları;

Sadettin Nüzhet Ergon tarafından çıkarılmakta olan “Türk Şairleri” isimli eserin birinci sayısından yirmi birinci sayısına kadar olan nüshaları ile aşağıda isimleri yazan kitaplar gönderilmiştir.

Genel Sekreterlik tarafından İstanbul’da çıkmakta olan aylık Tütün Dergisi İzmit, Karamürsel, Gölcük, Pamukova, Hendek, Adapazarı ve Geyve Halkevleri ve Halkodalarına birer nüsha gönderilmiştir. Bu dergide tütün tarımına, tütünün işlenmesine ve satış piyasalarına dair yazıları ve haberler bulunmaktadır (BCA, 490.01/100.863.2). Bu tarım konusundaki bilgilendirici dergiler sayesinde Halkevi tarımın gelişmesine de katkı sağlamıştır.

Tablo 21: 1937 Yılı İçinde CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Halkevine Gönderilen Kitaplar

Kitabın Adı	Yazarı
Topyekün Harp	Ulus Basımevi yazarlarından Hikmet Tuna
Tarihteki Garip Vakalar	Sabahattin Ali
Müzeler Tarihi	Enver Behnan
Çıplaklar	Refik Ahmet Sevengel
Çanakkale	Haluk Mithat Pepeyi

Tablo 21'in devamıdır

Kitabın Adı	Yazarı
1 Nisan 1936 tarihli 46. inikattan	
19 Nisan 1936 tarihli 57. inikata kadar	
“Zabit Ceridesi”	
4 Mayıs 1936 tarihli 58. inikattan	
29 Mayıs 1936 tarihli 71. inikada kadar	
Zabit Cerideleri	
1 Haziran 1936 tarihli 72. inikattan	
31 Temmuz 1936 tarihi 81. inikada kadar	
İbnülhenna Lügatı	
Türkçe mani el yazıları	
Elidrak Haşiyesi	
Türk Fonetigi	
Eski Türk Yazıtları	
Atalar Sözü	
Aşkın Manası	Aziz Hüdai
Bayanlar için günlük jimnastik	Fuat Pura

Kaynak: BCA (490.01/838.315.12)

Yukarıda isimleri verilen eserler İzmit Halkevine gönderilmiştir. Gönderilen bu eserler demirbaşa kayıt edilerek bunların teslim alındığını bildirir yazı Genel Sekreterliğe gönderilmiştir. Gönderilen kitaplar daha çok savaş ve edebiyatla ilgilidir (BCA, 490.01/838.315.12).

Halkevi cezaevindeki mahkûmlara da elinden geldiğince yardımcı olmuştur. Dershane ve Kurslar Şubesinin açtığı kurslar ile mahkûmların çoğu okuma yazma öğrendiği gibi, Genel Sekreterlik tarafından kitaplar gönderilmiş, mahkûmlar kaderlerine terk edilmemiştir. Buradan anlayabiliriz ki İzmit Halkevi insan ayrımı yapmadan herkese açık olmuştur. Halkevine gelemeyenlerin ayağına Halkevi gitmiştir. İzmit Ceza Evindeki Mahkûmların %85'i 1942 yılında okuma yazma bilmektedir. Bu mahkûmların

bir kısmı okuma yazmayı eskiden bilmektedir bir kısmı da cezaevinde açılan okuma yazma kursları sayesinde okuma yazmayı öğrenmiştir. Cezaevi müdürü de okuma yazma öğrenen mahkûmlara kitap okuyacak bir ortam yaratmaya çalışmıştır. Müdür İ.Süruri Ermete cezaevine en az 1200 kitap alacak bir kütüphane tesis etmiştir. Ancak cezaevinin bu kütüphaneye kitap alacak parası yoktur. Bu yüzden CHP Genel Sekreterliğine 27.07.1942 tarihinde yazılan resmi yazı ile mahkûmları ıslah edici ve aydınlatıcı kitapların cezaevine gönderilmesi istenmiştir. Cezaevi Müdürü yazdığı yazıda kitap okumanın mahkûmları kötü düşüncelerden uzaklaştırarak, iyi düşünceye sevk ettiğini ifade etmiştir. Bu yüzden bu bahtsız vatandaşları ıslah etmek için azami ölçüde kitap istemiştir. Genel Sekreterlikçe Cezaevi Müdürünün istediği isimleri yazılı kitaplardan birer adet gönderilmiştir (BCA, 490.01/923.596.1).

Tablo 22: CHP Genel Sekreterliği Tarafından İzmit Cezaevine Gönderilen Kitapların Listesi

Söz Söylemek ve İş Başarmak Sanatı	Elem Kaynağı
Esrarlı Ada I. ve II. Kısım	Anadolu'dan Hikayeler
Şahmerdan	15 dakika jimnastik
Milli Marşlar ve Türk Savaş Destanı	15. yıl kitabı
İmranın İnsanları	16. yıl kitabı
İnönü'nün hitabe, beyanat ve mesajları	17. yıl kitabı
Milli bilmeceler	18. yıl kitabı
Aşık Ömer'den destanlar ve türküler	

Kaynak: BCA (490.01/923.596.1, Belge 82)

11.10.1945 tarihinde İzmit Halkevi CHP Genel Sekreterliğinden parti yayını olan piyesleri istemiştir. Halkevinin istediği Kafa Kâğıdı isimli piyes parti yayını olmadığı belirtilerek gönderilmemiştir. Halkevinin bu piyesi piyasadan bulabileceği ifade edilmiştir. Parti yayını olan piyeslerde birer takım halinde Halkevine gönderilmiştir. Gönderilen piyeslerin isimleri şu şekildedir:

Tablo 23: CHP Genel Sekreterliği Tarafından 1946 Yılında İzmit Halkevine Gönderilen Piyeslerin İsimleri

Eserin Adı	Yazanın veya Çevirenin Adı
Akın	Faruk Nafiz Çamlıbel
Çakır Ali	F. Celal Güven
Hasbahçe	Mahmut Yesari
İstiklal	Reşat Nuri Güntekin
Kahraman	Faruk Nafiz Çamlıbel
Mahcuplar	Reşit Baran
Para Delisi	Y. Nüzhet Unat
Eğitmen	Celal Sıtkı Gürler
Bir Yağmur Gecesi	Reşat Nuri Güntekin
Bir Gemi	İhsan Tarus
Okumuş Adam	A. Suha Delilbaşı
Şüphe	Avni Dilligil
Zehirli Kucak	Sait Ali
Erkek Güzeli	Mahmut Yesari
Kimsesizler	Galip Arcan
Himmetin Oğlu	A. Nuri Sekizinci
Alev	A. Suha Delilbaşı
Akıl İdarehanesi	Cemil Miroğlu
İşık	Kemal Uluser
Şehirli Kız	A. Suha Delilbaşı
Tırtıllar	Münir Hamdi

Kaynak: BCA (490.01/923.596.1, Belge 47)

İzmit Halkevi Başkanı Kemal Öz 31.01.1949 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği resmi yazı ile 1947 ve 1948 klasiklerinin Halkevi Kütüphanesi için gönderilmesini istemiştir. Genel Sekreterliğinden gelen resmi yazıda yayın müdürü bu klasiklerin döner sermaye ile bastırıldığı ifade ederek eserlerin parasız olarak

verilemeyeceği bildirilmiştir. Bu eserleri İzmit Halkevinin kendi bütçesinden ayracağı para ile alması istenmiştir (BCA, 490.01/923.596.1, Belge 21).

Halkevi 1949 yılında Genel Sekreterliğe gönderdiği dilekçe ile bakanlıklar tarafından basılan yayınlarda bir kısmının İzmit Halkevi Kütüphanesi için gönderilmediğini ifade etmiştir. Bu yazıda resmi mahiyetteki bütün yayınlardan kütüphaneye gönderilmesini istemiştir (BCA, 490.01/923.596.1, Belge 14).

4.2. Köycülük Şubesi

Atatürk'ün "Türkiye'nin hakiki sahibi, efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür." Sözünden ilham alan CHP, öncelikle köylüyü ön planda tutmaya özen göstermiş, Halkevlerinde bir de Köycülük Şubesi açılarak köylü ve aydın arasında bir yakınlık kurulmak istenmiştir. Halkevleri Talimatnamesinin 104. maddesinde de bu kolun görevi şöyle tarif edilmiştir: "Köycülük kolunun esas vazifesi köylerin sosyal, sıhhi, bedii, gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında, karşılıklı sevgi ve tenasüt duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır."

İzmit Halkevi eski başkanlarından olan Rifat Yüce de Türk Yolu Gazetesindeki köşesinde Köycülük Şubesi için şu ifadeleri kullanmıştır:

"Köycülük Şubesi köylünün içine girmeli onun derdini anlamalı, noksanlarını öğrenmeli, ilerleyecek yollarını göstermeli, köylüye gerek ayrı ve gerek toplu olduğu halde yapabileceği işlerde kolaylıklar göstermeli ve yapamayacağı işlerde de direktifler vermelidir. Artık köylüyü ihmal zamanı geçmiştir. Partimiz de bu işi ele almış olması dolayısıyla bence bugün halkevlerinin en baştaki işi köylülerle ilgilenmek olmalıdır. Türk gençliği de köylü ile yakından ilgilenmek için fedakârlıkta tutunmalıdır. Çünkü köyde o gencin arzu ettiği şey yoktur. Bu hususta en büyük hizmet yapabilecek köy öğretmenleridir." (TY, 4 Ocak 1944).

Rifat Yüce ilerde de ifade edileceği gibi Halkevinin üyesi olan köy öğretmenleri ile köylünün daha kolay aydınlatılacağını düşünmüştür. Köy öğretmenleri Halkevleri Talimatnamesinde de Halkevinin tabii üyesi olarak gösterilmiştir. Halkevi köy öğretmenler sayesinde köylünün durumundan, ihtiyaçlarından haberdar olmuştur. Rifat Yüce bu sürecin daha başarılı bir şekilde işleyebilmesi için başarı olan öğretmenlere maddi ve manevi yardım yapılması teklifini de ortaya koymuştur. Yani Halkevleri köylüyü uyandırmak ve ilerletmek için aydın gençlik ve öğretmenlerle birlikte yakınan köylünün içine girmelidir (TY, 4 Ocak 1944).

Halkevleri bu görevi yerine getirmek için sık sık köylere gitmişler, uygun mevsimlerde köylerde törenler düzenleyerek bayramlar yapmışlardır. Halkevi Dershane ve Kurslar Şubesi ile yardımlaşarak köylülere çeşitli kurslar da açmıştır. İzmit Halkevi de 1933 yılında köylünün daha iyi ziraat yapabilmesi için bir aşıcılık kursu da açmıştır. Ayrıca köy muhtarlarının eğitimi için bir kurs düzenlenmiştir (Gedikoğlu, 1974:165).

Aşıcılık kursu 1933 yılında İzmit'teki Şişli fidanlığında yapılmış ve bu kursta köylerden gelen gençlere aşıcılık uzmanı tarafından uygulamalı olarak aşı yapma usulleri öğretilmiştir. Kursta başarılı olan 35 köy gencine aşıcılık diploması verilmiştir. Köylünün bilinçli bir şekilde ve modern yöntemlerle tarım yapması amaçlanan bu kurstan köylüler çok faydalanmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13, 14).

Yine 1933 yılında İzmit merkezde 96 köy muhtarına aşağıda belirtilen konularda üç gün süren dersler verilmiştir. Muhtarların üç gün süren kurs süresince barınma ihtiyaçlarını da Halkevi tarafından karşılanmıştır. Halkevinin köydeki en üst yetkili kişi olan muhtarı sağlık, temizlik, ziraat, köy kanunu gibi konularda bilgilendirmesi çok yerinde bir karardır. Halkevi muhtarlara gerekli eğitimi vererek muhtarın köylüye daha fazla konuda yardımcı olmasını aracılık etmiştir. Bu konuda verilen kursların isimlerine Halk Dershaneleri ve Kurslar bölümünde yer verilmiştir.

1933 yıllık raporunda belirtildiği gibi muhtarların çok faydalandıkları bu kursta verilen dersler bir kitap halinde toplanarak her köyün okuma odasına bu kitaplardan bir tane ücretsiz olarak verilmiştir. Böylece köylü de sağlık, ziraat, köy kanunu gibi kendini yakından ilgilendiren konularda bilgilenmiş olmuştur (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 12).

Köylünün emeği ve Halkevinin sağladığı yardımlar ile köylerde 1934 yılından itibaren birer okuma odası kurulmuştur. Bu okuma odalarının açılmasında en önemli amaç köylünün bilgilenmesine yardımcı olmaktır. Zamanla köylü köy kahvesinden uzaklaşmış ve ışıklı ve eğlenceli aydınlık okuma odalarına doğru yönelmiştir. Bu okuma odalarına köylünün anlayabileceği bir akıcılıkta yazılmış köy tarımı, köy sağlığı, köy bilgisi ile ilgili broşürlerin dışında Halkevlerini köylüyü aydınlatmak için CHP'nin köylüye armağanı olan ve on beş günde bir yayınlanan Yurt Gazetesi köylerdeki okuma odalarına gönderilmiştir (Çağlar, 1936: 118).

İzmit Halkevi Köycülük Şubesi de 1933 yılı içinde köylerin hepsinde birer okuma odası açılmayı kararlaştırmıştır. Kararlaştırılan bu köy okuma odalarının açılış merasimleri Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü büyük bayramında yapılmaya başlamış ve açılan bu okuma odalarına her türlü vasıta ile yararlı yazılar, gazeteler, kitaplar, broşürler gönderileceği ifade edilmiştir. İzmit Halkevi verdiği bu kararlar köylüyü de güncel haberlerden haberdar ettiği gibi, köylere köylüye uygun kitaplar gönderilerek de köylünün tarım, sağlık vs. konularda bilgilenmesini de sağlamıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13, 14).

1934 yılında da Köycülük Şubesi bu köy okuma odalarını faydalı hale getirmek için çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar doğrultusunda İzmit'teki sayıları 48 olan köylerdeki bu okuma odalarına bir heyet giderek köylüleri sağlıkları ve çiftçilikleri konusunda bilgilendirmiştir. Ayrıca köy okuma odalarını geliştirmek amacıyla İzmit Halkevi Başkanı Rıfat Yüce Değirmendere köyüne gidip buradaki köy okuma odasını incelemiş ve köylülere kitap göndermeyi vaat etmiştir (TY, 30 Temmuz 1934).

Köycülük Şubesi tarafından 1934 yılında köylere giderek okuma odalarını teftiş etmiştir. Bu amaçla Köse ve Kullar köyelerine gidilmiş, yapılan inceleme sonucunda Kullardaki okuma odasının okulun altına taşınmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir (TY, 13 Ağustos 1934).

1935 yılında okuma odalarına kitap, dergi, gazete gönderilerek köylünün okuma alışkanlığı kazanması amaçlanmıştır. Bu amacı yerine getirenlerde köy öğretmenleri olmuştur. Köy öğretmenleri de Halkevi Talimatnamesinde de belirtildiği şekilde Halkevleri Köycülük Şubesinin tabii üyesi sayılmışlardır. Köy öğretmenleri yoluyla köylü ile sürekli bir şekilde temas kurulabilmiştir. Hatta İzmit köylerinde bu öğretmenler vasıtasıyla Halkevleri gidemediği köylerde de gerekli tedbirleri almış ve haftanın belirli günlerinde bu köylerde toplantılar yapılmasına öncülük etmiştir. Halkevi üyesi olan köy öğretmenleri köylerde belirli geceleri okuma geceleri olarak belirlemiş, ayrıca bu gecelerde köylü ile konuşmalar da yapmışlardır. Bu okuma gecelerinde bir köylü tarafından bir kitap, gazete ya da dergi sesli bir şekilde okunmuş, bu sayede okuma yazma bilmeyen köylüler de bilgilenmiştir. Bu açıdan bu gecelerin halkın eğitimi açısından faydalı olduğunu söyleyebiliriz (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 244-245). Kütüphane ve Yayın Şubesinin de desteğiyle 1936 yılında iki okuma odasının

daha açılması sağlanmıştır. Açık olan okuma odalarına da imkân dâhilinde gazete dergi ve kitap gönderilmeye çalışılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 229-230).

Köycülük Şubesi sinema gösterimi ile de köylüleri bilgilendirilmeye çalışmıştır. Sinema gösterimi ile köylü ile şehirli arasında yakınlaşma sağlayıp, köylüyü kalkındırmak amaçlanmıştır. 1937 yılında köylere de götürülebilecek olan bir seyyar sinema makinesinin alınması Kültür Direktörlüğü tarafından teklif edilmiş ve bu makine Daimi Encümenince 1937 yılı Ocak ayı içinde satın alınmıştır. Bu sinema makinesi ile İzmit merkez ve civar köylerin dışında, kazalardaki Halkevlerinde de sinema gösterimi amaçlanmıştır (TY, 7 Ocak 1937). İzmit merkezde gösterilen filmler köylünün İzmit'e pazar alışverişi için geldiği Cuma günü gösterilmiştir. Sinema salonunda sadece sinema gösterilmemiş, ayrıca şube üyeleri olan ziraatçı, doktor ve veteriner tarafından sağlık, temizlik, bitki ve hayvan hastalıkları ve bu hastalıklardan korunma yolları ve köylünün bilmeye ihtiyacı olduğu düşünülen diğer çeşitli konularda da konuşmalar yapılmıştır.

05.03.1937 Cuma günü de pazar nedeniyle İzmit'e gelen köylülere Halkevi Gösteri Salonunda meyvecilik ve meyve ambalajlarına ait bir film gösterilmiştir (TY, 11 Mart 1937). 1938 yılında da her hafta şube üyeleri şehre pazara gelen köylü vatandaşları sinemaya toplayıp onları bilgilendiren filmler göstermiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

İlk yıllarda şube köylü vatandaşları sinemaya toplamakta zorlanırken, 1938 yılından itibaren köylü sinemaya daha fazla ilgi göstermiş ve her hafta düzenli olarak pazardaki işleri biter bitmez sinemaya gelmiştir. 1938 yılı ilk altı ayı içinde şube üyeleri köylü vatandaşlarla 18 toplantı yapmış ve onlara 18 sinema göstermiştir. Belirtilen bu etkinliklere 5060 kadınlı-erkekli köylü vatandaş katılmıştır. Bu toplantılar ve gösterilen sinemalar sayesinde köylü ile şehirli arasında bağ kuvvetlendirilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1).

Köycülük Şubesi tarafından 1940 yılında da Türkiye'de ilk defa köye sesli sinema gönderilmiştir. İzmit köylerinde sesli, sözlü sinema seyreden köylüler bundan çok memnun kalmışlardır (TY, 18 Haziran 1940).

Halkevlerinin Köycülük Şubesi tarafından hastalıklı, sakat özellikle savaşta sakat kalmış olan köylülerle, şehit köylülerin aileleri ve öksüz çocukları koruma altına alınmış, ayrıca bunların şehirdeki takip edilmesi zor olan işleri Halkevi tarafından takip

edilmiştir (Çağlar, 1936: 76). İzmit Halkevi de köylü vatandaşların şehirdeki işlerini kolay halletmesine yardımcı olmuş, bu suretle köylüyle şehirli tanışarak kaynaşmıştır. Köylü vatandaşlar şehirdeki işlerini de Halkevi Bürosu sayesinde takip edebilmiştir. 1937 yılı içerisinde 400'den fazla köylü vatandaşın dilekçesi parasız olarak yazılmıştır. Devlet dairelerinde işleri aksayan işinde sorun yaşayan köylü vatandaşlar da Halkevine başvurmuştur. Halkevi Bürosu bu vatandaşların işleriyle de yakından ilgilenmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 151-182). Köylülerin işlerini takip görevini üzerine alan Halkevi Bürosunda 1938 yılının ilk altı ayında da 485 köylünün dilekçeleri ücretsiz yazılıp işleri görülmüştür (BCA, 490.01/988.827.1). 1940 yılında ise 800 fakir köylünün devlet dairesindeki işleri takip edilmiş ve bu köylülerin dilekçeleri ücretsiz yazılmıştır (TY, 18 Haziran 1940). 1944 yılında da İzmit Halkevi Köycülük Şubesi köylü asker aileleri ile fakir ve kimsesiz köylülerin okula yazılma ile ilgili vb. işlerini ücretsiz yapmaya devam etmiştir. Bu konuyla ilgili Köycülük Şubesi üyelerinden Fethi Özkan haftanın çeşitli günlerinde köylüye bu hizmeti vermekle görevlendirilmiştir (TY, 16 Eylül 1944).

Köycülük Şubesi tarafından tüm köylerin bayramları aynı düzende kutlaması amacıyla bütün köyler için bir kutlama programı hazırlanmıştır. İzmit Halkevi bu uygulama da başarılı olduğu için daha sonraki yıllarda kutlama programı hazırlamaya devam etmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 244-245). Şube 1933 yılında köylerin gece her taraftan görülebilecek bir yerine birer daimi fener asılmasına karar vermiştir. Bu fenerler ilk defa Cumhuriyet Bayramında asılmış ve ondan sonra asıldıkları yerde sürekli olarak kalmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13-14). Köylerde yapılan bayramlara şehirden birçok halk ve bando katıldığı gibi civar köylerden de yüzlerce köylü katılmıştır. Bu bayramlarda temiz hava içinde çeşitli eğlenceler ve faydalı konuşmalar yapılmıştır. Bu gezintiler köylü ile şehirli arasında yakınlık kurup, köylülere faydalar sağlamıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13-14).

Köylüler milli bayramlarda İzmit'e çağrılmış ve geldiklerinde de ilgiyle karşılanmışlardır. 1938 yılında İzmit'in Kurtuluş Yıldönümü Bayramında 500 köylü Halkevinde misafir edilmiş ve köylülere belediye lokantasında bir kır yemeği verilmiştir. Misafir gelen köylüler İzmit'in Kurtuluşunu temsil etmek için Kurtuluş Savaşındaki giysileri giyerek törene kadınlı erkekli olarak katılmış, köylülerin bu

şekilde törene katılmaları İzmit halkı arasında sevinç gözyaşlarına neden olmuştur. Bu durum köylü ile şehirlinin birbirine ne kadar kaynaştığının güzel bir delilidir (BCA, 490.01/988.827.1).

Köycülük Şubesi Sosyal Yardım Şubesinin de yardımları ile hasta köylülerin Halkevi Polikliniğinde tedavi edilmesi de sağlamıştır. Köylü vatandaşlar Halkevi Sosyal Yardım Şubesinin açtığı poliklinikte ücretsiz muayene edildiği gibi, yapılan köy gezilerine de genellikle bir doktorla gidilerek şehre gelemeyen köylülerde köylerinde muayene edilmiştir. 1938 yılı ilk altı ayında Halkevi Polikliniğinde muayene ve tedavi edilen 1352 hastanın 1000'den fazlası köylüdür. Sosyal Yardım ve Köycülük Şubelerinin çalışmaları köylü üzerinde büyük etkiler bırakmıştır (BCA, 490.01/988.827.1).

1942 yılında Tasarruf Haftası dolayısıyla İzmit Halkevi Köycülük Şubesi köylülere bir genelge göndermiştir (TY, 9 Aralık 1942). Köylere gönderilen bu genelgeye göre; köylüler İkinci Dünya Savaşı döneminde memleketteki malların fiyatı yükseldiği için daha fazla para kazanmıştır. Halkevi Köycülük Şubesi kazanılan bu paranın israf edildiğini görerek Tasarruf Haftasında, aşağıdaki metni köylere göndermiş ve köylülerden israftan kaçınmalarını istemiştir. Ayrıca köylünün parasını nasıl değerlendirebileceği konusunda önerilerde de bulunulmuştur.

Türk Yolu Gazetesinde yayınlanan İzmit Halkevinin Tasarruf ve Yerli Mallar haftası başlarken köylere gönderdiği genelge şöyledir:

“Sayın Muhtar

On üçüncü Tasarruf ve yerli malı haftası münasebetiyle Halkevimiz size aşağıdaki öğüdleri bildirir ve köylümüzün de bu suretle hareket etmesini diler:

1- Dünyanın her tarafından büyük, küçük devletler harbe girmiş, bütün gün ve gece cephelerde harp etmekte ve gerilerdekiler de her an hayret verecek surette yokluk sıkıntısı içinde bulunmaktadır.

2- Yukarıki maddede yazılan harp faciaları hükümetimizin dürüst ve açık siyaseti sayesinde memleketimize girmedi.

Sükun ve huzur içinde yaşıyor ve işimizle meşgul oluyoruz.

3- Dünya harbinin doğurduğu güçlükler yüzünden dışarıdan gelen eşyaların yükselmesi sebebiyle içeride istihsal olunan malların da fiyatları çok yükselerek müsahsil köylümüzün eline onu memnun edecek derecede para girmiştir. Bundan ötürü de kıvanç duyuyoruz.

4- Bazı köylerimizde köy halkımızın, parayı kıymetini takdir edemeyerek israf ettikleri, sefahata başladıkları, ellerine geçen parayı rakıya, tütüne, kumara, keyfe, karıya ve bunlar gibi sair lüzumsuz işlere harcayıp çarçur ettikleri görülmektedir. Köyünüzde bu gibi kimseler varsa kötü huylarından vazgeçmelerini istiyoruz. Bunlara bu rüyanın sonunu çok acıklı olacağına bildirilmesini dileriz.

5- Ahvali hazırda dolayısıyla ellerinize geçen köylümüz gelirini arttırmak için ağıl, ahır, at, öküz, sağıl hayvan, tarla bağ ve bahçe gibi ihtiyaçlarını temin ettikten sonra, fazla paralarını bankaya yatırmalarını veyahut tasarruf bonoları ve devlet tahvilleri almalıdırlar. Bu gibi paralı insanlar hayır işlerini de unutmamalıdırlar. Bu sıkıntılı günlerde yoksulluğa düşen kimselere de yardımda bulunmak insani bir ödevdir.

6- Bu tamimi, köyünüzde toplantı yerlerinde, divan halinde ise önümüzdeki kurban bayramında divanınızın her köyünde okuyarak bütün köylüye anlatmanızı dileriz.

7- Bu yazımız evvel emirde ihtiyar heyetinde okunacak ve heyetin münasip gördüğü yerlerde de okunacaktır.

8- Gerek bu tamim gerekse köyünüzdeki içtimai hayat ve adetler hakkında izahat almak üzere ileride köyünüzden bir mümessil istenecektir.

Köycülük Şubesi Reisi Rıfat Yüce

İzmit Halkevi Reis vekili Halit Gürol" (TY, 9 Aralık 1942).

Şubenin yaptığı geziler:

Köy gezileri bir amaç doğrultusunda yapılır, bu geziler bir "subaşı arama şeklinde fantezi, geçici, maksatsız ziyaretler" olmaktan çok uzaktır. Bu gezilerde hazırlanan söz değil, köylü tarafından anlaşılacağı kestirilen söz söylenir; herhangi bir ilaç değil köylünün muhtaç olduğu ilaç dağıtılır; fikirler ve yenilikler karışık biçimde değil sıra ile ve mümkünse tasnif edilerek sunulur. Her köy gezisinde fikir ve jest kadar madde ve tedbirinde götürülmesine çalışılmıştır.

Köycülük Şubesi tarafından yakın köyler Halkevinin bütçesiyle de orantılı olarak mümkün olduğu kadar sık bir şekilde ziyaret edilmiş ve bu ziyaretlerde köylerde incelemelerde bulunularak, köylülere doğru yol gösterilmeye çalışılmıştır.

Köye giden heyetler içinde her meslekten birkaç kişinin; insan muayeneleri için doktorların, Mahsul muayenesi için ziraatçıların, güzel sözler söylemek ve güzel sözler toplamak için edebiyatçıların, halkı garp musiki zevkine alıştırmak ve halktan yerli havalar almak için musikişinasların katılması ile geziler daha faydalı hale getirilmiştir.

Gidilen köylerde Halkevinin maksat ve amaçları açıklanarak köylüyü ekonomik, sosyal, tarım ve sağlık açısından bilgilendiren konuşmalar yapılmıştır. Bu konuşmalar ile köylünün bilinçlenmesi amaçlanmıştır.

Köy gezilerinde eldeki tüm vasıtaların hepsinden faydalanılmıştır. Atlarla ve yaya olarak gidildiği gibi çoğu Halkevi de kamyonlar ve bisikletler ile yola çıkmıştır. İdealist Halkevleri için yol bozukluğu, vasıta yokluğu çok da sorun olmamış, Halkevlerinin birçoğu köy gezilerini düzenli olarak haftada veya on beş günde bir yapmıştır. Bazı Halkevleri de bu gezilerin sık yapılmasını sağlamak için Ziraat Bankası, Ziraat Vekaleti, Sıhhat Vekaleti memurları gibi görevleri zaten şehri köye götürmek, köyleri gezmek olan kişiler Halkevine üye yapılmış, bu şekilde bu kişilerin hem köy sorunları ile daha yakından ilgilenmeleri sağlanmış hem de bu kişiler Halkevi üyesi oldukları için Halkevine köy hakkında da bilgi getirmişlerdir (Çağlar, 1936: 122).

İzmit Halkevi de bu gezilere önem vermiş ve düzenli olarak geziler yapmıştır. Yapılan gezi programları ile de köylü vatandaşlar şehre, şehirli vatandaşlar da köye götürülmüştür. Bu geziler sayesinde köylü ile şehirli arasında samimi ilişkiler kurulmuştur. Köycülük Şubesinin elemanları gidilen köylerde köyleri gezerek köylünün ihtiyaçları belirlemiş ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda köylülere yardımcı olmaya çalışmıştır. Yani yapılan bu gezilerde bir plan doğrultusunda hareket edilmiştir. Birçok Halkevinin Köycülük Şubesi bu gezileri köyle ilgili çalışmak isteyen bütün üyelerini götürmenin yanı sıra köylere bando ve radyo götürüp, kır sahnelerinde temsil vermiştir. Bu gezilere Halkevi üyelerinin dışında henüz Halkevine kayıt olmamış aydınlarda katılmıştır (Çağlar, 1936: 122). İzmit Halkevi de yaptığı gezilerin çoğuna bando ile gitmiştir.

1933 yılında İzmit Halkevi Köycülük Şubesi her hafta Cuma günleri şehirden köylere gezintiler, seyahatler düzenlemiş ve gidilen yerlerde köy bayramları ve bayrak çekme merasimleri yapmıştır. Şube üyeleri 1933 yılı içinde 56 köyde bayrak çekme merasimine katılmıştır. Her köyde bir bayrak ve bir bayrak direği bulundurarak Cuma günleri köylerde de bayrak asılması sağlanmıştır. Ancak 18 köy bayrak parasını ödemekte zorlandığı için bu köylerin bayrakları Halkevi tarafından satın alınmıştır (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 13-14).

1935 yılı içerisinde yapılan 6 gezide şube üyeleri köylülere konferanslar ve müsamereler verip köylüler için bilgilendirici konuşmalar yapmıştır. Yine görev için köye giden memurlar da köylüye sağlık ve tarımla ilgili bilgiler vermiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 244-245).

1936 yılı içerisinde bu şube köylü vatandaşla yakın ilişki içinde bulunmaya gayret göstermiş ve bu amaçla köylü vatandaşlar hem tarım hem de sağlık konusunda bilgilendirilmeye çalışmıştır. Bu amaçla bir ziraatçı, bir doktor, bir veterinerden oluşan heyet köyleri gezerek köylerde sağlık ve tarımla ilgili konuşmalar yaparak halkı aydınlatmaya çalışmıştır. Ayrıca bir doktor tarafından köydeki hastalara bakılmış ve bakılan bu hastaların ilaçları ücretsiz verilmiştir. Yine ziraatçı ve veteriner tarafından köylülere yaptıkları tarım ve baktıkları hayvanları hakkında bilgi verilmiştir. Köy gezilerine Halkevi bando takımı da götürülmüş, bando köy bayramlarına ve köy düğünlerine de katılmıştır. 1936 yılı içindeki köy gezilerinde çeşitli konularda 6 konferans verilmiş ve verilen bu konferansların üçünde CHP programının köylüyle ilgili olan kısmı açıklanmıştır. 1936 yılı içinde 82 gezi yapılmış ve bu gezilerde yapılan konferans ve konuşmalara 2500 kişi katılmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 229-230).

Köycülük Şubesi 15 Mart 1936 tarihinde bir doktor, bir sağlık memuru, bir ziraatçı, bir veteriner bir ormancı ve bunların dışında 2 kişinin daha katılımıyla 7 kişilik bir grup halinde Çayır köyüne gitmiştir. Çayır köyü 35 haneli bir köy olup bu köye daha sonra iki köy daha bağlanmış ve köy divan olarak idare edilmeye başlamıştır. Halkevi Köycülük Şubesi divanların ortasındaki bir köyü merkez kabul edip merkeze gideceği zaman yakınında bulunan köyleri de o merkeze çağırmıştır. Daha önceden konulan bu kural doğrultusunda Halkevi Çayır köyüne gideceğini köyün yakınında bulunan Yassıbağ ve Emirhan divanları halkına da duyurmuştur. Köye giden Köycülük Şubesi Heyeti bu üç köyün hayvanlarını muayene edip hastalık olup olmadığına bakmıştır. Bu gezide grup Çayır köyündeki okulun yanına bir meyve bahçesi yapılmasına da karar vermiştir. Ayrıca köyün suyu ve temizliği ile ilgili köylüyle görüşülmüş, uygulamada neler yapılabileceği konusunda köylüye bilgi verilmiştir. Köylü de heyete bu konularla ilgileneceğine dair söz vermiştir.

Köye gelen heyet daha sonra iki gruba ayrılmış ve bir grup Sepetçi köyüne gitmiş, diğer grup da Çayır köyünde incelemelere devam etmiştir. Sepetçi köyüne giden grup köyde bir düğün için toplanmış bulunan yaklaşık 600 kişi ile görüşmüş ve grup daha sonra köyde yapılan pehlivan güreşini seyredip gelin alma törenine katılmıştır (TY, 18 Mart 1936).

Köycülük Şubesi 12.04.1936 tarihinde Kullar Köyüne gezi düzenlemiştir. Bu gezi için sabah saat 9:00 itibariyle İzmit'ten gruplara ayrılan heyet at, fayton, araba gibi vasıtalarla Kullar Köyüne doğru hareket etmiştir. Bu gruptan köye ilk olarak Halkevi Bاندosu ulaşmış ve bu bando köylü tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Köye gelmekte olan Halkevi Köycülük Şubesi için hazırlık yapan köylü yapılacak toplantı için çayırılık bir yer hazırlamış ve buraya bir çardak yaparak üzerini yeni dallarla örtmüştür. Gelen misafirlerin dinlenmeleri için kanepeler ve sandalyeler toplantı yerine getirilmiştir. Bu durum köylünün Halkevine ne kadar ilgi gösterdiğinin bir kanıtı olarak gösterilebilir. Toplantıya çevre köylerin halkının da yoğun ilgisi olmuştur.

Kullar Köyünün fiziki durumuna bakıldığında köyün İzmit'e 10 kilometre uzaklıkta 120 haneli 800 nüfuslu bir köy olduğu görülür. Köyün arazisi düz olup kiraz deresi köyün ortasından geçmektedir. Köyün toprakları verimli olup tahmini bir hesapla 1 e 8 ürün vermektedir. Köyün büyük çoğunluğu meyvecilikle geçinmektedir ancak köydeki su bolluğu nedeniyle son bir iki senedir pirinç ekilmiş fakat daha sonra bu ekim yasaklanmıştır. Köye gelen grup içerisinde bulunan doktor bu köydeki ve civar köylerden gelen 15'i sıtmal olma üzere 22 kadar hastaya bakmış ve hastalara gerekli ilaçları vermiştir (TY, 8 Nisan 1936).

11.10.1936 Cumartesi günü Köycülük Şubesinden bir heyet Sarımeşe köyüne giderek orada bir gece kalmış ve bu ziyarette köydeki köy okulunda 150 kadar köylüye Halkevi Başkanı Rıfat Yüce tarafından bir konferans verilmiştir (TY, 15 Ekim 1936).

22.10.1940 tarihinde şube daha önceki yıllarda da gittiği Çayır Köyüne tekrar gitme kararı almıştır. Bu gezi de köylünün isteklerinin, dertlerinin konuşulacağı belirtilmiştir. Ayrıca gezi programına ilginin daha yoğun olması için pehlivan güreşleri de eklenmiştir (TY, 20 Eylül 1940). Köycülük Şubesi belirtilen tarihte doktor, ziraatçı, veterinerin de içinde bulunduğu kalabalık bir grup halinde Çayır köyüne gitmiş ve köye gelen grup ihtiyar heyeti tarafından heyecanla karşılanmıştır. Grup köyde Çayır köyünün tarihi,

eski eserlerini incelediği gibi köyün ekinleri ve uyguladığı tarım yöntemleri de gözden geçirilmiştir. Ayrıca köylülere sağlıklarını nasıl koruyacakları hayvanlarının bakımını nasıl yapacakları konusunda bir konuşma da yapılmıştır. Ardından pehlivan güreşi yapılarak güzel bir gün geçirilmiştir (TY, 24 Eylül 1940).

06.05.1942 tarihinde Halkevi Köycülük Şubesi Bayraktar Köyüne bir gezi düzenlemiştir. Halkevinin bu köye gideceğini duyan binlerce halk da Bayraktar Köyüne gitmiştir. Buradan da anlayabiliriz köylüler Halkevin köylerine gelmesinden çok memnundurlar. Rifat Yüce köyde yaptığı konuşmasında Halkevlerinin özellikle Köycülük Şubesinin köylülere dair hizmetlerinden bahsetmiş ve köylülerden hükümetin kanun ve tebliğlerine uymalarını istemiştir. Veteriner Süleyman Şirin tarafından da hayvanlara nasıl bakılacağı konusunda bir konferans verilmiştir.

Grup tarafından köylülerin abdesthanelerinin dışarıda olduğu görülmüş bu durumun köylüler için zararlı olduğu ifade edilerek köylüden köyün içindeki abdesthaneleri kapatmaları istenmiştir. Arkasından köydeki okul kulüplerinin gösterisi seyredilmiş ve güreşler yapılmıştır. Köylüler bu ananevi toplantıya Halkevinin katılımından dolayı sevinçlerini bildirmişlerdir (TY, 8 Mayıs 1942).

1943 yılında İzmit Halkevi tarafından Solaklar köyü numune köyü olarak belirlenmiştir. Numune Köyü olarak belirlenen Solaklar Köyüne 16 Mayıs 1943 Pazar günü bir toplu gezi düzenleme kararı alınmıştır. Gezi için bir program hazırlanmış olup belirtilen program doğrultusunda Vali ve Hükümet görevlileri Parti Vilayet, Kaza, Nahiye İdare Heyetleri, Vilayet ve İzmit Belediyesi Daimi Encümen azaları, Öğretmenler, Selüloz Sanayi Müessesesi Müdür ve Şefleri, Ortaokulun son sınıfı öğrencileri bu geziye davet edilmiştir. Ayrıca davetlilerin dışında arzu edenler kendi araçları ile geziye katılabileceklerdir. Beden Terbiyesi Kocaeli Bölgesi Atıcılık ve Dağcılık ajanları da hazırlandıkları programı bu gezide sergileyeceklerdir. Davetlilere ayrıca öğle yemeği kırda Halkevi tarafından verilecektir. Belediye tarafından İzmit Belediyesi önünden 16 Mayıs Pazar günü sabah saat 8:00'da bir araba kaldırılacaktır. Köye varıldıktan sonra köylüyü ilgilendiren konularda konuşmalar yapıp, Arkasından şiirler okunup, Temsil şubesi tarafından bir orta oyunu oynanacaktır. Daha sonra da bir ziraat uzmanı tarafından Dutçuluk ve ipek böcekçiliği hakkında bir konuşma yapılarak, yine Halkevi tarafından köye önceden gönderilip dikilmiş olan yedi bin dut fidanı dikildikleri yerde

gözden geçirilecektir. Buradan da anlayabiliriz ki bu köyde dutçuluk köylünün geçim kaynağı olarak yerleştirilmek istenmektedir. Diğer gezilerde de olduğu gibi bir doktor köylüleri muayene edecek, bir veteriner de köylülerin hayvanları ile ilgilenecektir. Son olarak da yapılan güreşlerin arkasından Halkevi Başkanı tarafından köylülere veda edilerek İzmit'e dönülecektir (TY, 12 Mayıs 1943).

Yukarıda belirtilen tarihte numune köyü olarak seçilen Solaklar köyüne Halkevi Köycülük Şubesi tarafından gidilmiştir. Köye giden grup köylüler tarafından çok güzel karşılanmış, köyde neşeli bir bayram günü geçirilmiştir. Geziye İzmit Valisi Ziya Tekeli ile bütün Halkevîliler ve birçok seçkin kişi katılmıştır. Vali köylüye hitap eden güzel bir nutuk söylemiş ve Cumhuriyet hükümetinin köylüye verdiği değeri ifade etmiştir. Köylüye faydalı bilgiler de verilen geziye halkın da yoğun bir ilgisi olmuştur (TY, 22 Mayıs 1943).

İzmit Halkevi Köycülük Şubesi gezilere uzun bir zaman ara verdikten sonra 25 Mayıs 1947 Pazar günü Taşköprü merkezi İshakçılar köyüne bir gezi düzenlemiş ve bu gezi için bir program hazırlanmıştır. Programa göre Halkevince temin edilecek araçlar ile sabah erken saatte köye gidilip akşamda dönülecektir. Bütün Taşköprü ve civarı halkının bu toplantıya katılmasını sağlamak için Köycülük Şubesi tarafından pehlivan güreşleri ve çeşitli eğlenceler hazırlanmıştır. Bu topluluktan faydalanılarak köylünün ziraat, iktisadi, içtimai ve sıhhi durumları istek ve ihtiyaçları hakkında uzan kişiler tarafından konuşmalar yapılacak ve gerekli bilgiler verilecektir. Köye giden doktor tarafından köylü hastalar muayene ve tedavi edilecek, veteriner de köy hastalarının sağlık durumlarını kontrol edecektir. Halkevinin düzenlediği bu geziye önemli kişilerde katılacaktır. Geziye şehrin ileri gelen kişilerinin yanı sıra doktor, baytar, öğretmen, ziraatçı gibi aydınlarında katılacağı belirtilmiştir (TY, 15 Mayıs 1947).

Program doğrultusunda belirtilen tarihte İshakçılar köyüne gidilmiştir. İshakçılar Köyüne düzenlenen gezi Rıfat Yücenin ifadesiyle "Halkevinin o zamana kadar düzenlediği en güzel gezi olmuştur." Geziye İzmit'ten sabahın dokuzunda bir kamyonunda 20 kişilik bir bando, müzika, iki otobüs, bir taksi ve motosikletle sazlı sözlü bir şekilde yola çıkmıştır. Bir buçuk saat süren yolculuk sonunda İshakçılar Köyüne ulaşılmıştır. Köye giden grup için Halkevi Başkanı ve İdare Heyeti Üyeleri ile parti il, ilçe, bucak başkanları, Köycülük Şubesi, sağlık müdürü, lise müdürü, ziraat veteriner temsilcileri,

belediye başkanı ve daha tanınmış birçok kişinin dâhil olduğu 80 kişilik kafiye köylülerle sınırsız olarak görüşmüştür. Bu görüşme halk üzerinde de derin ve sıcak bir etki bırakmış ve köylüler bu buluşmadan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu gezide İshakçılar Köyüne diğer köylerden gelenlerde olmuştur. Şöyle ki İzmit'e bağlı divanlar olan Çavuşlu, Karagözlü, Himmetli, Cuma, Kaşıkçı, Geredeli, Tahtalı ve bunların dışında Kandıra'ya bağlı Bulduk halkı ile Tatar Ahmet Divanları yapılacak güreş için gelmişlerdir. Bu divanların dışındaki köylerden de gelenler olmuş, köydeki kalabalığın bine yakın olduğu tahmin edilmiştir (TY, 27 Mayıs 1947).

İshakçılar köyünde yapılan güreşin başhakemliğini Türkiye'nin meşhur hakemlerinden İrfan Dengin yapmıştır. Halkevi güreş ödülü olarak çevrenin âdetine göre desteye on adet mendil, küçük ortaya 10, büyük ortaya 15, başa da 20 lira verilmiştir. Ödülün düşük olduğu görülmektedir. Ancak köy gençleri güreşe olan meraklarından dolayı ödül hakkında bir şey demeyerek kardeşçe, ciddi bir şekilde güreşmişlerdir. Ödüller verildikten sonra ihtiyar pehlivanlardan Kekler köyünden İlyas pehlivan ile Kuşlu köyünden Mehmet pehlivan bir gösteriş güreşi yapmıştır (TY, 3 Haziran 1947).

Halkevi Köycülük Şubesi 8 Nisan 1950 tarihinde Bahçeciğe giderek gezilerine devam etmiştir. Bu gezide bucak Müdürü Muzaffer Rakunt, misafirleri köylülere takdim etmiş arkasından kısa bir konuşma yaparak köylülere bu gezilerin önemi ve anlamını anlatmıştır. Şube üyeleri yanlarında götürdükleri 1000 adet dut, 200 adet aşılı elma fidanını ufak bir armağan olarak köylülere dağıtmıştır. Köye giden lise müdürü Gündüz Akbıyık köylülerle sohbet etmiş, onlara bir konuşma yapmıştır. Türk Yolu Gazetesinde yayımlanan konuşma şu şekildedir:

“Eskiden Bahçecik çok mamurdu pencereleri ıslıl ıslıl parlardı. Uzun harplerde varımızı yoğumuzu sarf ettiğimizden şimdi bu harabiyete duçar oldu. Zümrüt gibi yeşil topraklara sahip bu yerde kardeşçe birbirimize sarılalım, İzmit'e inerseniz bize gelin dertleşin oradaki işlerinizi takip edelim. Sizin tecrübenizle bizim bilgimizi birleştirerek çalışırsak mazideki iyi şekle kısa zamanda tekrar gireceğimize eminim. İstikbal bize çok güzel günler vaat ediyor. Aziz olun arkadaşlar.” (TY, 9 Nisan 1950).

Bu konuşma da gösteriyor ki Halkevi köylüyü tek başına bırakmayıp köylünün yanındadır.

Lise müdürünün arkasından Ziraat Mühendisi Fuat tarafından ağaç dikmenin fenni şekilleri ile ormanların önemini anlatan bir konuşma yapılmış, yapılan bu konuşma

ilgiyle dinlenmiştir. Çocuk doktoru Dr. Müyesser Yola köylü hasta çocukları muayene ve tedavi ederek Bahçecikli halkın gönünü kazanmıştır. Köycülük Şubesi Başkanı ve aynı zamanda Türk Yolu Gazetesinin sahibi Rıfat Yüce'nin "Buraya köylümüzü kalkındırmaya geldik. Lise müdürünün söylediklerine riayet etmenizi rica ederim." sözleri uzun süre alkışlanmıştır. Köylüyle beraber yenen yemekten sonra İzmit'ten gelen ekip köylünün sevgi tezahürleri arasında tekrar gelmek vaadi ile İzmit'e dönmüştür (TY, 9 Nisan 1950).

Görüldüğü gibi 1950'li yıllara gelindiğinde Halkevi ve köylü iyice kaynaşmıştır. Halkevi kuruluş yıllarından beri sağlık, tarım, köylünün işlerini takip etme gibi her konuda köylünün yanında olmuştur. Köycülük şubesi gittiği hiçbir köye rast gele gitmemiş, köye gitmeden önce köyün ihtiyaçları göz önünde bulundurularak programlar hazırlanmıştır. Gidilen köylerde önceden belirlenenin dışında bir eksiklikle karşılaşmış ise bu durum da köylü ile konuşulmuş ve gerekli tedbirlerin nasıl alınabileceği köylüye anlatılmıştır.

İzmit Halkevi Köycülük Şubesi tek başına geziler düzenlediği gibi 1942 yılında Kandıra Halkevinin Köycülük Şubesi ile ortaklaşa olarak Kandıra kazasının Akçaova nahiyesine bağlı Ilgaz denilen tarihi bir mahalleye 24 Mayıs Pazar günü bir gezi düzenlemiştir. Geziye İzmit' ten çok az katılım olmasına rağmen, mahalle ve civar halktan bine yakın kişi katılmıştır. Kandıra Halkevi bu geziyle yakından ilgilenmiş, geziye şube üyeleri tamamıyla katıldığı gibi birçok da genç gelmiştir. Toplantıdan sonra yapılan güreşe 7 çift deste güreşçi ile İzmitli gençler katılmış olup, güreşlerin galiplerine İzmit Halkevi tarafından para ödülü verilmiştir. Küçük, orta, büyük ve başaltıya 22 genç pehlivan katılmıştır. Gezide milli oyunlar oynanıp, günün meseleleri üzerine de köylülerle görüşülmüştür (TY, 26 Mayıs 1942).

4.3. Tarih ve Müze Şubesi

Müze ve Sergi Şubesi, Müze Grubu, Sergiler Grubu olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Müze grubunun çalışma alanı şu şekildedir:

a) Üyesi buldukları Halkevi bölgesindeki tarihi eser ve anıtların iyi korunması için ilgili resmi makamları aydınlatır. Bu eserlerin korunması amacı ile kurulmuş olan cemiyetleri destekler

b) Halkevinin bulunduğu yerde resmi müzeler varsa onları zenginleştirmeye, eksiklerini tamamlamaya; yoksa bunların kurulmasına çalışır. Tarihi anıtların fotoğraflarını aldırır, imkân olan yerlerde alçıdan küçük modellerini yaptırır, üzerindeki yazıların fotoğraf ve kopyalarını aldırır.

c) Bağış veya para imkânı varsa satın almak yoluyla tarihi değeri olan eski yazılar, kitap kapları, tezhipler, divanlar, minyatürler, çiniler, halılar ve nakışlar ulusal kültür belgeleri ile eski ulusal kılıklar, oyalı yazmalar, çevreler, eski kılıçlar, yatağanlar, tüfekler, tabancalar ve her türlü silahlar sedef, altın, gümüş v.s. kakmalar ve oymalar gibi Türk etnografya belgelerini toplamaya çalışmak yolu ile yersel müzelerin genişlemesine ve kurulmasına hizmet eder (CHP Halkevleri Öğreneği, 1935:19).

Müze ve Sergi Şubesi ayrıca mahalli ve milli tarihle umumi tarih konuları üzerinde yazılar, konferanslar, sergiler vasıtası ile halk kitlelerine bilgiler verir, mahalli tarih hakkında yapılan araştırma ve incelemeleri ve ele geçen bilgileri yayınlar, resmi makamlarla, eğer varsa, çevrelerindeki müzelerle temas ve işbirliği yaparak bölgelerindeki eski eserlerin korunmasına yardım eder (Arık, 1947: 112).

1933 yılında diğer kurulan 8 şubeden ayrı olarak kurulmuş olan İzmit Halkevi Müze ve Sergi Şubesinin müze kolu da yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda çalışmıştır. Şube daha kuruluşunun ilk yıllarında İzmit'teki tarihi eserlerden olan cami ve benzer vakıflardaki kıymetli eserleri incelemiş ve bu temel eserleri resimle tespit etme kararı almıştır. Ayrıca tarihi eserleri de korumak için şube maddi destekte de bulunmuştur (BCA, 490.01/905.535.1, Belge 15-16).

1934 yılında da şube İzmit'te bağışlanan vakfiyeleri belirlemek için Evkaf Müdürlüğünden kayıtları istemiştir. Bu kayıtlar alınıp inceleme yapılmıştır. Ayrıca bu şube bütün ilçelerden eski eserlerin listesini de istemiştir (TY, 6 Ağustos 1934). 1935 yılında da Şube tarafından ilçelerde bulunan tarihi eserleri korumak için çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar sonucunda ilçelerdeki tarihi eserlerin fotoğrafları alınıp, fotoğraflar albüm haline getirilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 245).

Şube bazı tarihi yapıları korunması için de gerekli kurumlardan maddi yardım talep etmiştir. Bu amaçla şubenin 1936 yılında İzmit'teki tarihi bir cami olan Yeni Cuma Caminin korunması için gerekli makamlardan yardım istediği görülür.

İzmit Halkevi Tarih ve Müze Şubesi tarihi eserleri korumanın dışında İzmit'te çeşitli kazılarda bulunan tarihi eserlerin korunmasına da yardımcı olmuş ayrıca bu eserlerin bir müze kurularak müzede toplanması için de çaba göstermiştir. İzmit çok eski bir medeniyettir ve geçmişte çeşitli medeniyetler İzmit'te yaşamıştır. Bulunan tarihi eseler de bu eski geçmişi kanıtlamaktadır. 1935 yılında İzmit'te Kâğıt Fabrikasının yapımı esnasında temelinden değerli tarihi eserler çıkmıştır. Çıkan eserler İzmit'in 3000 yıl önce Türkler tarafından inşa edildiğini kanıtlar niteliktedir. Çıkan eserler şu şekildedir: iki desti, iki künk, iki çanak, on dört çiçekle işlenmiş mermer taş, bir yağ kandili, bir ağzı kırık küp, bir tane bir tarafı yazılı mermer sütun başlığı, iki büyük mermer sütun, iki ufak mermer sütun, bir on işlemeli parça taşlar, bir tanede külçe halinde madeni parçalar (TY, 25 Eylül 1935).

Kâğıt Fabrikasının temelinde bulunan bu Kâğıt Fabrikası Müdürü Mehmet Ali Kâğıtçı tarafından özenle tasnif edilerek fabrikada bir odaya konulmuştur. Bu eserlerin 2000 sene önce İzmit'te yaşamış olan Nikamet medeniyetine ait olduğu tespit edilmiştir. Kâğıt Fabrikasının temelinden çıkan bu tarihi eserler İzmit'in birkaç defa kurulduğuna işaret etmektedir. Bu eserleri Halkevi Tarih ve Müze şubesinden gelen Halkevi Komitesi azaları da görmüş ve eserler üzerinde ayrıntılı bir konuşma yapmışlardır (TY, 13 Ağustos 1940).

1935 yılı içinde diğer yerlerde yapılan kazılarda da tarihi eserler bulunmuştur. Bu şube bu değerli eserleri başka bir şehre göndermek yerine İzmit'te sergileyebilmek için bir müze açılması için de çaba göstermiştir. Müze binası olarak da Mimar Sinan'ın eseri olan Yeni Cuma Camii düşünülmüştür. Ancak bu yapı askeriyenin elinde olduğu için binanın boşaltılması için Valiliğe ve Vakıflar Müdürlüğüne başvurulmuştur (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 245).

Tarih ve Müze Şubesi 1936 yılı içerisinde de İzmit'te bir müze kurulması için çalışmalarına devam etmiştir. Müze grubu müzeyi kurabilmek için Belediye ve Kültür Direktörlüğünün de yardımlarını almaya çalışmıştır (BCA, 490.01/988.827.1, Belge 218-230).

Şube müze açma girişiminin arkasından ilçelerde bulunan tarihi eserleri araştırmak ve korumak için de çalışmalar yapılmıştır. Bu amaçla ilçelerdeki tarihi eserlerin fotoğrafları alınıp, fotoğraflar albüm haline getirilmiştir (BCA, 490.01/988.827.1, Belge

218-230). Ayrıca yapılan kazılarda bulunan eserlerin korunması için de tedbirler alınmıştır (TY, 15 Ocak 1936).

Halkevi Tarih ve Müze Şubesi İzmit'te müze için gerekli olacak eserleri lahit, sütun v.s. eserleri hükümet bahçesinde derlemiştir. Bu tarihi eserlerle hükümet bahçesi de ilgi çekici bir hal almıştır (TY, 24 Aralık 1936).

İzmit'te toprağın altı ve üstü kıymetli eserlerle dolu olmasına rağmen İzmit Halkevi Tarih ve Müze Şubesi maddi imkânsızlıklar yüzünden bu eserleri bir araya getirip müze kuramamıştır. İzmit Kültür Direktörlüğü ve Vakıflar İdaresi de müzenin açılmama nedeni olarak maddi imkânsızlıkları göstermektedir. Ancak ileride bu sorunlar ortadan kalkıp müze yapılacak olursa müze binası olarak 1935 yılında düşünülen Yeni Cuma Camiinin aksine müzenin Sinan'a ait olan Pertev Paşa Camiinin yanına yapılması düşünülmüştür. Müze kurulması için Halkevi ve Kültür Direktörlüğünün ortak girişimleri de devam etmiştir.

Kâğıt Fabrikası da Fabrikanın inşaatı sırasında temelden çıkan eserleri saklamak suretiyle müzenin kurulmasına destek vermiş olmaktadır.

Kültür Direktörlüğü 'de vilayetin her tarafında elde ettiği eserleri tespit ederek müze işine destek vermiştir. Ayrıca müzenin açılmasını Sümerbank da desteklemiştir (TY, 24 Aralık 1936).

1938 yılında şube tarihi eserleri araştırmak ve bulduğu tarihi eserleri koruma ile meşgul olmuştur. Kültür Direktörlüğü ile birlikte çalışılarak Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürü olan Aziz Bey İzmit'e davet edilmiştir. İzmit'e gelen Aziz Bey konuyla ilgili olarak İzmit'te araştırmalarda bulunmuştur (BCA, 490.01/988.827.1).

1940'lı yıllara gelindiğinde İzmit'te hala bir müze kurulmadığı için daha önce bulunan tarihi eserler çeşitli kurumlar aracılığı ile korunmaya devam etmiştir. Çıkan bu eserlerin bir kısmı Kağıt Fabrikasında korunmuş, bir kısmı da Maarif İdaresi tarafından korunmuştur.

İzmit'in bir müzesi olmadığı için başka çözüm yolu da yoktur. Diğer tarihi eserlerde bulunmayı beklemektedir. O dönemde İzmit'in eski evlerinin taş duvarlarına gömülü lahitler, duvar diplerindeki, kaldırımlardaki eski eserler daha ince bir araştırma

yapmadan bile görülebildiği ifade edilmiştir. Bu durumda İzmit'te açılacak bir müzenin kısa zamanda zengin eserlerle dolacağını göstermektedir (TY, 13 Eylül 1940).

Tarih ve Müze Şubesinin girişimleri ile İzmit halkını aydınlatacak, bilgilendirecek konferanslar da verilmeye çalışılmıştır. 1940 yılında Müze ve Tarih Şubesi İzmit'te çalışan daire müdür ve memurlarından kendi meslekleriyle ilgili bir konferans vermelerini istemiştir. İlk konferansı Kâğıt Fabrikası Müdürü Mehmet Ali Kâğıtçı vermiştir (TY, 23 Ağustos 1940). Bu konferanslar halkın önünde değil, Halkevi hoparlörü ile verilmiş olup, verilen bu konferanslar ile halkı meslekler konusunda bilgilendirmek amaçlanmıştır.

Tablo 24: 1940 Yılında Müze ve Tarih Şubesinin girişimiyle İzmit'te Konferans Verecek Kişiler ve Konferans Konularının Listesi

Halkevi Başkanı Mehmet Ali Kağıtçı	(Kağıdın Tarihi)
Ziraat Müdürü Hilmi Omay	(Tütünün Menşei ve Çeşidi)
Merkez Ticaret öğretmeni Y. Nüzhet Unat	(İlk ziraat esasları ve olgunlaşması)
Maarif Müdürü Bedrettin Ahıskalı	(Milletler Arası Eğitim Tarihi, Türkiye Eğitim Tarihi, Kocaeli'nin Dün ve Bugünkü Tarihi Durumlarının Karşılaştırılması)
Baytar Müdürü Ziya Tan	Tarihte Türkün Ata Verdiği Önem
Baytar Süleyman Şirin	İklimin Hayvanlar Üzerinde Etkisi, Nesli Azalan ve Kaybolan Hayvanlar
Vakıflar Müdürü Hulusi Seyhan	Vakıflar İdaresinin Oluşması ve Hizmeti
Tüm komutanlığından memur edilecek kişi	Harp Gazları Tarihi
Sağlık Müdürü Şerif Kayın	Doktorluk Tarihi
Sıtma Mücadele Başkanı Bay Kani	Sıtmanın Kaynağı ve Üremesi
Emniyet Müdürü Tacettin Artaş	Osmanlı Tarihinde Asayişe Bir Bakış
Ziraat bankası müdürü Hüsnü Alev	Türkiye bankacılığının etkisi
PTT Başmüdürü	İlk Savaş Usullerinin ortaya çıkışı
İnşaat Müdürü Cevdet Onaran	Yeni Cuma Camii ve Mimar Sinan
Savcılıktan memur edilecek bir kişi	İnsan Hukukunun Tarihi Devreleri

Tablo24'ün devamıdır

Tekel Baş Müdürü	Devletçiliğin Tarihi
Kocaeli defterdarı Rüştü Ege	Osmanlı Devri Nakliyeciliği
Gelirler Müdürü	Türkiye Cumhuriyeti Maliyeciliği
Özel İdare Müdürü Mustafa Erdem	Osmanlı tarihinde vergiler
Nüfus Müdürü Fuad Bey	İstatistik tarihi ve faydaları
Tapu Sicil Muhafız Müdürü Sadi Bey	Osmanlı Devletinde Tasarrufun Esasları
Orman Müdürü	Türkiye'de eski ormanlar
Orman Müdürlüğünden memur edilecek bir kişi	Türkiye'de Orman Teşkilatı

Kaynak: TY (23 Ağustos 1940)

Türk Yolu Gazetesinde ifade edildiğine göre halk bu konferanslardan memnun kalmıştır. Ancak hoparlörün iyi ayarlanmaması bazen söylenenlerin iyi anlaşılmasına neden olmuştur (TY, 20 Eylül 1940).

İzmit'te bulunan tarihi eserlerde göstermektedir ki İzmit çok eski bir medeniyettir ve geçmişte çeşitli medeniyetler İzmit'te yaşamıştır. İzmit'in bu zengin tarihini ortaya koyacak bir kitapsa yoktur. Sadece Müze İdaresinin Dr. Bostan'dan tercüme ettiği, İzmit'in tarihini anlatan küçük bir kitap vardır. Kâğıt Fabrikasının temelinden çıkan tarihi eserler İzmit'in birkaç defa kurulduğuna işaret etmektedir (TY, 13 Eylül 1940). İzmit'in bu zengin tarihini bir kitap haline getirmek için, İzmit tarihini yazacak heyet Halkevinde Halkevi Başkanı Mehmet Ali Kağıtçı'nın başkanlığında ilk toplantısını yapmıştır. Bu toplantıda iş bölümü yapılmış ve kitapla ilgili faaliyete geçilmiştir (TY, 1 Ekim 1940).

Halkevi komitesinin verdiği karar göre İzmit tarihi Osmanlı devrinden önceki İzmit, Osmanlı devrinde İzmit, Kurtuluş savaşında ve Cumhuriyet devrinde İzmit olmak üzere 3 bölümden ve 3 ciltten ibaret olacaktır.

Bu bölümlerin her birini derlemek ve sıralamak ayrı işler olduğundan komite tarafından görev taksimi yapılmıştır.

İş bölümünde İzmit tarihinin ilk devirlerine ait kısımları: Mehmet Ali Kâğıtçı, Yunus Nüzhet Unat, Hasibe Hanım, Halite Neşter.

İzmit tarihinin Osmanlı tarihine ait kısımları: Zeki Vural, İclal Hanım, Nuri Özdoğan, Hikmet Ökten, Bedrettin Akif.

İzmit tarihinin kurtuluş savaşı ve cumhuriyet dönemine ait kısımları: Asım Ardan, Rıfat Yüce, Salih Kalemcioğlu, Cevdet Yakup hazırlayacak ve yazacaklardır.

Görev alan kişiler ise başlamadan önce bir toplantı yapmıştır (TY, 10 Eylül 1940).

Bu kitap İzmit ilini tanıtacak ilk kitap olacaktır. Bu eserde İzmit'in tarihi, iktisadi ve sosyal durumuyla ilgili bilgi verilecektir. Bu eser İzmit'i tanıtacak ve ileride yazılacak eserlere de kaynak olacaktır (TY, 13 Eylül 1940). Ancak Hasan Taner'in Halkevleri Yayınları Bibliyografyası eserinde bu eserin yayınlandığına dair bir bilgi yoktur.

Türk Yolu Gazetesi sahibi Rıfat Yüce tarafından da Kocaeli tarih ve rehberi isimli bir kitap hazırlanmıştır. Kitabın 1944 yılı sonunda 12 forması basılmıştır. Büyük emek ve masrafın ürünü olan Kocaeli Tarih Ve Rehberi Türk Yolu matbaasında basılmıştır. Eser ile Kocaeli'nin o döneme kadar bilinmeyen tarihini, eserlerini, iktisadi, zirai, kültürel hayatını, milli mücadele safhalarını canlandırarak ve çok önemli bir boşluğu doldurması beklenmiştir (TY, 18 Ekim 1944).

Müze ve Tarih Şubesinin Açtığı Sergiler

Tarih ve Müze Şubesinin bir kolu olan Sergi Kolunun görevi de Halkevleri Öğreneğinde şu şekilde ifade edilmiştir: Sergi grubu birisi ar, öteki ulusal yapıt ve ürün için olmak üzere ikiye ayrılır. Her birinin başlıca uğraşacağı alanlar şunlardır.

Ar kısmı gerek Halkevi bölgesinde, gerek yurdun başka taraflarında bulunan resim yapanlar, heykeltçiler, mimarlar, hattatlar, tezhipçiler ve bunlar gibi artistlerle tanışarak bunların gönderilme harçları kendilerinden olmak üzere süreli veya süresiz suretle gönderilmesini isteyecekleri eserleri Halkevi binası içinde halka tanıtır. Türlü kulüplerle, kurumlarda, gazinolarda, kahvelerde, ticarethanelerde ulusal bediiğ zevkimizi yükseltecek eserlerin yer bulmasını ve yurtta hakiki arın ön plana çıkmasını sağlamaya çalışır.

İzmit Halkevi Tarih ve Müze Şubesi tarafından da İzmit'te sergiler açılmıştır. İzmit'te amatörler için özel bir Fotoğraf ve Resim Sergisinin Halkevinde 19 Mayıs 1939 tarihinde

açılacağı duyurulmuştur. Türk Yolu Gazetesinde ilan edilen sergiye katılım şartları şu şekildedir:

“19 Mayıs 1939 Cuma günü sabah saat 10:00’da Halkevimizin Müze ve Sergi şubesi tarafından İzmit’teki Fotoğraf ve Resim amatörlerine özel bir teşvik sergisi açılacaktır.

- 1) Sergiye katılacak eserlerin en son 15 Mayıs akşamına kadar Halkevi bürosuna teslim edilmesi gerekmektedir.
- 2) Sergiye katılacak resimler mutlaka çerçeveli veya baspartela olması gereklidir. Kopya eser kabul edilmeyecektir. Resimlerin yağlı boya, kara kalem vs olması serbesttir.
- 3) Konularına göre en çok beğenilen resimlere ödül verilecektir. Manzara, natürmort, portre ve kompozisyon için ayrı ayrı hediyeler verilecektir.
- 4) Sergiye giren eserlerin fiyatları, satılıp satılmayacakları ve sahiplerinin adresleri bir kağıda yazılıp resimle beraber halkevine teslim edilecektir.
- 5) Sergilenecek resimler bu fiyatla satın alınabilecektir.
- 6) Fotoğraf amatörlerinin resimleri de büyüklükleri serbest olmak üzere güzel bir baspartelaya yapışmış veya süver yapılmış olmalıdır.
- 7) Sergide sergilenecek resimler ve fotoğraflar arasında da portre, manzara, natürmort (vazo, çiçek ve meyve gibi) resimler için üç ödül verilecektir
- 8) Sergi 10 gün açık kalacak ve eserler sergi kapanmadan alınmayacaktır.” (TY, 14 Nisan 1939).

15 Nisan 1939’da Halkevi okuma salonunda Türkiye’deki birey olarak ressam ve heykeltıraşların katıldığı bir sergi açılmıştır. Açılan resim ve heykel sergisi 10 gün açık kalıp 25 Nisanda kapanmıştır. Halkevinin girişimiyle açılan ve halktan da büyük ilgi gören sergiyi 7000’den fazla kişi gezmiştir (TY, 25 Nisan 1939). Türk Yolu Gazetesinde önce 25 Nisan’da kapandığı duyurulan serginin süresi dolduğu halde halktan yoğun ilgi geldiği için bir hafta daha açık tutulmuştur (TY, 5 Mayıs 1939). Sergi 12 Mayıs 1939 tarihinde kapanmıştır. Sergide satılan eserlere baktığımızda CHP Kocaeli Başkanlığınca Ziya’nın “Hunların Roma’ya Akını”, Encümen’in “Çanakkale’nin ordu ve donanmaya kavuşması”, Kemal’in “Balıkesir’de Bostanyolu”, “Nevşehir’den” adlı eserleri satın alınmıştır. Maarif Müdürlüğüne Fahreddin’in “İnkilab savaşını oğluna anlatan köylü”, Sabiha’nın “Kırızantemler”, Mahmud’un “Armutlar” eserleri satın alınmıştır. Belediyede Kemal’in Boğaziçi Çubukluda Kuleli Köşk adlı eserini satın almıştır (TY, 12 Mayıs 1939).

Sergiyi gezen birkaç İzmitli sergideki resimlerim müstehcen olduğunu iddia ederek bu resimlerin incelenmesini istemiştir. Bu iddiaların arkasından savcılık makamı kendisine yapılan ihbarla bu olayı incelemeye tabi tutarak kendisinden beklenen görevi yapmıştır. Bu makamın görevi kendisine müracaat edilen konunun suç olup olmadığını araştırmaktır. Bu makam takibat işini görevli hâkim huzurunda ve bu hâkim tarafından seçilen bilirkişiye inceleme yaptırılmıştır ve bu bilirkişide resimlerim müstehcen olduğu kararına varmıştır. Sergideki resimler müstehcen olduğu iddiasıyla İstanbul gazetesine de basılmıştır. Verilen karara itiraz edilmesi üzerine ikinci bir inceleme İstanbul'daki akademi mensuplarınca yapılmıştır ve bu incelemeden resimler müstehcen değildir raporu çıkmıştır. Bu ekip de İstanbul'daki akademi mensuplarının olması kararı daha güvenli kılmış ve soruşturmaya gerek olmadığına karar verilmiştir. Resimlerim müstehcen olduğu iddia edilerek Kocaeli'nde sanata çirkin iftiralarla leke sürülmeye çalışılmıştır. Ancak başaramamıştır (TY, 12 Mayıs 1939).

İzmit'in Kurtuluş Bayramı günü saat 17:00'de sadece İzmit sanatkarları tarafından oluşturulmuş eserlerle İzmit Halkevi Kütüphane salonunda ikinci bir resim sergisi Vali Ziya Tekeli'nin sanatkarları teşvik eden nutku ile açılmıştır (TY, 30 Haziran 1939).

Sergide kaliteli resim ve fotoğraflar dikkati çekmiştir. Sergi salonunun bir tarafı fotoğraflara diğer tarafı tablolara ayrılmıştır. Sergide fotoğrafçı Fahri'nin boy boy fotoğrafları arasında Atatürk'ün, İsmet İnönü'nün fotoğrafları başta olmak üzere Foto Fahri'nin sanat ve kabiliyeti dikkat çekmiştir.

Sergideki Tablolar şu kişilere aittir. Necati Oral, Melih T. Baykal, Mithat Bursalı, M. Güzel, Hikmet Salahor ve M. Çakar.

Ormanda yangın, plaj, Atatürk ve kediler gibi tablolarda genç yeteneklerin kabiliyeti dikkat çekmiştir. Türk Yolu Gazetesinde sergi için şu ifadeler kullanılmıştır. "Sergiyi geziyoruz, bir daha geziyoruz oradan ayrılmak istemiyoruz resim ve tablolar o kadar canlı ve vezih ki bu kadar muhtelif şeyi bir arada nerede bulabiliriz." Sergi takdir edilmekle birlikte amatör fotoğrafçıların ve yağlı boyaya meraklı olanların katılmamaları yüzünden dar bir kapsamda kalmıştır. Yine de İzmit'in Kurtuluşu amacıyla açılan bu sergi başarılı olmuştur (TY, 30 Haziran 1939).

1940 yılında CHP Genel Sekreterliğinin açtığı bütün Halkevleri arasında yapılan resim ve fotoğraf sergisinde İzmit'ten sanatçı Foto Fahri Seyrek derece katılmıştır. Foto Fahri Seyrek'in "çiçekler" adlı eseri A sınıfında derece kazanarak ödül kazanmıştır (TY, 21 Mayıs 1940).

1940 yılında İzmitli olup Ankara'da okuyan beş öğrenci İzmit Halkevinde resim sergisi açmaya karar vermiştir serginin 24.07.1940 Çarşamba günü açılacağı ve on gün açık kalacağı duyurulmuştur (TY, 23 Temmuz 1940). Ayın 24 ünde açılacağı Türk Yolu Gazetesinde duyurulan ancak sergi 1 Ağustosta İzmit Halkevinin kütüphane salonunda açılmıştır. Sergiye büyük ilgi olmuştur (TY, 9 Ağustos 1940).

İzmit Halkevinde 12.12.1940 tarihinde amatörler için resim ve fotoğraf sergisi açılacağı duyurulmuştur (TY, 3 Aralık 1940). Belirtilen tarihte Halkevi okuma salonunda açılan sergiyi gezen büyük bir kalabalık sergi sonrası memnuniyetlerini bildirmişlerdir. Sergideki sanatçı Fahri Seyrek'in değerli eserleri sergiyi gezenlerin hemen dikkatini çekmiştir. Eserlerin bir kısmı da bir önceki yıl açılan sergide teşhir edilen eserlerdendir. Ortaokul öğrencileri de sergiye birçok yerel eserle katılmıştır.

Derbent nahiyesinde ikamet eden Melih Dölen sergiye çok sayıda orijinal eserle katılmıştır. Halkevi sergisinin 15 gün açık kalacağı belirtilmiştir (TY, 14 Aralık 1940).

Sergiye girişte ilk olarak İzmit çocuklarının renk renk yaptığı resimler dikkat çekmiştir. Amatörler arasında ümit veren tek kişi olarak Melih Dölen gösterilmiştir. Melih Dölen resimlerinde köy hayatından ilham almıştır. Özellikle Dölen'in hasat tablosu çok beğenilmiştir. Dölen 13 enfes tabloyla yarışmaya katılmıştır.

4. Halkevi Resim ve Fotoğraf sergisinde 56 tablo ve 200'e yakın fotoğraf teşhir edilmiştir. 29 sanatçı sergiye eser vermiştir (TY, 28 Aralık 1941).

İzmit Halkevinde 05.01.1943 tarihinde amatörler için resim ve fotoğraf sergisi açılacağı Türk Yolu Gazetesinde duyurulmuştur.

Resim ve fotoğraf sergisi talimatı şu şekildedir:

1.Halkevi Amatör Resim ve Fotoğraf Sergisi 05.01.1943 tarihinde açılacaktır. Ancak sergi 21 Şubat 1943 Pazar günü açılmıştır.

2.Sergide Amatör Ressamlar, ilk ve ortaokul öğrencisi, Kız Enstitüsü öğrencisi ile fotoğrafçılar için yerler ayrılmış ve ödüller konulmuştur.

3.Jürinin seçeceği resim ve fotoğraf birincilerine 20, ikincilerine 15, üçüncülere de 10'ar lira para ödülü, öğrenci resimlerinden birinciden beşinciye kadar öğrencinin başarısını takdir edecek bir hediye, öğrenci fotoğrafları arasından da en iyi üç fotoğraf sahibine birer hatıra niteliğinde hediyeler verilecektir.

4.Resim ve Fotoğraf Sergisinde teşhir edilmesi arzu olunan eserler Aralık ayı sonuna kadar Halkevi İdare memurluğuna teslim edilmiş olmalıdır.

5.Teşhir edilecek resim başka yerden kopya, fotoğraflar renkli ve rötuşlu olmayacaktır.

6.Eserler çerçevenilmiş veya paspartuya yapıştırılmış ve asılacak ipi veya halkası tamam olarak gönderilmiş olmalıdır.

7.Eserlerden derece kazananlar şubat ayında Halkevlerinin açılış yıldönümünde açılacak olan Halkevleri Genel Sergisinde teşhir edilmek üzere Ankara'ya gönderilmiştir (TY, 23 Aralık 1942).

İzmit Halkevi tarafından açılan resim ve fotoğraf sergilerinde derece alanların ödülleri kendilerine verilmemiştir. Halkevi başkanının bu konuyla ilgilenmesi istenmiştir (TY, 30 Kasım 1942).

İzmit Halkevinde 21 Şubat 1943 Pazar günü açılan Resim ve Fotoğraf Sergisi halkın ziyaretine açık bulundurulmuştur. İzmit Halkevinde bir köşe süsleyen bu sergi vaat verici el ve fikir emekleri ile doludur. Halkevinin bu günlere gelmesinde eski Halkevi Başkanı Sedat Pek'in katkıları büyüktür.

Sergiye katılımda Kız Enstitüsü ve diğer talebelerin ilgisi yoğun olmuştur. Kız Enstitüsü öğrencilerinin "Tarihi Kıyafetlerin Modernleştirilmiş Şekilleri" adlı hazırladıkları resimler çizgi ve renk bakımından ince güzel olmakla beraber özellikle kıyafetlerin buluşları bakımından da takdir edilmişlerdir. İçlerinde çok başarılı resimlerde vardır. En iyi buluş çizgi ve renkleri tespit edenler; Türkan Esen, Türkan Bayar, Mücella Gencay, Sabriye Karan, Muzaffer Çiftçi ve Ayben Öner'dir.

Kız Enstitüsünün aydın olarak yetiştirdiğini genç yetenekler parlak gelecek vaat etmektedir. Yetenekli öğrenciler bir şeyi taklit etmek yerine yeni ve orijinal şekiller bulmaktadır.

Kız enstitüsünden Cemaliye Tüter'in yaptığı resim Türk Yolu gazetesinde şu ifadelerle anlatılmıştır. "Resim sanki renk ve çizgi değil, işleme modelin ta kendisidir. İnsan pek yakınına sokulup da dikkatle bakmasa eli ile tutuvorecekmiş gibi geliyor."

Sergide Mücella Gencay'ın hazırladığı "Gelin" adlı tablo ile Y. Timuçin'in yaptığı karakalem bir mahalle manzarası da sergiye gelenler arasında dikkat çeken eserlerdendir.

Türk Yolu gazetesinde fotoğrafçı Fahri Seyrek'in "Su Dolduran Küçük" ve Ankara fotoğraf sergisinde birinciliği kazanan "Çiçek" adlı fotoğrafları Hasan Ali Türker tarafından "fotoğraf değil sanki bir pırlanta" diye ifade edilmiştir. Halkevi sergisi resim ve fotoğraf bakımından güzel işleri bünyesinde toplamıştır (TY, 7 Mart 1943).

Sergi halk tarafından çok ilgi görmüştür. Sergide teşhir edilen eserler arasında özellikle Kız Enstitüsü öğrencileri tarafından yapılan kendi mesleklerine uygun olan resimler ilgi çekmiştir (TY, 3 Mart 1943).

İzmit Halkevinde 1944 yılı Temmuz ayı içinde amatörlere özel Resim ve Fotoğraf Sergisi düzenlenmiştir. Sergide güzel ve orijinal birçok eser bulunmaktadır. Bu resimler arasında sanatkâr Foto Fahri'nin resimleri halkın ilgisini çok çekmiştir (TY, 4 Temmuz 1944).

Halkevi İzmit'teki amatör ressam ve fotoğrafçılar için bir sergi açmaya karar vermiştir. Sergi 15 Mart 1945 tarihinde Halkevi salonunda açılacaktır. Sergiye katılmak isteyen amatörlerin eserlerini 10.03.1945 günü akşamına kadar Halkevine teslim etmeleri gerekmektedir (TY, 22 Şubat 1945). Ancak sergiye daha fazla isteklinin katılabilmesi için sergi 31 Mart tarihine ertelenmiştir. Sergiye katılacak olanların eserlerini 29.03.1945 günü akşamına kadar Halkevine teslim etmiş olmaları gerekmektedir (TY, 24 Mart 1945).

31.03.1945 Pazartesi günü saat 18:30'da daha önce açılacağı duyurulan Resim ve Fotoğraf Sergisi belirtilen tarihte Halkevinde açılmıştır. Açılış töreninde Vali B. Ziya Tekeli, Belediye Başkanı B. Kemal Öz ile Parti İl ve Halkevi Başkanları, Daire Müdürleri ile öğretmenler, Türk Yolu Gazetesi sahibi ve birçok seçkin kişi hazır bulunmuştur.

Serginin kurdelesini kesen Vali yaptığı konuşmada İzmit Halkevinin başarılı çalışmalarından bahsederek, resmin medeniyete yaptığı katkıyı övmüştür.

Sergide sanatkâr Foto Fahri'nin fotoğrafları ile Türk Yolu Gazetesinde çok orijinal oyma klişeleri olan Fikret Eşber'in yazıları ve eşi Eşber Hanımın tabloları özellikle dikkat çekmiştir (TY, 11 Nisan 1945).

İzmit Halkevinin açtığı resim sergisinde derece alan eserler Ankara'da CHP Partisinin açtığı Altıncı Resim Sergisinde de derece almıştır. Bunlardan Foto Fahri Seyrek'in eseri beşinci ve Fikret Eşber'in eserleri de sekizinciliği kazanmıştır. Derece alan bu eser sahiplerine parti merkezinden para ödülü verilerek teşvikte bulunulmuştur (TY, 2 Haziran 1945).

İzmit halkevi dışında İzmit'e bağlı ilçelerin Halkevleri tarafından da sergiler açılmıştır. 1950 yılında Karamürsel Halkevi başkanı Fethi Ergin imkânsızlıklara rağmen büyük bir azimle çalışmıştır. Başkanı Fethi Erginin azimli girişimi ve Hereke fabrikasının yardımı ile halkevi açılış Yıldönümü olan 19 Şubat 1950 tarihinde Karamürsel Halkevinde halıcılık kursu açılmıştır. Bu kursa katılan bayanlar kısa sürede Hereke ayarında halılar imal etmiştir. Kurs öğretmeni Saadet Tekin yardımlarıyla kursa katılan bayanlar başarılı olmuştur (TY, 23 Şubat 1950).

BÖLÜM 5: İZMİT HALKEVİNİN DÜZENLEDİĞİ VE KATILDIĞI TÖRENLER VE ÖZEL GÜNLER

5.1. İzmit Halkevinde Ulusal Bayramların Kutlanması

Ulusal bayramların kutlama programları İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından yapılmıştır. Halkevi bu işe ciddi bir önem vermiş olup bayramlardan önce toplantı yapılarak bu kutlama programları belirlenmiştir. Düzenli olarak kutlanan bu bayramların yıllar içindeki kutlama programlarının hepsine yer verilemeyeceğinden aşağıda belirli yıllara ait olan kutlama programlarına yer verilmiştir.

5.1.1. Cumhuriyet Bayramı

İzmit Halkevi tarafından düzenli olarak kutlama programı hazırlanan bayramlardan biri de Cumhuriyet Bayramıdır. Cumhuriyetin on birinci yıldönümü hazırlıkları için büyük bir gayretle çalışılmıştır. 15 Ekim 1934 tarihinde İzmit vali yardımcısı Faik Beyin başkanlığı altında Cumhuriyet Bayramı Programının ana hatları belirlenmiş ve bazı ayrıntılara ait işleri görüşmek üzere de ertesi gün tekrar toplanılmış ve kutlama programı bitirilmiştir. Şehir programına dâhil olmayan merkez kazasına ait nahiyeler ve köylerde de Cumhuriyet Bayramı programı da İzmit Halkevi tarafından yapılmıştır.

İzmit Halkevi tarafından hazırlanan program genel hatları ile aşağıda verilmiştir:

- 1- 29 Ekim 1934 Pazartesi saat 9:00'de makamı vilayette kabul resmi yapılacaktır.
- 2- Saat 10:00'de halk Cumhuriyet meydanında krokide işaret edilen yerlerini alacaktır.
- 3- Bu toplanmada her gruba yeri gösterilecektir.
- 4- Bütün gruplar, okul öğrencileri kendilerine mahsus özellikleri gösterir ve Cumhuriyetin tes'idine delalet eden timsaller yaparak münasip şekilde tezyin edeceklerdir.
- 5- Vali yanında en büyük askeri kumandanı olduğu halde hazır bulunanların önünden geçer ve her grubun karşısında durarak Cumhuriyet ve İnkılâp sevgisini anlatan bir konuşma yapacaktır.

6- Vali ve ilin en büyük askeri kumandanı eşliğinde müzika İstiklal Marşını çalacaktır. Bu sırada heykele çelenkler konulacaktır. Arkasından resmi geçiş yazılı sıra halinde yapılacaktır.

7- Ordunun en büyük kumandasının düzenlemesi ile İstiklal ve İnkılâp için canlarını ve uzuvlarını vermiş gaziler yürüyüş yapacak yürüyemeyecek olanlarda tribünde kendileri için ayrılan yerden töreni seyredeceklerdir.

Gazilerin arkasından, üniformalı ihtiyar zabıtlar, jandarma, polis, okul öğrencileri, spor kulüpleri, milli cemiyetler, her sınıfın esnaftan seçilen bir grup, halk ve köylüler, köyden gelen atlılar tören alanında resmi bir geçiş yapacaklardır. Merasimin arkasından Ömer Ağa mezarlığındaki şehitliğe gidilerek abideye çelenkler konulup, konuşmalar yapılacak arkasından grup dağılacaktır.

Öğleden saat 14:00'de öğretmen Nuri Doğan tarafından, saat 15:00'de de avukat Sedat Pek tarafından CHF önünde bir konuşma yapılacaktır. Gece de bir temsil ve arkasından da bir balo verilecektir (TY, 22 Ekim 1934). Görüldüğü gibi Halkevi bu program hazırlama işinde işini ciddiye alarak geceye kadar sürecektir ayrıntılı bir program hazırlamıştır. 29 Ekim günü de program bir aksaklık olmadan uygulanabilmiştir.

1935 yılında Cumhuriyetin 12. yıldönümünde bayram için Halkevinde hazırlıklar yapılmıştır. Yapılan programa göre 29 Ekim akşamı Ulu Gazi Okulunda bir balo verilecektir. Bununla beraber ikisi okul öğrencileri tarafından ve ikisi de Halkevi Temsil Şubesi tarafından verilmek üzere dört temsil hazırlanmıştır. Halkevi Temsil Şubesi tarafından gündüz "İstiklal ve Şeriye Mahkemesi" piyesleri gece de "Hissei Şayia" piyesi temsil edilecek ve ayrıca da milli şiirler okunacaktır (TY, 23 Ekim 1935). 1935 yılındaki programda Halkevi tarafından başarıyla uygulanmıştır. Halkevi tarafından uzun yıllar Cumhuriyet Bayramı programları hazırlanmıştır.

5.1.2. 23 Nisan Bayramı

23 Nisan Bayramının programı da İzmit Halkevi tarafından düzenlenmekte olup, 1935 yılındaki 23 Nisan Bayramında belirlenen program dâhilinde bütün İzmit halkı Cumhuriyet Meydanında toplanmıştır. Vali F. Türel, General M. Sabri, Deniz üssü kumandanı, CHP Başkanı, Halkevi Başkanı, Belediye Başkanı ve diğer zabıta ve memurun hazır bulunduğu alanda İstiklal Marşı ile merasime başlanmıştır. Atatürk

heykeline çelenk konmasının ardından bir öğretmen tarafından bir konuşma yapılmıştır. 23 Nisan bayramının gecesini de Halkevinin düzenlediği fener alayına asker ve halk katılarak şehrin her tarafını gezmiştir. Alayın geçtiği yerlerde de günün önemini anlatan konuşmalar yapılmıştır (TY, 29 Nisan 1935).

23 Nisan 1936 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk kuruluşu ve Çocuk Bayramından ötürü yapılmış olan şenlik programına aşağıda yer verilmiştir:

“1. Bugünü kutulamak üzere resmi daireler, dükkânlar, evler, bayraklarla donanacaktır. Gecede tenvirat yapılacaktır.

2. Sabahleyin saat 8:30da okullar Akçakoca Okulu önünde toplanarak bir alay teşkil edilecektir.

3. Toplanan alay saat tam 9da Akçakoca'dan hareket ederek sırasıyla önde halk bandosu arkasında sporcular, izciler, ortaokul, Akçakoca, Bağçeme, Necati Bey, Ulugazi, Yeni Turan, Yukarı Pazar Okulları, cemiyetler ve halk Cumhuriyet meydanına gidecekler ve krokideki yerlerini alacaklardır.

4. Bütün törende söylevler yalnız Cumhuriyet meydanında yapılacaktır.

5. Cumhuriyet meydanında Halkevi bandosu tarafından 9:30da İstiklal Marşı çalınmak suretiyle başlanacaktır.

6. İstiklal marşından sonra Çocuk Esirgeme Kurumu ile Halkevi namına söylevler verilecektir. Bunlar arasında çocuklar tarafından da büyük millet meclisinin kuruluşuna ve çocuk bayramına dair ezgiler ve 23 Nisan marşı söylenecektir. Ve hiçbir yerde durulmaksızın CHP ve belediye önünden ortaokula gidilecek ve merasime son verilecektir.

7. Öğle vakti belediye tarafından 21 atım top atılacaktır.

8. Gece Halkevi tarafından saat 20:30'da fener alayı tertip edilecek ve bu alaya halk bandosu, asker, Türk-spor kurumu ve bütün halk iştirak edecektir. Fener alayı Sakarya kışlasından başlayarak tersane kapısı önünde Dz. Kıtası ile birleşerek ve tren yolunu takiben şehrin sonlarına kadar gidilip ortaokul önüne çıkılacak ve oradan İstanbul caddesini takiben cumhuriyet meydanına gelinerek fener alayına son verilecektir.

9. Programın kültür kısmı kültür direktörlüğüne, inzibat kısmı Emniyet direktörlüğü ve jandarmanın komutanlığı tarafından idare edilecektir.

10. Bu program daveti yerine geçer “(TY, 22 Nisan 1936).

Yukarıda belirlenen program doğrultusunda 23 Nisan programı da kutlanmıştır. Sonraki yıllarda da hazırlanan tören programları hemen hemen birbirine benzemektedir.

5.1.3. 19 Mayıs Spor Bayramı

İzmit Halkevi tarafından önceden programı hazırlanan bayramlardan biri de 19 Mayıs Spor Bayramı olup, 19 Mayıs 1944 tarihinde spor bayramı sebebiyle İzmit Halkevi salonunda İstanbul sporcularının da katılımı ile bir spor temsili hazırlanmıştır. Biletler 50 kuruş karşılığında Faik Nüzhet Belgin, Müfit Saner ticarethaneleri ile Halkevi İdare Memurluğunda satılmıştır. Sporcu gençlerden bu fırsatı kaçırmamaları istenmiştir. 19 Mayıs Gençlik Bayramı için İzmit’te hazırlıklar yapılmıştır. Stadyumda yapılacak törene bütün okulların katılmasına karar verilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin yapacakları beden hareketlerinden sonra Süleymaniye Takımı ile Gençlik Kulübü arasında bir maç yapılacaktır. Geçit töreninde güzel olması için çok emek harcanmıştır.

1944 yılında Halkevi tarafından düzenlenen zengin (spor gecesi) programı aşağıdaki gibidir:

- 1- Konuşma eski milli takım güreşçilerinden Seyfi Cenap tarafından (Milli sporumuz güreş ve dünya güreşleri)
- 2- Güreşler hakkında açıklama: Güreş ajanı ve Halkevi İdare Heyeti azasından öğretmen Nuri Özdoğan tarafından (güreş minderleri kurulurken)
- 3- Eskrim müsabakası: Ahmet Saner ve İhsan Kılınc arasında (5 dakika)
- 4- Boks müsabakası: Küçük Reşit Altnuluk (66 kilo yarı orta) Mehmet Alıntürk (İstanbul hafif sıklet şampiyonu 61 kilo) (5 raunt 3 er dakika)
- 5- 66 kiloda İstanbul’dan Bekir Yolcu veya Servet Meriç İzmit’ten, Mehmet Akar (serbest)
- 72 kiloda İstanbul’dan Nevzat Doğan İzmit’ten Beslen Kısınbay (Grekoromen)
- 79 kiloda İstanbul’dan Rızık Demir İzmit’ten İsmail Topçu (serbest)

87 İstanbul'dan Adnan Yurdakul İzmit'ten: Vahit Ceyişakar (serbest)

NOT 1: 66 kiloda Bakir Yolcu (İstanbul) Türkiye serbest güreş birincisi

66 kiloda Mehmet Aker (Kocaeli) Türkiye serbest güreş üçüncüsü

72 kiloda Nevzat Doğan (İstanbul) Milli takım namzedi genç ve enerjik güreşçi

72 kiloda Beslen Kısınbay (Kocaeli) Türkiye Grekoromen güreş ikincisi

79 kiloda Rızık Demir (İstanbul) Türkiye Grekoromen birincisi

79 kiloda İsmail Topçu (Kocaeli) Türkiye serbest güreş birincisi

87 kiloda Adnan Yurdakul (İstanbul) Türkiye ve Balkan şampiyonu, 1936 da Berlin Olimpiyatına katılan güreşçi

87 kiloda Vahit Ceyişakar (Kocaeli) ağır sıkllette Türkiye birincisi

NOT 2: Güreşleri idare edecek hakemler

Güreş öğretmeni Nuri Boztorun İstanbul takımının idarecisi

Sedat Şahin eski güreşçilerimizden Nazmi Oğuz

NOT 3: Tartılar Halkevinde yapılacaktır. Tolerans (2) kilodur.

NOT 4: Sosyal Yardım çıkarına tertiplenen bu gecenin biletleri Halkevinde, Terzi Müfit Saner de ve Faik Nüzhet Belgin de satılmıştır (TY, 17 Mayıs 1944).

Bayram günü sabahı şehir stadında ortaokul ve enstitü öğrencilerinin katılımı ile jimnastik hareketleri yapılmıştır. Öğleden sonra atletizm müsabakaları yapılmıştır ve İstanbul'dan gelen Süleymaniye ve İzmit Gençlik futbol takımları karşılaşmışlar sonuçta 3-3 berabere kalmışlardır. Gece Halkevi salonunda İstanbul güreşçileri ile Kocaeli güreşçileri arasında serbest güreş yarışları yapılmıştır. Sonuçta:

66 kilo Servet Meriç (İstanbul) Mehmet Akara tuşla

72 kilo Nevzat Doğan (İstanbul) Beslen Kısınbay2a sayı hesabı ile

79 kilo Rızık Demir (İstanbul) İsmail Topçuya tuşla

87 kilo Vahit Ceyişakır (koç) Alman Yurdakul'a tuşla galip gelmişlerdir.

Bu yarışlardan önce eskrim ve boks gösterileri yapılmıştır. Cumartesi günü İstanbul Süleymaniye takımı ile İzmit Kor takımları karşılaşmışlardır. Sonuçta Kor takımı üstün bir oyundan sonra Süleymaniye'yi 9-2 gibi açık bir farkla yenmiştir.

Pazar günü yapılan voleybol maçında Kâğıt sporlular son rakipleri olan Gölcük fabrikalarını da 15-3 gibi üstün bir farkla yenerek Kocaeli voleybol şampiyonu olmuşlardır.

Sonuç aşağıdaki şekildedir: Birinci Kağıtspor, ikinci: Ada Gençlik, üçüncü Kor Gücü, dördüncü Gölcük Fabrikaları (TY, 23 Mayıs 1944).

1945 yılındaki spor Bayramında ise 19 Mayıs akşamı Halkevi salonunda Ulaşlı okul binasına yardım olarak bir balo verilmiştir (TY, 19 Mayıs 1945).

1947 yılı Gençlik ve Spor Bayramında ise saat 9:15 de Vali, Komutanlar, Belediye Başkanı, Emniyet Müdürü, Jandarma İl Komutanı, Milli Eğitim Müdürü, CHP, Halkevi Başkanları ve birçok kişi ile bütün okullar Selüloz Sanayi Kurumu sporcuları Atatürk anıtı önünde yerlerini almışlardır. Anıta valilik, kor komutanlığı, Belediye Selüloz sanayi, Halkevi ve diğer kurumlar adına çelenk konmuştur (TY, 20 Mayıs 1947).

5.2. İzmit Halkevi Tarafından Kutlanan Belirli Gün ve Haftalar

İzmit Halkevi tarafından belirli gün ve haftaların da kutlama programları hazırlanmıştır.

5.2.1. 18 Mart Çanakkale Zaferi

İzmit Halkevi tarafından 19.03.1937 Cuma günü akşamı Necati Bey Okulu Halkevi Salonunda 18 Mart Çanakkale zaferinin yıl dönümü sebebiyle bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda önce Albay Fahri Belen tarafından 18 Mart Çanakkale Zaferinin tarihçesi anlatılmış arkasından bir konser verilmiştir. Ayrıca gece de planörlük hakkında bir konferans verilip sinema da gösterilmiştir (TY, 25 Mart 1937).

1944 yılında İzmit Halkevinde Çanakkale Zaferi büyük bir törenle kutlanma kararı alınmıştır. Halkevi Dil ve Edebiyat şubesi Çanakkale Zaferi için bir program hazırlamıştır. Halkevi hazırladığı bu tören ile Türk milletinin başarısı dünyaya

göstermeyi amaç edinmiştir. İzmitli halkta Çanakkale Zaferini kutlamak için Halkevi salonuna çağrılmıştır.

1944 Yılındaki 18 Mart Çanakkale Zaferi Kutlama Programı aşağıda verilmiştir:

1- 18 Mart 1944 Cumartesi günü saat 14:00 de Halkevi radyosu milli marşlarla yayın yapacaktır.

2- Milli marşlardan sonra Halkevinin tayin edeceği bir hatip tarafından halka ses tertibatı ile Çanakkale Zaferinin dünya ölçüsündeki değeri anlatılacaktır.

3- Radyoda Mehmet Akif'in Çanakkale Şehitlerine ithaf ettiği şiiri okunacaktır.

4- Saat 17:00 de Halkevi İdare Heyeti bu mesut yıldönümü münasebetiyle Çanakkale'nin ve Türk milletinin kahraman erleri ve subayları adına minnet nişanesi olarak Edebi Şefin anıtına bir buket konulacaktır.

5- Saat 18:30 'da Halkevi salonunda Çanakkale muharebesinde bizzat bulunan ve iştirak edenlere çay ziyafeti verilecektir. Bu toplantıya ordu mensupları ve halk ayrıca davet edilecektir. Toplantı esnasında Çanakkale hatıraları tazelenecek, son olarak Mehmet Akif'in Çanakkale şiiri bir arkadaş tarafından okunarak toplantıya nihayet verilecektir.

6- Gece saat 21:30' da Halkevinin müsamere salonunda salahiyyetli bir subay Çanakkale Zaferi mevzulu bir konferans verecektir.

7- Müteakiben Temsil Kolu tarafından Çanakkale muharebesine ait bir tablo temsil edilecek ve mümkün olduğu takdirde Çanakkale Muharebesine ait bir film de gösterilecektir.

8- Temsil Kolu tarafından (Yağ Kandili) isimli bir perdelik dram temsil edilecek ve toplantıya son verilecektir.

Not: Çanakkale Muharebesine katılmış bütün (emekli) veya memur yurttaşların Halkevi İdare Heyetine müracaatla isimlerini kaydettirmeleri istenmiştir (TY, 11 Mart 1944).

Çanakkale Zaferi yukarıda hazırlanan program doğrultusunda kutlanmıştır. Saat 16:30'da Atatürk anıtına gidilerek buket konmuştur. Ayrıca Halkevinde tören yapılarak davetlilere ve Çanakkale Harbine katılan kahramanlara çay ziyafeti verilmiştir. Samimi bir hava içinde Çanakkale hatıraları anılmıştır. Yapılan törene Amiral Şükrü Okan, Amiral Mehmet Ali ile diğer Amiral ve komutanlar katılmışlardır. Törende Mehmet

Akif'in Çanakkale Şehitleri için yazdığı şiirde okunmuştur. Gece de Halkevi Temsil salonunda 18 Mart daha coşkun bir şekilde tezahüratlarla kutlanmıştır. Bir subay 18 Mart Muharebesini anlatmıştır. 18 Martı canlandıran tablo gösterilmiştir. Çanakkale'ye dair şiirler okunmuş perde aralarında Halkevi Edebiyat Kolunun yapacağı işler ve memleketin tanınmış ilim edebiyat adamlarına verdirilecek olan konferanslar ilan edilmiş, "Yağ Kandili" ismindeki komedi temsil edilerek geceye son verilmiştir (TY, 16 Mart 1944).

5.2.2. 1 Temmuz Denizcilik Bayramı

Deniz kıyısında olan Halkevlerinin deniz sporları yapması CHP Genel sekreterliği tarafından desteklenmiş olup İzmit Halkevi tarafından da denizcilik bayramında deniz sporlarının yapıldığı kutlama programları hazırlanmıştır.

1940 yılı Temmuz ayında kutlanan Deniz Bayramında yapılacak yarışlar için deniz sporları merkezi kurulmuş olan illerden biride İzmit olup, İzmit'e ve İzmit'e bağlı olan köy yuvalarına CHP Genel Sekreterliği tarafından yarışların masrafları için para gönderilmiştir. Belirlenen programa göre yuvalar kendi yerlerinde veya bağlı buldukları Halkevi merkezlerinde yüzme ve kürek müsabakaları yapacaklar, kürek çekme müsabakaları, iki çifte iskele ve mevcut ise ayrıca iki çifte açık deniz, Adayavrusu ve ırıplarla yapılacaktır.

Gönderilen para miktarı şu şekildedir:

1-İzmit Halkevine: Yüzme ve kürek sporları için 40 lira

2-Karamürsel Halkevine: Yüzme ve kürek sporları için 40 lira Ayrıca kendisine bağlı olarak kurulacak Hereke yuvası için (20) ve Ereğli yuvası için (40) lira toplamda 100 lira verilecektir.

3-Gölcük Halkodasına: 20 Lira

(BCA, 490.01/1100.21.1, Belge 52).

Genel Sekreterlik tarafından gönderilen para ile Gölcük'te düzenlen yarış Deniz subaylarından oluşan bir hakem heyetinin nezaret ve idaresi altında belirlenen bir program dâhilinde yapılmıştır. Yarışlarda başarılı olan genç denizciler ödüllendirilmiştir.

Aşağıda 1940 yılı Gölcük Halkevine ait olan Deniz Bayramı Programına yer verilmiştir.

Tablo 25: 1 Temmuz 1940 Deniz Bayramı Programı (Gölcük Halkevi)

Saat	Yapılacak müsabaka	Ödül
16:00	İstiklal marşı Parti kaza idare heyeti reisi tarafından açılış söylevi	
16:15	100 metre serbest yüzme	I. ve II.ye Madalya
16:20	800 metre yüzme	I. ve II.ye Madalya
16:30	Kikler arasında kürek yarışı	I. Nikel Plaket
16:50	Dz.Alt.Patalyaları arasında yarış	I. Nikel Plaket
17:15	Dipten gitme müsabakası	I. ve II.ye Madalya
17:30	Yelken yarışı	I. Nikel Plaket
17:40	50 metre sırtüstü yüzme	I. ve II.ye Madalya
18:20	İki çift sandal yarışı	I. ye Madalya
18:40	400 metre yüzme yarışı	I. ve II.ye Madalya
19:00	Tek çifte sandal yarışı	I. ye Madalya
19:10	Yağlı direk müsabakası	I (2) lira

Kaynak: BCA (490.01/1100.21.1, Belge 50)

5.2.3. Kiraz Bayramı

İzmit Halkevi tarafından köylüleri desteklemek amacıyla 11 Haziran 1944 Pazar günü Hereke'de ilk defa Kiraz Bayramı yapılmıştır. Yapılan bayramın neşeli bir şekilde geçmesi için İzmit Halkevi Spor Şubesi Hereke'de deniz yarışları düzenlemiştir. Yarışlar Hereke ve Kağıtspor kürekçilerinin katılımı ile yapılmış olup, tatil gününde yapılan bu bayrama 5000 kişilik bir halk katılmıştır.

Yarıştta yarışan sporcular kıdemliler ve kıdemsizler olarak iki gruba ayrılmıştır.

Kıdemsizler

Bir çifte: Bu yarışa Hereke'den İsmail, Kâğıt spordan Naci ve Zeki katılmıştır. Yarış bu üç kürekçinin sıkı bir şekilde çekişmesi ile sonuçlanmıştır. Yarışı Kâğıt sporlu kürekçilerden daha kıdemli olan Herekeli sporcu kazanmıştır.

1. İsmail Hereke, 2. Naci Kağıtspor, 3. Zeki Kağıtspor

İki çifte: Yarışa her iki kulüpten birer kişi katılmıştır. Yarış sonunda 1. Kağıtspor, 2. Hereke olmuştur.

Dört tek: Bu yarış da çıkış hakeminin bilgisizliği ve acelesi yüzünden biraz karışıklık yaşanmıştır. Kâğıt sporlu çocuklar kendilerinden 10–15 yaş büyüklerle yarışa sokulmuştur. Küçükler altlarında ağır ve eski tekne olmasına rağmen yarışta büyük başarı göstermişlerdir. Az bir farkla Kâğıt spor birinci olmuştur. Yarış sonunda 1. Hereke,2. Kâğıt spor olmuştur.

Kıdemliler: Günün en önemli yarışı olan bu yarışa Hereke'den Ali Koç, Kâğıt spordan İsmail Koç katılmıştır. Her iki kürekçide yarışı kazanmak için büyük çaba göstermiştir. Yarış boyunca yarışı önde sürdüren Kâğıt sporlu İsmail Koç az bir farkla yarışta birinci olmuştur. Kürekçilerin çekişmeleri izleyicileri de heyecanlandırmıştır. Yarış sonunda 1. Kağıtspor, 2. Hereke olmuştur.

İki çifte: Bu yarış da hakemin acele etmesi yüzünden Hereke'liler rakipsiz yarışmışlardır.

Dört tek: Günün son yarışını olup bu yarışı Hereke'liler kazanmıştır.

Halkevi kiraz bayramını içinde bulunduğu olumsuz şartlar içinde düzenlemiştir. Bu zor şartlarda yapılan bayramın Türk Yolu Gazetesinde eleştiri alması bayramı hazırlayan ekibi üzmüştür. Kiraz Bayramı ilk defa yapıldığı için bazı aksaklıklar yaşanmasına rağmen genel olarak başarılı olunmuştur. Bayramda görülen en büyük aksaklıklardan biri de adına bayram yapılan kirazı Kiraz Bayramında görmek pek mümkün olmamıştır. Halkevi tarafından her bölgeye kiraz getirmeleri için mektup yazılmasına rağmen kiraz getiren az olmuştur (TY, 15 Haziran 1944). Sonuç olarak diyebiliriz ki köylü kendisine verilen değeri yeterinde anlayamamıştır

5.2.4. Halkevinde Dil Bayramı

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Nizamnamesinde Birinci Türk Dili Kurultayının toplandığı 26 Eylül Günü kurul üyelerince dil bayramı olarak kutlanması kararlaştırılmıştır. Bir önceki yıl sadece Ankara merkezde kutlanan Türk Dil Kurultayının, 1934 yılı içerisinde

il merkezleri ve kazalar olmak üzere bütün Halkevlerinde İkinci Dil Kurultayının kutlanması kararlaştırılmıştır.

Bu programı Halkevleri Dil ve Edebiyat Şubelerinden yardım alarak yapacaklardır. Bu bayramlarda verilecek olan nutuk ve konferanslarla Türk dil savaşının büyüklüğünü halka göstermek amaçlanmıştır. Ayrıca yine bu amaçla yerel gazete ve radyolarda 3–26 Eylül günü Dil savaşının önemini ifade eden yazılar yazıp yayınlar yapacaklardır (TY, 10 Eylül 1934).

Alınan kararlar sonucunda İzmit Halkevinde de 1934 yılı içinde büyük bir sevinç içinde Dil Bayramı kutlanmıştır. Gündüz kentin birçok yerlerine konulan radyolarla İstanbul ve Ankara Halkevlerinin konuşmaları ve şarkılar dinlenmiştir. Gece de saat 20:00’de Necati Bey Okulu Halkevi toplanma salonunda kutlama şenliği yapılmıştır. Kutlamada Cevat Bey tarafından öz Türkçe ile ilgili uzun bir konuşma yapılmıştır, öz dilden birkaç güzel yazı okunmuştur. Arkasından Halkevi gençleri tarafından “Amaç” isimli bir temsil sahnelenmiş ve 24:32’de temsil bitmiştir (TY, 1 Ekim 1934).

1935 yılındaki Dil Bayramı geniş ve ulusal ölçüde kutlanmıştır. Atatürk’çe de uygun görülen 26 Eylül 1935 Dil Bayramı için hazırlanan program aşağıdaki gibidir:

“1- 26 Eylül Birinci Dil Kurultayının toplandığı tarihtir. Kurultay bugün dil kurumu üyeleri arasında kutlanacak bir bayram günü olarak kararlaştırılmıştır. Dil işi bütün ulusun ortak bir işi olduğundan bu bayram – geçen yıllar olduğu gibi- bütün Halkevleri ve basın ve yayın kurumları tarafından geniş ölçüde kutlanacaktır.

2- Türk Dili Araştırma Kurumu 26 Eylül 1935 günü radyo ile bütün yurda bir ayta verecektir. Bu ayta için İstanbul ve Ankara radyo merkezleri birleştirilecektir. Aytanın hangi saatte hangi radyo merkezinden verileceği ayrıca kararlaştırılarak bildirilecektir. O saatte bütün Halkevleri Dil Tarih ve Edebiyat şubelerinin öncülüğü ile toplu olarak bulunacak ve bu aytarı dinleyecektir.

3- Halkevleri Dil Bayramı için önceden hazırlanan toplantılar yapacaklardır. Bu toplantılarda okunacak şiirler, verilecek söylevler için kapsal olarak şu yönerge verilebilir:

A- Elden geldiği kadar öz, sade, anlaşılır Türkçe ile yazılmış söylenmiş olmak

B- Konular genel olarak Türk kültür varlığının eskiliğini, genişliğini büyüklüğünü ve özel olarak Türk Dili denilen dilin bir yandan Türk ulusunun en geniş ölçüde birbiriyle anlaşmasına yaradığını bir yandan da bütün yeryüzü kültür dillerine kaynak olmuş en eski ve ana bir dil olduğunu anlatmaya yarayacak yolda seçilmek.

4- Halkevleri toplantılarında söylenen şiirler ve söylevlerin birer kopyası Dil Kurumu merkezine gönderilecektir.

5- Halkevleri toplantıları dil kurumunun radyo ile vereceği ayta göre ayta ayta önce veya sonra yapılabilir. Ancak başında veya sonunda ikinci madde de yazılı olduğu gibi bu ayta dinlenecektir.

6- Radyo merkezi olan yerlerde halkevleri toplantılarını da radyo ile verilecektir.

7- Türkiye’de çıkan bütün gazeteler o gün için dil işinin değerine, üç yılda alınan yolun ve önümüzdeki çalışmaların önemine dair yazılar yazacaklar ve Dil Bayramını canlandıracaklardır. Bu yazılar içinde üçüncü madde de yazılı yönerge göz önünde tutulmalıdır (TY, 16 Eylül 1935).

26 Eylül 1935 tarihinde Dil Bayramı sebebiyle Halkevinde bir toplantı yapılması kararı alınmıştır. Dil Edebiyat Tarih Şubesi tarafından düzenlenen bu toplantı da dil devrimi hakkında söylevler verilecek ve Türk Dili Araştırma Kurumu tarafından radyo ile bütün yurda verilecek olan ayta dinlenecektir. Bu toplantıya her yurttaşın gelebileceği belirtilmiştir” (TY, 25 Eylül 1935).

1935 yılında İzmit Halkevi de yukarıda belirlenen program doğrultusunda Dil Bayramını İzmit’te kutlamıştır.

1936 yılında da Dil Bayramı programı Halkevi tarafından hazırlanmıştır. Bu program gereğince şehrin birçok yerine radyolar bulunduğu gibi özel evlerde bulunan radyolar da sahiplerinden izin alınarak İzmit’te belirli yerlere konulmuştur. Gündüz şehir bayraklarla süslenmiş gece de aydınlatılmış ayrıca Halkevi bandosu tarafından parti binası önünde gece müzika çalınmıştır. 26 Ağustos tarihinde de Deniz üssü orkestrası hükümet bahçesinde müzika çalmıştır. Halk da üçüncü Dil Kurultayını dinlemek için radyoların bulunduğu mekânlarda toplanarak Dil Bayramı kutlamalarına gereken ilgiyi göstermiştir. Radyo yayınlarında Türk Dilinin sadeleşmesi uğrunda yapılan ve yapılacak olan savaşlar en bilgili kişiler tarafından anlatılmıştır (TY, 26 Ağustos 1936).

İzmit Halkevi tarafından 26 Ağustos Dil Bayramı İzmit Halkevinin kapatılış tarihine kadar belirlenen programlar doğrultusunda kutlanmıştır.

5.2.5. Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları

Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesinin 7. maddesinde “ Yeniden açılmalarına karar verilen Halkevlerinin açılma törenleri, Halkevinin açılış yıl dönümü olan 19 Şubatı takip eden ilk Pazar günü yapılır. (19 Şubat Pazar gününe tesadüf ederse tören o gün yapılır.)” maddesi yer almaktadır (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940: 4). 19 Şubatı takip eden Pazar günlerinde yeni Halkevleri açıldığı gibi mevcut olan Halkevlerinde de kutlamalar yapılmıştır.

1935 yılında Halkevlerinin kuruluş yıldönümünde 19 Şubatı takip eden 22 Şubat 1935 Pazar günü yurdun her tarafında kutlamalar yapılmıştır. Ayrıca üç yılda sayısı seksene ulaşan halkevlerine 22 tane daha eklenmiştir. İzmit Halkevindeki üçüncü yıl kutlaması da Necati Bey Okulu Halkevi salonunda yapılmıştır. Kutlamada Halkevi Başkanı Rıfat Yüce Halkevinin şimdiye kadar yaptığı çalışmaları anlatmış arkasından radyodan Ankara’daki kutlama takip edilmiştir. Gecede yine Necati Bey Okulu Halkevi salonunda Halkevi Temsil Şubesi tarafından “Köyün Namusu” adlı bir piyes oynanmış ve bazı eğlenceler yapılmıştır (TY, 25 Şubat 1935).

1936 yılında da 23 Şubat Pazar günü Halkevlerini Yıldönümü sebebiyle memleketin her tarafında kutlamalar yapılmış olup, İzmit’te de 23.02.193 Pazar günü Halkevinin bütün üyeleri Halkevi sinemasında toplanmıştır. Törenden önce müzika havalar çalmış sonra da Ankara’da söylenen söylevler radyo ile dinletilmiştir. Arkasından da Halkevi Başkanı Rıfat Yüce tarafından İzmit Halkevinin bir yıllık çalışmasına ait bir konuşma yapılmış ve Muazzez Özkaya tarafından Halkevleri hakkında bir söylev verilmiştir. Ayrıca Halkevleri gençleri tarafından şiirler okunmuştur. Pazar günü gecesi Necati Bey Okulu Halkevi salonunda Halkevi Temsil Şubesi tarafından bir müsamere verilmiş ve Hedef piyesi ile “Şeriye Mahkemesi” isimli komedi temsil edilmiştir. Hedef piyesi gündüz ve gece olmak üzere iki defa olmak üzere kalabalık bir halk kitlesinin önünde temsil edilmiştir. Piyeste Efe rolünü alan Hicabi İle Fatma ve Cahide Ali rolünü alan Hamdi ve İmam Nedim Muhtar Ahmet Tümer her biri oyunu başarıyla oynamışlardır. Mehmet rolünü yapan Cevat’ın askerleri ile beraber köyüne uğraması ve köylülerine harbe nasıl gittiğini ve Ali ile harbe nasıl karıştıklarının ve Mustafa Kemal’i köylülerine

anlatarak Hedefin Akdeniz olduğunu söylemesi üzerine gözyaşlarıyla şiddetli alkışlar arasında piyes bitmiştir. Arkasından Cevat Cavit Lütfü Salim tarafından zeybek oyunu oynanıp, şiirler okunduktan sonra komedi başlamıştır. Yıldönümü kutlamalarında Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü, Kültür Bakanı Saffet Arıkan ve daha birçok kişi tarafından İzmit Halkevine kutlama telgrafları çekilmiştir (TY, 26 Şubat 1936).

1938 yılında yapılan Halkevleri kutlama töreni diğer yıllara nispeten daha canlı bir şekilde kutlanmıştır. Hazırlanan kutlama programına göre Parti ve Halkevi binası gündüz bayraklarla süslenmiş gece de ışıklandırılmıştır. 19 Şubat Cumartesi günü öğleden sonra saat 14:00' de Temsil Şubesi gençleri tarafından Halkevi Necati Bey Okulundaki müsamere salonunda Tırtullar piyesi temsil edilmiştir. Güzel Sanatlar Şubesi gençleri tarafından da Halk şarkıları söylenmiş, orkestra tarafından da konser tertip edilmek suretiyle büyük bir müsamere verilmiştir. 20 Şubat Pazar günü Halkevi bandosu şehrin her tarafını dolaşarak bir gezi yapmıştır. Öğleden sonra saat 14:00'de halk Necati Bey Okulunun salonuna akın etmeye başlamıştır. Saat 15:00' de salon hınca hınç dolmuştur. Birçok davetli ve halk dışarıda meydana konulmuş olan hoparlörler yanında İç İşleri Bakanı ve Parti Genel Sekreteri tarafından verilecek söylevi dinlemek üzere toplanmıştır. Halkevi radyosu Ankara radyosuna ayar edilmiştir. Saat tam 15:00' de Şükrü Kaya'nın söylevi büyük bir dikkat ve ilgi ile dinlenilmiştir. Arkasından Halkevi programını uygulamaya geçmiş orkestra koronun katılımı ile İstiklal Marşını söylemiştir. Halkevi başkanı Halkevinin bir yıl içinde yaptığı çalışmalarından ve yapacağı yeni çalışmalarından bahsetmiştir. Halkevi orkestrası tarafından halka bir konser verilmiş, arkasında Yunus Nüzhet Unat Halkevleri hakkında kendi yazdığı şiiri okumuştur. Temsil Şubesi gençleri de bir aydan beri hazırlamakta oldukları "Tırtullar" piyesini başarıyla temsil etmiştir. Bu şekilde gündüz merasimi saat 19:00' de bitmiştir. Gece de saat 21:00' de gündüz yapılan merasim tekrarlanmıştır (TY, 24 Şubat 1938)

5.2.6. İzmit'in Kurtuluş Günü Bayramı

İzmit Halkevi tarafından İzmit'in düşman işgalinden Kurtuluş günü olan 28 Haziran içinde kutlama programları hazırlanmıştır. İzmit iki seneye yakın düşman işgalinde kalmıştır. O dönem de İzmit'te asayiş ve hükümete güven yoktur. Düşman her gün vatandaşların hayatını tehlikeye atmış, hiç pahasına vatandaşlar öldürülmüştür. O

dönemde varlığını ve benliğini bilen İzmitliler milli savaşın biran önce zafere ulaşmasını umutla beklemiştir. Sonuçta zalimin zulmü mazlumun ahına uğramakta gecikmemiştir. Daha sonraki yıllarda bayram olarak kutlanan bu gün İzmit'in içten gelen sevinçlerinin haklı bir nişanesidir (TY, 29 Haziran 1945).

1934 yılındaki İzmit'in Kurtuluş yıldönümünde Halkevinin hazırladığı program doğrultusunda şehirde hazırlıklar yapılmış, şehir baştanbaşa al bayraklarla donatılmış, dükkânlar kapatılmıştır. Memurlar, parti, belediye, Halkevi gibi çeşitli kuruluşlar saat 9:00'de Cumhuriyet meydanında toplanmıştır. Merasim İstiklal marşıyla başlamıştır. Arkasından Gazi heykeli önünde nutuklar söylenmiş ve hep bir ağızdan Cumhuriyetin Onuncu Yılı marşı tekrarlanmış ve Gazi heykeline çeşitli kuruluşlar adına çelenkler konmuştur. Kafile Cumhuriyet meydanından Şehitler Abidesi önüne giderek o günün kahramanlarının ruhlarını anarak abideye çelenkler koymuştur. Gece fener alayları yapılarak Halkevi Temsil Şubesi tarafından Necati Bey Okulu Halkevi salonunda bir temsil verilmiştir (TY, 2 Temmuz 1934).

1935 yılında İzmit'in Kurtuluşunu önceki yıllardan daha üstün bir şekilde kutlamak için Halkevi tarafından bir kutlama programı hazırlanmıştır.

Programa göre Kurtuluş Günü olan 28 Haziranda İzmit baştanbaşa dolaşılacak, geçit alayları yapılacak ve kurtuluş hakkında söylevler verilecektir. Gecede şehrin her tarafında fener alayları ve eğlenceler yapılacak ve belediye bahçesinde Halkevi Temsil Şubesi tarafından bir piyes oynanacaktır.

Halkevi tarafından düzenlenen kutlama programına aşağıda yer verilmiştir:

1. İzmit'in Kurtuluşuna rastlayan 28 Haziran Cuma günü sabahı bütün resmi ve özel binalar bayrak ve dallarla süslenmiş olacak ve 8:00'den sonra bütün kahve tecimevleri, mağaza ve dükkanlar kapanacaktır.
2. Askerler kışlalarından, mektepliler mekteplerinden, sporcular kulüplerinden, halkta halk partisinden ve belediye önünden hareket ederek saat 9:00'da Cumhuriyet alanında taslakta gösterilen yerlerde bulunacaklardır.
3. İlbay ve komutanlar geldikten sonra bütün kurullar tarafından Atatürk anıtına çelenkler konulacak ve bundan sonra erkinlik marşı ile tören başlamış olacaktır.
4. Erkinlik marşından sonra halk adına belediyeden halk partisinden, halkevinden seçilen birer kişi tarafından söylev verilecek, halkın minnet duyguları hükümete ve orduya ulaştırılacaktır (Halk Partisi adına Nuri Doğan ateşli bir konuşma yapmış, Halkevi adına da Nuri Doğan gür sesiyle bir konuşma yapmıştır. Konuşmadan

sonra halkı bir dakikalığına saygı duruşuna davet etmiş ve büyük şehitlerden bazılarının adlarını saymıştır)

5. Bunun ardından geçit alayı yapılacak, geçit alayından sonra herkes yerlerine dağılacaktır (Önce kara askerleri sırasıyla piyade, makineli ve topçu kıtaları, deniz askerleri arkasından da bisikletçi sporcular geçide girmişlerdir)

6. Öğleden sonra saat 14:00'de halk bandosu şehitliğe gidecek halktan da bir salkur "heyet" Halkevinden hareket ederek şehitliğe gidilecek orada da saat 15:00'de müzika yas havası çaldıktan sonra bütün kurumların çelenkleri konulacak ve halktan bir kişi tarafından kurtuluş hakkında bir söylev verilecek dağılacaktır (Hilmi Coşkun acı günleri canlandıran etkili bir söylev vermiştir. Ardından İzmit'in bu sevinçli gününde İzmit'te bulunan Ankara bisikletçileri yapılan spor şenliklerine ve bisiklet yarışlarına katılmışlardır. Çok heyecanlı geçen futbol müsabakalarına Halkevi tarafından bir kupa konduğu gibi bisiklet yarışını kazananlara da madalyalar verilmiştir)

7. Gece bütün resmi ve özel binalar ışıklandırılacaktır.

8. 20:30'da askerler kıışalarında halkta Halk partisi ve belediye önünde hareket ve halk bandosu ile birlikte fener alayı yapılacak, alay demiryolu caddesinden yürüyerek orta mektep önünden geçecek İstanbul caddesinden Cumhuriyet alanına gelecektir. Orada gösteri tezahurat yapılacaktır (Fener alayına kara ve deniz askerleri ile halk bandosu katılmıştır. Halk geç saatlere kadar sokaklarda eğlenmiştir)

9. Saat 21:30'da belediye bahçesinde Halkevi Temsil Kolu tarafından bir müsamere verilecektir (Servden Lozan'a kadar isimli piyes oynanmıştır)

10. Belediye ve Cumhuriyet Halk Partisi binaları önünde eğlenceler yapılacaktır.

Türk Yolu Gazetesinde yayınlanan bu programın bir davetiye yerine geçeceği belirtilmektedir (TY, 21 Haziran1935).

1935 yılında İzmit Halkevi tarafından belirlenen program doğrultusunda 1935 yılında İzmit Kurtuluş Bayramı kutlanmıştır. İzmit Halkevi kapanış tarihi olan 1951 yılına kadar 28 Haziran Kurtuluş bayramını hazırladığı program doğrultusunda düzenli olarak kutlamıştır.

5.2.7. Atatürk'ün İzmit'e İlk Ziyaretini Anma Töreni

Atatürk ilk defa 1922 yılında İzmit'te gelmiş ve burada bütün cihana karşı tarihi nutuklarından birini söylemiştir. Büyük kurtarıcı Atatürk'ün İzmit'i şerefleştirdiği bu mutlu ve tarihi gün İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat şubesinde 19 Haziran olarak tespit edilmiş ve adına "Atatürk Günü" denilmiştir. Bu tarihi günü kutlamak için 1936 tarihinde itibaren her yıl 19 Haziranda bir bayram yapılmasına karar verilmiştir. İlk bayram 1936 yılında sevinçle kutlanmıştır. Dil ve Edebiyat Şubesi, Temsil Şubesi ile yardımlaşarak ayrıntılı bir kutlama programı hazırlamıştır. O gün sabahtan itibaren şehir

bayraklarla süslenmiştir, saat 17:30'da 1922 yılında Saray Bahçesinde Atatürk şerefine yapılan 100 kişilik çay ziyafeti Halkevi tarafından aynı yerde tekrarlanarak Atatürk'ün geliş günü yad edilmiştir. Çayda Vali ve Parti Başkanı Hamit Oskay, Tüm Komutanı General Mürsel Bakü, Üssü Bahri Komutanı Mehmet Ali, Parti İl, İlçe ve İl yönetim kurulu üyeleri ile başkanları Halkevi Komite üyeleri bulunmuşlardır. Çaya Üssü Bahri orkestrasının çaldığı İstiklal Marşı ile başlanmıştır. Arkasından ortaokul öğretmeni, Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi azalarından İdman Yurdu Başkanı Nuri Doğan tarafından on dört yıl önce İzmit'in yaşadığı mutlu gün anlatılmıştır. Bundan sonra Atatürk'ün o gün bütün cihana karşı söyledikleri ve artık tamamen gerçekleşmiş olan nutku alkışlar arasında tekrarlanmıştır. 19 Haziran Günü akşamı da Necati Bey Okulu Halkevi salonunda Halkevi tarafından güzel bir müsamere verilmiştir. Salon daha erken saatlerde hınca hınç dolmuştur. Müsamerede Güzel Sanatlar Şubesinin yeni yetiştirdiği gençlerden oluşan bir keman grubunun konserleri dinlenmiş arkasından arakasından öğrenciler tarafından temsiller verilip, milli oyunlar oynanıp şarkılar söylenmiştir (TY, 24 Haziran 1936). 1936 yılından sonraki yıllarda Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesinin gayretleri ile Atatürk Günü düzenli olarak kutlanmaya devam etmiştir.

1938 Tarihinde yapılan Atatürk İzmit'e gelişini anma töreninde konuşan Kemal Öz'ün yaptığı nutuk şu şekildedir:

“Atatürk'ü bekliyoruz. Saat 23 ... kuru ve keskin bir soğuk var. Buna rağmen küçük ve dar İzmit garı ateşli ve neşeli, gençlik kafilesi ve İzmit'in sayın büyükleri ile doldu. İstanbul Vali ve Belediye Reisi Bay Muhittin Üstündağ, Valimiz Bay Hamit Oskay, Amiral Fahri Engin, Amiral Mehmet Ali Ülken, Belediye Reisi Bay Mehmet Ali Kemal Uz, Kağıt Fabrikası Direktörü Mehmet Ali Kağıtçı, Ağır Ceza Mahkemesi Reisi Bay Nail Töre, Liva Komutanı, yüksek askeri ve Mülki Maharil ve yığın yığın halk ...

Atatürk'e hamil hususi tren (23 çe 10) kala gara dahil oldu. Hasretle ve şevk ile bekleyen İzmit'liler istasyonu yaşa, var ol avazeleri ile çınlattılar. Ve müthiş alkış tufanı koptu” (TY, 23 Haziran 1938).

Atatürk 'ün İzmit'i şereflendirmesinin 17. Yıldönümü de 1938 yılında parlak bir şekilde kutlanmıştır. 10 Haziran Pazar günü Atatürk'ün İzmit'e ayak bastığı günün şerefine şehirde resmi dairelerle bütün dükkânlar ve özel binalar süslenmiştir. Saat ondan on bire kadar Hicabi Artuner Halkevi radyosunda Atatürk'ün çeşitli nutuklarından seçilmiş vecizeleri okuyarak binlerce halka dinletmiştir. Askeri bando ve Halkevi bandosu öğleden sonra şehirde müzika çalarak dolaşmıştır. Arkasından Hükümet bahçesinde

Atatürk'ün şerefine verilen çay ziyafeti sofrasının yanına gelmişlerdir. Bahçede Deniz üssü orkestrasının yanı sıra subay, memur ve halktan yüzlerce davetli bulunmaktadır. Vali ve Parti Başkanı Hamit Oskay tüm General Mürsel Bakü, Amiral Fahri Engin eşleriyle birlikte katılmışlardır. Verilen çay ziyafetinde masaların kuruluş yeri, şekli 1938 yılında Atatürk'e verilen çay ziyafeti ile benzer şekilde hazırlanmıştır. Saat 17:30'da Üssü Bahri Orkestrasının İstiklal Marşını çalmasının ardından Rıfat Yüce Atatürk'ün İzmit'e güne ait olan anılarını anlatmıştır. Konuşmasının arkasından da sözü Ortaokul Öğretmenlerinde Nuri Özdoğan'a bırakmıştır. Nuri Özdoğan Atatürk'ün İzmit'e geldiği zamanki nutkunu okumuştur. Atatürk'ün bazı vecibelerini aynen aktarmıştır. "Türkiye halkı asırlardan beri müstakil yaşamış ve istiklali bir lazimei hayatiye telekki etmiş bir kavmin katireman evlatlarıdır. Bu millet istiklalsiz yaşamamıştır. Yaşamaz ve yaşamayacaktır." (TY, 23 Haziran 1938).

İzmit Halkevi tarafından ilerleyen yıllarda da benzer programlar hazırlanarak Atatürk'ün İzmit'e ilk geliş yıldönümü düzenli olarak kutlanmıştır.

5.3. İzmit Halkevi'nde Türk Büyüklerini anma Törenleri

C.H. P Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 9. maddesine "Halkevlerinin ilim, sanat, edebiyat sahalarında belirmiş Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı belirtmek için törenler tertip etmesi, toplantılar yapması yerindedir" denilmektedir. Dil ve Edebiyat şubeleri bu görevle görevlendirilmişlerdir. İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubeleri tarafından da zaman zaman Türk büyüklerini anmak için törenler yapılmıştır.

5.3.1. Mimar Sinan'ı Kutlama Programı

İzmit Halkevi tarafından Dil ve Edebiyat Şubeleri tarafından Mimar Sinan'ı anmak için törenler düzenlenmiştir. Mimar Sinan On altıncı yüzyılda yaptığı ölümsüz eserlerle dünya sanatkârların hayrete düşürmüştür. Sinan Kayseri'de doğmuş. İstanbul'da yeniçeri kurumuna girmiştir. Bu kurumdaki büyük hizmetleri ile kendini tanıtmış ve en yüksek mevkilere kadar çıkmıştır. Sinan Paşa adıyla Sadrazamlık yapmış fakat asıl ününü mimari alanda başardığı işlerle kazanmıştır. Çünkü Mimar Sinan'ın sanat tarzı tamamen kendine özgüdür. Edirne'deki Sultan Selim ve İstanbul'daki Rüstem Paşa camileri bunun kanıtıdır. Bununla beraber mimarın birçok Türk şehrine yaptığı

camilerin sayısı sekseni bulur. İzmit'te de bir kısım taşlarının Mısır'dan getirilerek yaptırıldığı söylenen Gebze'deki Çoban Mustafa Paşa Camii ile İzmit merkezdeki Yeni Cuma Camii de onun adını yükselten değerli eserlerdir. Sinan'ın eserlerini takdir eden Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Mimar Sinan'ı yaşatmayı borç bilmiş ve dokuz Nisanı ona vermiştir.

İzmit Halkevi de 1935 yılında Mimar Sinan'ı anmak için, bir anma töreni programı hazırlamıştır.

Hazırlanan bu programa göre Necati Bey Okulu önünde toplanan okul öğrencileri ve onlara karışan Halkevi üyeleri, halk, bando, müzika Mimar Sinan'ın büyük armağanı olan Yeni Cuma Camiine gitmiştir. Orada Tarih öğretmeni olan Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Başkanı İzzet Arın Sinan'ın hayatı, eserleri ve İzmit'teki eseri Yeni Cuma Camii hakkında bilgi vererek Sinan'ı halka tanıtmaya çalışmıştır. Ardından halk iki dakikalık saygı duruşuna davet etmiştir. Gece de Deniz üssü Konferans salonunda verilen konser ve düzenlenen programla Mimar Sinan anılmıştır. Bu konser sonrasında çok kalabalık bir dinleyici kitlesine öğretmen Cevdet Tongay tarafından Koca Mimar Sinan ve eserleri tanıtılmıştır (TY, 15 Nisan 1935).

1936 Yılı için de Halkevi tarafından hazırlanan Mimar Sinan'ı anma programı aşağıdadır:

1. 09.04.1936 Perşembe günü öğleden sonra saat 14:00'de ortaokul karşısındaki geniş alana toplanılacaktır.
2. Sivil, özel direktör, subay ve işyapılarla ortaokul talebe ve öğretmenleri ve ilkokul son sınıf talebe ve öğretmenleri bu toplantıya iştirak edeceklerdir.
3. Belediye bandosu önde, mektepliler ve halk buradan hareket ederek, Atatürk anıtına oradan da demir yolunu takiben cumhuriyet halk partisi önünden geçerek mimar Sinan'ın yaptığı Yeni Cuma camiine gidilecektir.
4. Burada törene istiklal marşı ile başlanacak ve cumhuriyet marşıyla da son verilecektir.
5. Camide Halkevi Tarih Komitesi namına öğretmen Nuri Doğan tarafından kısa bir açma söyleviden sonra ödevi icabından bulunan ortaokul Tarih öğretmeni de Mimar Sinan'ın biyografisi etrafında ders mahiyetinde talebeye ve dolayısıyla halka izahat verilecektir.
6. Tarih komitesi üyesinden öğretmen Cevat, büyük Sinan'ın şaheserleri, dehası üzerinde bir söylev verecektir.
7. Camide muhtelif fotoğraflar alınacak, mimar Sinan'ın büyük ruhu anılacaktır.

8. Tören bitince yine bando önde olmak üzere ulusal havalar çalarak halk, mektepliler toplandıkları yere dönecek, orada da törene son verilecektir (TY, 8 Nisan 1936).

Belirlenen program çerçevesinde 9 Nisan 1936 tarihinde Mimar Sinan anılmıştır.

5.3.2. Kubilay Günü

25 Aralık 1934 tarihinde İzmit'teki Budun evinde Kubilay'ı anmak için bir gün düzenlenmiştir. Kubilay evrensel inkılâbımıza engel olmak isteyen birkaç gerici tarafından öldürülmüştür. Bu özel günde önce Budun Evi Başkanı Rifat Yüce konuşarak toplantıyı açmıştır. Daha sonra Akçakocalı C. Torgay ünlü Kubilay'ın hayatından bahsetmiş ve Kubilay'ın ruhu için konukları bir dakikalık saygı duruşuna davet etmiştir. Torgay vatan için ölen Kubilay'ı Türk gençliğinin unutmayacağını ifade etmiştir. Ve gecenin sonunda ululara saygı sunularak toplantı bitirilmiştir (TY, 30 Aralık 1934).

5.4. İzmit Halkevinin Diğer Sanatsal ve Sosyal Etkinlikleri

5.4.1. İzmit Halkevinde Yapılan Toplantılar

İzmit Halkevi salonu verilen temsillerin dışında toplantı yapmak amaçlı da kullanılmıştır. 26.01.1941 tarihinde Halkevinde Halkevi Başkan Yardımcısı Maarif Müdürü B. Bedrettin Ahıskalı'nın Başkanlığında Halkevi Şubelerinin başkan ve üyeleri bir toplantı yapmıştır. Toplantıda Şubat'ta açılacak Halkevi binasının açılış programı konuşulmuştur (TY, 27 Ocak 1941).

18 Şubat 1941 tarihinde Halkevi salonunda şubeler, idare heyeti üyeleri bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda Halkevinin son 6 aylık faaliyet raporu okunmuş ve yeni çalışma döneminde yapılacak işler görüşülmüştür. Bu toplantıda İzmit tarihinin yazılma işine daha fazla önem verilmesi, Halkevi polikliniğine bütün doktorların devamını temin etmek, sık sık aile toplantıları yapmak ve bir Halkevi Dergisi çıkarmak gibi konular konuşulmuştur (TY, 18 Şubat 1941).

Halkevi İdare Heyetinin 1944 yılı Eylül ayında yaptığı genel toplantıda Halkevinin İlköğretim Davasında üzerine ne gibi görevler düştüğü hakkında konuşulmuştur. Halkevi bu konu için Halkevi Köycülük Şubesi Başkanı Yüksek Ziraat Mühendisi Mithat Gözümlü de konuşulmuştur. Yapılan konuşma sonucuna göre Mithat Gözümlü köylere yapılan gezilerde köylü ile görüşecek bu hayırlı işte köylüleri birbirine yardıma

çağıracaktır. Mithat Gözüm ve bu konuyla ilgili gerekli konularda halkı aydınlatma ve halka uyarılarda bulunmak üzere idare heyetince görevlendirilmiştir (TY, 7 Eylül 1944).

28 Eylül 1944 tarihinde saat 10:00'da İzmit Halkevinde merkez kazaya bağlı bütün köy okulları ile merkez okulu öğretmenleri, kaza, köy muhtarları bir araya gelerek ilköğretim davasını görüşmüşlerdir. Toplantıda konuşan İzmit Valisi Ziya Tekeli İnönü'nün İlköğretime verdiği büyük önemi anlatarak bir konuşma yapmış ve muhtarlara bölgeleri dâhilinde yapılacak okulu ne kadar zamanda hazırlayacaklarını anlatmıştır. Maarif Müdürü Fahrettin Alper'de bu davada ne şekilde hareket edileceğini, bu yolda karşılaşılabilecek engelleri nasıl aşacaklarını ve yeni davanın ruhunu anlatmıştır (TY, 8 Ekim 1944).

Halkevinde 1944 yılında Ocak ayında Cumartesi günleri ikindi de düzenlenen küçük toplantıların ilki 70-80 kadar Halkevlinin katılımı ile yapılmıştır. Bu toplantı İzmit Halkevinde ilk defa düzenlenmesine rağmen gençler, yaşlılar her zaman bu memleketin hakkında görülen ciddiyet ve samimiyetle bir konu etrafında fikirlerini ortaya atmışlardır. Konu “ Bu günkü gençlik ve terbiyesi” meselesidir. Bu toplantı için başkanlık yapan Dr. İhsan Akın konuyu ve amacı açıkladıktan sonra İzmit'in aydın gençleri bu konu etrafında değerli fikirlerini ortaya koymuşlardır. Toplantıya katılan İzmit'in aydın gençlerinin yanı sıra Mühendis Abdülkadir, İaşe Şefi Münip, CHP İlçe Başkanı Sıtkı, Tapu Başkâtibi, Ulugazi Öğretmeni ve daha birçok konu hakkında iki saat süren toplantı da görüşlerini ortaya koymuşlardır. Bu toplantıların her cumartesi yapıp yarım saat sürmesi kararı alınmıştır. İlerleyen aşamalarda bu toplantıların daha faydalı bir şekilde yapılacağı düşünülmüştür. (Marmara, 25 Ocak 1944).

Küçük toplantıların ikincisinde ise konu “İzmit gençliğini Halkevine toplamak onları kahvelerin boğucu havalarından ve şehrin avare yerlerinden kurtarmaktır.” Marmara Gazetesi Halkevini seçtiği canlı ve tedavisine şiddetle muhtaç duyulan bu konu için tebrik etmektedir. Ancak toplantıyı idare eden kişi herkesin konuşmasına mani olarak gibi fikirlerin serbestçe tartışılmasına engel olmuştur. Bu kişi toplantıyı erken bitirerek de kişilerin fikirlerini ortaya koymalarına engel olmuştur (Marmara, 30 Ocak 1944).

İzmit Halkevi Şubeleri mesai programlarını hazırlamak için 1949 yılında sık sık toplantılar yapmıştır. Bütün kolların sistemli şekilde çalışmasına hız verecek bir karar

almıştır (TY, 18 Aralık 1949). Ancak kapanma sürecine adım adım yaklaşan İzmit Halkevinin aldığı bu kararları uygulama aşamasında başarılı olduğu söylenemez.

5.4.2. İzmit Halkevi Radyosu ve Hoparlörü

İzmit Halkevi tarafından İzmit'in belirli yerlerine radyolar konularak hoparlörler yerleştirilmiştir. 1934 yılında Halkevi radyosu Cumhuriyet Halk Partisi salonuna vatandaşların dinlemeleri için konulmuştur (TY, 27 Aralık 1934).

Necati Bey Okulunun bahçesi 1936 yılında yapılan tamirler ve düzenlemelerle modern bir bina haline getirilmiş ve Halkevi radyolarından biri halka sıcak yaz günlerinde müzik dinletmek ve diğer yayınları yapmak amacıyla okulun bahçesine konulmuştur (TY, 27 Mayıs 1936).

Halkevi tarafından İzmit'in çeşitli semt ve işlek caddelerine de hoparlörler konulmuştur. Bu hoparlörlerden belirli saatlerde Ankara radyosunun yayını yapılmıştır. Hoparlörlere gösterilen ilgi büyük olup konulan hoparlörlerin başı küme küme insan dolmuştur. (TY, 6 Ağustos 1940).

İzmit Halkevinin İzmit'in çeşitli yerlerine koyduğu hoparlörler halk için çok faydalı olmuştur. Halk dünyada olup bitenleri, Halkevi haberlerini bu radyolardan öğrenmiştir. Ancak halkın Halkevinden bazı istekleri de vardır. Radyoların iyice ayar edildikten sonra çalınması istenmektedir. Ajans haberlerinin yanı sıra radyoda alaturka şarkılar da yer almalıdır. Halkevi haberlerini okuyan kişinin bu haberleri tane tane, ağır ağır okuması istenmektedir (TY, 17 Aralık 1940).

Türk Yolu Gazetesine gelen şikâyetlere göre Halkevi radyosunun şehir içindeki hoparlörlerinden bazıları verilen ilanlar esnasında açılmamaktadır. Bu durumun özellikle Yukarı Pazar Halkevinin önündeki hoparlörde görüldüğü belirtilmektedir. Halk Türk Yolu Gazetesi hoparlörlerin daha iyi çalışmasını dilediklerini belirtmektedir (TY, 8 Ocak 1944).

5.4.3. İzmit Halkevinde Sinema Etkinlikleri

Halkevlerinde sinema gösterimi Temsil Şubesinin görevi olup Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 49. maddesinde Halkevlerinde sabit ve seyyar sinema makinesi bulundurulabilir denilmektedir. Bu makineleri ya CHP tedarik edip gönderir ve yahut

Halkevleri kendi bütçeleri ile temin eder. Halkevi makineyi kendi bütçesi ile alacaksa bile CHP Genel Sekreterliğince makinenin özellikleri ve nitelikleri tespit edilir. Bu nedenle sinema makinesi almak isteyen Halkevleri almak istedikleri makinenin marka ve niteliklerini Genel Sekreterliğe bildirirler. Halkevlerinde sinema faaliyetlerinden amaç halkın sinema vasıtasıyla fikir ve zevkini yükseltmektir. Sinemadan Halkevinin diğer etkinliklerinde olduğu gibi ticari gaye, Halkevine gelir temini maksadı beklenemez. Ancak Halkevinde sadece CHP tarafından gönderilen filmler, hükümetin göndereceği filmler, CHP'nin göndereceği filmler, Halkevi İdare Heyetinin göndereceği filmler gösterilebilir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940:15).

İzmit Halkevi de CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi ifade edilen amaçlar doğrultusunda film gösterebilecek bir yer edinmek için girişimlerde bulunmuştur. Bu amaçla CHP Genel Sekreterliğinden, Selüloz Sanayi Semt Ocağı Başkanı Selüloz Sanayinde çalışan memur, işçi ve amelelerin bölgelerinde bir araya gelip toplanabilecekleri bir semt ocağının kurulması istenmiştir. CHP Partisi de 29.10.1941 tarihinde istenilen parti ocağını tesis etmiştir. Kurulan semt ocağı düzenli olarak her hafta film gösterme kararı almıştır. Alınan bu kararla o çevredeki halkın aydınlatılması, halkın kalkındırılması amaçlanmıştır. Filmlerin Selüloz sanayi sinemasında gösterileceği duyurulmuştur. Parti müfettişi olan Tekirdağ Milletvekili Rahmi Apak'ın seçtiği çeşitli filmlerin semt ocağı için gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490.01/1209.11.3, Belge 4).

İzmit Halkevi tarafından gösterilen filmlerin genellikle CHP Genel Sekreterliği tarafından gönderilen filmler olduğu görülmektedir. 04.01.1942 tarihinde CHP Genel Sekreterliğince İzmit Kâğıt Fabrikası Sinemasında gösterilmek üzere altı adet film İzmit Halkevine gönderilmiştir. Bu filmlerin alındığının bildirilmesi ve üç hafta gönderildikten sonra Genel Sekreterliğe iade edilmesi istenmiştir. Gönderilen filmler şu şekildedir:

Tablo 26: CHP Genel Sekreterliğince 04.01.1942 Tarihinde İzmit Halkevine İzmit Kâğıt Fabrikası Sinemasında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler

Filmin Metrosu	Film Nr.	Kısım	Filmin İsmi
240	254	1	Yeni Türkiye
220	255	2	“ “
220	256	3	“ “
290	257	4	“ “
230	258	5	“ “
270	259	6	“ “

Kaynak: BCA (490.01/1209.11.3 Belge 17)

Gönderilen filmler Kâğıt Fabrikası sinemasında gösterildikten sonra Halkevine gönderilmiştir. Halkevi sinemalarında da gösterildikten sonra 26.05.1942 günü Genel Sekreterlik adına Antalya ambarına teslim edilmiştir. Genel Sekreterlikten de yeni film gönderilmesi ricasında bulunulmuştur (BCA, 490.01/1209.11.3 Belge 17).

05.03.1942 tarihinde de CHP Genel Sekreterliği tarafından altı adet film Selüloz Sanayi Semt Ocağı Sinemalarında gösterilmek üzere Halkevine gönderilmiştir. Bu filmlerin alındığının bildirilmesi ve üç hafta gösterildikten sonra Genel Sekreterliğe iade edilmesi istenmiştir. Filmler geri geldikçe yerine yenilerinin gönderileceği ifade edilmiştir. Gönderilen filmler şu şekildedir:

Tablo 27: CHP Genel Sekreterliğince 05.03.1942 Tarihinde İzmit Halkevine Selüloz Sanayi Semt Ocağı Sinemalarında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler

Filmin Metrosu	Film Nr.	Kısım	Filmin İsmi
187	402	1	Cumhuriyet Bayramı 1940
195	403	2	“ “ “
290	366	1	19 Mayıs 1940
265	349	1	1940 İzmir Fuarı
260	350	2	“ “ “
262	351	3	“ “ “

CHP Genel Sekreterliğince 20.06.1942 tarihinde İzmit Halkevinin sinema salonunda gösterilmek üzere sekiz film daha gönderilmiştir. Bu filmlerin alındığının bildirilmesi

ve üç hafta gösterildikten sonra Genel Sekreterliğe iade edilmesi istenmiştir. Gönderilen filmler şu şekildedir:

Tablo 28: CHP Genel Sekreterliğince 20.06.1942 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevinin Sinemasında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler

Filmin Metro su	Film Nr.	Kısım	Filmin İsmi
305	319	1	Askeri Okullar Spor Bayramı
270	320	2	“ “ “ “
275	321	1	“ “ “ “
367	322	4	“ “ “ “
310	323	5	“ “ “ “
248	324	6	“ “ “ “
244	325	7	“ “ “ “
240	236	8	“ “ “ “

Kaynak: BCA (490.01/1209.11.3, Belge 15)

CHP Genel Sekreterliğince 19.08.1942 tarihinde de İzmit Halkevine Halkevinin sinemasında gösterilmek üzere altı adet film gönderilmiştir. Bu filmlerde üç hafta gösterildikten sonra Genel Sekreterliğe iade edilmiştir.

Tablo 29: CHP Genel Sekreterliğince 19.08.1942 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevinin Sinemasında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler

Filmin Metro su	Film Nr.	Kısım	Filmin İsmi
258	380	1	Donanmamızın Malta Seyahati
286	381	2	“ “
225	382	3	“ “
331	383	4	“ “
263	384	5	“ “
285	385	6	“ “

Kaynak: BCA (490.01/1209.11.3, Belge13)

08.03.1943 tarihinde CHP Genel Sekreterliği tarafından İzmit Halkevi sinema salonunda gösterilmek üzere altı film gönderilmiştir. Filmlerin üç hafta gösterildikten

sonra tekrar Genel Sekreterliğe iade edilmesi istenmiştir. Gönderilen filmlerin isimleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 30: CHP Genel Sekreterliğince 08.03.1943 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevi Sinemalarında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler

Filmin Metro su	Film Nr.	Kısım	Filmin İsmi
320	442	1	1941 Cumhuriyet Bayramı
320	443	2	“ “ “
115	444	3	“ “ “
115	451	1	Cumhur Reis İsmet İnönü'nün 1941 meclisi açılış nutku
210	456	1	1941 Cumhuriyet Bayramının Beşinci Günü
115	460	1	Atatürk'ün Ölümü'nün üçüncü seneyi devriyesi

Kaynak: BCA (490.01/1035.981.4, Belge 8)

01.08.1943 tarihinde CHP Genel Sekreterliği tarafından İzmit Halkevi sinema salonunda gösterilmek üzere beş film gönderilmiştir. Gönderilen filmlerin isimleri şu şekildedir:

Tablo 31: CHP Genel Sekreterliğince 01.08.1943 Tarihinde İzmit Halkevine Halkevi Sinemalarında Gösterilmek Üzere Gönderilen Filmler

Filmin Metro su	Film Nr.	Kısım	Filmin İsmi
258	68	1	Zamanın Kurtuluşu
280	69	2	“ “
320	202	1	19 Mayıs 1938
360	208	2	“ “ “
300	209	3	“ “ “

Kaynak: BCA (490.01/1035.981.4, Belge 8)

1949 yılında İzmit Halkevi temsil, konferans salonun da sinema da gösterilmiştir. Yıl içinde halkı memnun edici faaliyetleri arttırma kararı alınmış ve halka imkân dâhilinde ücretsiz olarak film gösterilmek istenmiştir. Bu amaç için Halkevi Başkanı Kemal Öz Genel Sekreterlikten film talebinde bulunmuştur. Mevcut bulunan filmlerden kültür,

sağlık filmlerinin bir sıraya konularak kış mevsimi içinde Halkevine gönderilmesini istemiştir (BCA, 490.01/1209.11.3, Belge 26).

CHP tarafından gönderilen filmlere baktığımızda genel olarak gönderilen filmler dönemin özelliklerini yansıtan, inkılâpların halka yaymayı amaçlayan filmlerdir.

5.4.4. İzmit Halkevinde Şenlikler

Halkevi salonunda çay partileri, evlenme törenleri, balolar v.s de düzenlenmiştir. İzmit Halkevin de 1934 yılı Kasım ayı içerisinde İzmit'in yeni valisi olan Hasan Faik Bey adına Cumhuriyet Halk Fıkrası salonunda bir çay ziyafeti düzenlenmiştir. Ziyafete Cumhuriyet Halk Partisi Başkanı, Belediye Başkanı ve Halkevi İdare Heyeti ve bütün komitelerin başkan ve üyeleri katılmıştır. Gelen davetlileri Halkevi Başkanı Rıfat Yüce karşılamış ve gelen misafirlerle Halkeviyle ilgili konular üzerine konuşmuştur. Vali de bu konuşmaları teklifleri dinlemiş ve gerekli gördüğü yerde kendi fikirlerini de eklemiştir. Bu ziyafette Valinin de onayı ile Dil ve Edebiyat Şubesini işlerine yardım olarak özel muhasebenin zimmetinde kapalı bulunan matbaanın işletilmek üzere Halkevine devredilmesi kabul edilmiştir. Halkevinin verimini artırmak için neler yapılacağını konuşabilmek üzere bu toplantıların her ay yapılmasına karar verilmiştir (TY, 5 Kasım 1934).

Halkevi 1934 yılı Aralık ayı içinde de bir çay partisi vermiştir. Bu partiye 9 şubenin komite üyeleri bayanlı erkekli olarak katılmışlardır. Bu toplantıda Halkevinin kültür işleri görüşülüp yeni kararlar alınmıştır. Bu kararlar ile Halkevi çalışmalarına hız verilmiştir (TY, 30 Aralık 1934).

Kadıköy Halkevi Müzik Kolu İzmit'e gelerek CHP Selüloz Semt Ocağında bir konser vermiştir. Bu vasıta ile CHP Partilileri bir araya gelerek eğlenmiştir (TY, 6 Temmuz 1946).

Erenköy Halkevi Müzik Kolu da 1946 yılı Temmuz ayında İzmit'e gelerek CHP selüloz semt ocağı salonunda bir konser vermiştir. Konsere Kâğıt Fabrikasının ileri gelen kişileri, memurlar, işçiler ile İzmit'in gençleri katılmıştır. Türk Yolu Gazetesi İzmit halkına güzel bir gece yaşatan Erenköy Halkevi kıymetli elemanlarından İlhan Ökezen, Cemil Muslu, Zamir Koyusoysal, Sabri Baydar, Nihat Tüfekçioğlu, Kenan Baran, Fecri Üçkaya ve Rıfat Yüce' i tebrik etmiştir (TY, 26 Temmuz 1946).

05.03.1937 Cuma günü akşamı İzmit Halkevinde daha önceden verileceği duyurulan on beş günlük konserlerin beşincisi verilmiştir. İzmit'in her kesiminden halkın katıldığı konser, Zehirli Gazlar hakkında verilen konferansın arkasından başlamıştır (TY, 11 Mart 1937).

İstanbul radyosunun değerli sanatçılarından Tanburacı Osman Pehlivan ile şarkıcı Nadire 03.01.1938 tarihinde İzmit Halkevi okuma salonunda iki konser vermiştir. Konserde İzmit halkına milli havalar dinletilmiştir. (TY, 6 Ocak 1938).

Necati Bey Okulunun Halkevi Salonunda 26 Temmuz 1934 tarihinde Şahizar Şevki Hanımla Kocaeli İl Tedrisat Müfettişi Eşref Yılmaz beyin danslı eğlenceli düğünü yapılmıştır (TY, 30 Temmuz 1934).

Halkevindeki kahve sohbetinin ilki 29 Ocak 1944 Cumartesi yapılmış olup, Ocak başı sohbetindeki toplantıya Kâğıt Fabrikası Mühendislerinden Abdulkadir Eren katılmış ve Eren Halkevinin faaliyetini artırması konusunda neler yapılabileceği ile ilgili fikirlerini ifade etmiştir (TY, 25 Ocak 1944).

SONUÇ

Atatürk ilkelerinin ışığı altında Türk kültürüne ve sanatına hizmet etmek, inkılâpları yaymak, kökleştirmek, halkı toplumsal ve kültürel alanlarda yetiştirmek amacıyla 19 Şubat 1932 tarihinde açılan Halkevleri kapatıldıkları 8 Ağustos 1951 tarihine kadar toplum hayatında önemli bir yer edinmiş bir yaygın eğitim kurumudur.

Her vatandaşın yetenek ve isteklerine göre beğeneceği bir çalışma sahası bulabilmesi için Halkevleri Dil ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Köycülük, Tarih ve Müze olmak üzere dokuz şubeye ayrılmıştır.

Halkevleri kolların hazırladığı çalışma programlarına göre okuma yazma, müspet ilimler, dikiş, nakış, ev işleri, muhasebe, bağcılık, arıcılık, motor ve elektrikçilik, yabancı dil kursları açmış, konferanslar, konserler, temsiller vermiştir. Bunların dışında aile ve milli günleri kutlama toplantıları, köy gezileri yapmış, filmler göstermiş ve mahalli el sanatları ile halkı teşvik etmeye çalışmıştır. Halkevlerinin açtığı okuma yazma, yabancı dil, biçki-dikiş, nakış, şapkacılık ve diğer kurslardan diploma alanların sayısı 158.000 kişiyi bulmuştur. 5830 sayılı kanunla 1951 yılında hükümete devir olan Halkevlerinin malvarlıkları arasında 4800 kitaplık da bulunmaktadır. Halkevleri o dönemde beş bini aşan şubesi ile yurdun dört bir yanında halk ve inkılâp bütünleşmesini sağlayan halk üniversiteleri olarak gösterilmiştir. Her meslekten her yaştan herkesi barındıran Halkevleri bu tarihsel görevin idraki içinde çalışıp çabalamıştır.

Halkevleri yayınlarıyla da Türkiye için faydalı bir eğitim kurumu olmuştur. Aylık ve on beş günde bir yayınlanan Halkevi dergilerinde Türkiye'nin en önemli isimleri yazılar yazmışlardır. Halkevlerinden değerli sanatçılar, yazarlar, ozanlar, politikacılar çıkmıştır.

İzmit Halkevi de yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda 24 Haziran 1932 tarihinde sayısı 32'e ulaşan Halkevlerinden biri olarak açılmıştır. İlk açıldığı yıl Tarih ve Müze Şubesi eksik olup bu şube bir yıl sonra açılmış ve İzmit Halkevi 9 şubesiyle birlikte 1951 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüştür.

İzmit Halkevi 1932-1942 yılları arasında aktif olarak çalışmış, ancak 1942'den sonra Halkevinin çalışmalarında bir azalma olduğu gibi, bazen çalışmalar kısa duraklama dönemleri geçirmiş ve bu durum İzmit'in yerel gazetesi olan Türk Yolunda zaman

zaman eleştirilere neden olmuştur. İzmit Halkevinin 9 şubesi de Halkevleri Çalışma Talimatnamesinde belirlenen amaçlar doğrultusunda çalışarak ilk on yıllık dönemde üzerlerine düşen görevleri hakkıyla yerine getirmişlerdir.

İzmit Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi CHP Halkevleri Öğreneğine uygun olarak İzmit köylerindeki adet ve ananeler ile fıkralar, türkü ve manileri toplamıştır. Bu amaçla eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve ifadeler derlenmiş, Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve ifadeler ile folklor (Halk bilgisi) ürünleri toplanmıştır. Ayrıca eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive özellikleri araştırılmıştır. Derlenen bu malzemeler sözlük halinde yayınlanmış ve bu şekilde geçmişe sahip çıkıldığı gibi kalıcı bir eser bırakılmıştır. Dil ve Edebiyat Şubesi dil işlerine de önem vermiş, bu amaçla İzmit dâhilindeki bütün köylerde araştırma yapılarak öz Türkçe kelimeler derlenmiştir. Halkevlerinin gönüllü üyesi olan öğretmenler tatil zamanında köylere giderek köylerde öğrendiği yeni kelimeleri Dil ve Edebiyat Şubelerine bildirmişlerdir. Şubenin bir dergisi olmasa da Türk Yolu Gazetesine edebiyatla ilgili yazılar yazılmıştır. Yine verilen konferanslar ile halk çeşitli konularda bilgilendirilmiştir. Necip Fazıl Kısakürek, Peyami Sefa, Halide Edip Adıvar, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi dönemin ünlü isimleri konferans vermek üzere Halkevi tarafından İzmit'e davet edilmişlerdir. Doktorlar, milletvekilleri, ziraat mühendisleri vs. mesleklerde halkı bilgilendirme amaçlı konferanslar vermişlerdir. Ayrıca Dil ve Edebiyat Şubesi ilim, sanat, edebiyat sahalarında belirilmiş Türk büyüklerini anmak ve milletin onlara karşı duyduğu saygıyı belirtmek için törenler, toplantılar düzenlemiştir. Resmi bayram törenlerinin programları da şube tarafından belirlenmiştir.

Güzel Sanatlar Şubesi, resim, fotoğraf ve müzik alanlarında profesyonel veya amatör unsurları desteklemiş onların gelişimlerine katkılarda bulunmuştur. İzmit Halkevi açtığı müzik kursları, resim ve fotoğraf sergileri ile sanatın sadece seçkin bir halk kitlesine ait olmasının önündeki engelleri kaldırmış, açılan müzik kurslarına isteyen herkes ücretsiz olarak katılabilmiş, belli dönemlerde açılan sergilerde profesyonel ve amatörler derecelerine göre ödüller verilmiştir. Müzik kurslarındaki başarılı öğrencilerin seçilmesi ile kurulan orkestra ile de özel günlerde halka konserler verilmiştir. Bu şekilde İzmit halkının müzikle iç içe olması sağlanmıştır.

Sosyal Yardım Şubesi yardıma muhtaç olan kimsesiz kadınlara, çocuklara, engellilere, hastalara yardım etmiştir. İzmit Halkevi Sosyal Yardım Şubesi kurulduğu ilk yıllardan itibaren İzmit'teki hayır kurumlarıyla beraber çalışıp onlara öncülük etmeye çaba göstermiş, ayrıca özel kurumların ve kişilerin de gerçek yardıma muhtaç kişilere ve hayır kurumlarına yardım etmesine aracılık edilmiştir. Şube çabalarıyla açılan poliklinikte fakir yoksul hastalar ücretsiz olarak tedavi edilmiştir. Ayrıca şube fakir ama okumak isteyen öğrencilere gıda, giysi, sıcak çalışma yeri gibi imkânları sunmuştur. Bu yardımlara gelir sağlamak için de yardım amaçlı geceler düzenlenmiş.

İzmit Halkevi halkın bilgisini yükseltmek, her türlü okuma ve yazma, yetişme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamak ve korumak amacıyla Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi açılmıştır. Harf inkılâbı sonrasında okuma yazma oranı çok düşük olan bir toplumda İzmit Halkevi açtığı okuma yazma kurslarıyla, her geçen gün zenginleşen okuyucu sayısı artan kütüphanesiyle halkın ilgisini kendine çekmeyi başarmıştır. İzmit Halkevi cezaevindeki mahkûmları da düşünmüş ve zaman zaman onlara da okuma yazma kursları açmıştır. Bununla da yetinilmeyerek cezaevine bir kütüphane kurulmuştur. Eğitime büyük önem veren İzmit Halkevi okullarda bütünlemeye kalmış öğrenciler için kurslar açmış, fakir olup kendi evinde çalışma imkânı bulamayan öğrenciler için Halkevi Kütüphanesi gece de açık tutulmuştur. Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi Halkevi tarafından ayrıca düzenli olarak İngilizce ve dönem dönem Almanca ve Fransızca kursları açılmıştır. Halkevi Kütüphanesindeki okuyucu sayısı hızlı bir şekilde artarken 1943 yılından itibaren okuyucu sayısında azalma görülmüş ve okuyucu sayısını tekrar arttırabilmek için Halkevinde en çok kitap okuyan okuyuculara kitap hediye edilmeye başlanmıştır. İzmit Halkevi yaptığı çalışmalar, açtığı kurslar ile İzmit halkının beden, fikren eğitilmesine önemli katkılarda bulunmuştur. İzmit Halkevi, Halkevlerinin kuruluş amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmış ve bu amaçla Kütüphane ve Yayın şubesi tarafından 1935 yılında İstanbul Üniversitesinin verdiği İnkılâp dersleri radyo aracılığı ile İzmit halkına dinletilmiştir.

İzmit Halkevi yediden yetmişe kadın erkek bütün vatandaşlara kapısını açık tutmuş, Halkevi Köycüler Şubesi üyeleri ve Halkevinde çalışan gönüllü kişiler büyük fedakârlıklar ile İzmit köylerinin en ücra köşelerine kadar giderek köylüye hem

unutulmadığını göstermiş hem de köylere açılan okuma odaları ile köylülerinde eğitimine katkı sağlanmıştır. Köylerde Halkevinin tabii üyesi olarak kabul edilen köy öğretmenleri de köylü halkı kahve ortamından kurtararak okuma odalarında daha çok vakit geçirmesini sağlamıştır. Köylerde okuma geceleri düzenlenmiş bu gecelerde okumayı iyi bilen bir köylü tarafından seçilen bir kitap sesli olarak okunmuş ve böylece okuma yazma bilmeyen köylülerinde bilgilenmesi sağlanmıştır. Yine İzmit köylerine seyyar sinema makinesi götürülerek köylü sinemayla tanıştırılmıştır. Köylünün yaptığı tarımdan daha çok verim alabilmesi dutçuluk, kirazcılık vs. konularda köylüyü bilgilendirici konferanslar verilmiş hatta bu konferans metinleri kitapçık halinde basılmıştır. Dönem dönem açıcılık kursları da açılmıştır. İzmit Halkevi konferans işine ciddi anlamda önem vermiş olup, İzmit'te önemli görevlerde bulunan kişiler, şehir dışından çağrılan dönemin tanınmış profesörleri, milletvekilleri İzmit Halkevinde konferanslar vermişlerdir.

İzmit Halkevi spora da büyük önem vermiş olup “CHP 1945 yılında Halkevleri ve Halkodaları” isimli eserde İzmit 1945 yılında güreş çalışmalarına ön ayak olan Halkevlerinden biri olarak gösterilmiştir. İlk yıllardaki spor salonu eksikliğine rağmen İzmit Halkevi Spor Şubesi 1935 yılı içinde bisiklette bir Türkiye turu birinciliği ile sürat birinciliği ve ikinciliği, atletizmde de bir Türkiye ikinciliği kazanmıştır. 1935 yılında dönemin Balkan ve Türkiye atlet şampiyonu ve yüksek atlama birincisi olan Haydar Bey İzmit sporcularını çalıştırmıştır. İzmit atletleri 1937 yılı içerisinde uzman kişiler tarafından verilen kursların etkisiyle de İstanbul ve Ankara sporcularından daha başarılı olmuşlardır. Görülüyor ki bu başarılar tesadüf olmayıp Halkevinin çabalarıyla getirtilen uzman sporcuların çabasıyla olmuştur.

İzmit Halkevi Temsil Şubesi tarafından tiyatro ve temsil zevkini İzmit'te yaymak için temsiller verilmiştir. Temsil Şubesi İzmit Halkevi Şubeleri içinde en aktif çalışan şube olup, buradaki çalışanlar derin bir aşkla çalışmış ve temsil işi için asıl görevlerinden fedakârlıklar yapmışlardır. Şube tarafından ilk yıllarda inkılâpları yaymayı hedef edilen Akın, Beyaz Kahraman, Hedef gibi piyesler temsil edilirken kapanış yıllarına doğru Kumarbaz, Süt isimli komedi tarzı eserler ile Strindberk'in 'Baba', Goldoni'nin “Yalancı”, Molyer in “Cimri” eserleri gibi yabancı eserler temsil edilmiştir.

1950'li yıllara gelindiğine iç ve dış politikadaki değişen şartlar sonucunda Halkevleri kapanma sürecine girmiştir. Diğer Halkevleri gibi İzmit Halkevi de TBMM'de 8 Ağustos 1951 tarihinde 5830 kanun no ile kabul edilen ve 11 Ağustos 1951 tarihinde 7882 sayılı Resmi Gazete ile ilan edilerek yürürlüğe giren kanun ile kapatılarak mallarına el konulmuştur.

Sonuç olarak İzmit Halkevi halkın aydınlatılmasına yardımcı olduğu gibi Cumhuriyete ve Cumhuriyetle gelen düşünce yapısının halk tabanına yayılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Eğitim ve sanat kurumlarının tam olarak örgütlenemediği bir dönemde İzmit Halkevi yaptığı çalışmalar, açtığı kurslar, sergiler, verdiği temsiller ve daha birçok çalışması ile bir döneme damgasını vurmuştur.

KAYNAKLAR

- Ülkü Dergisi**, “1940 Yılı Halkevleri ve Halkodaları Çalışmaları”, Mart 1941, s.70.
- ADNAN, Ahmet (1939), **Halkevlerinde Musiki**, Cumhuriyet Halk Partisi Yayını, Ankara.
- AKYÜZ, Kenan (1986), **Türk Ocakları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- ARIK, Remzi Oğuz (1947), **Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu**, Halkevleri Genel Merkezi Yayınları, Ankara.
- ARISOY, M. Sunullah (1973), “Hüzünlü Bir Yıldönümü”, **Halkevleri Dergisi**, Nisan, s.27, 28.
- ASAF, Burhan(1933), “Spor Telakkimiz”, **Ülkü Dergisi**, Şubat, s 68-69.
- AZCAN, İbrahim (2003), **Türk Modernleşme Sürecinde Trabzon Halkevi**, Serander, Trabzon.
- BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı (1950), **Halkın Evi**, Ulus, Ankara.
- BAŞGÖZ, İlhan (1995), **Türkiye’nin Eğitim Çıkması ve Atatürk**, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) CHP Katalogu
- 490.01/100.863.2
- 490.01/1011.903.1
- 490.01/1024.1006.2
- 490.01/1035.981.4
- 490.01/1048.1024.1
- 490.01/1099.17.1
- 490.01/1100.20.1
- 490.01/1100.21.1
- 490.01/1112.60.1
- 490.01/1128.117.1
- 490.01/1128.118.1
- 490.01/1209.11.3
- 490.01/1218.47.1
- 490.01/1749.1102.1
- 490.01/5.24.1
- 490.01/838.315.12

490.01/905.535.1

490.01/923.596.1

490.01/958.709.1

490.01/976.782.2,

490.01/988.827.1

490.01/988.827.2

CHF Halkevleri Talimatnamesi, (1932), Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara.

CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, (1940), Ankara.

CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, (1940), Zerbamat, Ankara

CHP Halkevleri Öğreneği, (1935), Ulus Basımevi, Ankara

CHP Halkevleri Temsil Kolları İçin Kılavuz, (1945), CHP Yayımı, Ankara.

CHP Halkevleri ve Halkodaları 1943, (1944), Ankara.

CHP Halkevleri ve Halkodaları Türkçe Okuma Yazma Kursları İçin Kılavuz,
(1946), Ankara

ÇAĞLAR, Behçet Kemal, **Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, (1936), Ankara

ÇAVDAR, Tevfik (1983), "Halkevleri", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**,
İletişim Yayınları, İstanbul.

ÇEÇEN, Anıl (2000), **Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri**, Çağ Pazarlama,
İstanbul.

ÇEÇEN, Anıl (1973), "Yok edilemeyen Halkevcilik", **Halkevleri Dergisi**, Şubat, s.3.

DRANAS, Muhip (1941), **Halkevleri Amatör Resim ve Fotoğraf Sergileri**,
Cumhuriyet Halk Partisi Neşriyatı, Ankara.

ERDEN, Münire (1998), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Alkım Yayınları, İstanbul

GEDİKOĞLU, Şevket (1974), "Halkevlerinde Köycülük ve Halk Eğitimi", **Atatürk ve Halkevleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara

GEDİKOĞLU, Şevket (1953), **Halk Eğitimi**, İdeal Basımevi, Ankara.

GERAY, Cevat (1978), **Halk Eğitimi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları,
Ankara

GÖĞÜŞ, Beşir (1974), **Halkevleri ve Eğitim**, Atatürk ve Halkevleri, Türk Tarih Kurumu, Ankara, s. 173-177

Halkevleri 1940, (1940), Ulusal Matbaa, Ankara.

- Halkevlerinin Doğuşu 19 Şubat 1932 Açılışın İlk Haftası**, (1971), Halkevleri Genel Merkezi Yayınları, Ankara.
- İNÖNÜ, İsmet (1933), “İsmet Paşanın Nutku”, **Ülkü Dergisi**, Mart, s.99-103.
- KAPLAN, Kadri (1973), “Türk Kültürü, Halkın ve Gençliğin Ulusal ve Çağdaş Eğitimi ve Halkevleri”, **Halkevleri Dergisi**, Nisan, s.12-14.
- KARADAĞ, Nuran (1988), **Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951)**, Filiz Matbaacılık, Ankara.
- KARAEER, İbrahim (1992), **Türk Ocakları (1912-1931)**, Türk Yurdu Neşriyatı, Ankara.
- KILIÇ, Eşref (1968), **Türkiye’de Halk Eğitimi Başlangıçtan Bugüne Kadar**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- KUNTER, Halim Baki (1964), **Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri 19 Şubat 1932-19 Şubat 1964**, Halkevleri Genel Merkezi
- Halkevleri Dergisi**, “Kuruluş Yıldönümü Yurtta Kutlanıyor”, Şubat 1973, s.27-30.
- Marmara (1942–1944)
- OLGUN, Kenan (2008), **Yöresel Kalkınmada Adapazarı Halkevi**, Değişim Yayınları, İstanbul
- OLGUN, Kenan (2007), “CHP Müfettiş Raporlarına Göre Birinci Yılında Halkevlerinin Gerçek Durumu”, **6. Uluslararası Atatürk Bilimleri Kongresi**, Ankara
- ÖLÇEN, Ali Nejat (2001), **Halkevleri**, İnönü Vakfı, Ankara.
- ÖZACUN, Orhan (1996), “Halkevlerinin Dramı”, **Kebikeç**, Yıl 2, Sayı 3, Sayfa 87-95.
- ÖZERDİM, Sami (1973), “Atatürk’ün Halkevleri”, **Halkevleri Dergisi**, Şubat, s.2.
- PEKER, Recep (1933), “Halkevleri Açılma Nutku”, **Ülkü Dergisi**, Şubat, s.6-8.
- ŞİMŞEK, Sefa (2002), **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- TANER, Hasan (1944), **Halkevleri Bibliyografyası**, Recep Ulusoglu Basımevi
- TEMİZHAN, Oğuz (2006), **Halkevleri ve halkevlerinin 1932-1940 arası Eğitim Faaliyetleri**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- TOKSOY, Nurcan (2007), **Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**, Orion Yayınevi, Ankara.

TURAN, Kemal (1940), “Halkevlerinin Çalışmasında Bazı Yeni Esaslar”, **Ülkü Dergisi**, Ekim, s.99-102.

Türk Yolu (1934–1952)

ÜSTEL, Füsun (1997), **İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türkocakları (1912-1932)**, İletişim Yayınları, İstanbul.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, “Halkevlerine İlişkin Eski bir anı”, **Halkevleri Dergisi**, Şubat 1973, s.22.

YAKIŞ, Hüseyin (1973), “Atatürk Devrimleri Açısından Halkevleri”, **Halkevleri Dergisi**, Şubat, s.9.

Yeşil İzmit (1943)

YEŞİLKAYA, Neşe Gurallar (1999), **Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık**, İletişim Yayınları, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Berna Kaya 1982 yılında Balıkesir'in Gönen ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Gönen ilçesine bağlı Bostancı köyü İlköğretim Okulunda bitirdi. Ortaokulu Gönen Mehmet Akif Ersoy Ortaokulunda, Lise öğrenimini ise Gönen Ömer Seyfettin Lisesi'nde tamamladı. 1998 yılında kazandığı Dumlupınar Üniversitesi Gıda Teknolojisi Bölümünü 2000 yılında bitirdi. 2001 yılında kazandığı Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nden 2005 yılında Eğitim Fakültesi birincisi olarak mezun oldu. 2005–2008 yılları arasında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilimdalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü'nde yüksek lisans yaptı. 2005 yılı Aralık ayında yüksek lisans yaptığı anabilim dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamış ve halen aynı görevi yapmaktadır.